

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Yasin CENAN

**İMAM ÂSİM'İN RAVİLERİNDEN EBÛ BEKİR ŞU'BE VE
HAFS B. SÜLEYMAN ARASINDAKİ RİVAYET
FARKLILIKLARININ TAHLİLİ**

Yüksek Lisans Tezi

Danışman:
Dr. Öğretim Üyesi Mehmet ALTUNTAŞ

Yozgat – 2018

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Yasin CENAN

**İMAM ÂSİM'İN RAVİLERİNDEN EBÛ BEKİR ŞU'BE VE
HAFS B. SÜLEYMAN ARASINDAKİ RİVAYET
FARKLILIKLARININ TAHLİLİ**

Yüksek Lisans Tezi

Danışman:
Dr. Öğretim Üyesi Mehmet ALTUNTAŞ

Yozgat – 2018

T.C.
YOZGAT BOZOK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı 80110712014 numaralı öğrencisi Yasin CENAN'ın hazırladığı **“İmam Âsım'ın Ravilerinden Ebû Bekir Şû'Be VeHafs B. Süleyman Arasındaki Rivayet Farklılıklarının Tahlili”** başlıklı Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 25/10/2018 Perşembe günü saat 11:00'da yapılmış, tezin onayına ~~OY ÇOKLUĞU~~ / OY BİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

Başkan : Dr.Öğr.Üyesi Mehmet ALTUNTAŞ

Üye : Doç.Dr. Davut ŞAHİN

Üye Doç.Dr. İsmail PIRLANTA

ONAY:

Bu tezin kabulü, Enstitü Yönetim Kurulu'nun 01.../11.../2018 tarih ve 37-02 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

01.11.2018

Prof.Dr. Yunus ÖZGER

Enstitü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**İmam Âsım’ın Ravilerinden Ebû Bekir Şu‘be ve Hafs b. Süleyman Arasındaki Rivayet Farklılıklarının Tahlili**” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

25/10/2018

Yasin CENAN

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İmam Âsım'ın Ravilerinden Ebû Bekir Şu'be ve Hafs b. Süleyman Arasındaki Rivayet Farklılıklarının Tahlili

Yasin CENAN

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Mehmet ALTUNTAŞ

2018-Sayfa: 174+XVI

Jüri: Doç. Dr. Davut ŞAHİN
Doç. Dr. İsmail PIRLANTA
Dr. Öğr. Üy. Mehmet ALTUNTAŞ

Kur'an ilimleri denilince akla, öncelikle tefsir ilmi gelmektedir. Şunu belirtmeliyiz ki; tefsir ilmi ile birlikte Kur'an ilimlerinin önemli bir diğer ayağını da kıraat ilmi oluşturmaktadır. Bununla beraber, bu iki ilim arasında önemli bir bağ vardır. Kıraat ilmi sadece tefsirle de değil; İslâmî ilimler açısından bakıldığında; kelam, fıkıh ve diğer İslâmî ilimlerle de bağlantılıdır. Dolayısıyla kıraat ilmi, İslâmî ilimlere hatırı sayılır miktarda kaynak malzeme sunmaktadır.

Kıraat ilmi içerisinde farklı ekoller vardır. Bunlardan birisi de Âsım kıraatıdır. Şu anda dünya üzerinde en çok kıraat olunan Âsım kıraatının, Ebû Bekr Şu'be ve Hafs bin Süleymân olmak üzere iki ravisi vardır. Araştırmamızda da bu iki ravinin farklı okuyuşları incelenmektedir. Bu farklar genel çerçevesiyle manayı değiştiren veya değiştirmeyen yöresel şive, hareke ve harf farklılıkları gibi bazı uygulamalardan kaynaklanmaktadır. Ebû Bekr Şu'be, imâle, ihtilâs, iskân ve teshîl gibi kıraat uygulamalarıyla daha çok öne çıkarken; Hafs bin Süleyman'ın bu tür, lisana zor gelen uygulamaları birkaç istisna dışında yok denecek kadar azdır. Bu farklılıklardan doğan ihtilaflar beş yüz yirmi kadar yerde karşımıza çıkmaktadır. Tezimizde bu ihtilaflar tek tek ele alınmış ve kıraat ilmi usulü çerçevesinde tahlil edilmiş, manaya olan etkileri belirtilmiştir. Söz konusu ihtilaflar ilmî bir araştırma için açık ve belirgin bir şekilde tasnif edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân, Kıraat, Ravi, Âsım, Şu'be, Hafs.

ABSTRACT

Master Thesis

Analysis Of The Narration Differences Between The Ravis Of Imam Âsım; Abu Bakr Shube and Hafs bin Suleiman

by

Yasin CENAN

Supervisor: Associate Dr. Mehmet ALTUNTAŞ

2018-Page: 174+XVI

Jury: Doç. Dr. Davut ŞAHİN

Doç. Dr. İsmail PIRLANTA

Associate Dr. Mehmet ALTUNTAŞ

When one refers to the Quranic sciences, the first thing that comes to our my mind is the tafsir (the hermeneutics). We should state that another important component of the Quranic sciences together with the tafsir comprises of the qira'at. Hence, there is a salient link between these to sciences. The qira'at science is not only related to the tafsir it is also related to the kalam, fiqh and other Islamic sciences. That's why, the qira'at science provide considerable resource materials for the Islamic sciences.

It is possible to refer to different schools within the qira'at sicence. One of these is the Âsım qira'at. The Âsım qira'at, which is currently the most widely used qira'at in the world, has two referents (i.e. raves) including Abu Bakr Shube and Hafs bin Suleiman. In our study, the different readings of these two raves are investigated. These differences mainly stem from some practices such as the local accent, vowel points and letter differences, which change or don't change the meaning. While Abu Bakr Shube draws attention largely through imâle, ihtilâs, iskân and teshil, Hafs bin Suleiman has almost no such practices which feel tough for langugae except for a few exceptions. Controversies stemming from these differences confront us at approximately five thousand and twenty points. In our thesis, these controversies are dealt with one by one, and analyzed within the framework of the qira'at science method and thus, their impacts on meaning are

determined. The abovementioned controversies are clearly and explicitly analyzed for a scientific research.

Keywords: Quran, Qira'at, Ravi, Âsim, Shube, Hafs.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
TRANSKRİPSİYON ve YAZIM SİSTEMİ	xiii
KISALTMALAR	xiv
ÖNSÖZ.....	xvi
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMANIN KONUSU.....	1
2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI.....	1
3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE KAYNAKLARI.....	2
4. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI	3
5. KIRAAT İLMİ İLE İLGİLİ BAZI İSTİLAHLAR VE TANIMLARI.....	4

BİRİNCİ BÖLÜM

İMAM ÂSİM VE TALEBELERİ ŞU‘BE İLE HAFS’IN HAYATLARI VE RİVÂYET USULLERİ

1. Âsım (ö. 127/744)	8
1.1. Âsım’ın Kıraat İlmini Aldığı Hocaları.....	10
1.1.1. Ebû Abdurrahmân es-Sülemî (ö. 73/692)	11
1.1.2. Zir b. Hubeyş (ö. 82/701).....	12
1.1.3. Ebû Amr eş-Şeybânî (ö. 96/714)	13
1.2. Âsım’ın Ravîleri.....	13
1.2.1. Ebû Bekir Şu‘be (ö. 193/809)	13
1.2.1.1. Şû‘be’nin Rivâyet Usulü	15
1.2.1.1.1. İstiâze ve Besmele.....	15
1.2.1.1.1.1. Sûre Evvelinde İstiâze ve Besmele.....	16
1.2.1.1.1.2. İki Sûre Arasında Besmele	16
1.2.1.1.1.3. et-Tevbe Sûresinin evvelinde istiâze	17
1.2.1.1.1.4. el-Enfâl Sûresinden et-Tevbe Sûresine Geçiş	17

1.2.1.1.1.5. el-Enfâl Sûresi Haricinde Başka Bir Sûreden et-Tevbe Sûresine Geçiş.....	18
1.2.1.1.2. İmâle.....	18
1.2.1.1.3. Medler	19
1.2.1.1.4. İdğam.....	19
1.2.1.1.5. Hemze	19
1.2.1.1.5.1. Ebû Bekr Şu‘be’nin İbdâl Ederek Okuduğu Kelimeler.....	20
1.2.1.1.5.2. Ebû Bekr Şu‘be’nin İstifham Hemzesi İle Okuduğu Kelimeler..	20
1.2.1.1.6. Ya (ي) Harfi.....	20
1.2.1.1.6.1. Zâid Ya’lar.....	20
1.2.1.1.6.2. İzâfe Ya’ları.....	20
1.2.2. Hafs b. Süleymân	21
1.2.2.1. Hafs’ın Hayatı	21
1.2.2.2. Hafs’ın Rivâyet Usulü.....	23
1.2.2.2.1. İstiâze ve Besmele	23
1.2.2.2.2. Medler.....	23
1.2.2.2.3. Hafs’ın Bir Vecih Rivâyetleri.....	24
1.2.2.2.3.1. İmâle.....	24
1.2.2.2.3.2. Teshîl.....	24
1.2.2.2.3.3. İhtilâs.....	24
1.2.2.2.3.4. Hâ-i Kinâyeler	24
1.2.2.2.3.5. Sekte.....	24
1.2.2.2.3.6. Hâ-i Sekteler	25
1.2.2.2.4. Hafs’ın İki Vecih Rivâyetleri	26
1.2.2.2.4.1. İstifham Hemzeleri.....	26
1.2.2.2.4.2. Elif-i Lâhikalar	26
1.2.2.2.4.3. İşmam.....	26
1.2.2.2.4.4. İki Harekenin Bir Harfte İhtilâfı	27
1.2.2.2.4.5. Kur’ân’da Dört Kelimede Geçen Sâd Harfinin Okunuşu İle İlgili Vecihler	27
1.2.2.2.5. Hafs’ın Üç Vecih Rivâyetleri	27
1.2.2.2.5.1. (الم) Hurûf-u Mukattaası	27
1.2.2.2.5.2. (فَمَا آتَانِي اللَّهُ) İfadesi	28
1.2.2.2.5.3. (سَلَامًا) Kelimesi	28

1.2.2.2.5.4. (بِسْمِ الْإِسْمِ) İfadesi	28
---	----

İKİNCİ BÖLÜM

ŞU‘BE VE HAFS RİVÂYETİNİN FARKLILIKLARI VE BUNLARIN MANAYA ETKİSİ

2. Âyetlerdeki Rivayet Farklılıkları ve Manaya Etkileri	30
2.1. el-Fatiha Sûresi	30
2.2. el-Bakara Sûresi.....	30
2.3. Âl-i ‘İmrân Sûresi.....	38
2.4. en-Nisâ Sûresi	44
2.5. el-Mâide Sûresi	48
2.6. el-En‘âm Sûresi	51
2.7. el-‘Arâf Sûresi.....	58
2.8. el-Enfâl Sûresi.....	63
2.9. et-Tevbe (Berâe) Sûresi	65
2.10. Yûnus Sûresi	68
2.11. Hûd Sûresi	71
2.12. Yûsuf Sûresi	76
2.13. er-R‘âd Sûresi	78
2.14. İbrâhîm Sûresi.....	80
2.15. el-Hicr Sûresi	80
2.16. en-Nahl Sûresi	82
2.17. el-İsrâ Sûresi	84
2.18. el-Kehf Sûresi	87
2.19. Meryem Sûresi.....	92
2.20. Tâ-hâ Sûresi	96
2.21. Enbiyâ Sûresi	99
2.22. el-Hacc Sûresi	102
2.23. el-Mü‘minûn Sûresi	104
2.24. Nûr Sûresi.....	106

2.25.	el-Furkân Sûresi.....	111
2.26.	eş-Şu‘arâ Sûresi	113
2.27.	en-Neml Sûresi	115
2.28.	el-Kasas Sûresi.....	118
2.29.	el-‘Ankebût Sûresi	119
2.30.	Rûm Sûresi	121
2.31.	Lokmân Sûresi	122
2.32.	es-Secde Sûresi	123
2.33.	el-Ahzâb Sûresi.....	123
2.34.	Sebe Sûresi	125
2.35.	Fâtır Sûresi	128
2.36.	Yâsîn Sûresi	129
2.37.	eş-Şâffât Sûresi	131
2.38.	Şâd Sûresi.....	133
2.39.	ez-Zümer Sûresi.....	133
2.40.	el-Mü’min (Ğâfır) Sûresi	134
2.41.	Fuşşilet Sûresi	136
2.42.	eş-Şûrâ Sûresi	137
2.43.	ez-Zuhruf Sûresi	138
2.44.	ed-Duĥân Sûresi	140
2.45.	el-Câsiye Sûresi	141
2.46.	el-Aĥkâf Sûresi	143
2.47.	Muĥammed Sûresi	144
2.48.	el-Fetiĥ Sûresi	145
2.49.	el-Ĥucurât Sûresi.....	146
2.50.	Ĥâf Sûresi	146
2.51.	ez-Zâriyât Sûresi.....	146
2.52.	eĥ-Ĥûr Sûresi.....	147
2.53.	en-Necm Sûresi.....	148
2.54.	el-Ĥamer Sûresi	148
2.55.	er-Raĥmân Sûresi	148
2.56.	el-Vâkı‘a Sûresi	148
2.57.	el-Ĥadîd Sûresi	149

2.58.	el-Mücâdele Sûresi.....	150
2.59.	el-Haşr Sûresi.....	151
2.60.	el-Mümteħine Sûresi.....	151
2.61.	eş-Şaff Sûresi	151
2.62.	el-Cumâ Sûresi.....	152
2.63.	el-Münafıkûn Sûresi.....	152
2.64.	et-Teğâbun Sûresi.....	152
2.65.	eť-Talâk Sûresi	152
2.66.	et-Taħrîm Sûresi	153
2.67.	el-Mülk Sûresi	154
2.68.	el-Kalem Sûresi	154
2.69.	Hakka Sûresi	155
2.70.	el-Me‘âric Sûresi	155
2.71.	Nûh Sûresi	156
2.72.	el-Cin Sûresi.....	156
2.73.	el-Muzzemmil Sûresi.....	157
2.74.	el-Muddessir Sûresi.....	157
2.75.	el-Kıyâme Sûresi	158
2.76.	el-İnsân (Dehr) Sûresi.....	159
2.77.	el-Murselât Sûresi	160
2.78.	en-Nebe Sûresi.....	161
2.79.	en-Nâzi‘ât Sûresi	161
2.80.	‘Abese Sûresi	161
2.81.	et-Tekvîr Sûresi	162
2.82.	el-İnfîtâr Sûresi	162
2.83.	el-Muťaffîfîn Sûresi.....	162
2.84.	el-İnşikâk Sûresi	163
2.85.	el-Burûc Sûresi	163
2.86.	et-Târık Sûresi	163
2.87.	el-A‘lâ Sûresi	164
2.88.	el-Gaşiye Sûresi.....	164
2.89.	el- Fecr Sûresi	164
2.90.	el-Beled Sûresi.....	164

2.91. eş-Şems Sûresi.....	165
2.92. el-Leyl Sûresi	165
2.93. ed-Đuhâ Sûresi.....	165
2.94. el-İnşirah Sûresi.....	165
2.95. et-Tîn Sûresi.....	165
2.96. el-‘Alak Sûresi	165
2.97. el-Ğadir Sûresi	165
2.98. el-Beyyine Sûresi	165
2.99. ez-Zilzâl Sûresi	165
2.100. el-‘Adiyât Suresi.....	165
2.101. el-Ğari‘a Sûresi.....	166
2.102. et-Tekâsur Sûresi.....	166
2.103. el-‘Asır Sûresi	166
2.104. el-Humeze Sûresi	166
2.105. el-Fil Sûresi	167
2.106. Ğureyş Sûresi.....	167
2.107. el-Mâ‘ûn Sûresi	167
2.108. el-Kevser Sûresi.....	167
2.109. el-Kâfirûn Sûresi	167
2.110. en-Naşr Sûresi.....	167
2.111. Leheb (Tebbet) Sûresi.....	167
2.112. el-İhlâş Sûresi	167
2.113. el-Felağ Sûresi	168
2.114. en-Nâs Sûresi	168
 SONUÇ	 169
 KAYNAKÇA.....	 171
 ÖZGEÇMİŞ	 174

TRANSKRİPSİYON ve YAZIM SİSTEMİ

Çalışmamızda aşağıdaki transkripsiyon ve yazım sistemi uygulanmıştır.

Harekeler:

آ: Â â	إ: Î î	ؤ: Û û
أ: A a, E e	إ: Î i	و: U u

Harfler:

خ: Ḥ ḥ	ح: Ḥ ḥ	ج: C c	ث: Ṭ ṭ	ت: T t	ب: B b	ء'
ص: Ṣ ṣ	ش: Ṣ ṣ	س: S s	ز: Z z	ر: R r	ذ: Ḍ ḏ	د: D d
ق: Q q	ف: F f	غ: Ğ ğ	ع: ʿ	ظ: Ṣ ṣ	ط: Ṭ ṭ	ض: Ḍ ḏ
ي: Y y	و: V v	ه: H h	ن: N n	م: M m	ل: L l	ك: K k

Transkripsiyon ve yazım açısından ayrıca şu hususlara riayet edilmiştir:

- Harf-i taʿrîf ile gelen kelimelerin başındaki şemsî ve kamerî harflerin okunuşu belirtilmiştir. “*Zubdetu ’l- ‘irfân fî vucûhi ’l-Ḳur’ân*” gibi.
- Sûre, arapça eser ve müelliflerinin isimleri ile bazı kavramlar transkripsiyon sitemine göre latinize edilerek yazılmıştır.
- Terkip halindeki isim ve lakaplar ayrı değil, bitişik olarak yazılmıştır. Abdullâh, Abdulfettaḥ gibi.
- Arapça metinler “Traditional Arabic” formatında yazılmıştır.
- Türkçe bölümünde Türk Dil Kurumu imlâ kurallarına uyulmuştur.
- Dipnot gösterme ve şekil bakımından Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nün “Tez Yazım Klavuzu” esas alınmıştır.

KISALTMALAR

b.	: İbni
bk.	: Bakınız
c.	: Cilt
c.c.	: Celle Celâlüh
DİA.	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
DİB.	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DEÜİFD.	: Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
EÜİFD.	: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
h.	: Hicrî
Hz.	: Hazreti
İFV.	: İlahiyat Fakültesi Vakfı
İSAM.	: İslami Araştırmalar Merkezi
Ktp.	: Kütüphanesi
m.	: Milâdi
MÜİFVY.	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları
ö.	: Ölüm
s.	: Sayfa
s.s.	: Sayfa sayısı
s.a.v.	: Sallahü Aleyhi ve Sellem
SBE.	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
sy.	: Sayı
tahk.	: Tahkik eden
tas.	: Tashîh eden
TDV.	: Türkiye Diyanet Vakfı
ts.	: Basım tarihi yok

vb. : Ve benzeri

vr. : Varak

yay. : Yayınları

ÖNSÖZ

Kur'an, on dört asırdır tahrif edilmeden günümüze ulaşan ve hâlâ iki milyara yakın Müslüman tarafından iman edilen bir kitaptır. Şüphesiz ki Allah'ın (c.c.) koruması¹ altında olan Kur'an, on dört asırdır Kur'an'a gönül veren âlimlerimiz tarafından gereken ilgi ve alaka ile bizlere tevarüs etmiştir.

Kur'an'a hizmet eden ilimlerden biri de Kıraat ilmidir. Hz. Peygamber'in kıraatı bizlere tek bir kanaldan değil, farklı kanallardan gelmektedir. Bu farklılıkları araştıran ilim dalına kıraat ilmi denilmektedir. Kıraat ilmi denilince akla meşhur ve mütevatir kıraat imamlarının oluşturduğu "Kıraat-i 'Aşere" gelir. Kıraat-i 'Aşere imamlarından birisi de Âsım olup şu anda dünya Müslümanlarının çoğunluğunun kıraat imamıdır.

Âsım kıratına göre Kur'an okuyan Müslümanların; Âsım'ın iki ravisi Ebu Bekir Şu'be ve Hafs b. Süleymân'ın ve rivayet usullerini daha iyi bilmesi gerekir. Özellikle, ülkemizde kıraat ilmi ile uğraşanlar için, Ebu Bekir Şu'be ve Hafs b. Süleymân'ın kıraat farklılıklarının tahlili ve manaya etkileri konusunda faydalı olacağını düşünerek bu çalışmaya başladık. Çalışmamızın kıraat konusunda çalışma yapacak olan araştırmacılar için faydalı bir örnek olmasını ümit ederim.

Çalışmamı yaptığım süreç boyunca bana yol gösteren, tecrübelerinden faydalandığım ve her zaman desteğini yanımda hissettiğim kıymetli danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Mehmet ALTUNTAŞ hocama, bu çalışmam esnasında bana desteklerini esirgemeyen eşim ve çocuklarıma, kıraat konusunda ülkemizin yetiştirdiği nadir insanlardan, DİB. Rıfat Börekçi Eğitim Merkezi Müdürü Kurrâ Hâfız İbrahim YILMAZ hocama, Yozgat Bozok Üniversitesi Dr. Öğretim Üyesi Ali BİNOL ve Öğretim Görevlisi Mehmet YENİCE'ye, değerli dostum, Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Araştırma Görevlisi Yasin BOSTAN'a ve bu süreçte desteğini esirgemeyen tüm dostlarıma cânı gönülden teşekkür ederim.

Yasin CENAN

Yozgat/2018

¹ el-Hicr 15/9.

GİRİŞ

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Çalışmamızın temel konusunu Âsım kıraatı ravileri Ebu Bekir Şu‘be ve Hafs b. Süleymân arasındaki rivayet farklılıkları ve bu farklılıkların manaya etkileridir.

Âsım kıraatı, kıraatı aşereden (10 kıraat) beşincisidir. Âsım, Zir b. Hubeyş’in, Abdullah b. Mes‘ud kanalıyla Hz. Muhammed’den aldığı kıraatı, Şu‘be’ye; Abdurrahman es-Sülemî’nin, Hz. Ali kanalıyla Hz. Muhammed’den aldığı kıraatı ise Hafs’a öğretmiştir. Hicrî II. asırdan günümüze ulaşan kıraat ilminde, önemli bir yere sahip olan bu iki ekol araştırmamızın konusunu teşkil etmektedir. Dolayısıyla bu çalışmamızda, Âsım ve talebelerinin hayatları hakkında bilgi verilip, kıraat usulleri ve rivayet farklılıklarının şekil ve mana yönünden tahlili ele alınmıştır.

2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI

Kıraat ilminde önemli bir yere sahip olan Âsım’ın kıraatı bizlere; birinci ravisi Şu‘be ve ikinci ravisi Hafs kanalı ile ulaşmıştır. Günümüzde Şu‘be rivayeti sadece bir ilim olarak okutulurken; Hafs rivayeti Türkiye de dahil olmak üzere günümüz İslam coğrafyasında en çok okunan ve okutulan kıraat olagelmıştır.

Kıraat ilmiyle ilgili eserlerin sayısı azımsanamayacak miktarda olsada bunların bir çoğunun, kıraatı ve kıraat farklılıklarını sadece şekil yönünden incelediğini gördük. Yine kıraat ilmindeki okuyuş farklılıkları camilerimizde mihrabiyelerde² veya Kur’an ziyafetlerinde, birçok kez dinletiden öteye gitmeyen uygulamalar şeklinde terennüm edilirken, bu farklılıkların manaya olan etkisine pek değinilmemektedir. Bu meyanda, 2012 yılında tez çalışmamıza başladığımızda, Âsım kıraatı ravileri Şu‘be ve Hafs rivayeti ve manaya etkisini konu edinen müstakil bir çalışmaya rastlamadık. Tezimizin sonlarına geldiğimizde bu alanda bizden sonra başlayan bir çalışmanın³ yapılmış olduğunu farkettilik. Sözünü ettiğimiz çalışmayı incelediğimizde çalışmamız; Şu‘be ve Hafs arasındaki ihtilafların ‘Aşere ilmine göre sistematik bir şekilde ele alınması, âyetlerin el-Fâtiha sûresinden en-Nâs sûresine kadar düzenli bir şekilde incelenmesi, ihtilafların âyetin manasına olan etkisine de

² Camilerde namaz sonrası aşr-ı şerif okumalarına denir.

³ Sedat Kaya, *İmam Âsım Râvilerinden Hafs b. Süleyman ile Ebûbekir Şu‘be Arasındaki İhtilaflı Okuyuşların Mukayesesi* (basılmamış yüksek lisans tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, 2017.

değnilmesi yönüyle bir çok yönden farklıdır. Bundan dolayı çalışmamızın bu alana önemli katkıları olacağı düşüncesiyle çalışmamızı tamamlamayı uygun gördük.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE KAYNAKLARI

Araştırmamızın ilk aşamasında İSAM ve YÖK Tez Tarama sitelerinde konumuzla ilgili çalışma olup olmadığını araştırdık. Böyle bir çalışma olmadığını görünce, ikinci aşama olarak, kaynak, literatür tarama ve kütüphanelerden klasik kaynaklar ya da el yazması olarak nitelendirdiğimiz kaynaklara ulaşma şeklinde başladı. Bunların yanında Âsım kıraatı ile ilgili gerek Türkiye gerekse Arap dünyasında yapılmış bilimsel çalışmalar tespit edilip konumuzla ilgili bölümler tasnif edildi. Âsım, Şu‘be ve Hafs ile alakalı yapılmış araştırmalar, yazılmış tez ve makaleler toplanıp mukayese edilerek incelendi.

Literatür ve kaynak tarama aşamasında konumuzla ilgili bilgi ve belgeler okunup, ilgili bölümler belirlenmek suretiyle bilgilerin seçilerek tasnif edilmesi sağlandı. Böylece birçok farklı kaynaktan elde edilen bilgiler bir araya getirilerek araştırmamızın orijinalliği ve nesnelliği sağlanmaya çalışıldı.

Kıraat konusunda uzman olan Kurrâ Hafız hocalarımızdan metot ve yöntem ile ilgili destek ve görüşleri alındı.

Tezimizde çoğunlukla kıraat konusunda ana kaynak olarak bilinen, Ebu’l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed İbnu’l-Cezerî’nin (ö. 833/1429) “*en-Neşr fi’l-kırâati’l-‘aşr*” adlı eserinden, yine ülkemizde kıraat ilmi ile meşgul olan ilim ehlinin de en çok faydalandığı; hatta Aşere-i Takrip eğitimi veren kurumlarımızın ana kaynak olarak okuttuğu, Abdulfettâh Paluvî’nin (ö.1192/1778) “*Zubdetu’l-‘irfan fi vucûhi’l-‘Kur’ân*” ve bu kitabın şerhi mahiyetinde olan, Mehmed Emin Molla Efendi’nin (ö. 1273/1859) “*‘Umdetü’l-‘hallân fi îdahî zubdetü’l-‘irfân*”, adlı eserleri ile Süleymâniye Yazma Eser Kütüphanesi’nden temin ettiğimiz, Ebû Bekir ‘Abdullah b Manşûr el-Bâkıllâni’nin (ö. ?) “*Risâle fi zikri’l-ihtilâf beyne şâhibey ‘Âsım Ebî Bekr ve Hafs*” adlı yazma eserinden faydalanıldı. İhtilafların manaya etkilerinin tesbitinde ‘Abdurrahmân b. Muhammed b. Zencele’nin, “*Huccetu’l-kırâat*” adlı eserinden, Prof. Dr. Mehmet Ünal’ın, “*Kur’an’ın Anlaşılmasında Kıraat Farklılıklarının Rolü*”, İsmail Karaçam’ın, “*Kıraat İlminin Kur’ân Tefsirindeki Yeri*”, Abdurrahman Çetin’in, “*Kıraatların Tefsire Etkisi*” adlı eserlerinden de istifade ettik.

Tez çalışmamızda başta Kıraat ilmi olmak üzere alanımızla ilişkisi bulunan Tefsir, Hadis ve İslam Tarihi gibi diğer ilim dallarından ve bu alanlarda konumuzla bağlantılı araştırmalardan istifade edildi.

Çalışmamızda TDV İslam Ansiklopedisi'nde uygulanan transkripsiyon ve yazım sistemi kullanılmıştır. Ancak bu sistemden farklı olarak Arapça eser isimlerinin ilk harfleri büyük ve “ü” seslerinin yerine “u” harfi yazılmıştır. Tezde geçen şahısların vefat tarihleri ilk geçtiği yerde parantez içinde verilmiş olup daha sonra geçtiği yerlerde verilmemiştir. Çalışmamızda, Yozgat Bozok Üniversitesi SBE' nin tez yazım klavuzunda yer alan klasik usulde dipnotlu kaynak gösterme yöntemi kullanılmış olup ilk kaynakların kullanımına dikkat edilerek yeri geldikçe günümüz modern çalışmalarından da yararlanılmıştır. Âyetlerin mealleri tırnak içinde ve italik olarak verilmiş olup âyetin künyesi “sûre ismi, sûre numarası/ âyet numarası” (el-Bakara, 2/51) şeklinde dipnotta gösterilmiştir.

4. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

“İmam Âsım'ın Ravilerinden Ebû Bekir Şu'be ve Hafs b. Süleyman Arasındaki Rivayet Farklılıklarının Tahlili” isimli çalışmamız “Giriş”, “İki Bölüm” ve “Sonuç”tan oluşmaktadır.

“Giriş” bölümünde araştırmamızın konusu, önemi ve amacı yöntemi hakkında bilgi verip ardından araştırmamızda kıraat ile ilgili geçen terimleri *“Kıraat İlmi İle İlgili Bazı İstilahlar ve Tanımları”* başlığımız altında verdik.

“Birinci Bölüm”de Âsım'ın hayatı, kıraat aldığı hocaları ile Şu'be ve Hafs'ın hayatı ve rivayet usulleri hakkında gerekli bilgiler verilmiştir. Dünyada en çok okunan Hafs rivayeti'nin daha iyi bilinmesi için özellikle *“Hafs'ın Rivayet Usulü”* bölümünde daha geniş bilgilere yer verilmiştir.

“İkinci Bölüm”de Âsım'ın ravileri Şu'be ve Hafs arasındaki rivayet farklılıklarının tahlili ele alınmıştır. Fatiha sûresinden en-Nâs sûresine kadar olan sıralama esas alınarak, sûrelerdeki rivayet farklılıkları müstakil başlıklar halinde tahlil edilmiştir. Ravilerimiz arasındaki farklılıklar âyetler üzerinde gösterilmiştir. Farklı okuyan ravinin farkı âyet içerisindeki ihtilaflı kelimenin altı çizilerek altına farklı okuyuşu veya imâle, teshîl vb. uygulamanın adı yazılarak belirtilmiş olup; ihtilaflı kelimenin üst sol köşesine Abdulfettâh Paluvî'nin, *Zubdetu'l-irfan fî vucûhi'l-Kur'ân* adlı eserinde kelimenin ravilere göre farklı okunuşlarını izah eden

arapça metinler yazılmıştır. Söz konusu şema kıraat ilmi ile uğraşanların da bildiği ve yazdığı usule göre yapılmıştır. Şemanın hemen altında, öncelikle Âsım'ın birinci ravisi Şu'be'ye; sonra ikinci ravisi Hafs'a göre okuyuş şekli izah edilmiştir. Bu izahtan sonra manaya etkisi işlenmiştir. Aynı ihtilafların tekrarında ayrıntıya girilmeksizin sadece şema verilip, bu ihtilafların ilk geçtiği yer, sûre ismi ve âyet numarası verilerek “Bu âyetteki ihtilaf, el-Bakara 51. âyette izah ettiğimiz gibidir” örneğinde olduğu gibi kısaca atıf yapılarak geçilmiştir. Böylece araştırmacı ulaşmak istediği âyete daha hızlı ulaşip, âyetteki rivayet farklılığının sebebini, manaya etkisini daha kolay anlayacaktır.

“Sonuç” kısmında da çalışmamızın genel bir değerlendirmesi yapılmış olup çalışmamızın nihayetinde varılan neticeler kısaca belirtilmiştir.

5. KIRAAT İLMİ İLE İLGİLİ BAZI ISTILAHLAR VE TANIMLARI

Rivâyet: Kıraat imâmlarının ravileri arasındaki ihtilaflı okuyuşlardır.⁴

Ravi: Kıraat imamına nisbet edilen kıraatı, imamdandır doğrudan veya dolaylı alıp sonraki nesillere aktaran kişilere denir.⁵

Tarîk: Ravilerden sonra gelen ravilerin ihtilafına denir.⁶

Vech: Bir kıraatın (imam, ravi ve ravinin ravisi dışında) ehl-i edâdan birine nisbet edilmesidir.⁷

İdğam: Aynı cinsten yan yana gelen iki harften birincisinin ikinciye katılarak, birinci harfin yerine şedde konularak okunmasıdır.⁸

İdğam-ı Mea'l-ğunne: Tenvin veya sâkin nûn harfinden sonra “م ن و ي” harfleri gelirse idğam-ı mea'l-ğunne olur.⁹

İdğam-ı Bilâğunne: Tenvin veya sâkin nûn harfinden sonra “ل ر” harflerigelse idğam-ı bilâğunne olur.¹⁰

⁴ Ramazan Pakdil, *Ta'lim Tecvid ve Kıraat*, İstanbul 2013, s. 150.

⁵ Nihat Temel, *Kırâat ve Tecvîd Istılahları*, İstanbul 2009, s. 115.

⁶ Temel, *Kırâat ve Tecvîd Istılahları*, İstanbul, s. 128.

⁷ Karaçam, *Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri*, s. 68.

⁸ Ebu'l-Faḍl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muḥammed el-Hudayrî es-Suyûtî, *el-İtkân fi 'ulûmi'l Kur'ân*, Beyrut 1996, I. 292.

⁹ Suyûtî, *İtkân*, I. 300.

¹⁰ Suyûtî, *İtkân*, I. 300.

İdğam-ı Mütakâribeyn: Mahreç veya sıfatları birbirine yakın olan iki harf yanyana gelir, ilki sâkin olup ikincisi harekeli olursa ilkinin ikincisine idğam edilmesidir.¹¹

İzhar: Tenvin veya sâkin nûn dan sonra “ا ح خ ع غ هـ” harfleri gelirse izhar olur.¹²

İhfâ: Tenvin veya sâkin nûn dan sonra “ت ث ج د ذ ز س ش ص ض ط ظ ف ق ك” harfleri gelirse ihfâ olur.¹³

İmâle: Sesin, fethadan kesraya, “elif” ten “ye” ye doğru meyilli okunmasına denir.¹⁴

İhtilâs: Harekenin üçte ikisini söyleyip üçte birini terketmeye denir.¹⁵

İşmâm: Sükûndan sonra dammeyi belli etmek için dudakları ileri toplamaktır.¹⁶

Teshîl: Birbirini takip eden iki hemzeden ikinci hemzeyi, hemze ile elif arasında okumaktır.¹⁷

İşba‘: Teshili câiz olan bazı harflerin mahrecinden çıkarılmasına denir.¹⁸

İskân: Bir kelimedede vakfedip kelimenin son harfını sâkin kılmaktır.¹⁹

Haḫḫ: isimlere kesra hareke kazandıran cer halidir.²⁰

Med: Medd-i tabi‘î üzerine, med harflerinden birini fazlaca uzatmaktır.²¹

Medd-i Muttasıl: Med harflerinden sonra hemze olup, ikisi de aynı kelimedede bulunursa medd-i muttasıl olur.²²

¹¹ Pakdil, *Ta‘lim Tecvid ve Kıraat*, s. 191.

¹² Suyûtî, *İtkân*, I. 299.

¹³ Suyûtî, *İtkân*, I. 300.

¹⁴ Suyûtî, *İtkân*, I. 285.

¹⁵ Celâleddin Karakılıç, *Tecvid İlmi Kur‘ânı Kerîm Okunma Kâideleri*, Ankara 2012, s.117.

¹⁶ Şehâbuddîn Ahmed bin Muḥammed bin ‘Abdulḡanî ed-Dimyâṭî, *İthâfu fuḫalâi‘l-beşer fî kırrâti erba‘ati‘l-‘aşer*, Beyrut 1419/1998, s. 135.

¹⁷ Karakılıç, *Tecvid İlmi Kur‘ânı Kerîm Okunma Kâideleri*, s.116.

¹⁸ Temel, *Kırâat ve Tecvid Istılahları*, s. 79.

¹⁹ Temel, *Kırâat ve Tecvid Istılahları*, s. 76.

²⁰ Temel, *Kırâat ve Tecvid Istılahları*, s. 55.

²¹ Suyûtî, *İtkân*, I. 302.

²² Karaçam, *Kur‘ân-ı Kerîm’in Faziletleri ve Okunma Kaideleri*, s. 257.

Medd-i Munfasıl: Med harflerinden sonra hemze olup ikisi de ayrı kelimelerde bulunursa medd-i munfasıl olur.²³

Medd-i Tabi'î: Med harflerinden sonra sebep-i medden hiçbirini bulunmazsa medd-i tabi'î olur.²⁴

Kasr: Uzatmayı terk ederek tabii meddi kendi hali üzere okumaktır.²⁵

Vakf: Kelime üzerinde, tekrar kıraate başlamak niyetiyle, nefes alacak kadar bir müddet nefesin kesilmesine denir.²⁶

Vasl: bir kelimeyi ardından gelen kelimeye nefesi ve sesi kesmeden, bazı kurallar dâhilinde bitiştirerek okumaktır.²⁷

Kat': Lafızlar arasında durmaktır.²⁸

Sekte: Kıraat esnasında nefes almaksızın vakıf zamanından daha kısa bir sürede nefesi kesmektir.²⁹

İbdâl: Bazı harflerin yerine başka harfleri koymaktır.

Tefhîm: Tefhim harflerini “خ ص ض ط ظ غ ق” telaffuz ederken dil kökünün üst damağa kalkması nedeniyle harfe bir kalınlık gelmesi ve ağzın içinin ses ile dolmasıdır.³⁰

Terkîk: Terkîk harflerini (tefhim harfleri dışında kalan diğer harfler) telaffuz ederken ince okumaktır.³¹

Sıla: Sâkin cemî mimlerini vasıl halinde dammeli ve vâv-ı mukaddere ile med ederek okumaktır.³²

Fem-i Muhsin: Kur'ân'ı Kerîm'i tecvîd ve kıraatine uygun, doğru, güzel okuyan üstad veya hocalara denir.

²³ Demirhan Ünlü, *Kur'ân-ı Kerîm'in Tecvidi*, Ankara 2011, s. 85.

²⁴ Pakdil, *Ta'lim Tecvid ve Kıraat*, s. 141.

²⁵ Suyûtî, *İtkân*, I. 302; Temel, *Kırâat ve Tecvîd İstılahları*, s. 85.

²⁶ Ebu'l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed İbnu'l-Cezerî, *en-Neşr fi'l-kırâati'l-'aşr*, tahk. Muhammed Dabbâğ Ali, Beyrut ts., I. 240.

²⁷ Karakılıç, *Tecvîd İlmî Kur'ânî Kerîm Okunma Kâideleri*, s.114.

²⁸ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, I. 239.

²⁹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, I. 240.

³⁰ Pakdil, *Ta'lim Tecvid ve Kıraat*, s. 75.

³¹ Suyûtî, *İtkân*, I. 315.

³² Temel, *Kırâat ve Tecvîd İstılahları*, s. 121.

Tahkîk: Meddi gereği kadar çekmek, hemzeyi olduğu gibi telaffuz etmek, harekeyi eksiksiz yapmak, izhar ve şeddeleri belirtmek gibi hususlarda, her harfin hakkını vermektir.³³

³³ Suyûtî, *İtqân*, I. 312.

BİRİNCİ BÖLÜM

İMAM ÂSİM VE TALEBELERİ ŞU‘BE İLE HAFS’IN HAYATLARI VE RİVÂYET USULLERİ

1. Âsım (ö. 127/744)

İmam Âsım’ın tam ismi Ebû Bekr Âsım b. Ebi’n-Necûd el-Esedî el-Kûfî’dir.³⁴ Babası Ebu’n-Necûd, Annesi Behdele’dir.³⁵ Muâviye (ö. 60/680) döneminde 45/665 tarihinde Kûfe’de doğan Âsım, Esed b. Huzeyme kabilesinin kollarından Cüzeyme oğullarının mevlâsı³⁶ olduğu için, “Kûfî” nisbesinin yanı sıra “Esedî” diye de maruftur.³⁷ Âsım, gençlik yıllarında buğday ticareti ile uğraştığından³⁸ dolayı “Ḥannât” lakabıyla da anılmıştır.

Âsım, sahâbeden Rifâa‘ b. Yesribî ve Hâris b. Hasan el-Bekrî’yi -küçük yaşta da olsa- gördüğü için tabîinden sayılmıştır.³⁹ Âsım’ın birinci ravisi Şu‘be (ö. 193/809), hocalarının da Süleymân el-A‘meş (ö. 148/765) ve Ebû Huseyn gibi gözlerinin görmediğini belirtmektedir.⁴⁰

Âsım, mütevâtir kıraat imamlarının beşincisi olup, kıraat ilminde remzi “و” harfidir.⁴¹ Kıraat silsilesinde üçüncü tabakada yer alır.⁴² Yaşadığı dönemde önemli ilim merkezlerinden biri olan Kûfe’de şeyhu’l-kurrâ idi.⁴³ Sesi çok güzel olan⁴⁴ Âsım’ın dili de fasih idi.⁴⁵ Ahmed b. Hanbel’in (ö. 241/855) oğlu Abdullah, (ö. 290/902) babasına hangi kıraatı daha çok sevdiğini sorduğunda: ‘Medinelilerin kıraatini, eğer yoksa Âsım’ın kıraatını’ cevabını almıştır. Yine, Ebû Bekr Şu‘be, Ebû İshâk es-Sebî’î’den (ö. 127/745) rivâyetle; Âsım’dan daha üstün Kur’ân okuyanı

³⁴ Muhammed Sâlim Muhaysin, *el-Mühezzebe fi’l-kırâati’l-‘aşr*, Kâhire 1997, s. 7.

³⁵ Ebû ‘Amr ‘Osman b. Şa‘îd ed-Dânî, *et-Teyssîr fi’l-kırâati’s-seb‘a*, Beyrut 1984, s. 6.

³⁶ Velâ: “Âzatlıktan veya muvâlât sözleşmesinden doğan hükmi akrabalık bağıını ifade eder; aralarında velâ bağı bulunan taraflardan her birine mevlâ denir.” bk. Şükrü Özen, “Velâ”, *DİA*, XLIII, Ankara 2013, s. 11.

³⁷ Şemsuddin Muhammed b. Ahmed ez-Zehebî, *Ma’rifetu’l-kurrâi’l-kibâr ‘ala’t-tabakâti ve’l-a‘şâr*, Beyrut 1998, I. 89.

³⁸ Ebu’l-Hayr Şemseddin Muhammed b. Muhammed İbnu’l-Cezerî, *Gâyetu’n-nihâye fi tabakâti’l-kurrâ*, Beyrut 2006, I. 315.

³⁹ Dâni, *Teyssîr*, s. 6; İbnu’l-Cezerî, *Gâye*, I. 315; Zehebî, *Ma’rife*, I. 89.

⁴⁰ İbnu’l-Cezerî, *Gâye*, I. 316.

⁴¹ Abdulfettâh Paluvî, *Zubdetu’l-‘İrfân fi Vucûhi’l-Kur’ân*, İstanbul h. 1312/m. 1893, s. 5.

⁴² Zehebî, *Ma’rife*, I. 62-99

⁴³ Muhammed Sâlim Muhaysin, *el-Mühezzebe fi’l-Kırâati’l-‘Aşr*, Kahire 1997, s. 7.

⁴⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, I. 155.

⁴⁵ Ebû Bekir Ahmed b. Mûşa b. Mücâhid, *Kitâbu’s-seb’a fi’l-kırâat*, thk. Şevki Dayf, Kâhire h. 1119, s. 71.

görmediğini ifade etmiştir.⁴⁶ Âsım, Kur'ân'ı tahkik kıraatı ile okumuştur. Yani medd-i muttasılları da medd-i munfasılları da dört elif uzatarak okumuştur. Ayrıca Âsım, Kur'ân'da bazı sûrelerin başında bulunan hurûf-u mukattaaları, müstakil birer âyet olarak saymadığından, Kur'ân'daki âyet sayısının toplamı hususunda, Kûfelilerin değişik sonuçlara varmalarına sebep olmuştur.⁴⁷

Âsım, hayatı boyunca Kûfe'de kıraat ilmine hizmet etmiş ve pek çok kimseye Kur'ân okutmuştur. Meşhur talebeleri Ebû Bekr Şu'be ve Hafs'ın dışında kıraat-ı seb'a imamlarından Hamza ez-Zeyyât (ö. 156/773) ve Süleymân el-A'meş, İmam-ı Âzam Ebû Hanife, Süfyân es-Sevrî (ö. 161/778), Halil b. Ahmed (ö. 175/791) gibi nice âlimleri de okutmuştur.⁴⁸ Ayrıca kıraatta Basra ekolünün imamlarından dokuzuncu kıraat İmamı Ya'kub'un (ö. 205/820) hocası Sellâm b. Süleymân el-Müzenî'nin de hocalarındandır.⁴⁹

Âsım'ın kıraatı, birkaç kelime haricinde kural dışı okuyuşlarla; imâle,⁵⁰ işmâm,⁵¹ teshîl⁵² gibi istisna sayılabilecek bir iki yer dışında, Arap olmayanlara zor gelebilecek unsurların bulunmaması, senedinin sağlamlığı, kıraatın sadeliği gibi sebeplerle zamanla İslâm dünyasının her bölgesine yayılmış ve Müslümanların çoğunluğu tarafından okunan bir kıraat olmuştur.

Âsım kıraat ilminin yanı sıra hadis ilmi ile de ilgilenmiştir. Sahâbeden Rifâa' b. Yesribî ve Hâris b. Hasan el-Bekrî'den ve tabîinden birçok kişiden, hadis rivâyet etmiştir.⁵³ Atâ b. Ebî Rebâh (ö. 114/732), Süleymân el-A'meş, Ebû Bekir Şu'be, Süfyan es-Sevrî, Ebû Avâne (ö. 316/929), Süfyân b. Uyeyne (ö. 198/814) gibi raviler Âsım'dan hadis rivâyet etmişlerdir.⁵⁴ Âsım'ın hadis raviliği hususunda çeşitli görüşler olsa da Ahmed b. Hanbel, Ebû Zür'a (ö. 264/878) gibi önemli isimler onu sika görmüşlerdir.⁵⁵ Rivâyet ettiği bazı hadisler Kütüb-i Sitte'de yer almıştır.⁵⁶ Âsım kıraat ve hadis ilimlerinden başka akâid, fıkıh, nahiv ilimleriyle de ilgilenmiştir.

⁴⁶ İbnu'l-Cezerî, *Gâye*, I. 315; İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, I. 155; İbn Mücâhid, *Seb'a*, s. 70.

⁴⁷ Mehmet Ali Sarı "Âsım b. Behdele", *DİA*, III. İstanbul 1991, s. 476.

⁴⁸ Mehmet Ali Sarı, "Ebû Bekr Âsım B. Behdele Ebi'n-Necûd", *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, sy.112-113 (Eylül-Ekim 1971), s. 373.

⁴⁹ İbnu'l-Cezerî, *Gâye*, I. 280.

⁵⁰ Hûd, 11/41.

⁵¹ Yûsuf, 12/11.

⁵² Fussilet, 41/44.

⁵³ İbnu'l-Cezerî, *Gâye*, I. 315.

⁵⁴ Abdulkâdir İbn Ahmed, *Tehzîbu târîhi İbn 'Asâkir*, thk. Komisyon, Şam h. 1346, VII. 119.

⁵⁵ Şemsuddin Muhammed b. Ahmed ez-Zehebî, *Mizânü'l-İ'tidâl fi nakdi'r-ricâl*, Beyrut 2009, II. 357-358; İbnu'l-Cezerî, *Gâye*, I. 316.

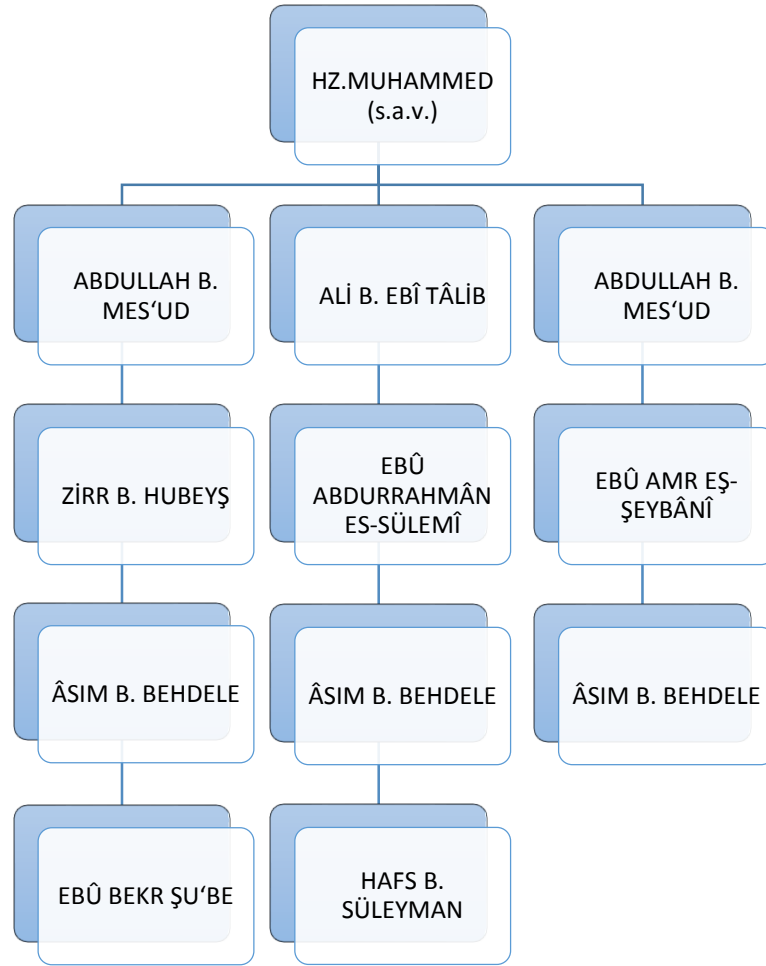
⁵⁶ Sarı, "Âsım b. Behdele", III. 476.

Hayatı Kûfe’de geçen Âsım, 127/745 tarihinde orada vefat etmiş ve Kûfe’ye defnedilmiştir.⁵⁷

1.1. Âsım’ın Kıraat İlmini Aldığı Hocaları

Âsım’ın kıraat ilminde bir üstad olmasında, hocalarının kıraatta otorite kimseler olması da etkili olmuştur. Âsım, **tablo 1.1.** de de görüleceği üzere, tabîinden üç kişiden kıraat almıştır.

Tablo 1.1: Âsım rivayetinin üç kanaldan, Hz. Muhammed’e (s.a.v.) uzanan ravi zinciri.

⁵⁷ Ebu'l-Abbas Şemsüddin Ahmed b. Muhammed b. Ebi Bekr İbnu Hallikân, *Vefeyâtu'l-a'yân ve ebnaü ebna'z-zamân*, thk. İhsan 'Abbâs, Beyrut ts., III. 9; Muhaysin, *Mühezzebe*, s. 7; Dâni, *Teysîr*, s. 6; Abdulkâdir, *Tehzîb*, VII. 121; İbnu'l-Cezerî, *Gâye*, I. 317.

1.1.1. Ebû Abdurrahmân es-Sülemî (ö. 73/692)

Tabiîn'den olan Ebû Abdurrahmân es-Sülemî Peygamberimiz hayatta iken dünyaya gelmiş, babası Peygamberimizin sohbetine katılmıştır.⁵⁸ Tam ismi Ebû Abdurrahmân Abdullah b. Habîb b. Rubeyyia es-Sülemî'dir.⁵⁹

Kûfe'nin kıraat imamıdır. Kıraat silsilesinde ikinci tabakada yer alır.⁶⁰ Âsım'ın: Bana hiçbir kimse Kur'ân okutmadı; ancak Ebû Abdurrahman okuttu. Ebû Abdurrahmân'dan öğrendiklerimi Zir'e arz ederdim⁶¹ dediğine göre birinci dereceden üstadı da Ebû Abdurrahman es-Sülemî'dir diyebiliriz.⁶² Ebû Abdurrahman es-Sülemî, Hz. Ali⁶³ (ö. 40/661) başta olmak üzere Hz. Osman b. Affan (ö. 35/656), Abdullah b. Mes'ud (ö. 32/652-53), Übey b. Kâ'b (ö. 33/654), Zeyd b. Sâbit (ö. 45/665) gibi kıraatta otorite olan sahabeden kıraat okumuştur.⁶⁴ Kur'ân'ın tamamını Hz. Osman'dan dinleyen Ebû Abdurrahman es-Sülemî'nin, Kur'ân'la ilgili çok soru sormasından dolayı Hz. Osman ona: *"Sen benim halkın işleriyle meşgul olmamı engelliyorsun, Zeyd b. Sâbit'e git"* deyince Zeyd b. Sâbit'ten ders almış ve ona on üç yıl boyunca Kur'ân'ı arzetmiştir.⁶⁵ Hz. Osman'ın çoğalttırdığı mushaflardan biri ile Kûfe'de Mescid-i Âzam'da kırk yıl boyunca⁶⁶ kıraat okutmuştur. Abdurrahman es-Sülemî'nin vefatından sonra onun yerine Âsım geçmiş,⁶⁷ kıraat makamında Abdurrahman es-Sülemî'den sonra müracaat edilecek üstad olmuştur.⁶⁸ Âsım, Ebû Abdurrahman es-Sülemî'den öğrendiği kıraati Hafs b. Süleymân'a okutmuştur.⁶⁹

Ebû Abdurrahman es-Sülemî kıraatta, üstadı olan Hz. Ali'ye muhalefet etmediği gibi; Âsım da üstadı Ebû Abdurrahman es-Sülemî'ye muhalefet etmemiştir.⁷⁰

Kıraatın yanı sıra hadis ilmiyle de ilgilenen ve sika olarak kabul edilen Ebû Abdurrahman es-Sülemî, meşhur sahâbîlerden; Hz. Ömer (ö. 23/644), Hz. Osman,

⁵⁸ Zehebî, *Ma'rife*, I. 52.

⁵⁹ Muhsin Demirci, "Ebû Abdurrahman es-Sülemî", *DİA*, X, İstanbul 1994, s. 87.

⁶⁰ Zehebî, *Ma'rife*, I. 43-61.

⁶¹ İbn Mücâhid, *Seb'a*, s. 70; Sarı, "Ebû Bekr Âsım B. Behdele Ebi'n-Necûd", s. 372.

⁶² Ahmet Madazlı, "İmam Âsım'ın Hayatı, Kıraatı ve Şahsiyeti", *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 4, (1987), s. 241.

⁶³ Zehebî, *Ma'rife*, I. 54.

⁶⁴ Zehebî, *Ma'rife*, I. 53.

⁶⁵ Demirci, "Ebû Abdurrahman es-Sülemî", X. 87.

⁶⁶ Zehebî, *Ma'rife*, I. 53.

⁶⁷ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, I. 155; İbnu'l-Cezerî, *Gâye*, I. 315.

⁶⁸ Mehmet Ünal, *Kur'an'ın Anlaşılmasında Kıraat Farklılıklarının Rolü*, Ankara 2005, s. 37.

⁶⁹ İbnu'l-Cezerî, *Gâye*, I. 316.

⁷⁰ Zehebî, *Ma'rife*, I. 55.

Hiz. Ali başta olmak üzere Abdullah b. Mes‘ud, Ebu Hureyre (ö. 58/678), Ebu Mûsa el-Eş‘arî (ö. 42/662-63) gibi sahabîlerden rivâyetlerde bulunmuştur. Rivâyet ettiği hadislerin bir kısmı Kütüb-i Sitte’de yer almıştır.

Sıffin Savaşı’nda Hiz. Ali’nin safında yer alan Ebû Abdurrahman es-Sülemî 73/692 tarihinde, 73 yaşında Kûfe’de vefat etmiştir.⁷¹

1.1.2. Zir b. Hubeyş (ö. 82/701)

Âsım’ın diğer hocası ise Zir b. Hubeyş el-Esedî’dir. Hicretten 39 veya 40 yıl önce doğmuştur. Gâdiriye köyünden olup aynı zamanda kabilesinin efendisidir. “Ebû Meryem” ve “Ebû Mutarrif” olmak üzere iki künyesi vardır. Nisbesi; Esed kabilesinden olduğu için “Esedî”dir. Hem Câhiliye hem de İslâm döneminde yaşamasında rağmen Hiz. Peygamber’i göremeyerek “muhadram”⁷² tabîinden sayılmıştır.⁷³

Zir b. Hubeyş kıraat ilmini, sahabeden Abdullah b. Mes‘ud, Osman b. Affân, Ali b. Ebî Talib’ den almıştır.⁷⁴ Kıraat ilminin yanı sıra Übey b. Kâ‘b , Huzeyfe b. Yemânî’den (ö. 36/656) de ilim tahsil etmiştir. Zir b. Hubeyş Medine’de Übey b. Kâ‘b ve Abdurrahman b. Avf’ın (ö. 32/652) yanlarına gittiğinde, Übey b. Kâ‘b ’ın: Ey Zir! Bana Kur’ân’dan sormadık hiçbir âyet bırakmadın⁷⁵ ifadesinden, Zir b. Hubeyş’in ilim merakını ve Kur’ân’a olan vukûfiyetini anlıyoruz. Âsım, Zir b. Hubeyş’in Kur’ân okuyuşu hakkında: Zir b. Hubeyş gibi okuyan kimse görmedim, demiştir.⁷⁶ Zir b. Hubeyş, Âsım’ın diğer hocası Ebû Abdurrahman es-Sülemî ile aynı dönemde Kûfe’de kıraat hocalığı yapmıştır.⁷⁷ Âsım, Zir b. Hubeyş’in Abdullah b. Mes‘ud’dan öğrendiği kıraati Şu‘be’ye öğretmiştir.⁷⁸

Âsım, Süleymân el-A‘meş, Ebû İshâk es-Sebî, Yahyâ b. Vessâb (ö. 103/721) Zir b. Hubeyş’in kıraat okuttuğu talebelerinden en meşhurlarıdır.⁷⁹

⁷¹ Demirci “Ebû Abdurrahman es-Sülemî”, X. 87.

⁷² Mehmet Efendioğlu, “Muhadramûn” *DİA*, XXX, İstanbul 2005, s. 395.

⁷³ Tayyar Altıkulaç, “Zir b. Hubeyş”, *DİA*, XLIV, İstanbul 2013, s. 449.

⁷⁴ İbnu’l-Cezerî, *Gâye*, I. 267.

⁷⁵ Ebu ‘Abdullâh Şemseddin, Muhammed b. Ahmed b. Osman Zehebî, *Siyeru’l-a‘lâm’in-nübelâ*, thk: Me’mûn eş-Şâgarci, Beyrut 1401/1981, IV. 168.

⁷⁶ Zehebî, *A‘lam*, IV. 168.

⁷⁷ Zehebî, *A‘lam*, IV. 166.

⁷⁸ İbnu’l-Cezerî, *Gâye*, I. 316.

⁷⁹ İbnu’l-Cezerî, *Gâye*, I. 267.

1.1.3. Ebû Amr eş-Şeybânî (ö. 96/714)

Ebû Amr eş-Şeybânî de Zir b. Hubeyş gibi kıraatını Abdullah b. Mes'ud'un Hz. Peygamber'den aldığı kıraatı almıştır.⁸⁰

1.2. Âsım'ın Ravîleri

1.2.1. Ebû Bekir Şu'be (ö. 193/809)

Tam ismi Ebû Bekr Şu'be b. Ayyâş b. Sâlim el-Kûfî el-Esedî'dir.⁸¹ 95/713 tarihinde doğmuştur.⁸² Esedoğulları'ndan olmadığı halde bu kabileye mensup olan Vâsıl b. Hayyân'ın mevlâsı olduğu için "Esedî" nisbesiyle; buğday ticareti de yaptığı için de "حَنَاط" "Ḥannât" lakabıyla anılmıştır. İsmi konusunda ulemâ arasında on üçe yakın farklı görüş olsa da en sahih olanı ve bilineni Şu'be'dir.⁸³

Şu'be'nin kıraat ilminde remzi "ص" harfidir.⁸⁴ Şu'be kıraat ilmini doğrudan doğruya Âsım'dan almış olup,⁸⁵ Âsım'dan başka bir hocadan ders almamıştır. Kur'ân'ı beşer âyetten oluşan bölümlerden öğrenen Şu'be,⁸⁶ Âsım'ın nezaretinde üç defa hatim yapmıştır.⁸⁷ Âsım, Zir b. Hubeyş'ten öğrendiği kıraatı Şu'be'ye öğretmiştir.

Ebû Yusuf el-A'sâ, Yahyâ el-Uleymî (ö. 243/859), Hafs ed-Dûrî ve Kisâi gibi pek çok kişi Şu'be'den kıraat öğrenmiştir.⁸⁸ Pek çok üstattan ders alan çağdaşlarının aksine Şu'be, tek bir üstattan, Âsım'dan ders almayı tercih etmiş ve Âsım'ın seçkin talebeleri arasında yerini alarak, Kûfeliler'in Âsım kıraatı konusunda güvendikleri otorite bir şahsiyet olmuştur. Şu'be 520 yerde Hafs'tan farklı okumuştur.⁸⁹ Bu farklılığın sebebi ise Âsım'ın, birinci ravisi olan Şu'be'ye Zir b. Hubeyş'in Abdullah b. Mes'ud'dan öğrendiği kıraatı, ikinci ravisi Hafs'a ise Ebû Abdurrahman es-Sülemî'nin Hz. Ali'den öğrendiği kıraatı öğretmesidir. Böylece Âsım'ın öğrenmiş olduğu bu iki kıraat, iki değerli talebesi ile bizlere ulaşmıştır. Ancak günümüzde

⁸⁰ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, I. 155.

⁸¹ Dâni, *Teyisr*, s. 6.

⁸² İbnu'l-Cezerî, *Gâye*, I. 295; İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, I. 155.

⁸³ Zehebî, *A'lam*, VIII. 495; İbnu'l-Cezerî, *Gâye*, I. 295; Karakılıç, *Tecvîd İlmi Kur'ânı Kerîm Okunma Kâideleri*, s. 198.

⁸⁴ Paluvî, *Zubde*, s. 5.

⁸⁵ Karakılıç, *Tecvîd İlmi Kur'ânı Kerîm Okunma Kâideleri*, s. 198.

⁸⁶ İbn Mücâhid, *Seb'a*, s. 71; Zehebî, *A'lam*, VIII. 502.

⁸⁷ Zehebî, *A'lam*, VIII. 495.

⁸⁸ Tayyar Altıkulaç, "Ebû Bekr b. Ayyâş", *DİA*, X, İstanbul 1994, s. 110.

⁸⁹ İbnu'l-Cezerî, *Gâye*, I. 230.

Hafs rivâyeti okunan ve bilinen bir kıraat olarak meşhur olmuşken, Şu‘be rivâyeti sadece okunan bir ilim olarak kalmıştır.

Kur’ân’ın otuz cüze bölünmesi meselesi ile ilgili olarak “*Eczâü Selâsîn*” adında bir eserinin olduğu rivâyet edilir.⁹⁰ Şu‘be, ömrünün son yirmi yılı kıraat okutmayıp, kıraat vecihlerini rivâyetle meşgul oldu. Kûfeli âlim Yahyâ b. Âdem, (ö. 233/849) Şu‘be’nin rivâyet ettiği kıraat vecihlerini yazıya geçirdi. Bu eser Âsım kıraatının yazılı kaynaklarından⁹¹

Riyadan hoşlanmayan, sünnete bağlı, ibadete düşkün, açık sözlü birisi olarak bilinen⁹² Şu‘be’nin, kırk yıl boyunca hergün bir hatim indirdiği nakledilmiştir. Ölüm döşeginde iken, kız kardeşinin ağladığını gören Şu‘be şunları söylemiştir: Niçin ağlıyorsun? Şuraya bak, ben burada on sekiz bin hatim indirdim.⁹³

Aynı zamanda hadis âlimi de olan Şu‘be’nin rivâyet ettiği hadislerle Müslim dışındaki Kütüb-i Sitte müellifleri yer vermiştir. Yahyâ İbn Maîn (ö. 233/847): Hafs kıraat yönünden Ebû Bekr’den daha sıhhatlidir. Hadiste ise Ebû Bekr daha sika bir ravidir derken; Ahmed b. Hanbel: Çok hata yapardı; ancak yazdıkları sağlamdır diyerek, bu görüşe katılmakla beraber, Şu‘be’nin zaman zaman yanıldığını da vurgulamıştır.⁹⁴ Şu‘be, meşhur muhaddis Süfyân b. Uyeyne ile Mekke’de bir mecliste beraberken, birisi gelerek Süfyân’a bir hadis sorunca Süfyân, Şu‘be’yi göstererek: Bu şeyh dururken bana sorma! demiştir.⁹⁵ Bu rivâyetlerden Şu‘be’nin hadis alanında güvenilir ve itibar edilir bir kimse olduğunu anlıyoruz.

Kıraat ve hadis ilminden başka kelâm ilmi ile de münasebeti olan Şu‘be, Kelâmî bir tartışma olan “Kur’ân’ın mahlûk olup olmadığı tartışması” na katılmış ve; O (Kur’ân) Allah kelâmıdır, mahlûk değildir, diyerek⁹⁶ Kur’ân’a mahluk diyenin kafir, zındık ve Allah düşmanı olduğunu; onlarla oturulmayacağını, konuşulmayacağını söylemiştir.⁹⁷

Şu‘be 193/809 tarihinde⁹⁸ Kûfe’de vefat etmiştir.

⁹⁰ Altıkulaç, “Ebû Bekr b. Ayyâs”, X. 110.

⁹¹ Zehebî, *A’lam*, VIII. 505.

⁹² İbnu’l-Cezerî, *Gâye*, I. 295; Zehebî, *A’lam*, VIII. 496.

⁹³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, I. 156; Zehebî, *A’lam*, VIII. 504; Abdurrahman Çetin, *Yedi Harf ve Kıraatlar*, İstanbul 2013, s. 246.

⁹⁴ Zehebî, *A’lam*, VIII. 497.

⁹⁵ Zehebî, *A’lam*, VIII. 499.

⁹⁶ Zehebî, *A’lam*, VIII. 504.

⁹⁷ İbnu’l-Cezerî, *Gâye*, I. 295.

⁹⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, I. 156.

Şu‘be’nin rivâyet zinciri şöyledir: Ebû Bekr Şu‘be > Âsım b. Behdele > Zir b. Hubeyş > Abdullah b. Mes‘ud > Hz. Muhammed (s.a.v.).⁹⁹

Şû‘be’nin iki tarîki vardır.¹⁰⁰ Bunlar Yahyâ b. Âdem (ö. 233/849)¹⁰¹ ve Yahyâ el-Uleymî’dir. (ö.243/859)¹⁰² Şû‘be’nin kıraatı bu iki talebesinden başlayan silsile ile günümüze kadar ulaşmıştır.

1.2.1.1. Şû‘be’nin Rivâyet Usulü

1.2.1.1.1. İstiâze ve Besmele

İstiâze: el-‘Avz (العوذ) kökünden türemiş olup, lügatte sığınmak manasına gelir.¹⁰³ Kıraat ilmine göre ise; Nahl/98 “فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ / *Kur‘ân okuduğun zaman o kovulmuş şeytandan Allah'a sığın!*” âyetinin gereğince Kur‘ân okumaya başlarken “أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ / *Kovulmuş şeytandan Allah'a sığınırım*” cümlesini söyleyerek kıraata başlamaktır.¹⁰⁴ Âsım’ın da istiâze konusunda aynı görüşte olduğu kıraat âlimlerinin çoğu istiâze hususunda “أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ” sîgasını tercih etmişlerdir. Bunun sebebi “أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ” sîgasının kitap¹⁰⁵ ve sünnete¹⁰⁶ muvâfakatıdır.¹⁰⁷

Besmele: “بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ” cümlesidir. Kıraat imamları sûre başlarındaki Besmelelerin okunmasında ittifak etmişlerdir. Kıraata başlayan kimse sûre evvelinden başlıyorsa besmele ile başlamalıdır. Bu hüküm et-Tevbe sûresi haricinde tüm sûreler için geçerlidir. et-Tevbe sûresi evvelinde besmele ile başlanmayacağı hususunda kıraat âlimleri ittifak halindedir.¹⁰⁸ İstiâze ve besmele’nin vecihleri konusunda Âsım’ın ravileri arasında bir ihtilaf olmayıp vecihler şu şekildedir:

⁹⁹ Dâni, *Teyisr*, s. 9.

¹⁰⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, I. 146-152.

¹⁰¹ Muhaysin, *Mühezzeb*, s. 18.

¹⁰² Muhaysin, *Mühezzeb*, s. 18.

¹⁰³ Temel, *Kırâat ve Tecvîd Istılahları*, s. 77.

¹⁰⁴ Muhsin Demirci, “İstiâze”, *DİA*, XXIII, İstanbul 2001, s. 318.

¹⁰⁵ en-Nahl, 16/98.

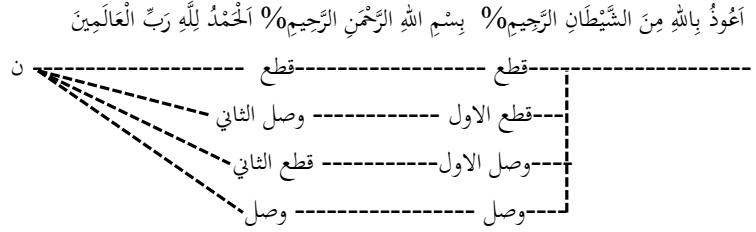
¹⁰⁶ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, VI, 45.

¹⁰⁷ Dâni, *Teyisr*, s. 16-17.

¹⁰⁸ İsmail Karaçam, *Kur‘ân-ı Kerîm’in Faziletleri ve Okunma Kaideleri*, İstanbul 2010, s. 357.

1.2.1.1.1.1. Sûre Evvelinde İstiâze ve Besmele

Âsım ve talebeleri sûre evvelinde istiâze ve besmelenin okunuşunda üç vecih uygulamıştır.¹⁰⁹

Ḳat‘u’l-Kull (قطع الكل): Ḳat‘u’l-Kul vechine göre istiâze okunur, durulur besmele okunur ve besmele okunduktan sonra da durulup sûreye öyle başlanır.

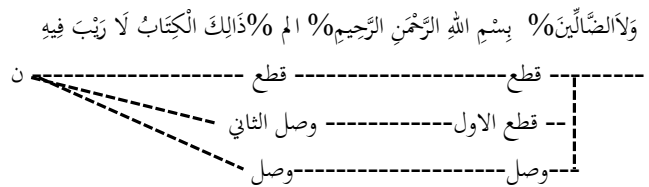
Ḳat‘u’l-Evvel Vaşlu’s-Sânî (قطع الاول وصل الثاني): Ḳat‘u’l-Evvel Vaşlu’s-Sânî vechinde istiâze okunduktan sonra durulur, ardından durmaksızın besmele sûre evveline bağlanarak okunur.

Vaşlu’l-Evvel Kat‘u’s-Sânî (وصل الاول قطع الثاني): Vaşlu’l-Evvel Kat‘u’s-Sânî vechinde istiâze okunduktan sonra durmayıp besmele okunur ve durulur. Sonra sûre evveline başlanır.

Vaşlu’l-Kull (وصل الكل): Vaşlu’l-Kull vechine göre istiâzeyi okuduktan sonra durmayıp besmele okunur, besmele okunduktan sonra da durmayıp sure evveline bağlanır.

1.2.1.1.1.2. İki Sûre Arasında Besmele

Âsım ve talebeleri iki sûre arasında besmelenin okunuşunda üç vecih uygulamıştır.¹¹⁰

¹⁰⁹ Karakılıç, *Tecvîd İlmi Kur’ânı Kerîm Okunma Kâideleri*, s.129; Pakdil, *Ta’lim Tecvid ve Kiraat*, s. 328.

¹¹⁰ Karakılıç, *Tecvîd İlmi Kur’ânı Kerîm Okunma Kâideleri*, s.129; Pakdil, *Ta’lim Tecvid ve Kiraat*, s. 329.

Ḳat‘u’l-Kull (قطع الكل): Bu vecihte ilk okunan sûrenin sonunda durulur besmele okunur ve besmeleden sonra durup ikinci sureye devam edilir.

Ḳat‘u’l-Evvel Vaşlu’s-Sânî (قطع الاول وصل الثاني): İlk okunan sûrenin sonunda durulur besmele okunur ve besmeleden sonra durmaksızın ikinci sureye devam edilir.

Vaşlu’l-Küll (وصل الكل): Bu vecihte ilk okunan sûrenin sonunda durulmayıp besmele okunur ve besmeleden sonra yine durmaksızın ikinci sureye devam edilir.

1.2.1.1.1.3. et-Tevbe Sûresinin evvelinde istiâze

et-Tevbe sûresinin başında besmele olmadığından, istiâzeden sonra sûreye başlanır. Sûre evvelinde iki vecih vardır.¹¹¹

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ % بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ %
ن ----- قطع -----
----- وصل -----

Ḳatı‘: Bu veche göre istiâze okunur, durulur ve sûreye başlanır.

Vaşl: Bu veche göre istiâze okunduktan sonra durmayıp sûre evveline başlanır.

1.2.1.1.1.4. el-Enfâl Sûresinden et-Tevbe Sûresine Geçiş

et-Tevbe sûresi besmelesiz nâzil olduğu için el-Enfâl sûresinden et-Tevbe sûresine besmelesiz geçilir. Burada üç vecih vardır.¹¹²

إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ % بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ %
ن ----- قطع -----
----- سكتة -----
----- وصل -----

Ḳatı‘ : el-Enfâl sûresinin son âyeti okunur durulur, nefes alınır ve et-Tevbe sûresi'nin evveline başlanır.

Sekte: el-Enfâl sûresinin son âyeti okunur nefes kesilmeksizin durulur ve et-Tevbe sûresinin evveline başlanır.

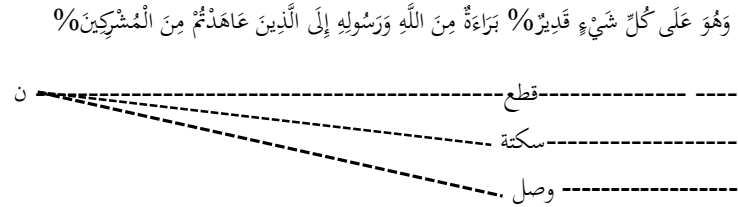
Vaşl: Bu veche göre el-Enfâl sûresinin son âyeti okunduktan sonra durmayıp et-Tevbe sûresinin evveline başlanır.

¹¹¹ Karakılıç, *Tecvîd İlmi Kur’ânı Kerîm Okunma Kâideleri*, s.130; Pakdil, *Ta’lim Tecvid ve Kiraat*, s. 328.

¹¹² Karakılıç, *Tecvîd İlmi Kur’ânı Kerîm Okunma Kâideleri*, s.129; Pakdil, *Ta’lim Tecvid ve Kiraat*, s. 331.

1.2.1.1.5. el-Enfâl Sûresi Haricinde Başka Bir Sûreden et-Tevbe Sûresine Geçiş

el-Enfâl sûresi haricinde başka bir sûreden et-Tevbe sûresine geçişte üç vecih vardır.¹¹³ Biz burada el-Mâide sûresinin son âyeti olan 120. âyetin son bölümünü misal vereceğiz.

Ḳatı’: el-Mâide sûresinin son âyeti okunur durulur, nefes alınır ve et-Tevbe sûresinin evveline başlanır.

Sekte: el-Mâide sûresinin son âyeti okunur nefes kesilmeksizin durulur ve et-Tevbe sûresinin evveline başlanır.

Vaşıl: Bu veche göre el-Mâide sûresinin son âyeti okunduktan sonra durmayıp et-Tevbe sûresinin evveline başlanır.

1.2.1.1.2. İmâle

Şu‘be’nin İmâle ile okuduğu kelimeler şunlardır:

(أَذْرَبُكُمْ)¹¹⁴ ve (أَذْرَبُكُمْ)¹¹⁵ kelimelerinde bulunan “ر” harfini imâle ile okumuştur .

(رَأَى/رَا)¹¹⁶, (رَءَاكَ)¹¹⁷, (رَءَاةً)¹¹⁸ ve (رَءَاها)¹¹⁹ kelimelerinde bulunan “ر” ve “ي” harfini imâle ile okumuştur .

(الر)¹²⁰ ve (الر)¹²¹ hurûf-u mukattaalarındaki “ر” harfini imâle ile okumuştur.

(كهيعص)¹²² hurûf-u mukattaasındaki “ه” ve “ي” harflerini imâle ile okumuştur.

¹¹³ Pakdil, *Ta’lim Tecvid ve Kıraat*, s. 329.

¹¹⁴ el-Hakka , 69/3; el-Muddessir , 74/27; el-Mürselât, 77/14; el-İnfitar, 82/17-18; el-Mutaffifin, 83/8-19; et-Târık, 86/2; el-Beled, 90/12; el-Ğadir, 97/2; el-Ğârî‘a, 101/3-10; el-Hümeze, 104/5.

¹¹⁵ Yunus, 10/16.

¹¹⁶ el-En‘âm, 6/77-78; Hûd, 11/70; Yûsuf, 12/24-28; en-Nahl, 16/85-86; el-Kehf, 18/53; Tâhâ, 20/10; el-Ahzâb, 33/22; en-Necm, 53/11-18.

¹¹⁷ Enbiyâ, 21/36.

¹¹⁸ en-Neml 27/40; Fâtır, 35/8; eş-Şâffât, 37/55; en-Necm, 53/13; et-Tekvîr 81/23; el‘Alak, 96/7.

¹¹⁹ en-Neml, 27/10; el-Kasas, 28/31.

¹²⁰ Yûnus, 10/1; Hûd, 11/1; Yûsuf, 12/1; İbrâhîm, 14/1; el-Hicr,15/1.

¹²¹ er-Râd, 13/1.

¹²² Meryem, 19/1.

(طه)¹²³ hurûf-u mukattaa'sındaki her iki harfî de imâle ile okumuştur.

(طس)¹²⁴ ve (طسم)¹²⁵ Hurûf-u mukattaa'larındaki “ط” harfini imâle ile okumuştur.

(يس)¹²⁶ hurûf-u mukattaa'sındaki “ي” harfini imâle ile okumuştur.

(حم)¹²⁷ hurûf-u mukattaa'sındaki “ح” harfini imâle ile okumuştur.

1.2.1.1.3. Medler

Medler konusunda Âsım ve talebeleri arasında ihtilaf yoktur. Med ölçülerinin asgarî ve azamî miktarları şöyledir:¹²⁸

Medd-i Muttasıl : 2-4

Medd-i Munfasıl : 1-4

Medd-i Lâzım : 2-4

Medd-i Ârız : 1-4

Medd-i Lîn : 2-4 (Lâzımî ise), 1-4 (Ârızî ise)

1.2.1.1.4. İdğam

Şu'be (أَخَذْتُ), (أَخَذْتُ), (أَخَذْتُ)ve (اتَّخَذْتُ) kelimelerindeki sâkin “ذ” harfîni müteharrik “ت” harfine idğam yaparak (أَخَذْتُ), (أَخَذْتُ), (أَخَذْتُ) ve (اتَّخَذْتُ) şeklinde okumuştur.

(يس)¹²⁹ ve (ن)¹³⁰ hurûf-u mukattaa'larını, bunların ardından gelen âyetin başındaki “و” harfine idğam ederek (يس وَالْقُرْآنَ) ve (ن وَالْقَلَمَ) şeklinde okumuştur.

1.2.1.1.5. Hemze

Şu'be bazı kelimelerde geçen hemzeleri ibdâl ederek, bazılarını ise istifhâm hemzesi olarak okumuştur.¹³¹

¹²³ Tâhâ, 20/1.

¹²⁴ en-Neml, 10/1.

¹²⁵ eş-Şu'arâ, 26/1; el-Kâsâs, 28/1.

¹²⁶ Yâsin, 36/1

¹²⁷ el-Mü'min, 40/1; Fuşşilet, 41/1; eş-Şûrâ, 42/1; ez-Zuhruf, 43/1; ed-Duhân, 44/1; el-Câsiye, 45/1; el-Ahkâf, 46/1.

¹²⁸ Soner Akdağ, *Âsım Kiraati'nin Şû'be Rivayeti*, İstanbul 2008, s. 39.

¹²⁹ Yâsin, 36/1.

¹³⁰ el-Kalem, 68/1.

¹³¹ Akdağ, *Âsım Kiraati'nin Şû'be Rivayeti*, s. 45.

1.2.1.1.5.1. Ebû Bekr Şu‘be’nin İbdâl Ederek Okuduğu Kelimeler

(هُزُوا)¹³² kelimesindeki “و” harfini “ء” hemzeye ibdâl ederek (هُزُوا) şeklinde okumuştur.

(لُولُوا)¹³³ ve (لُولُوا)¹³⁴ kelimelerinde iki “ل” harfi arasındaki hemzeyi, “و” harfine ibdâl ederek (لُولُوا) ve (لُولُوا) şeklinde okumuştur.

(مُوصَدَّة)¹³⁵ kelimesindeki “ء” hemzeyi, “و” harfine ibdâl ederek (مُوصَدَّة) şeklinde okumuştur.

1.2.1.1.5.2. Ebû Bekr Şu‘be’nin İstifham Hemzesi İle Okuduğu Kelimeler

Şu‘be, (أَمْتُمْ)¹³⁶ kelimesini (ءَأْمْتُمْ), (أَنْتُمْ)¹³⁷ kelimesini (ءَأَنْتُمْ), (إِنَّ لَنَا)¹³⁸ kelimesini (ءَأَنَّ لَنَا), (إِنَّا)¹³⁹ kelimesini (ءَأِنَّا), (أَنْ كَانَ)¹⁴⁰ kelimesini (ءَأَنَّ كَانَ) şeklinde istifham hemzesi ile okumuştur.

1.2.1.1.6. Ya (ي) Harfi

Şu‘be bazı kelimelerde geçen Yâ harfini Zâid, bazılarını ise İzâfe Yâ’sı olarak okumuştur.¹⁴¹

1.2.1.1.6.1. Zâid Ya’lar

(أَتَانِي) Kelimesinin sonundaki zâid harfini hazfederk (أَتَانِي) şeklinde okumuştur.

1.2.1.1.6.2. İzâfe Ya’ları

(بَيْتِي)¹⁴² Kelimesini (مَعِي), (أَجْرِي)¹⁴³ kelimesini (أَجْرِي), (بَيْتِي)¹⁴⁴ kelimesini (بَيْتِي), (يَدِي)¹⁴⁵ kelimesini (يَدِي), (أُمِّي)¹⁴⁶ kelimesini (أُمِّي), (لِي)¹⁴⁷ kelimesini (لِي), (وَلِي)¹⁴⁸ kelimesini (وَلِي) şeklinde iskân ile okumuştur.

¹³² el-Bakara, 2/67-231; el-Mâide, 5/57-58; el-Kehf, 18/56-106; Enbiyâ, 21/36; el-Furkân, 25/41; Lokman, 31/6; el-Câsiye, 45/9-35.

¹³³ et-Tûr, 52/24; Raḥmân, 55/22; el-Vâkı‘a, 56/23.

¹³⁴ el-Ḥacc, 22/23; Fâtır, 35/33; el-İnsân, 76/19.

¹³⁵ el-Beled, 90/20; el-Hümeze, 104/8.

¹³⁶ el-A‘raf, 7/123.

¹³⁷ el-A‘raf, 7/81; el-‘Ankebût, 29/28.

¹³⁸ el-A‘raf, 7/113.

¹³⁹ el-Vâkı‘a 56/66.

¹⁴⁰ el-Kalem 68/14.

¹⁴¹ Akdağ, *Âsım Kıraati’nin Şu‘be Rivayeti*, s. 46.

(عَهْدِي)¹⁴⁹ kelimesini (بُعْدِي), (عَهْدِي)¹⁵⁰ kelimesini (بُعْدِي) şeklinde, sonlarında bulunan (ي) harfini fetha ile okumuştur.

1.2.2. Hafs b. Süleymân

Bu başlık altında Hafs'ın hayatı hakkında bilgi verdikten sonra, rivayet usulü üzerinde duracağız.

1.2.2.1. Hafs'ın Hayatı

Tam ismi Hafs b. Süleyman b. Muğîratü'l-Esedî el-Bezzâz el-Kûfî el-Ğadırî'dir.¹⁵¹ Hicrî 90 tarihinde¹⁵² Kûfe'ye bağlı Gadiriye köyünde doğmuştur.¹⁵³ Âsım'ın üvey oğludur.¹⁵⁴ Çocukluğunun büyük kısmı, hem üvey babası hem de hocası olan Âsım'ın evinde geçmiştir.¹⁵⁵

Nisbesi, Es'ad b. Huzeyme kabilesinin âzadlısı olduğu için "Esedî",¹⁵⁶ hayatının büyük kısmının Kûfe'de geçtiğinden ve Kûfe kıraat imamı olduğundan dolayı "Kûfî" diye bilinir. Künyesi "Ebû Ömer"dir.¹⁵⁷ Hafs bez satıcılığı ile uğraştığı için "Bezzâz" diye de anılmıştır.

Âsım'ın ikinci ravisi olan Hafs'ın kıraat ilminde remzi "ع" harfidir.¹⁵⁸ Âsım'ın talebeleri içerisinde Âsım kıraatını en iyi bilen Hafs'tır. Kur'ân'ı âyet âyet, arz yolu ile Âsım'dan öğrenmiştir.¹⁵⁹ Âsım, Abdurahmân es-Sülemî'nin Hz. Ali'den aldığı kıraatı Hafs'a öğretmiştir. Hafs bu konuda hocası Âsım'a: Ebû Bekr'in bana muhalefet ettiğini söyledim. Bana şu cevabı verdi: Sana okuttuğum kıraat,

¹⁴² el-A'râf, 7/105; et-Tevbe, 9/83; el-Kehf, 18/67-72-75; Enbiyâ, 21/24; eş-Şu'arâ, 26/62-118; el-Kasas, 28/34; el-Mülk, 67/28.

¹⁴³ Yûnus, 10/72; Hûd, 11/29-51; eş-Şu'arâ, 26/109-127-145-164-180; Sebe, 34/47.

¹⁴⁴ el-Bakara, 2/125; el-Hacc, 22/26; Nûh, 71/28.

¹⁴⁵ el-Mâide, 5/28.

¹⁴⁶ el-Mâide, 5/116.

¹⁴⁷ İbrâhim, 14/22; Şâd, 38/69.

¹⁴⁸ Tâhâ, 20/18; Şâd, 38/23; el-Kâfirûn, 109/6.

¹⁴⁹ el-Bakara 2/124.

¹⁵⁰ eş-Şaff 61/6.

¹⁵¹ Dâni, *Teyisîr*, s. 6.

¹⁵² İbnu'l-Cezerî, *Gâye*, I. 230.

¹⁵³ Tayyar Altıkulaç, "Hafs b. Süleyman", *DİA*, XV, İstanbul 1997, s. 118.

¹⁵⁴ Zehebî, *Mizân*, I. 558.

¹⁵⁵ Çetin, *Yedi Harf ve Kıraatlar*, s. 246.

¹⁵⁶ İbn Mücâhid, *Seb'a*, s. 96.

¹⁵⁷ Muhammed Abdül'azîm ez-Zerķâni, *Menâhil'ül-'irfân fî 'ulumi'l-Kur'ân*, Beyrut 1995, I. 452; Dâni, *Teyisîr*, s. 6.

¹⁵⁸ Paluvî, *Zubde*, s. 5.

¹⁵⁹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, I. 155; İbnu'l-Cezerî, *Gâye*, I. 229.

Abdurrahmân es-Sülemî'nin Hz. Ali'den aldığı ve bana okuttuğu kıraattır. Ebû Bekr'e okuttuklarını ise Zir b. Hubeyş'in, Abdullah b. Mes'ud'dan aldığı ve bana okuttuğu kıraattır.¹⁶⁰

Ed-Dânî, “*Âsım kıraatını öğrenip halka öğretene, Hafs'tır*”¹⁶¹ derken; Yahyâ b. Maîn, “*Âsım kıraatından rivâyet olunan sahih rivâyet Hafs rivâyeti'dir.*”¹⁶² demiştir. İbn Münâdî ise “*Öncekiler Hafs'ı hıfz hususunda İbn Ayyâş'tan üstün sayarlardı. Onu ise Âsım'a okuduğu harflerin zabtı ile vasıflandırıyorlardı. Gerçekten Hafs, insanlar arasında zamanın en iyi okuyanı idi.*” demişlerdir.¹⁶³

Belirli bir zaman Bağdat ve Mekke'de ikamet etmiş, kıraatla meşgul olmuş, kıraat okutmuştur.¹⁶⁴ Hafs, hocası Âsım'a bir tek yerde muhalefet etmiştir; o da Rûm, 30/54. âyette bulunan (مِنْ ضَعْفٍ)¹⁶⁵ kelimesinin okunuşudur.¹⁶⁶ Bu ihtilaf ilerde “Hafs b. Süleymân'ın Rivâyet Usulü” başlığı altında anlatılmıştır.

Kıraat konusunda otorite kabul edilen Hafs, hadis ilmiyle de meşgul olmuştur. Ancak aynı başarıyı hadis ilminde yakalayamamıştır. Bu konuda İmâm Buhârî: Raviler onu terketmişlerdir demiştir. Yine Ahmed b. Hanbel'in Hafs'ın hadîsi alınmaz; Hafs'ın rivâyetleri tedkîk ve tenkîd süzgecinden geçirilmelidir¹⁶⁷ dediği rivâyet edilir. Ahmet b. Hanbel'den gelen ilk rivâyete göre bazı hadislerinin kesinlikle kabul edilemeyeceğini, ikinci rivâyete göre ise bazı hadislerinin araştırılıp alınabileceği görüşü çıkmaktadır. Yahyâ İbn Maîn ise: “*Hafs ve Ebû Bekr, Âsım kıraatını en iyi bilenler idi. Ancak Hafs, kıraatta üstün olmakla birlikte hadiste yalancıdır*” diyerek¹⁶⁸, kıraatta Şu'be'den üstün olduğunu ancak hadis yönünden zayıf olduğunu belirtmiştir. Yine İbn Maîn “Hafs kıraat yönünden Ebû Bekr'den daha sıhhatlidir. Hadiste ise Ebû Bekr daha sika bir ravidir”¹⁶⁹ demiştir. Bu rivâyetlerden de anlaşılacağı üzere Hafs, kıraat ilminde güvenilir bir ravi olmasına karşın hadis rivâyetinde güvenilir kabul edilmemiştir. Ancak bu Hafs'ın kıraat

¹⁶⁰ İbnu'l-Cezerî, *Gâye*, I. 254; Fatih Çollak, *Hafs Rivâyetiyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Huccetleriyle Âsım Kırâatı*, İstanbul 2006, s. 19.

¹⁶¹ Karakılıç, *Tecvîd İlmi Kur'anı Kerim Okunma Kâideleri*, s. 199.

¹⁶² İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, I. 156.

¹⁶³ İbnu'l-Cezerî, *Gâye*, I. 230; İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, I. 156; Ünal, *Kur'an'ın Anlaşılmasında Kıraat Farklılıklarının Rolü*, s. 38.

¹⁶⁴ İbnu'l-Cezerî, *Gâye*, I. 230; Karakılıç, *Tecvîd İlmi Kur'anı Kerim Okunma Kâideleri*, s. 198.

¹⁶⁵ Rûm, 30/54.

¹⁶⁶ İbn Mücâhid, *Seb'a*, s. 96; İbnu'l-Cezerî, *Gâye*, I. 230.

¹⁶⁷ Zehebî, *Mîzan*, I. 558.

¹⁶⁸ Çollak, *Hafs Rivâyetiyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Huccetleriyle Âsım Kırâatı*, s. 21.

¹⁶⁹ Zehebî, *Mîzan*, I. 558

ilmindeki otoritesine, güvenilirliğine mani değildir.¹⁷⁰ Zîrâ bu konuda Zehebî: “Âsım’ın üvey oğlu olan Hafs insanlara bir süre de Kur’ân okuttu. Hadis konsunda zayıf bir kimse olmakla birlikte kıraat konusunda sağlam idi ve tecvîdli olarak (güzel) Kur’ân okurdu. Ayrıca şahsiyet olarak da dürüst bir kişiydi”¹⁷¹ demiştir.

Âsım kıraatı Hafs rivâyetinin, diğer kıraat ve rivâyetlerden daha çok okunmasının ve yayılmasının bazı sebepleri vardır:

- 1- Âsım kıraatı Hafs rivâyetinin rivâyet zinciri çok sağlamdır.
- 2- Edâ itibarı ile kolaydır.
- 3- İhtilâs, taklîl, teshîl, revm, imâle gibi arap olmayanların yapmakta zorlanacakları kıraat vecihlerinin istisna yerler dışında olmaması, bazı istisna uygulamaların da yok denecek kadar az olmasıdır.¹⁷²

Hafs, 180/796 tarihinde, 90 yaşında Kûfe’de vefat etmiştir.¹⁷³

Hafs b. Süleymân’ın rivâyet zinciri: Hafs b. Süleymân > Âsım b. Behdele > Abdurrahman b. Sülemî > Ali b. Ebî Tâlib > Hz. Muhammed (s.a.v.)’dir.¹⁷⁴

Hafs’ın iki tarîki vardır: Amr b. Sabbâh (ö. 221/837) ve kardeşi Ubeyd b. Sabbâh (ö. 235/851).¹⁷⁵ Âsım kıraatı Hafs rivâyetinin günümüze ulaşmasını sağlayan silsile de Hafs’ın en önemli iki talebesidir. Hafs’ın bu iki talebesi dışında Hamza b. Kâsım, Ebû Şuayb el-Kavvâs ve birçok insan arz ve semâ yoluyla Hafs’tan kıraat almışlardır.¹⁷⁶

1.2.2.2. Hafs’ın Rivâyet Usulü

1.2.2.2.1. İstiâze ve Besmele

İstiâze ve besmele’nin vecihleri konusunda Âsım’ın ravileri arasında bir ihtilaf yoktur.

1.2.2.2.2. Medler

Medler konusunda Âsım’ın ravileri arasında bir ihtilaf yoktur.¹⁷⁷

¹⁷⁰ Çollak, *Hafs Rivâyetiyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Huccetleriyle Âsım Kırâatı*, s. 21.

¹⁷¹ Ünal, *Kur’an’ın Anlaşılmasında Kıraat Farklılıklarının Rolü*, s. 39.

¹⁷² Pakdil, *Ta’lim, Tecvîd ve Kıraat*, s. 382-383.

¹⁷³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, I. 156; İbnu’l-Cezerî, *Gâye*, I. 230; Muhaysin, *Mühezzeb*, s. 10.

¹⁷⁴ Dâni, *Teyisr*, s. 9.

¹⁷⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, I. 152-156; Muhaysin, *Mühezzeb*, s. 18.

¹⁷⁶ İbnu’l-Cezerî, *Gâye*, I. 230; Ünal, *Kur’an’ın Anlaşılmasında Kıraat Farklılıklarının Rolü*, s. 38.

¹⁷⁷ Medler konusunda geniş bilgi için bk. Çollak, *Hafs Rivâyetiyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Huccetleriyle Âsım Kırâatı*, s. 46-55

1.2.2.2.3. Hafs'ın Bir Vecih Rivâyetleri

Hafs'ın kıraatının geneline baktığımız zaman, Kur'ân'ı Kerîm'in genelini bir vecih olarak edâ ve rivâyet etmiştir. Bu rivâyetler içinde okuyucunun uygulamada dikkat etmesi gereken bazı vecihler vardır. Hafs'ın, Âsım'dan rivâyet etmiş olduğu bu vecihlerle diğer ravilerin rivâyet ve kıraatlarından ayrılmış olduğundan bunlara “İnfirâd -ı Hafs-ı Kûfî” denir.¹⁷⁸

1.2.2.2.3.1. İmâle

Hafs, Kur'ân'da sadece (مَجْرِيهَا)¹⁷⁹ kelimesinde imâle yapar.¹⁸⁰

1.2.2.2.3.2. Teshîl

Hafs, Kur'ân'da sadece (ءَأَعْجَبِي)¹⁸¹ kelimesinde teshîl yapar.¹⁸²

1.2.2.2.3.3. İhtilâs

Hafs, (يُرْضَهُ)¹⁸³ kelimesinde geçen zamirin harekesini ihtilâs vechi ile okumuştur.¹⁸⁴

1.2.2.2.3.4. Hâ-i Kinâyeler

1. Hafs (وَمَا أُنْسَانِيَهُ)¹⁸⁵ ve (عَلَيْهِ اللَّهُ)¹⁸⁶ âyetlerindeki hâi kinâyeleri zamme ile okumuştur.¹⁸⁷

2. Hafs (فِيهِ مُهَانًا)¹⁸⁸ âyetindeki zamiri sîla ile okumuştur.

1.2.2.2.3.5. Sekte

Hafs rivâyetinde Kur'ân'da dört yerde sekte yapılmıştır. Bunlar:

1. el-Kehf sûresi 1. âyette geçen “عَوَجًا قَيْمًا” ifâdesinin “عَوَجًا” kelimesinin elif'inde,

¹⁷⁸ Çollak, *Hafs Rivâyetiyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Huccetleriyle Âsım Kıraatı*, s. 61.

¹⁷⁹ Hûd, 11/41.

¹⁸⁰ Paluvî, *Zubde*, s. 70.

¹⁸¹ Fussilet, 41/44.

¹⁸² Paluvî, *Zubde*, s. 121-122.

¹⁸³ ez-Zümer, 39/7

¹⁸⁴ Paluvî, *Zubde*, s. 118.

¹⁸⁵ el-Kehf, 18/63.

¹⁸⁶ el-Fetih, 48/10.

¹⁸⁷ Şehâbuddîn Ahmed bin Muḥammed bin ‘Abdulḡanî ed-Dimyâtî, *İthâfu fudalai'l-beşer fi kıraati erba'ati'l-‘aşer*, Beyrut 1419/1998, s. 292.

¹⁸⁸ el-Furḡân, 25/69.

2. Yasin sûresi 51. âyette geçen, “مِنْ مَرْقَدِنَا هَذَا” ifâdesinin “مَرْقَدِنَا” kelimesinin elif’inde,

3. Kiyâme sûresi 27. âyette geçen, “مِنْ رَاقٍ” ifâdesinin nûn’unda,

4. Mutffîfîn sûresi 14. âyette geçen “بَلْ رَانَ” ifâdesinin lâm harfinde uygulanmıştır.

Bu dört yerden başka Kur’ân’da yedi yerde sekte caiz görülmüştür.¹⁸⁹ Bunlar:

1. “ال”Takısının lâm’ı okunurken yapılır. Misal: “وَفِي الْأَرْضِ آيَاتٌ لِلْمُوقِنِينَ”

2. “شَيْءٌ” kelimesi merfu, mansup, mecrur hallerinde,

3. Sâkin-i Mefsûl. Misal: “قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ” sâkin “د” harf’inde,

4. Sâkin-i Mevsûl. Misal: “دِفْءٌ” kelimesinde sâkin “ف” harf’inde,

5. Medd-i Munfasıl. Misal: “وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ”

6. Medd-i Muttasıl. Misal: “قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ”

7. Hurûf-u Mukatta‘alarda. Misal: طه، كهيعص، ق uygulanmıştır.

1.2.2.2.3.6. Hâ-i Sekteler

Kur’ân’da geçen bazı kelimelerin son harekelerini korumak maksadı ile kelime sonuna eklenen sâkin bir harftir. Vakıf halinde kıraat imamları sâkin olarak okurlar. Vasıl halinde ise kıraat imamları arasında ihtilaflar vardır.¹⁹⁰ Hafs (لَمْ)¹⁹¹ âyetlerinde geçen (يَتَسَنَّهْ),¹⁹² (اِقْتَدِهْ),¹⁹³ (كِتَابِيَهْ),¹⁹⁴ (حَسَابِيَهْ),¹⁹⁵ (مَالِيَهْ),¹⁹⁶ (سُلْطَانِيَهْ),¹⁹⁷ (مَاهِيَهْ) âyetlerinde geçen hâ-i sektleri hem vaslen hem vakfen isbât etmiştir.¹⁹⁸

¹⁸⁹ Muhaysin, *Mühezzeb*, 42-43.

¹⁹⁰ Çollak, *Hafs Rivâyetiyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Huccetleriyle Âsım Kırâatı*, s. 71.

¹⁹¹ el-Bakara, 2/259.

¹⁹² el-En‘âm, 6/90.

¹⁹³ el-Hakka , 69/19-25.

¹⁹⁴ el-Hakka , 69/20-26.

¹⁹⁵ el-Hakka , 69/28.

¹⁹⁶ el-Hakka , 69/29.

¹⁹⁷ el-Kâria, 101/10.

¹⁹⁸ Dimyâtî, *İthâf*, 162.

1.2.2.2.4. Hafs'ın İki Vecih Rivâyetleri

1.2.2.2.4.1. İstifham Hemzeleri

(اللَّذَّكَرَيْنِ)¹⁹⁹, (آلَانِ)²⁰⁰, (اللَّهُ أَذِنَ)²⁰¹ ve (اللَّهُ خَيْرٌ)²⁰² lafızlarını Hafs, ikinci hemzesini teshîl ve ibdâl vechi ile okumuştur. Evlâ olan ibdâl vechidir.²⁰³

1.2.2.2.4.2. Elif-i Lâhikalar

1. (ئِ) Lafzı: Hafs, mütekellim zamiri olan (ئِ) lafzını, vakfen de vaslen de elifi hazfederek okumuştur.

2. (لَكِنَّا)²⁰⁴ İfadesi: Hafs âyette geçen bu ifadeyi vasl halinde elifi hazfederek, vakıfta ise isbât ederek okumuştur.²⁰⁵

3. (الظُّنُونَا)²⁰⁶, (الرُّسُولَا)²⁰⁷ ve (السَّيِّيَا)²⁰⁸ Kelimeleri: Hafs, Ahzâb sûresinde geçen bu kelimeleri vasl halinde elifleri hazfederek, vakıfta ise isbât ederek okumuştur.

4. (فَوَارِيرَا)²⁰⁹ Kelimesi: Bazı kıraat imamlarının vasl halinde tenvinli okuduğu bu kelimeyi, Hafs vaslederken tenvinsiz, vakfederken ise isbât ederek okumuştur.

1.2.2.2.4.3. İsmam

(لَا تَأْمَنَّا)²¹⁰ ifâdesi: Hafs, âyette geçen bu ifâdeyi iki vecihle okumuştur:

1.İdgam me‘al-işmâm: (لَا تَأْمَنَّا) İfadesinde geçen nûn harfinin harekesine işaret maksadı ile dudakları ileri doğru uzatarak okumuştur.²¹¹

2.İzhar me‘al-ihtilâs: (لَا تَأْمَنَّا) İfadesinde geçen nun harfinin harekesinin üçte biri belirtilip üçte ikisi gizlenerek okumuştur.

¹⁹⁹ el-En‘âm, 6/143-144.

²⁰⁰ Yûnus, 10/51-91.

²⁰¹ Yûnus, 10/59.

²⁰² en-Neml, 27/59.

²⁰³ Çollak, *Hafs Rivâyetiyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Huccetleriyle Âsım Kırâatı*, s. 78.

²⁰⁴ el-Kehf, 18/38.

²⁰⁵ Dimyâtî, *İthâf*, 290.

²⁰⁶ el-Ahzâb, 33/10.

²⁰⁷ el-Ahzâb, 33/66.

²⁰⁸ el-Ahzâb, 33/67.

²⁰⁹ el-İnsân, 76/15.

²¹⁰ Yûsuf, 12/11.

²¹¹ Molla Efendi Mehmet Emin, *‘Umdetü’l-hallân fi îdahî Zubdetü’l-‘irfân*, İstanbul h. 1287, s. 249.

1.2.2.2.4.4. İki Harekenin Bir Harfte İhtilâfı

(مِنْ ضَعْفٍ)²¹² âyette geçen dât harfini Hafs fethalı (مِنْ ضَعْفٍ) ve dammeli olarak (مِنْ ضَعْفٍ) şeklinde iki vech ile okumuştur. Bu âyet Hafs'ın hocası Âsım ile ihtilâflı olduğu tek yerdir.²¹³ Ancak Rûm, 30/54'te geçen (مِنْ ضَعْفٍ) kelimesi Âsım kıraatı Hafs rivâyetine göre basılan mushafların tamamında âyette geçtiği üç yerde de Hafs'ın değil Âsım'ın okuyuş şekline göre yazılıp okunmaktadır.

1.2.2.2.4.5. Kur'ân'da Dört Kelimede Geçen Sâd Harfinin Okunuşu İle İlgili Vecihler

1. (يَبْصُطُ)²¹⁴ ve (بَصُطَةً)²¹⁵ kelimeleri: (يَبْصُطُ) ve (بَصُطَةً) kelimelerini bazı kıraatlar (ص) bazıları ise (س) vechi ile okunmuştur. Hafs'ın talebelerinden Amr b. Sabbâh (ص) vechi ile okurken; Ubeyd b. Sabbâh (س) vechi ile okumuştur.²¹⁶ Tercih edilen ve uygulanan vecih Ubeyd b. Sabbâh'tan gelen (س) vechidir.

2. (الْمُصِطْرُونَ)²¹⁷ kelimesi: Hafs'ın talebelerinden Amr b. Sabbâh, (س) vechi ile “الْمُصِطْرُونَ”; Ubeyd b. Sabbâh da (ص) vechi ile “الْمُصِطْرُونَ” şeklinde okumuştur.²¹⁸ Tercih edilen ve uygulanan vecih Ubeyd b. Sabbâh'tan gelen (ص) vechidir.

3. (بُصِطِرَ)²¹⁹ kelimesi: Tek vecih olarak (ص) vechi ile okunur.

1.2.2.2.5. Hafs'ın Üç Vecih Rivâyetleri

1.2.2.2.5.1. (اَلَمْ) ²²⁰ Hurûf-u Mukattaası

Hafs, vasıl halinde iki, vakıf halinde bir olmak üzere üç vech ile okumuştur.²²¹

²¹² Rûm, 30/54.

²¹³ İbn Mücahid, *Seb'â*, s. 96.

²¹⁴ el-Bakara, 2/245.

²¹⁵ el-A'râf, 7/69.

²¹⁶ Dimyâtî, *İthâf*, s. 160.

²¹⁷ Eţ-Ṭûr, 52/37.

²¹⁸ Dimyâtî, *İthâf*, s. 160.

²¹⁹ el-Ğaşiye, 88/22.

²²⁰ 'Âl-i 'İmrân, 3/1.

²²¹ Mehmed Emin, *'Umde*, s. 121.

- 1.Vaslederken mim harfini fetha harekeleyip medd-i müşbâ²²² ile okumuştur.
- 2.Vaslederken mim harfini fetha harekeleyip kasr ile okumuştur.
- 3.Vakfederken mim harfi medd-i lâzım ile okumuştur.

1.2.2.2.5.2. (فَمَا آتَانِي اللَّهُ)²²³ İfadesi

Hafs, vasıl halinde bir, vakıf halinde iki olmak üzere üç vech ile okumuştur:²²⁴

1. Vasl ederken ye harfini fetha ile (فَمَا آتَانِي) şeklinde okumuştur.
2. Vakfederken ye hazfedilip nûn sâkin kılınarak (فَمَا آتَانُ) şeklinde okumuştur.
- 3.Vakfederken ye harfinin fethasını hazfedip ye harfini isbât ile med harfi olarak bir elif miktarı med ile (فَمَا آتَانِي) şeklinde okumuştur. Tercih edilen vecih “İsbat” vechi dediğimiz bu vecihtir.

1.2.2.2.5.3. (سَلَامًا)²²⁵ Kelimesi

Hafs, vasıl halinde bir, vakıf halinde iki olmak üzere üç vech ile okumuştur:²²⁶

- 1.Vasl ederken elifin hazfı ile lam harfi fethalı olarak (سَلَامًا) şeklinde okumuştur.
- 2.Vakfederken lam harfinden sonra elif harfini isbât ederek (سَلَامًا) şeklinde okumuştur.
- 3.Vakfederken lam harfi sâkin kılarak (سَلَامًا) şeklinde okumuştur.

1.2.2.2.5.4. (يُنْسِ الْأِسْمُ)²²⁷ İfadesi

(يُنْسِ الْأِسْمُ) ifadesi, öncesinden vaslederek okunduğunda bir, (الْإِسْمُ) kelimesinden başlanarak okunduğunda iki vecih vardır:²²⁸

²²² Dört elif miktarı uzatmak.

²²³ en-Neml, 27/36.

²²⁴ Mehmed Emin, ‘Umde, s. 346.

²²⁵ el-İnsan, 76/4.

²²⁶ Çollak, Hafs Rivâyetiyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Huccetleriyle Âsım Kırâatı, s. 84.

²²⁷ el-Hucûrât, 49/11.

²²⁸ Mehmed Salih Tanrıbuyruğu, Muhîtu’t-Tecvîd, 1913 İzmir, s. 28.

1. (بِئْسَ الْإِسْمُ) ifadesinde durmayıp devam edildiđi takdirde (بِئْسَ الْإِسْمُ) şeklinde okumuştur.

2. (بِئْسَ الْإِسْمُ) ifadesinde durup (الْإِسْمُ) kelimesinden ibtidâ ederken (اَلْإِسْمُ) şeklinde okumuştur.

3. (بِئْسَ الْإِسْمُ) ifadesinde durup (الْإِسْمُ) kelimesinden ibtidâ ederken (لِّإِسْمٍ) şeklinde okumuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

ŞU‘BE VE HAFS RİVÂYETİNİN FARKLILIKLARI VE BUNLARIN MANAYA ETKİSİ

2. Âyetlerdeki Rivayet Farklılıkları ve Manaya Etkileri

Bu bölümde Takrip suretlerinden faydalanarak bulduğumuz rivayet farklılıklarını, âyetler üzerinde Şu‘be ve Hafs’ın remzleri ile²²⁹ gösterip açıkladıktan sonra, manaya etkisini izah etmeye çalışacağız.

2.1. el-Fatiha Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.2. el-Bakara Sûresi

el-Bakara 51. âyet:

يَا ذَعَامُ النَّاءِ فِي الدَّالِ : ص
... ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ...
.....(اتَّخَذْتُمُ).....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “اتَّخَذْتُمُ/itteḥaztum” kelimesini, sakın ذ/zal harfini, kendisinden sonra gelen ت/tâ harfine idğam ederek “اتَّخَذْتُمُ/itteḥattum”; Hafs ise idğam yapmaksızın, izhar ile “اتَّخَذْتُمُ/itteḥaztum” şeklinde okumuştur.²³⁰

el-Bakara 67. âyet:

بِالْهَمْزَةِ مَكَانَ الْوَاوِ: ص
قَالُوا اتَّخَذْنَا هُزُؤًا
.....هُزُؤًا.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “هُزُؤًا/huzuven” kelimesini, و/vâv’sız, ء/hemze ile “هُزُؤًا/huzuen”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²³¹ Şu‘be Hicaz ehlinin lûgatına göre okumuştur. Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.²³²

²²⁹ Birinci bölümde de belirttiğimiz üzere, Şu‘be’nin remzi ص, Hafs’ın remzi ع harfidir.

²³⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 212; Paluvî, *Zubde* s. 23; Ebû Bekir ‘Abdullah b. Mansûr el-Bâkillânî, *Risâle fî zikri’l-ihtilâf beyne şâhibey ‘Âsım Ebî Bekr ve Hafs*, Süleymâniye Ktp., Hamidiye, nr. 1457, vr. 23b.

²³¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 215; Paluvî, *Zubde*, s. 25; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 23b.

²³² ‘Abdurrahmân b. Muhammed b. Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, thk. Şa‘îdu’l-Efgânî, Beyrut 1418/1997, s. 100-101.

el-Bakara 80. âyet:

بِإِذْعَامِ التَّاءِ فِي الدَّالِ : ص
إِلَّا أَيَّامًا مَّعْدُودَةً قُلْ أَتَّخَذْتُمْ...
أَتَّخَذْتُمْ ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf, el-Bakara 51. âyette izah ettiğimiz gibidir.²³³

el-Bakara 85. âyet:

الَّذِي يَعِدُهُ أَوَّلُكَ بِالْيَاءِ: ص
وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ
يَعْمَلُونَ ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “تَعْمَلُونَ/te‘melûn” kelimesini, ت/tâ harfini gayb sigası ile “يَعْمَلُونَ/ye‘melûn”; Hafs ise muhatap sigasında elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²³⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası “Allah, onların yaptıklarından asla gafil değildir”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Allah, sizin yaptıklarınızdan asla gafil değildir” şeklinde olmaktadır.²³⁵

el-Bakara 92. âyet:

بِإِذْعَامِ التَّاءِ فِي الدَّالِ : ص
... ثُمَّ أَتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ ...
... أَتَّخَذْتُمُ ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara sûresinde 51. âyette izah ettiğimiz gibidir.²³⁶

el-Bakara 97. âyet:

بِفَتْحِ الْجِيمِ وَ الرَّاءِ وَهَمْزَةٌ مَكْسُورَةٌ مَكَانَ الْيَاءِ: ص
قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ ...
... لِجِبْرِيلَ ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “لِجِبْرِيلَ/licibrîle” kelimesini, ي/yâ harfini hazfederek ve meftuh /ra harfinden sonra /hemze ile “لِجِبْرِيلَ/licebraile”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²³⁷ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.

el-Bakara 98. âyet:

بِالْهَمْزَةِ وَ يَاءِ سَاكِنَةٍ بَعْدَهَا: ص
كَمَا مَرَّ أَنْفَا: ص
مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ
... جِبْرِيلَ . مِيكَالَ ص
ع.....

²³³ Paluvî, *Zubde*, s. 23; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 23b.

²³⁴ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 218; Paluvî, *Zubde*, s. 26; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 23b.

²³⁵ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 105.

²³⁶ Paluvî, *Zubde*, s. 23.

²³⁷ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 219; Paluvî, *Zubde*, s. 29; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 24a.

Şu‘be’nin, bu âyetteki “جَبْرِيلَ/cibrîle” kelimesini okuyuşu el-Bakara 97. âyette izah ettiğimiz gibidir.²³⁸ Aynı âyette geçen “مِكَالَ/mîkâle” kelimesini Şu‘be, kelimedeki /elîf harfinden sonra meksur bir ء/hemze ve medd harflerinden ي/ye harfini getirerek kelimeyi مِكَائِيلَ/mîkaîle; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²³⁹ Burada Şu‘be “جَبْرِيلَ/cibrîle” kelimesini Temîm ve Kays kabilesinin lugatlarına göre okumuştur. Ancak bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.²⁴⁰

el-Bakara 124. âyet:

بِفَتْحِ الْيَاءِ: ص
قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ
عَهْدِي.....ص
ع.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “عَهْدِي/ahdî” kelimesini, ي/yâ harekelenmediği zaman vasl halinde telaffuz edilmeyip kaybolacağı düşüncesi ile²⁴¹ ي/yâ’nın varlığının bilinmesi için fetha ile عَهْدِي/ahdiye; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁴² Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.

el-Bakara 125. âyet:

بِاسْكَانِ الْيَاءِ: ص
... أَنْ طَهَّرَ بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ ...
بَيْتِي.....ص
ع.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “بَيْتِي/beytiye” kelimesini, ي/yâ harfini iskân ederek “بَيْتِي/beytî”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁴³ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.²⁴⁴

el-Bakara 140. âyet:

بِالْيَاءِ: ص
أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ
يَقُولُونَ.....ص
ع.....ع

²³⁸ Paluvî, *Zubde*, s. 29.

²³⁹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 219; Paluvî, *Zubde*, s. 29; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 24a.

²⁴⁰ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 107.

²⁴¹ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 112.

²⁴² Paluvî, *Zubde*, s. 30; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 24a.

²⁴³ Paluvî, *Zubde*, s. 30; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 24a.

²⁴⁴ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 112.

Şu‘be, bu âyetteki “تَقُولُونَ/teqûlûne” kelimesini, ت/tâ harfî yerine ي/ye harfiyle gaib sigasında “يَقُولُونَ/yeqûlûne”; Hafs ise muhatap sigasında elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁴⁵ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Yoksa onlar (Yahudiler ve hristiyanlar) ... söylüyorlar?”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Yoksa siz ... söylüyorsunuz?” şeklinde olmaktadır.²⁴⁶

el-Bakara 143. âyet:

يَعْبُرُ إِشْبَاعَ الْحَمَزَةِ : ص
إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَRُؤُفٌ رَحِيمٌ
لَرُؤُفٌ ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “لَرُؤُفٌ/leraûfun” kelimesini, و/vav harfini hazfederek med yapmaksızın “adem-i işbâ” ile فَعُول/fe‘ulun vezninde “لَرُؤُفٌ/leraufun”; Hafs ise فَعُول/fe‘ûlun vezninde mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁴⁷ Şu‘be’nin okuyuşuna göre mana mübalağa ifade ederecek şekilde: “Zira Allah insanlara karşı çok şefkatli ve merhametlidir”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Zira Allah insanlara karşı şefkatli ve merhametlidir” şeklinde olmaktadır.²⁴⁸

el-Bakara 168. âyet:

بِاسْتِكَانِ الطَّاءِ: ص
... وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوءَاتِ الشَّيْطَانِ ...
خُطُوءَاتِ ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “خُطُوءَاتِ/ħuṭuvâtî” kelimesini, ط/tâ harfini cezmleyerek “خُطُوءَاتِ/ħuṭvâtî”, Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁴⁹ Burada Şu‘be bir kelimeye peşpeşe iki dammenin ağır geleceğinden dolayı tahfif ile ط/tâ harfini sâkin okumuştur. Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.²⁵⁰

el-Bakara 177. âyet:

يَرْفَعُ الرَّاءَ : ص
لَيْسَ إِلَهِهُ أَنْ تُؤْلُوا وَجُوهَكُمْ ...
إِلَهُ... ص
ع.....

²⁴⁵ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 223; Paluvî, *Zubde*, s. 30; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 24a.

²⁴⁶ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 115.

²⁴⁷ Paluvî, *Zubde*, s. 30.

²⁴⁸ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 116.

²⁴⁹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 216; Paluvî, *Zubde*, s. 31; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 24a.

²⁵⁰ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 120-121.

Şu‘be, bu âyetteki “الْبِرَّةَ/el-birra” kelimesini, ط/ṭa harfini cezmleyerek “الْبِرَّةَ/el-birru” şeklinde isim, Hafs ise haber olarak elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁵¹ Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.²⁵²

el-Bakara 182. Âyet:

بَفَتْحِ الْوَاوِ وَ تَشْدِيدِ الصَّادِ:ص
فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوسَى جَنَفًا ...
..... مُوسَى.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “مُوسَى/mûşin” kelimesini, و/vav harfini fetha ile ve ص/sad harfini şeddeleyerek “مُوسَى/muvaşşin”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁵³ Buradaki farklılık Şu‘be if‘al babının ismi faili, Hafs ise tef‘il babının ismi faili olarak okumuştur. Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.²⁵⁴

el-Bakara 185. âyet:

بَفَتْحِ الْكَافِ وَ تَشْدِيدِ الْمِيمِ:ص
وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ ...
لِتُكْمِلُوا.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “لِتُكْمِلُوا/litukmilû” kelimesini, ك/kef harfini fetha ile ve م/mîm harfini de şeddeleyerek “لِتُكْمِلُوا/litukemmilû”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁵⁵ Burada Şu‘be fiilin tef‘il babını; Hafs ise if‘al babını esas alarak okumuştur.²⁵⁶ Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.

el-Bakara 189. âyet:

بِكَسْرِ الْبَاءِ خَرْفَيْنِ : ص
وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَأَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا
.....الْبُيُوتَ.....ص
.....ع

²⁵¹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 226; Paluvî, *Zubde*, s. 33; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 24a.

²⁵² İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 123.

²⁵³ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 226; Paluvî, *Zubde*, s. 33; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 24b.

²⁵⁴ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, 124.

²⁵⁵ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 226; Paluvî, *Zubde*, s. 33; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 24b.

²⁵⁶ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 126.

Şu‘be, bu âyette iki defa geçen “الْبَيْوتَ/el-buyûte” kelimesini, ب/bâ harfini kesra ile الْبَيْوتَ/el-biyûte;²⁵⁷ Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁵⁸ Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.²⁵⁹

el-Bakara 207. âyet:

عن عدم اشبع: ص
وَاللَّهُ رُوفٌ بِالْعِبَادِ
... رُوفٌ.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara sûresinde 143. âyette izah ettiğimiz gibidir.²⁶⁰

el-Bakara 208. âyet:

عن اسكان الطاء:ص
وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ
..... خُطُوَاتِ.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara sûresinde 168. âyette izah ettiğimiz gibidir.²⁶¹

el-Bakara 222. âyet:

بفتح الطاء و الهاء مع تشدهما:ص
وَلَا تَقْرُبُوهُنَّ حَتَّى يَطْهُرْنَ
..... يَطْهُرْنَ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يَطْهُرْنَ/yeṭṭhurne” kelimesini, kelimedeki ط/tâ ve ه/he harflerini şeddeleyerek “يَطْهَرْنَ/yeṭṭahherne” şeklinde okurken; Hafs, “يَطْهَرْنَ/yeṭṭhurne” şeklinde okumuştur.²⁶² Burada şeddeli okuyuş ile şeddesiz okuyuş arasında fikhî yönden farklılık ortaya çıkmaktadır. Şu‘be’nin tercih ettiği “يَطْهَرْنَ/yeṭṭahherne” şeklinde okunduğu zaman, hayızlı kadının hayız süresi bitince gusül abdesti alması gerektiği; Hafs’ın tercih ettiği “يَطْهَرْنَ/yeṭṭhurne” şeklinde okunduğu zaman ise hayız süresi bitince doğal temizlenmenin gerçekleşmiş olduğu görüşü ortaya çıkmıştır.²⁶³

²⁵⁷ Bunun sebebi, damme almış bir ب/bâ ‘dan sonra yine dammeli bir ي/ya gelmesidir. Bu ikisinin arkasından gelen sakin bir vav üçüncü damme sayılır. Şu‘be’ye göre iki dammeden fazlası, Hafs’a göre ise üç dammeden fazlası lisana ağırdır.

²⁵⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 226; Paluvî, *Zubde*, s. 33; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 24b.

²⁵⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 127.

²⁶⁰ Paluvî, *Zubde*, s. 30.

²⁶¹ Paluvî, *Zubde*, s. 31.

²⁶² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 227; Paluvî, *Zubde*, s. 34; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 24b.

²⁶³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 134-135; Ünal, *Kur’an’ın Anlaşılmasında Kırâat Farklılıklarının Rolü*, s. 16.

el-Bakara 231. âyet:

بِالْحَمْدِ مَكَانَ الْوَاوِ: ص
وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا
هُزُوًا... ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara sûresi 67. âyetle izah ettiğimiz gibidir.²⁶⁴

el-Bakara 236. âyet:

في الحرفين باسكان الدال: ص
عَلَى الْمَوْسَى قَدْرُهُ وَعَلَى الْمُتَمِّرِ قَدْرُهُ
قَدْرُهُ... قَدْرُهُ... ص
ع

Şu‘be, bu âyetle iki defa geçen “قَدْرُهُ/ḳaderuhû” kelimesindeki د/dal harfini iskân ile masdar olarak قَدْرُهُ/ḳadruhû; Hafs ise isim olarak elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁶⁵ Ferra’ya (ö. 207/822) göre iki okuyuşun da manası aynıdır.²⁶⁶

el-Bakara 240. âyet:

بالرفع: ص
وَصِيَّةٌ لِّأَزْوَاجِهِمْ...
وَصِيَّةٌ... ص
ع

Şu‘be bu âyetle geçen “وَصِيَّةٌ/veşiyyeten” kelimesini, üstün tenvin yerine damme tenvinle, haberi mahzûf bir mübtedâ olarak “وَصِيَّةٌ/veşiyyetun”; Hafs ise hal olarak elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁶⁷ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Sizden ölüp de (dul) eşler bırakanlara, zevcelerinin, evlerinden çıkarılmadan, bir yıla kadar bıraktıkları maldan faydalanmaları hususunda (sağlıklarında) vasiyet gerekir”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Sizden ölüp de (dul) eşler bırakanlara, zevcelerinin, evlerinden çıkarılmadan, bir yıla kadar bıraktıkları maldan faydalanmaları hususunda vasiyet vardır” şeklinde olmaktadır.²⁶⁸

el-Bakara 245. âyet:

با الصاد مكان السين: ص
وَاللَّهُ يَفْقِضُ وَيَبْصُطُ
يَبْصُطُ... ص
يَبْصُطُ... ع
يَبْصُطُ...

²⁶⁴ Paluvî, *Zubde*, s. 25.

²⁶⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 228; Paluvî, *Zubde*, s. 35; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 24b.

²⁶⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 137.

²⁶⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 228; Paluvî, *Zubde*, s. 36; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 24b.

²⁶⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 138.

Şu‘be, Şu‘be, bu âyetteki “يَبْشُطُ/yebşuṭu” kelimesini; sadece ص/şâd ile “يَبْشُطُ/yebşuṭu”; Hafs’ın tariklerinden Ubeyd b. Sabbâh س/sîn ile “يَبْشُطُ/yebşuṭu”²⁶⁹, Amr b. Sabbâh ص/şâd ile “يَبْشُطُ/yebşuṭu” şeklinde okumuştur.²⁷⁰ Hafs rivayetinde tercih edilen ve uygulanan vecih, Ubeyd b. Sabbâh’tan gelen (س) vechidir. “يَبْشُطُ/yebşuṭu” kelimesi ص/şâd harfiyle yazılan bazı Mushaflarda, Hafs rivayetinin tercih ettiği vecih olan (س) vechini belirtmek için, kelimenin altına “يقرء با السين/yukrau bi’s-sîn” -sin ile okunur- ibaresi yazılmıştır. Kelimenin okunuşunda her iki vecihte de mana değişmemektedir.²⁷¹

el-Bakara 260. âyet:

بضم الزاى:ص
كُلَّ جَبَلٍ مِنْهُنَّ جُزْءًا ...
جُزْءًا.....ص
ع.....

Şu‘be bu âyetteki “جُزْءًا/cuz’en” kelimesini, kelimedeki sakin ز/ze harfini ötreleyerek “جُزْءًا/cuzuen”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁷² Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.²⁷³

el-Bakara 271. âyet:

باحتلاس كسرة العين:ص
بالتون:ص
إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَيَعْمًا هِيَ... فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ...
احتلاس.....نُكْفَرُ.....ص
ع.....

Şu‘be bu âyetteki “فَيَعْمًا/fenii‘mmâ” ve “يُكْفِّرُ/yukeffiru” kelimelerini, “فَيَعْمًا/fenii‘mmâ” kelimesindeki ع/ayn harfinin kesrasını ihtilâs ile; ikinci kelime olan “يُكْفِّرُ/yukeffiru” kelimesindeki ي/ye harfini ise ن/nun harfi ile mütekellim sîgasıyla “نُكْفَرُ/nukeffiru”; Hafs ise iki kelimeyi de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁷⁴ Buradaki ilk ihtilaflı kelime manaya etki etmemektedir. İkinci ihtilaflı kelimenin manası ise Şu‘be’nin okuyuşuna göre, Allah (c.c.): “Bu sebeple

²⁶⁹ Dimyâtî, *İthâf*, s. 160.

²⁷⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 228; Paluvî, *Zubde*, s. 36; Mehmed Emin, *‘Umde*, s. 185; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 24b.

²⁷¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 139.

²⁷² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 232; Paluvî, *Zubde*, s. 37; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 24b.

²⁷³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 145.

²⁷⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 235; Paluvî, *Zubde*, s. 38; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 24b.

sizin günahlarınızı örteriz”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Allah da bu sebeple sizin günahlarınızı örter” şeklinde olmaktadır.²⁷⁵

el-Bakara 279. âyet:

بفتح الهمزة و الف بعدها و كسر الذا:ص
فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا
.....فَقَاذَنُوا...ص
ع.....

Şu‘be bu âyetteki “فَأْذَنُوا/fe’zenû” kelimesini; /hemze harfini üstün hareke ile bu harften sonra bir /elif ziyadesiyle ve ذ/zel harfini kesra ile emir kipinde; “فَعَاذَنُوا/feâzinû”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁷⁶

Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “فَعَاذَنُوا/feâzinû” kelimesi, faizin terkedilmesi gerektiğini muhatapların kendilerinden başka mü’minlere de bildirilmesinin şart/emir olmasından dolayı: “Allah ve Peygamberin onlara karşı açacağı savaş olduğunu ilan edin”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Allah’a ve Peygamberine karşı açılmış bir savaş olduğunu bilin” şeklinde olmaktadır.²⁷⁷

2.3. Âl-i ‘İmrân Sûresi

Âl-i ‘İmrân 15. âyet:

بضم الراء:ص
...وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ
...رُضْوَانٌ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki“رِضْوَانٌ/ridvânun” kelimesini; ر/ra harfini ötre ile رُضْوَانٌ/rudvânun; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁷⁸

Şu‘be’nin okuyuşuna göre cennetin bekçi meleğinin adı olan “Rıdvân” ismi ile “rudvân” masdarını ayırmak için böyle okumuştur.²⁷⁹ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.

Âl-i ‘İmrân 20. âyet:

باسكان الياء: ص
فَإِنْ حَاجُّوكَ فَقُلْ أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ وَمَنِ اتَّبَعَنِ
.....وَجْهِيَ.....ص
ع.....

²⁷⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 147-148.

²⁷⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 236; Paluvî, *Zubde*, s. 38; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 25a.

²⁷⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 148; İsmail Karaçam, *Kıraat İlminin Kur’ân Tefsirindeki Yeri*, İstanbul 2013, s. 161.

²⁷⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 238; Paluvî, *Zubde*, s. 40; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 25a.

²⁷⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 157.

Şu‘be bu âyetteki “وَجْهِي/vechiye” kelimesini; ي/yâ harfini iskân ile وَجْهِي/vechî; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁸⁰ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir

Âl-i ‘İmrân 27. âyet:

في الحرفين عن تخفيف ياء : ص

وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ

..... الْمَيِّتِ الْمَيِّتِ ص

..... ع

Ravilerimiz bu âyetteki “الْمَيِّتِ/el-meyyiti” ve “الْمَيِّتِ/el-meyyite” kelimelerinin okunuşunda ihtilaf etmişlerdir. Şu‘be, her iki kelimedede bulunan şeddeli ي/yâ harflerini tahfif ile cezmleyerek “الْمَيِّتِ/el-meyti” ve “الْمَيِّتِ/el-meyte”; Hafs ise her iki kelimeyi elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁸¹ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.²⁸²

Âl-i ‘İmrân 30. âyet:

عن عدم اشبع:ص

وَاللَّهُ رُوفٌ بِالْعِبَادِ

..... رُوفٌ ص

..... ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara sûresi 143. âyette izah ettiğimiz gibidir.²⁸³

Âl-i ‘İmrân 36. âyet:

باسكان العين و ضم التاء : ص

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ

..... وَضَعْتَ ص

..... ع

Şu‘be bu âyetteki “وَضَعْتَ/veḍaa‘t” kelimesini; ع/ayn harfini cezmle, ت/tâ harfini ise damme ile “وَضَعْتَ/veḍa‘tu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁸⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: Hz. Meryem’in annesi Hanne’ye ait bir söz olarak; “Oysa Allah, ne doğurduğumu en iyi bilendir”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise Allah’a (c.c.) ait bir söz olarak; “Oysa Allah, onun ne doğurduğunu en iyi bilendir” şeklinde olmaktadır.²⁸⁵

²⁸⁰ Paluvî, *Zubde*, s. 40; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 25a.

²⁸¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 225; Paluvî, *Zubde*, s. 40; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 25a.

²⁸² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 159.

²⁸³ Paluvî, *Zubde*, s. 30; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 25a.

²⁸⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 239; Paluvî, *Zubde*, s. 40; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 25a.

²⁸⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 160.

Âl-i ‘İmrân 37. âyet:

بهمزة مرفوعة بعد الالف لا ينصب الهمزة في الحرف الاول : ص

وَكَلَّمَهَا زَكْرِيَّا كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا الْمِحْرَابَ
.....زَكْرِيَّا.....زَكْرِيَّا.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyette iki yerde geçen “زَكْرِيَّا/zakeriyyâ” kelimelerini; kelimelerin sonuna /hemze ekleyerek; ilk yerde üstün hareke ile “زَكْرِيَّا/zakeriyyâ” şeklinde, ikinci yerde ise damme hareke ile “زَكْرِيَّا/zakeriyyâ” şeklinde medd-i muttasıl ile; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁸⁶ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Allah (c.c.) Zakeriyya’yı da onun bakımı ile görevlendirdi”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Zakeriyya onun bakımını üstlendi” şeklinde olmaktadır.²⁸⁷

Âl-i ‘İmrân 38. âyet:

بهمزة مرفوعة بعد الالف : ص

هَٰذَاكَ دَعَا زَكْرِيَّا رَبَّهُ
.....زَكْرِيَّا.....ص
.....ع

Bu âyetteki ihtilaf Âl-i ‘İmrân 37. âyetin ikinci ihtilafında izah ettiğimiz gibidir.²⁸⁸

Âl-i ‘İmrân 49. âyet:

كسر الباء : ص

... وَمَا تَدَّخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ
.....بُيُوتِكُمْ.....ص
.....ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara sûresi 189. âyette izah ettiğimiz gibidir.²⁸⁹

Âl-i ‘İmrân 57. âyet:

بالنون : ص

... فَيُؤْفَفِهِمْ أَجُورَهُمْ
.....فَيُؤْفَفِهِمْ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “فَيُؤْفَفِهِمْ/feyuveffihim” kelimesini; ilk ي/yâ harfinin yerine ن/nun harfiyle “فَيُؤْفَفِهِمْ/fenuveffihim”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁹⁰ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası mütekellim sigası ile

²⁸⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 239; Paluvî, *Zubde*, s. 40; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 25b.

²⁸⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 161-162.

²⁸⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 239; Paluvî, *Zubde*, s. 40; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 25b.

²⁸⁹ Paluvî, *Zubde*, s. 41.

²⁹⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 240; Paluvî, *Zubde*, s. 41; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 25b.

Allah'ın hitabı olarak; “İman edip iyi davranışlarda bulunanlara gelince, onların mükâfatlarını eksiksiz veririz”, Hafs'ın okuyuşuna göre ise “İman edip iyi davranışlarda bulunanlara gelince, Allah onların mükâfatlarını eksiksiz verecektir” şeklinde olmaktadır.²⁹¹

Âl-i ‘İmrân 75. âyet:

في الحرفين باسكان الهاء : ص
... يُؤَدُّ إِلَيْكَ ... لَا يُؤَدُّ إِلَيْكَ
... يُؤَدُّ... يُؤَدُّ... ص
ع

Şu‘be, bu âyette iki defa geçen “يُؤَدُّ/‘yu’eddihî” kelimesini, iki yerde de kelimenin sonundaki ه/hû zamirini cezm ile “يُؤَدُّ/‘yu’eddihî”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁹² Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.²⁹³

Âl-i ‘İmrân 81. âyet:

بِادْعَاءِ النَّاءِ فِي الدَّالِ : ص
قَالَ أَفَرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ ...
... أَخَذْتُمْ... ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara sûresi 51. âyette izah ettiğimiz gibidir.²⁹⁴

Âl-i ‘İmrân 83. âyet:

بِالنَّاءِ : ص
طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ ... أَفَعَيَّرَ دِينَ اللَّهِ يَبْعُونَ
... تُرْجَعُونَ... تَبْعُونَ... ص
ع

Şu‘be, bu âyetteki “يَبْعُونَ/yebğûne” ve “يُرْجَعُونَ/yurce’ûne” kelimelerini; her iki kelimedeki ي/yâ harfini ت/tâ harfiyle “تُرْجَعُونَ/türce’ûne” ve “تَبْعُونَ/tebğûne”; Hafs ise iki kelimeyi de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁹⁵ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Ey Muhammed de ki: ... (Sizler) O’na döndürülüp götürülecekken, Allah’ın dininden başkasını mı arıyorsunuz?”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “(Onlar) O’na döndürülüp götürülecekken, onlar, Allah’ın dininden başkasını mı arıyorlar?” şeklinde olmaktadır.²⁹⁶

²⁹¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 164.

²⁹² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 240; Paluvî, *Zubde*, s. 42; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 25b.

²⁹³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 166.

²⁹⁴ Paluvî, *Zubde*, s. 23.

²⁹⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 241; Paluvî, *Zubde*, s. 42; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 25b.

²⁹⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 170.

Âl-i ‘İmrân 97. âyet:

بفتح الحاء : ص
وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ ...
حج ص
ع

Şu‘be, bu âyetteki “حج/ħiccu” kelimesini; ح/ħa harfini fetha ile “حج/ħaccu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁹⁷ Fetha ile olan kıraat Benî Esed ve Hicazlıların, kesra ile olan, Necidlilerin kıraatıdır. Burada Şu‘be’nin okuyuşuna göre, “حج/ħaccu” kelimesi masdar olup, “haccetmek” eylemi kastedilmişken; Hafs’ın okuyuşuna göre ise “حج/ħiccu” kelimesi isim olup, İslâm’ın rükunlarından biri olan hac ibadeti kastedilmiştir.²⁹⁸

Âl-i ‘İmrân 115. âyet:

بالتاء : ص
وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ
تَفْعَلُوا تُكْفَرُوهُ... ص
ع

Şu‘be, bu âyetteki “يَفْعَلُوا/yef‘alûhu” ve “يُكْفَرُوهُ/yukferûhu” kelimelerini; her iki kelimeye geçen ي/yâ harfini ت/tâ harfiyle “تَفْعَلُوا/tef‘alûhu” ve “تُكْفَرُوهُ/tukferûhu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.²⁹⁹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası; “Onların yaptıkları hiçbir hayır karşılıksız bırakılmayacaktır”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise; “Sizin yaptığınız hiçbir hayır karşılıksız bırakılmayacaktır ” şeklinde olmaktadır.³⁰⁰

Âl-i ‘İmrân 140. âyet:

بضم القاف في الحرفين : ص
إِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِّثْلُهُ
قَرْح قَرْح ص
ع

Şu‘be, bu âyette iki yerde geçen “قَرْح/ḳarḥun” kelimesini, iki yerde de ق/ḳâf harfini ötre ile “قَرْح/ḳurḥun”; Hafs ise iki yerde de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁰¹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası; “Eğer siz bir acıya uğradınızsa, o kavim de benzer bir acıya uğramıştır ”, Hafs’ın okuyuşuna

²⁹⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 241; Paluvî, *Zubde*, s. 42; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 25b.

²⁹⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 170.

²⁹⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 241; Paluvî, *Zubde*, 42; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 25b.

³⁰⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 170-171.

³⁰¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 241; Paluvî, *Zubde*, s. 43; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 25b.

göre ise; “Eğer siz yaraların sebep olduğu bir acıya uğradınızsa, o kavim de benzer şekilde yaraların sebep olduğu bir acıya uğramıştır” şeklinde olmaktadır.³⁰²

Âl-i ‘İmrân 145. âyet:

اسكان الهاء في الحرفين:ص

... ثَوَابَ الدُّنْيَا نُؤْتِيهِ مِنْهَا... نُؤْتِيهِ مِنْهَا
..... نُؤْتِيهِ نُؤْتِيهِ ص
..... ع

Şu‘be, bu âyette iki yerde geçen “نُؤْتِيهِ/nu’tihi” kelimesini iki yerde de ه/he harfini iskân ederek “نُؤْتِيهِ/nu’tih”; Hafs ise iki yerde de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁰³ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.

Âl-i ‘İmrân 154. âyet:

بكسر الباء:ص

قُلْ لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ ...
..... بُيُوتِكُمْ ص
..... ع

Şu‘be, bu âyetteki ihtilaf, el-Bakara 189. âyette izah ettiğimiz gibidir.³⁰⁴

Âl-i ‘İmrân 157. âyet:

بالياء:ص

... وَرَحْمَةً خَيْرَ مِمَّا يَجْمَعُونَ
..... يَجْمَعُونَ ص
..... ع

Şu‘be, bu âyetteki “يَجْمَعُونَ/yecme‘ûne” kelimesini ي/yâ harfi yerine ت/tâ harfi ile “يَجْمَعُونَ/tecme‘ûne” Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁰⁵ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Allah’ın bağışlaması ve rahmeti (siz mü’minlerin) topladıklarınızdan daha hayırlıdır” Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Allah’ın bağışlaması ve rahmeti, onların (münâfıkların) topladıklarından daha hayırlıdır” şeklinde olmaktadır.

Âl-i ‘İmrân 162. âyet:

بضم الراء:ص

أَفَمَنْ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ
..... رِضْوَانَ ص
..... ع

Bu âyetteki ihtilaf Âl-i ‘İmrân sûresi 15. âyette izah ettiğimiz gibidir.³⁰⁶

³⁰² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 174; Abdurrahman Çetin, *Kıraatların Tefsire Etkisi*, İstanbul 2012, s. 135.

³⁰³ Paluvî, *Zubde*, s. 43.

³⁰⁴ Paluvî, *Zubde*, s. 43.

³⁰⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 243; Paluvî, *Zubde*, s. 43; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 25b.

³⁰⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 243; Paluvî, *Zubde*, s. 40; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 25b.

Âl-i ‘İmrân 172. âyet:

بضم القاف:ص
... مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ
..... قَرْحٌ...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Âl-i ‘İmrân sûresi 140. âyette izah ettiğimiz gibidir.³⁰⁷

Âl-i ‘İmrân 174. âyet:

بضم الراء:ص
... وَاتَّبِعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ
..... رِضْوَانٌ...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Âl-i ‘İmrân sûresi 15. âyette izah ettiğimiz gibidir.³⁰⁸

Âl-i ‘İmrân 187. âyet:

بالياء الحرفين :ص
... لَتَبَيِّنَنَّ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ...
..... يَكْتُمُونَهُ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “لَتَبَيِّنَنَّ/letubeyyinunnehû” ve “تَكْتُمُونَهُ/tektumûnehû”

kelimelerini; her iki kelimenin başındaki ت/tâ harfini ي/yâ harfi ile; ilk kelimeyi “لَتَبَيِّنَنَّ/leyubeyyinunnehû”, ikinci kelimeyi ise “تَكْتُمُونَهُ/yektumûnehû”; Hafs ise iki yerde de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁰⁹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası gaib sigasında: “Onu mutlaka insanlara açıklayacaklar, onu gizlemeyecekler”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise muhatap sigasında: “Onu mutlaka insanlara açıklayacaksınız, onu gizlemeyeceksiniz” şeklinde olmaktadır.³¹⁰

2.4. en-Nisâ Sûresi

en-Nisâ 10. âyet:

بضم الياء :ص
وَسَيَصْلُونَ سَعِيرًا
..سَيَصْلُونَ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “سَيَصْلُونَ/seyeşlevne” kelimesini; ي/yâ harfini ötre ile

“سَيَصْلُونَ/seyuşlevne”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle

³⁰⁷ Paluvî, *Zubde*, s. 44.

³⁰⁸ Paluvî, *Zubde*, s. 40; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 25b.

³⁰⁹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 246; Paluvî, *Zubde*, s. 44; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 26a.

³¹⁰ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 185-186.

okumuştur.³¹¹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası meçhul sigası ile: “*Zaten onlar alevlenmiş ateşe girdirileceklerdir*”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise ma‘lûm sigasında: “*Zaten onlar alevlenmiş ateşe gireceklerdir*” şeklinde olmaktadır.³¹²

en-Nisâ 11. âyet:

بفتح الصاد: ص
... وَصِيَّةٌ يُوصِي بِهَا أَوْ ذَيْنِ ...
..... يُوصِي ص
..... ع

Şu‘be, bu âyetteki “يُوصِي/yûsî” kelimesini ma‘lûm olarak “يُوصِي/yûsâ”; Hafs ise meçhul olarak elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³¹³ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Bütün bu paylar, yapılacak vasiyetten ve borçtan sonradır*” Hafs’ın okuyuşuna göre ise; “*Bütün bu paylar, ölenin yapacağı vasiyetten ve borçtan sonradır*” şeklinde olmaktadır.³¹⁴

en-Nisâ 15. âyet:

بكسر الباء: ص
... فِي الْبُيُوتِ حَتَّى يَتَوَفَّيَهُنَّ ...
..... الْبُيُوتِ ص
..... ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 189. âyette izah ettiğimiz gibidir.³¹⁵

en-Nisâ 19. âyet:

بفتح الياء: ص
... إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ ...
..... مُبَيَّنَةٍ ص
..... ع

Şu‘be, bu âyetteki “مُبَيَّنَةٍ/mubeyyinetin” kelimesini; ي/yâ harfini fetha ile “مُبَيَّنَةٍ/mubeyyenetin”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³¹⁶ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Sonradan açığa çıkarılmış, kanıtlanmış bir edepsizlik yapmadıkça, ...*”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “*Apaçık bir edepsizlik yapmadıkça, ...*” şeklinde olmaktadır.³¹⁷

³¹¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 247; Paluvî, *Zubde*, s. 45; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 26a.

³¹² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 191.

³¹³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 248; Paluvî, *Zubde*, s. 46; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 26a.

³¹⁴ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 193.

³¹⁵ Paluvî, *Zubde*, s. 43.

³¹⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 248; Paluvî, *Zubde*, s. 46; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 26a.

³¹⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 196.

en-Nisâ 24. âyet:

بفتح الهمزة والحاء:ص
وَأَجَلٌ لَّكُمْ مَا وَرَاءَ ذَلِكَ...
..أَحَلَّ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “أَحَلَّ/uhille” kelimesini; /hemze ve ح/ha harflerini fetha ile “أَحَلَّ/ehalle”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³¹⁸

Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası meçhul sigası ile: “Size Allah (c.c.) helâl kıldı”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise ma‘lum sigasında: “Size helâl kılındı” şeklinde olmaktadır.³¹⁹

en-Nisâ 25. âyet:

بفتح الهمزة والصاد:ص
فَإِذَا أُخْصِنَ فَإِنَّ...
.....أَخْصِنَ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “أَخْصِنَ/uhşinne” kelimesini; /hemze ve ح/ha harflerini fetha ile “أَخْصِنَ/ehşanne”; şeklinde okurken; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³²⁰ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Evlenerek kendilerini koruma altına alan cariyeler ...”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Cariyeler...” şeklinde olmaktadır.³²¹

en-Nisâ 58. âyet:

اختلاس كسرة العين:ص
إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ
.....اختلاس.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 271. âyette izah ettiğimiz gibidir.³²²

en-Nisâ 73. âyet:

بالياء:ص
كَانَ لَمْ تَكُنْ يَبَيِّنْكُمْ...
.....لَمْ يَكُنْ.....ص
ع.....

³¹⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 248; Paluvî, *Zubde*, s. 46; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 26a.

³¹⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 198.

³²⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 249; Paluvî, *Zubde*, s. 46; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 26a.

³²¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 198.

³²² Paluvî, *Zubde*, s. 38.

Şu‘be, bu âyetteki “لَمْ تَكُنْ/lem tekun” kelimesini; ت/tâ harfinin yerine ي/yâ ile “لَمْ يَكُنْ/lem yekun”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³²³ Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.³²⁴

en-Nisâ 115. âyet:

اسكان الهاء في الحرفين:ص
...وَيَنْتَعِ عَتَرِ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ مَا تَوَلَّى وَنُصْلِهِ...
نُوَلِّهِ...نُصْلِهِ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “نُوَلِّهِ/nuvellihî” ve “نُصْلِهِ/nuşlihî” kelimelerini; zamirleri iskân ile “نُوَلِّهِ/nuvellih” ve “نُصْلِهِ/nuşlih”; Hafs ise iki yerde de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³²⁵ Buradaki ihtilafın manaya etkisi Âl-i ‘İmrân 75. âyette izah ettiğimiz gibidir.³²⁶

en-Nisâ 124. âyet:

بضم الباء وفتح الحاء:ص
... فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ...
يَدْخُلُونَ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يَدْخُلُونَ/yedħulûne” kelimesini; ي/yâ harfini damme ile, ح/ħa harfini de fetha ile “يَدْخُلُونَ/yudħalûne”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³²⁷ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası meçhul sigası ile; “İşte onlar cennete girirler”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise ma‘lum sigasında; “İşte onlar cennete girerler” şeklinde olmaktadır.³²⁸

en-Nisâ 152. âyet:

بالنون:ص
... سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ...
يُؤْتِيهِمْ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يُؤْتِيهِمْ/yu’tîhim” kelimesini; ي/yâ harfinin yerine ن/nun harfiyle “يُؤْتِيهِمْ/nu’tîhim”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle

³²³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 250; Paluvî, *Zubde*, s. 48; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 26a.

³²⁴ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 208.

³²⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 252; Paluvî, *Zubde*, s. 49; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 26a.

³²⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 212-213.

³²⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 252; Paluvî, *Zubde*, s. 49; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 26a.

³²⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 212-213; Karaçam, *Kıraat İlminin Kur’ân Tefsirindeki Yeri*, s. 179-180.

okumuştur.³²⁹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası, muhatap sigasında: “Allah (c.c.): onlara bir gün mükâfatlarını vereceğiz” Hafs’ın okuyuşuna göre ise gaib sigasında: “Allah onlara bir gün mükâfatlarını verecektir” şeklinde olmaktadır.³³⁰

2.5. el-Mâide Sûresi

el-Mâide 2. âyet:

بضم الراء:ص اسكان النون الاولى:ص
...فَضْلًا مِّن رَّحْمَةٍ وَرِضْوَانًا... وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ ...
رُضْوَانًا..... شَنَاٰنُ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “رِضْوَانًا/riḍvânen” ve “شَنَاٰنُ/şeneânu” kelimelerini; “رِضْوَانًا/riḍvânen” kelimesini Âl-i İmran 15. âyette izah ettiğimiz şekilde okurken, “شَنَاٰنُ/şeneânu” kelimesindeki ilk ن/nûn harfini cezm ile “şen’ânu”; Hafs ise iki yerde de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³³¹ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.³³²

el-Mâide 6. âyet:

بكسر الاء:ص
يُرْوِّسُكُمْ وَأَرْحِلُكُمْ إِلَى ...
أَرْحِلُكُمْ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “أَرْحِلُكُمْ/erculekum” kelimesini; ل/lâm harfini kesra ile “أَرْحِلُكُمْ/erculikum”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³³³ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Ey İman edenler! Namaza kalktığınızda yüzlerinizi ve dirseklere kadar ellerinizi yıkayın, başlarınızı ve topuk kemiklerine kadar ayaklarınızı meshedin”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Ey iman edenler! Namaza kalktığınızda yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi, -başlarınızı meshedip- topuk kemiklerine kadar ayaklarınızı yıkayın” şeklinde olmaktadır.³³⁴

el-Mâide 8. âyet:

اسكان النون الاولى:ص
...وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ ...
شَنَاٰنُ.....ص
ع.....

³²⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 253; Paluvî, *Zubde*, s. 50; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 26b.

³³⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 218.

³³¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 253; Paluvî, *Zubde*, s. 50; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 26b.

³³² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 219-220.

³³³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 254; Paluvî, *Zubde*, s. 50; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 26b.

³³⁴ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 221-223; Ünal, *Kur’an’ın Anlaşılmasında Kıraat Farklılıklarının Rolü*, s. 195-196; Karaçam, *Kıraat İlminin Kur’an Tefsirindeki Yeri*, s. 181-185.

Bu âyetteki ihtilaf el-Mâide 2. âyetle izah ettiğimiz gibidir.³³⁵

el-Mâide 28. âyet:

بِاسْكَانِ الْيَاءِ:ص
... مَا أَنَا بِبَاسِطٍ يَدِي إِلَيْكَ ...
يَدِي.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يَدِي/yediye” kelimesini; kelimenin sonundaki ي/yâ harfini iskân ile “يَدِي/yedî”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³³⁶ Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.

el-Mâide 57-58. âyetler:

بِالْهَمْزَةِ مَكَانَ الْوَاوِ:ص
... هُزُوا وَلَعِبًا ...
هُزُوا.....ص
ع.....

Bu iki âyetteki ihtilaf el-Bakara 67. âyetle izah ettiğimiz gibidir.³³⁷

el-Mâide 67. âyet:

بَا لَالِفٍ بَعْدَ اللَّامِ وَكَسْرِ التَّاءِ وَهَاءِ: ص
... فَمَا بَلَغَتْ رَسُولَاتُهُ ...
رَسُولَاتِهِ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “رَسُولَاتُهُ/risaletehû” kelimesini; ل/lâm harfinden sonra bir /elif harfi ile, ت/tâ harfini de kesra ile okumuştur. Bundan dolayı kelime sonundaki zamirde kesralanılacağından Şu‘be, kelimeyi cemi‘ sigasında: “رَسُولَاتِهِ/risalâtihi”; Hafs ise müfred sigasında, elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³³⁸ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “O’nun verdiği peygamberlik görevlerini...”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “O’nun verdiği peygamberlik görevini...” şeklinde olmaktadır.³³⁹

el-Mâide 89. âyet:

بَا تَخْفِيفِ الْقَافِ:ص
... بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ ...
عَقَّدْتُمُ.....ص
ع.....

³³⁵ Paluvî, *Zubde*, s. 50.

³³⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 254; Paluvî, *Zubde*, s. 50; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 26b.

³³⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 254; Paluvî, *Zubde*, s. 50; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 26b.

³³⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 255; Paluvî, *Zubde*, s. 51; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 26b.

³³⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 232.

Şu‘be, bu âyetteki “عَقَّدْتُمُ/‘aḳḳadtumu” kelimesini; ک/ḳâf harfini tahfifle “عَقَّدْتُمُ/‘aḳadtumu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁴⁰ Her iki ravi de sakın د/dal harfini maḍmum ت/tâ harfine katarak idğam-ı mütecâniseyn ile okumuştur. Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Pekiştirerek, ciddiyetinin farkında olarak yaptığınız yeminlerden dolayı sizi sorumlu tutar” Hafs’a göre: “Bilerek yaptığınız yeminlerden dolayı sizi sorumlu tutar” şeklinde olmaktadır.³⁴¹

el-Mâide 107. âyet:

بضم التاء وكسر الحاء:ص
بفتح الواو مشددة وكسر الهمزة وفتح النون:ص
... اسْتَحَقُّ عَلَيْهِمُ الْأُولَايَانِ...
... اسْتَحَقُّ... الْأُولَايَانِ... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “اسْتَحَقُّ/istehaḳḳa” ve “الْأُولَايَانِ/el-evleyâni” kelimelerini; “اسْتَحَقُّ/istehaḳḳa” kelimesindeki ت/tâ harfini damme ile, ح/ḥa harfini de kesra ile meçhul olarak “اسْتَحَقُّ/istuhikḳa”, “الْأُولَايَانِ/el-evleyâni” kelimesini ise و/vâv harfini şeddeli fetla ile, ل/lâm harfini kesra ile, ي/yâ harfini iskân ile, ن/nûn harfini de fetha ile cemi‘ sigasında “الْأُولَايَانِ/el-evvelîne”; Hafs iki kelimeyi de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁴² Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: (âyetle bahsedilen kimseler, ismi mevsulün sıfatı durumunda olarak): “Bu şahitlerin (sonradan yalan söyleyerek) bir günah kazandıkları anlaşılırsa, (şahitlerin) haklarına tecavüz ettiği ölüye daha yakın olan (mirasçılar) onların yerini alır ...”, Hafs’a göre ise âyetle sözü edilen bu iki kişi ma‘lum okunan fiilin öznesi olarak: “... (Mirasçılardan) iki kişi onların yerini alır ...” şeklinde olmaktadır.³⁴³

el-Mâide 109. âyet:

بكسر الغين:ص
إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ
الْغُيُوبِ... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “الْغُيُوبِ/el-ğuyûbi” kelimesini; غ/ğayın harfini kesra ile

³⁴⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 256; Paluvî, *Zubde*, s. 52; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 26b.

³⁴¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 234.

³⁴² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 256; Paluvî, *Zubde*, s. 52; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 26b.

³⁴³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 238-239.

“الْغُيُوبِ/el-ğiyûbi”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁴⁴ Buradaki ihtilafın manaya etkisi el-Bakara 89. âyette izah ettiğimiz gibidir.

el-Mâide 116. âyet:

باسكان الياء:ص
بكسر الغين:ص
... وَأُمِّي إِهْيَيْنْ مِنْ دُونِ اللَّهِ ... إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ
... أُمِّي الْغُيُوبِ ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “أُمِّي/ummiye” ve “الْغُيُوبِ/ğuyûbi” kelimelerini; “أُمِّي/ummiye”

kelimesindeki ي/yâ harfini iskân ile “أُمِّي/ummi”, “الْغُيُوبِ/ğuyûbi” kelimesini ise el-Bakara 89. âyette izah ettiğimiz şekilde; Hafs ise her iki kelimeyi de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁴⁵

2.6. el-En‘âm Sûresi

el-En‘âm 16. âyet:

بفتح الياء وكسر الراء:ص
مَنْ يُصْرِفْ عَنْهُ...
... يُصْرِفْ ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يُصْرِفْ/yuşraf” kelimesini; ي/yâ harfini fetha ile, ر/ra harfini

de kesra ile ma‘lum sigasında, “يُصْرِفْ/yeşrif”; Hafs ise meçhul sigasında elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁴⁶ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası : “*O gün Allah kimi azaptan kurtarırsa, ...*”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “*O gün kim azaptan kurtarılsa, ...*” şeklinde olmaktadır.³⁴⁷

el-En‘âm 23. âyet:

بنصب التاء:ص
... ثُمَّ لَمْ يَكُنْ فَتَنْهُمْ ...
... فَتَنْهُمْ ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “فَتَنْهُمْ/fitnetuhum” kelimesini; ikinci ت/tâ harfini fetha ile

“فَتَنْهُمْ/fitnetehum”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle

³⁴⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 256; Paluvî, *Zubde*, s. 52; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 26b.

³⁴⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 256; Paluvî, *Zubde*, 52; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 27a.

³⁴⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 257; Paluvî, *Zubde*, 53; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 27a.

³⁴⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 243; Karaçam, *Kıraat İlminin Kur’ân Tefsirindeki Yeri*, s. 189-190.

okumuştur.³⁴⁸ Mübteda ve haberin yer değiştirdiği bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.³⁴⁹

el-En‘âm 27. âyet:

بالرفع:ص
... وَلَا نُكَذِّبُ بَيِّنَاتٍ رَأَيْنَا وَنُكُونُ ...
نُكَذِّبُ...نُكُونُ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “نُكَذِّبُ/nukezzibe” ve “نُكُونُ/nekûne” kelimelerini; “نُكَذِّبُ/nukezzibe” kelimesindeki ب/bâ harfini, “نُكُونُ/nekûne” kelimesindeki ن/nun harfini damme ile, “نُكَذِّبُ/nukezzibu” ve “نُكُونُ/nekûnu”; Hafs ise her iki kelimeyi de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁵⁰ Burada Şu‘be her iki kelimedeyi de âyette ifade edilen temenniden bağımsız, ibtidai olarak raf olarak okumuştur. Burada Hafs’ın okuyuşunda olduğu gibi şart cevap ilişkisi yoktur.³⁵¹

el-En‘âm 32. âyet:

بالياء:ص
أَفَلَا تَعْقِلُونَ
يَعْقِلُونَ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “تَعْقِلُونَ/te‘qilûne” kelimesini; ت/tâ harfinin yerine ي/yâ harfi ile: “يَعْقِلُونَ/ye‘qilûne”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁵² Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası gaib siga ile: “*Hâla akıl erdiremiyorlar mı?*” Hafs’ın okuyuşuna göre ise muhatap siga ile: “*Hâla akıl erdiremiyor musunuz?*” şeklinde olmaktadır.³⁵³

el-En‘âm 55. âyet:

بالياء:ص
وَكَذَلِكَ نَقُصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ أَلْفَافٍ
لَيْسَتِيبِينَ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “لَيْسَتِيبِينَ/litestebîne” kelimesini; “سَبِيلُ/sebîlu” kelimesini müzekker kabul ettiği için “لَيْسَتِيبِينَ/liyestebîne” şeklinde müzekker; Hafs ise “ت/tâ”

³⁴⁸ Paluvî, Zubde, s. 53.

³⁴⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 243.

³⁵⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 257; Paluvî, *Zubde*, s. 53; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 27a.

³⁵¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 245.

³⁵² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 257; Paluvî, *Zubde*, s. 53; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 27a.

³⁵³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 246.

harfini te'nîs tâ'sı kabul edip “سَبِيلُ/sebîlu” kelimesini merfû okumuştur.³⁵⁴ Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.³⁵⁵

el-En'âm 63. âyet:

بَكْسِرِ الْخَاءِ:ص
... تَدْعُونَهُ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً ...
خُفْيَةً...ص
ع.....

Şu'be, bu âyetteki “خُفْيَةً/hufyeten” kelimesini; ح/hâ harfini kesra ile “خُفْيَةً/hufyeten”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁵⁶

Bu ihtilaftan dolayı manada bir değişiklik olmamaktadır.³⁵⁷

el-En'âm 76-77-78. âyetler:

وَبَا مَالْتِهِمْ مَعَا: ص
فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ رَأَى كَوْكَبًا
امالة.....ص
ع.....

Bu üç âyette geçen “رَأَى/raâ” kelimesini Şu'be, 76. Âyette /ra ve /hemzeyi vaslen ve vakfen imâle ile, 77. ve 78. âyetlerde sadece /ra harfini vaslen ve vakfen imâle ile, /hemzede ise vakfen imâle ile; Hafs ise üç yerde de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁵⁸ Bu tür uygulamalar yazıyla tam olarak izah edilemez. Bir fem-i muhsinden uygulamalı olarak öğrenilmelidir. İmâle, işmâm, iskân, ihtilâs vb. uygulamalarda şekil olarak bir değişiklik olsada mana yönünden bir değişiklik yoktur.³⁵⁹

el-En'âm 79. âyet:

بِاسْكَانِ الْيَاءِ:ص
إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي ...
وَجْهِيَ.....ص
ع.....

³⁵⁴ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 258; Paluvî, *Zubde*, s. 54; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 27a.

³⁵⁵ Çetin, *Kıraatların Tefsire Etkisi*, s. 165.

³⁵⁶ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 259; Paluvî, *Zubde*, s. 54; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 27a.

³⁵⁷ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 255.

³⁵⁸ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 259; Paluvî, *Zubde*, s. 54-55; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 27a; İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 257.

³⁵⁹ Çetin, *Yedi Harf ve Kıraatlar*, s. 153.

Şu‘be, bu âyetteki “وَجْهِي/vechiye” kelimesini; ي/yâ harfini iskân ile “وَجْهِي/vechî”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁶⁰

Buradaki manaya yönelik farklılık el-Bakara 124. âyetle izah ettiğimiz gibidir.

el-En‘âm 85. âyet:

بِالْهَمْزَةِ الْمَنْصُوبَةِ:ص
وَزَكْرِيَّا وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ
زَكْرِيَّا...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “زَكْرِيَّا/zakeriyyâ” kelimesini; fethalı bir ء/hemze ile “زَكْرِيَّا/zakeriyyâ”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁶¹ Buradaki ihtilafın manaya etkisi Âl-i ‘İmrân 37. âyetle izah ettiğimiz gibidir.

el-En‘âm 92. âyet:

بِالْيَاءِ:ص
... وَلِئُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ ...
لِئُنذِرَ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “لِئُنذِرَ/litunzira” kelimesini, kelimedeki ت/tâ harfinin yerine ي/yâ ile “لِئُنذِرَ/liyunzira”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁶² Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası gaib sigasında: “*Bu (Kur'an) Ümmü'l-kurâ (Mekke) ve çevresindekileri uyarsın diye sana indirdiğimiz ... kitaptır*”, Hafs ise muhatap sigasında: “*Ey Muhammed (sav.)! Bu (Kur'an), Ümmü'l-kurâ (Mekke) ve çevresindekileri uyarman için sana indirdiğimiz ... kitaptır*” şeklinde olmaktadır.”³⁶³

el-En‘âm 94. âyet:

بِرَفْعِ النُّونِ:ص
... لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ ...
بَيْنَكُمْ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “بَيْنَكُمْ/beynekum” kelimesini, ن/nûn harfini damme ile “بَيْنَكُمْ/beynukum”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle

³⁶⁰ Paluvî, *Zubde*, s. 55; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 27a.

³⁶¹ Paluvî, *Zubde*, s. 55.

³⁶² İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 260; Paluvî, *Zubde*, s. 55; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 27b.

³⁶³ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 261.

okumuştur.³⁶⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Andolsun, aranız açılmış...*” Hafs’a göre ise: “*Andolsun, aranızdaki irtibat kopmuş ...*” şeklinde olmaktadır.³⁶⁵

el-En‘âm 95. âyet: في الحرفين عن تخفيف ياء :ص
... يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ ...
..... الْمَيِّتِ..... الْمَيِّتِ..... ص
..... ع

Bu âyetteki ihtilaf Âl-i ‘İmrân 27. âyetle izah ettiğimiz gibidir.³⁶⁶

el-En‘âm 109. âyet: بكسر الهمزة:ص
... أَهَّأَ إِذَا جَاءَتْ...
... إِهَّأَ..... ص
..... ع

Şu‘be, bu âyetteki “*أَهَّأَ/ennehâ*” kelimesini, kelimedeki ء/hemze harfini kesra ile “*إِنَّهَّ/innehâ*”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁶⁷

Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Siz nereden bileceksiniz? Şüphesiz ki o mucizeler geldiği vakit de inanmayacaklar*” Hafs’a göre ise “*O mucizeler geldiği vakit de inanmayacaklarını siz ne bileceksiniz?*” şeklinde olmaktadır.³⁶⁸

el-En‘âm 114. âyet: باسكان النون و تخفيف الزاي : ص
... أَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِنْ رَبِّكَ...
..... مُنَزَّلٌ..... ص
..... ع

Şu‘be, bu âyetteki “*مُنَزَّلٌ/munezzelun*” kelimesini ن/nûn harfini iskân ile cezmleyerek, ز/ze harfini de tahfîfle “*مُنْزَلٌ/munzelun*”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁶⁹ “*مُنَزَّلٌ/munezzelun*” şeklinde şeddeli okunuduğu zaman peyderpey indirilme manası çıkmakla beraber, bu ihtilaftan dolayı manada fazla bir değişiklik olmamaktadır.³⁷⁰

³⁶⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 260; Paluvî, *Zubde*, s. 55; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 27b.

³⁶⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 261-262.

³⁶⁶ Paluvî, *Zubde*, s. 55.

³⁶⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 261; Paluvî, *Zubde*, s. 56; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 27b.

³⁶⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 265-266.

³⁶⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 262; Paluvî, *Zubde*, s. 56; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 27b.

³⁷⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 268.

el-En‘âm 119. âyet:

بضم الحاء و كسر الراء:ص
...مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ...
.....حَرَّمَ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “حَرَّمَ/harrame” kelimesini meçhûl sîgası ile “حَرَّمَ/hurime”;

Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁷¹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Haram kılındığı şeyler*” Hafs’ın okuyuşuna göre ise “*Allah’ın haram kıldığı şeyler*” şeklinde olmaktadır.³⁷²

En‘âm 124. âyet:

با لالف بعد اللام و كسر التاء و هاء: ص
...حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ
.....رِسَالَاتِهِ.....ص
.....ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Mâide 67. âyetle izah ettiğimiz gibidir.³⁷³

el-En‘âm 125. âyet:

بكسر الراء باسكان الصاد مخففة مع تخفيف العين: ص
...حَرْجًا كَأَنَّمَا يَصَّعَّدُ...
.....يَصَّاعِدُ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “حَرْجًا/haracen” ve “يَصَّعَّدُ/yeşsa‘a‘adu” kelimelerini, birinci

kelimedeki ر/ra harfini kesra ile “حَرْجًا/haricen”, ikinci kelimeyi ise ص/şâd harfini iskân ile ع/ayn harfini de tahfifle “يَصَّاعِدُ/yeşşâ‘adu”; Hafs, her iki kelimeyi de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁷⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Kalbini daraltır*”, Hafs’a göre ise: “*Kalbini iyice daraltır*” şeklindenir.³⁷⁵

el-En‘âm 128. âyet:

با النون : ص
...وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا...
.....نَحْشَرُهُمْ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “يُحْشَرُهُمْ/yeşşuruhum” kelimesini, ي/yâ harfinin yerine ن/nûn

harfi ile “نَحْشَرُهُمْ/nehşuruhum”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁷⁶ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası müttekellim sigası ile: Allah’a

³⁷¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 262; Paluvî, *Zubde*, s. 56; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 27b.

³⁷² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 269.

³⁷³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 262; Paluvî, *Zubde*, s. 56; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 27b.

³⁷⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 262; Paluvî, *Zubde*, s. 56; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 27b.

³⁷⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 271.

³⁷⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 262; Paluvî, *Zubde*, s. 56; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 27b.

ait bir söz olarak “Onların hepsini bir araya topladığımız gün”, Hafs’a göre ise gaib siga ile: “Allah’ın, onların hepsini bir araya topladığı gün” şeklinde olmaktadır.

el-En‘âm 135. âyet:

با الالف بعد النون : ص

فُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ ...
مَكَانَاتِكُمْ ص
ع

Şu‘be, bu âyetteki “مَكَانَاتِكُمْ/mekânâtikum” kelimesini, ن/nûn harfine bir /elif harfi ile cemi‘ sigasında “مَكَانَاتِكُمْ/mekânâtikum”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁷⁷ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Elinizden gelenleri yapın!” Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Elinizden geleni yapın!” şeklinde olmaktadır.³⁷⁸

el-En‘âm 139. âyet:

با التاء: ص

... وَإِنْ يَكُنْ مَيِّتَةً ...
تَكُنْ ص
ع

Şu‘be, bu âyetteki “يَكُنْ/yekun” kelimesini, ي/yâ harfi yerine ت/tâ harfi ile “تَكُنْ/tekun”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁷⁹ Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.³⁸⁰

el-En‘âm 142. âyet:

بِاسْكَانِ الطَّاءِ: ص

... وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ...
خُطُوَاتِ ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 168. âyette izah ettiğimiz gibidir.³⁸¹

el-En‘âm 152. âyet:

بتسديد الذال: ص

... ذَلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ
تَذَكَّرُونَ ص
ع

Şu‘be, bu âyetteki “تَذَكَّرُونَ/tezzeckerûne” kelimesini, ذ/zel harfini şedde ile “تَذَكَّرُونَ/tezzeckerûne”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle

³⁷⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 263; Paluvî, *Zubde*, s. 56; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 28a.

³⁷⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 272.

³⁷⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 265; Paluvî, *Zubde*, s. 57; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 28a.

³⁸⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 274-275.

³⁸¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 266; Paluvî, *Zubde*, s. 57; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 28a.

okumuştur.³⁸² Burada manada fazla bir değişiklik olmamakla beraber Şu‘be’nin tahfîf ile okuyuşunda gelecek ifadesi, Hafs’ın teşdîd ile okuyuşunda ise yavaşlık ve zorlanma ifadesi vardır.³⁸³

2.7. el-‘Arâf Sûresi

el-‘Arâf 3. âyet:

بتسديد الذال:ص
...قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ
.....تَذَكَّرُونَ...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 152. âyette izah ettiğimiz gibidir.³⁸⁴

el-‘Arâf 38. âyet:

با الباء:ص
...وَلَكِنَّ لَا تَعْلَمُونَ
.....يَعْلَمُونَ...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 85. âyette izah ettiğimiz gibidir.³⁸⁵ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Fakat onlar bilmezler*”, Hafs’a göre ise: “*Fakat siz bilmezsiniz*”³⁸⁶ şeklinde olmaktadır.

el-‘Arâf 54. âyet:

بفتح الغين و تشديد الشين:ص
...يُعْشَى اللَّيْلَ النَّهَارَ...
.....يُعْشَى...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “*يُعْشَى*/yuğşî” kelimesini, غ/ğayn harfini fetha ile, ش/şin harfini de şedde ile “*يُعْشَى*/yuğaşşî”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁸⁷ Burada, Şu‘be kelimeyi tef‘il babından şeddeli, Hafs ise if‘al babından tahfîf ile okumuştur. Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.³⁸⁸

el-‘Arâf 55. âyet:

بكسر الخاء:ص
...أَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً...
.....خُفْيَةً...ص
ع.....

³⁸² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 266; Paluvî, *Zubde*, s. 57; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 28a.

³⁸³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 279-280.

³⁸⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 267; Paluvî, *Zubde*, s. 58; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 28a.

³⁸⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 269; Paluvî, *Zubde*, s. 59; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 28a.

³⁸⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 281.

³⁸⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 269; Paluvî, *Zubde*, s. 59.

³⁸⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 283-284.

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 63. âyetle izah ettiğimiz gibidir.³⁸⁹
el-‘Arâf 57. âyet:

تخفيف ياء: ص تشديد: ص
... لَيْلِدٍ مَّيِّتٍ... لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ
..... مَّيِّتٍ..... تَذَكَّرُونَ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “مَيِّتٍ/meyyitin” ve “تَذَكَّرُونَ/tezekkerûne” kelimelerini, ilk kelimeyi Âl-i ‘İmrân 27. âyetle, ikinci kelimeyi el-En‘âm 152. Âyetle izah ettiğimiz gibi okurken; Hafs her iki kelimeyi de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁹⁰ Bu ihtilaflar manaya etki etmemektedir.

el-‘Arâf 69. âyet:

با الصاد مكان السين: ص
... فِي الْخَلْقِ بَسْطَةً...
..... بَصْطَةً.....ص
..... بَسْطَةً.....ع
..... بَصْطَةً.....

Şu‘be, bu âyetteki “بَسْطَةً/beşâten” kelimesini, sadece ص/şâd ile “بَصْطَةً/beşâten”; Hafs’ın tariklerinden Ubeyd b. Sabbâh س/sin ile “بَسْطَةً/beşâten”,³⁹¹ Amr b. Sabbâh ص/şâd ile “بَصْطَةً/bâşâten” şeklinde okumuştur.³⁹² Hafs rivayetinde tercih edilen ve uygulanan vecih, Ubeyd b. Sabbâh’tan gelen (س) vechidir. “بَسْطَةً/bâşâten” kelimesi ص/sad harfiyle yazılan bazı mushaflarda Hafs rivayetinin tercih ettiği vecih olan (س) vechini belirtmek için kelimenin altına “يُقْرَأُ بِالسِّنِّ/yukrau bi’s-sîn” -س/sin ile okunur- ibaresi yazılmıştır. Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.

el-‘Arâf 74. âyet:

كسر الباء : ص
... وَتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا...
..... بُيُوتًا.....ص
.....ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 189. âyetle izah ettiğimiz gibidir.³⁹³

³⁸⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 269; Paluvî, *Zubde*, s. 59.

³⁹⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 270; Paluvî, *Zubde*, s. 59.

³⁹¹ Dimyâtî, *İthâf*, s. 160.

³⁹² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 228-230; Paluvî, *Zubde*, s. 36.

³⁹³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 270; Paluvî, *Zubde*, s. 60.

el-‘Arâf 81. âyet:

بزيادة همزة مفتوحة :ص
إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً...
عَائِنُكُمْ.....ص
ع.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “إِنَّكُمْ/innekum” kelimesini, istifhâm hemzesi ile “عَائِنُكُمْ/einnekum”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁹⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre kınama ve hayret ifadesi ile: “Siz, şehveti tatmin için kadınları bırakıp da şehvetle erkeklere mi yanaşıyorsunuz?”, Hafs’a göre ise: “Çünkü siz, Siz, şehveti tatmin için kadınları bırakıp da şehvetle erkeklere yanaşıyorsunuz!” şeklinde olmaktadır.³⁹⁵

el-‘Arâf 105. âyet:

باسكان الياء : ص
... فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَائِيلَ
مَعِيَ.....ص
ع.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “مَعِيَ/me‘iye” kelimesini, iskân ile “مَعِيَ/me‘î”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁹⁶ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.

el-‘Arâf 113. âyet:

بزيادة همزة مفتوحة : ص
... قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا...
عَائِنٌ.....ص
ع.....ع

Bu âyetteki ihtilaf el-‘Arâf 81. âyette izah ettiğimiz gibidir.³⁹⁷ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Eğer üstün gelen biz olursak, bize kesin bir mükâfat var mı? dediler”, Hafs’a göre ise: “Eğer üstün gelen biz olursak, bize kesin bir mükâfat var dediler” şeklinde olmaktadır.³⁹⁸

el-‘Arâf 117. âyet:

بفتح اللام و تشديد القاف : ص
... فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ
تَلْقَفُ.....ص
ع.....ع

³⁹⁴ Paluvî, *Zubde*, s. 60; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 28a.

³⁹⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 287-288.

³⁹⁶ Paluvî, *Zubde*, s. 60.

³⁹⁷ Paluvî, *Zubde*, s. 60; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 28a.

³⁹⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 292.

Şu‘be, bu âyetteki “تَلْقَفُ/telqafu” kelimesini, sakın ل/lâm harfini fetha ile, ق/ķâf harfini de şedde ile “تَلْقَفُ/telekķafu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.³⁹⁹ Şu‘be kelimeyi tefa‘ul; Hafs ise sülâsî babdan okumuştur. Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.

el-‘Arâf 123. âyet:

بزيادة همزة مفتوحة : ص
قَالَ فِرْعَوْنُ آمَنْتُمْ بِهِ...
.....ءَامَنْتُمْ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “آَمَنْتُمْ/âmentum” kelimesini, istifhâm hemzesi ile “ءَامَنْتُمْ/eâmentum”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁰⁰ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Ben size izin vermeden ona iman mı ettiniz?”, Hafs’a göre ise: “Ben size izin vermeden ona iman ettiniz hâ!” şeklinde olmaktadır.⁴⁰¹

el-‘Arâf 137. âyet:

بضم الراء : ص
وَمَا كَانُوا يَغْرِشُونَ...
.....يَغْرِشُونَ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “يَغْرِشُونَ/ya‘rişûne” kelimesini, ر/ra harfini damme ile 1. bâbtan “يَغْرِشُونَ/ya‘ruşûne”; Hafs ise 2. bâbtan elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁰² Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.⁴⁰³

el-‘Arâf 150. âyet:

بكسر الميم : ص
... قَالَ ابْنُ أُمِّ...
.....أُمِّ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “أُمِّ/ümme” kelimesini, Şâm ve Kûfe ehli gibi “أُمِّ/ümme” kelimesini Tâ-hâ suresindeki “يَبْنِي/yeḅne ümme” kelimesi gibi mütekellim yâ’sı ile daha sonra mütekellim yâ’sını hazferek kesra ile “أُمِّ/ümmi”; Hafs ise elimizdeki

³⁹⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 271; Paluvî, *Zubde*, s. 61; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 28a.

⁴⁰⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 271; Paluvî, *Zubde*, s. 61; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 28a.

⁴⁰¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 292-293.

⁴⁰² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 271; Paluvî, *Zubde*, s. 61; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 28b.

⁴⁰³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 294.

mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁰⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Anamın oğlu!*”, Hafs’a göre ise “*Anam oğlu!*” şeklinde olmaktadır.⁴⁰⁵

el-‘Arâf 164. âyet:

با الرفع : ص
... قَالُوا مَعْذِرَةٌ إِيَّايَ رَبُّكُمْ...
..... مَعْذِرَةٌ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “مَعْذِرَةٌ/me‘ziraten” kelimesini, ÷/tâ harfini damme tenvin ile haber olarak “مَعْذِرَةٌ/me‘ziratun”; Hafs ise mef‘ul olarak elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁰⁶ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Bizim onlara öğüdümüz bir mazerettir*”, Hafs’a göre ise: “*Rabbimize mazeret beyan edelim diye, ...*” şeklinde olmaktadır.⁴⁰⁷

el-‘Arâf 169. âyet:

بالياء:ص
... أَفَلَا تَعْقِلُونَ
..... يَعْقِلُونَ.....ص
.....ع

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 62. âyetinde izah ettiğimiz gibidir.⁴⁰⁸

el-‘Arâf 170. âyet:

باسكان الميم و تخفيف السين : ص
... وَالَّذِينَ يُسَيِّئُونَ بِالْكِتَابِ...
..... يُسَيِّئُونَ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “يُسَيِّئُونَ/yumessikûne” kelimesini, م/mîm harfini iskân ile, س/sîn harfini tahfîf ile if‘al babından “يُسَيِّئُونَ/yumsikûne”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁰⁹ Burada mana yönünden bir farklılık yoktur.⁴¹⁰

el-‘Arâf 190. âyet:

بكسر الشين و اسكان الراء مع التنوين من غير همزة: ص
... جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ...
..... شُرَكَاءَ.....ص
.....ع

⁴⁰⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 272; Paluvî, *Zubde*, s. 61; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 28b.

⁴⁰⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 297.

⁴⁰⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 272; Paluvî, *Zubde*, s. 62; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 28b.

⁴⁰⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 300.

⁴⁰⁸ Paluvî, *Zubde*, s. 62.

⁴⁰⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 273; Paluvî, *Zubde*, s. 62; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 28b.

⁴¹⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 301.

Şu‘be, bu âyetteki “شُرَكَاء/şurakâe” kelimesini, ش/şin harfini kesra ile, ر/ra harfini iskân ile, ك/kef harfini tenvinleyip ء/hemze harfini hazfederek masdar ve müfred kabul ederek “شُرَكَاء/şirken”; Hafs ise “شَرِيكٌ/şerîkun” kelimesinin çoğulu olarak fu‘alâ vezninde “شُرَكَاء/şurakâe” şeklinde okumuştur.⁴¹¹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Allah'a ortak koştular”, Hafs’a göre ise: “Allah'a ortaklar koştular” şeklinde olmaktadır.⁴¹²

2.8. el-Enfâl Sûresi

el-Enfâl 17. âyet:

بالامالة المحضة: ص
... وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَى ...
..... امالة..... ص
..... ع

Şu‘be, bu âyetteki “رَمَى/ramâ” kelimesini, vaslen ve vakfen imâle ile; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴¹³

el-Enfâl 18. âyet:

بالتنوين: ص
بالنصب: ص
... مُوهِنٌ كَيْدٍ الْكَافِرِينَ ...
.. مُوهِنٌ كَيْدٍ .. ص
..... ع

Şu‘be, bu âyetteki “مُوهِنٌ/mûhinu” ve “كَيْدٍ/keydi” kelimelerinin, birincisini iki damme ile “مُوهِنٌ/mûhinun”, ikincisini ise nasbederek “كَيْدٍ/keyde”; Hafs ise her iki kelimeyi de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴¹⁴ Şu‘be “كَيْدٍ/keydi” kelimesini “مُوهِنٌ/mûhinu” kelimesinin mef‘ulü olarak nasb; Hafs ise “مُوهِنٌ/mûhinu” kelimesini izâfet ile tenvinsiz okumuştur. Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.⁴¹⁵

el-Enfâl 19. âyet:

بكسر الهمزة: ص
... وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ...
.. وَأَنَّ .. ص
..... ع

⁴¹¹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 273; Paluvî, *Zubde*, s. 62; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 28b.

⁴¹² İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 304-305.

⁴¹³ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 276; Paluvî, *Zubde*, s. 63; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 28b.

⁴¹⁴ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 276; Paluvî, *Zubde*, s. 63; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 28b.

⁴¹⁵ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 309-310.

Şu‘be, bu âyetteki “وَأَنَّ/ve enne” kelimesini, ء/hemze harfini kesra ile “وَأَنَّ/ve inne”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴¹⁶ Burada Şu‘be “وَأَنَّ/ve enne” kelimesini kesra ile yeni bir cümle kabul ederek “وَأَنَّ/ve inne”; Hafs ise “وَأَنَّ/ve enne” kelimesini kendinden öncesine atfederek “وَأَنَّ/ve enne” okumuştur. Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁴¹⁷

el-Enfâl 42. âyet:

بِإِظْهَارِ الْمَدْغَمِ مَكْسُورَةً: ص
... وَيُحْيِي مَنْ حَيٍّ عَنْ بَيْتَةٍ ...
... حَيٍّ ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “حَيٍّ/hayye” kelimesini, idğamı terkederek birinci ي/yâ harfini kesra, ikinci ي/yâ harfini fetha ile “حَيٍّ/hayye”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴¹⁸ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁴¹⁹

el-Enfâl 59. âyet:

بِالتَّاءِ وَكَسْرِ السَّيْنِ : ص
وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا...
.. تَحْسَبَنَّ ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “تَحْسَبَنَّ/yeḥsebenne” kelimesini, ت/tâ harfi ile “تَحْسَبَنَّ/teḥsebenne”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴²⁰ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Ey Muhammed! İnkâr edenlerin yakayı kurtardıklarını zannetme!”, Hafs’a göre ise: “İnkâr edenler yakayı kurtardıklarını sanmasınlar!” şeklinde olmaktadır.⁴²¹

el-Enfâl 61. âyet:

بِكَسْرِ السَّيْنِ : ص
وَأِنْ جَاءُوا لِلْسَّلَامِ...
..... لِلْسَّلَامِ ص
ع.....

⁴¹⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 276; Paluvî, *Zubde*, s. 63; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 28b.

⁴¹⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 310.

⁴¹⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 276; Paluvî, *Zubde*, s. 63-64; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 29a.

⁴¹⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 310-311.

⁴²⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 277; Paluvî, *Zubde*, s. 64; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 29a.

⁴²¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 312.

Şu‘be, bu âyetteki “لِلسَّلَامِ/lisselmi” kelimesini, س/sin harfini kesra ile “لِلسَّلَامِ/lissilmi”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴²²

Bazı alimler iki kelimenin de aynı olduğunu söylemişlerdir.⁴²³ Fakat başka bir görüşe göre ise; Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Eğer onlar İslam’a yanaşırlarsa, sen de ona (İslam’a) yanaş”, Hafs’a göre ise: “Eğer onlar barışa yanaşırlarsa, sen de ona (barışa) yanaş” şeklinde olmaktadır.⁴²⁴

el-Enfâl 68. âyet:

يَا دُعَاةَ النَّارِ فِي الدَّالِ : ص
... لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ
..... أَخَذْتُمْ..... ص
..... ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 51. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁴²⁵

2.9. et-Tevbe (Berâe) Sûresi

et-Tevbe 21. âyet:

بِضَمِّ الرَّاءِ: ص
... وَرِضْوَانٍ وَجَنَاتٍ ...
..... رِضْوَانٍ..... ص
..... ع

Bu âyetteki ihtilaf Âl-i ‘İmrân sûresi 15. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁴²⁶

et-Tevbe 24. âyet:

بِالْأَلْفِ بَعْدَ الرَّاءِ: ص
... وَإِخْوَانِكُمْ وَأَزْوَاجِكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ ...
..... وَعَشِيرَتُكُمْ..... ص
..... ع

Şu‘be, bu âyetteki “اَوْعَشِيرَتُكُمْ/aşîratukum” kelimesini, ر/ra harfinden sonra elif harfî ile cemi‘ olarak “اَوْعَشِيرَتُكُمْ/aşîrâtukum”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴²⁷ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Hısm akrabalarınız”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Hısm akrabanız” şeklinde olmaktadır.⁴²⁸

⁴²² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 227; Paluvî, *Zubde*, s. 64; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 29a.

⁴²³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 312.

⁴²⁴ Çetin, *Kıraatların Tefsire Etkisi*, s. 117.

⁴²⁵ Paluvî, *Zubde*, s. 64.

⁴²⁶ Paluvî, *Zubde*, s. 65.

⁴²⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 278-279; Paluvî, *Zubde*, s. 65; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 29a.

⁴²⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 316.

et-Tevbe 37. âyet:

بفتح الياء وكسر الضاد: ص
... يُضِلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا...
... يُضِلُّ... ص
... ع

Şu‘be, bu âyetteki “يُضِلُّ/yuḍallu” kelimesini, ي/yâ harfini fetha ile, ض/ḍat harfini kesra ile ma‘lum olarak “يُضِلُّ/yeḍillu”; Hafs ise meçhul olarak elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴²⁹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Onunla, kâfir olanlar sapıtır”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Onunla, kâfir olanlar (önderleri tarafından) saptırılır” şeklinde olmaktadır.⁴³⁰

et-Tevbe 72. âyet:

بضم الراء: ص
... وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ...
... رِضْوَانٌ... ص
... ع

Bu âyetteki ihtilaf Âl-i ‘İmrân sûresi 15. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁴³¹

et-Tevbe 78. âyet:

بكسر الغين: ص
... وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ
... الْغُيُوبِ... ص
... ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Mâide 109. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁴³²

et-Tevbe 83. âyet:

باسكان الياء : ص
... فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا...
... مَعِيَ... ص
... ع

Bu âyette iki defa geçen ihtilaf el-‘Arâf 105. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁴³³ Şu‘be’nin okuyuşuna göre “me‘î/me‘î” kelimesinin ilk geçtiği yerde medd-i munfasıl, ikinci geçtiği yerde medd-i tabi‘î meydana gelir.

et-Tevbe 103. âyet:

بفتح الواو وكسر التاء مع الف: ص
... إِنَّ صَلَواتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ...
... صَلَواتَكَ... ص
... ع

⁴²⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 279; Paluvî, *Zubde*, s. 65; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 29a.

⁴³⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 318-319.

⁴³¹ Paluvî, *Zubde*, s. 66.

⁴³² Paluvî, *Zubde*, s. 66.

⁴³³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 281; Paluvî, *Zubde*, s. 66.

Şu‘be, bu âyetteki “صَلَوَاتُكَ/şalâteke” kelimesini, sakin و/vav harfini fetha ile, ت/tâ harfini de kesra ile cemi‘ olarak “صَلَوَاتُكَ/şalevâtike”; Hafs ise müfred olarak elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴³⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Senin duaların*”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “*Senin duan*” şeklinde olmaktadır.⁴³⁵

et-Tevbe 106. âyet:

بِحَمزة مضمومة بين الجيم و الواو:ص
وَأَخْرُجُونَ مُرْجُونَ لِأَمْرِ اللَّهِ...
..... مُرْجُونَص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “مُرْجُونَ/murcevine” kelimesini, ج/cîm ve و/vav harflerinin arasında dammeli bir hemze ile “مُرْجُونَ/murceûne”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴³⁶ Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.⁴³⁷

et-Tevbe 109. âyet:

باسكان الراء:ص
بالامالة: ص
بضم الراء:ص
... وَرُضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسَسَ بُنْيَانَهُ عَلَى شَفَا جُرُفٍ هَارٍ ...
... وَرُضْوَانٍ جُرُفٍ هَارٍص
.....ع

Şu‘be’ye göre, bu âyetteki ilk kelimeyi Âl-i ‘İmrân 15. âyette izah ettiğimiz gibi okumuştur. Şu‘be, ikinci geçen “جُرُفٍ/curufin” kelimesini ise peşpeşe gelen iki dammenin lisana ağır geleceğinden dolayı,⁴³⁸ /ra harfini iskân ile “جُرُفٍ/curfin” şeklinde, üçüncü geçen “هَارٍ/hârin” kelimesini imâle ile;⁴³⁹ Hafs ise her üç kelimeyi de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁴⁰ Bu âyetteki üç ihtilaftan dolayı manada değişiklik yoktur.

et-Tevbe 110. âyet:

بضم التاء:ص
... إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ...
..... تَقَطَّعَص
.....ع

⁴³⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 281; Paluvî, *Zubde*, s. 66; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 29a.

⁴³⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 322-323.

⁴³⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 281; Paluvî, *Zubde*, s. 66; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 29b.

⁴³⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 323.

⁴³⁸ Hafs’a göre ise peşpeşe üç damme ağırdır.

⁴³⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 324.

⁴⁴⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 281; Paluvî, *Zubde*, s. 66; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 29a.

Şu‘be, bu âyetteki “تَقَطَّعَ/tekaṭṭa‘a” kelimesini, ت/tâ harfini damme ile “تُقَطَّعَ/tuḳaṭṭa‘a”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁴¹

Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁴⁴²

et-Tevbe 117. âyet: بِالتَّائِبِ
عَنْ عَدَمِ اشْبَعِ:ص
... مَا كَادَ يَرِيحُ قُلُوبَ فَرِيقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ يَرْؤُفٌ رَّحِيمٌ ...
... تَرِيحُ رُؤْفٌ ص.....
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يَرِيحُ/yezîḡu” kelimesini, ت/tâ harfi ile “تَزِيغُ/tezîḡu”, ikinci kelime olan “رُؤْفٌ/raûfun” kelimesini el-Baḳara 143. âyette izah ettiğimiz gibi okurken; Hafs ise her iki kelimeyi de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁴³ Burada Şu‘be “تَزِيغُ/tezîḡu” kelimesini müennes gaibe sigası; Hafs ise müzekker gaib sigasında okumuştur. Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁴⁴⁴

et-Tevbe 128. âyet: بِالْمُؤْمِنِينَ رُؤْفٌ رَّحِيمٌ
عَنْ عَدَمِ اشْبَعِ:ص
... بِالْمُؤْمِنِينَ رُؤْفٌ رَّحِيمٌ
... رُؤْفٌ ص.....
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Baḳara 143.âyette izah ettiğimiz gibidir.⁴⁴⁵

2.10. Yûnus Sûresi

Yûnus 1. âyet:

بِأَمَلَةٍ
الرَّالِ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ
امالة.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki الر/elif-lâm-râ hurûf-u mukatta‘asının ر/râ harfini, imâle ile; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁴⁶

Yûnus 3. âyet: بِتَسْدِيدِ الذَّالِ:ص
... فَأَعْبُدُوهُ أَفْلاً تَذَكَّرُونَ
... تَذَكَّرُونَ... ص.....
ع.....

⁴⁴¹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 281; Paluvî, *Zubde*, s. 66; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 29a.

⁴⁴² İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 324.

⁴⁴³ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 281; Paluvî, *Zubde*, s. 66; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 29b.

⁴⁴⁴ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 325-326.

⁴⁴⁵ Paluvî, *Zubde*, s. 67.

⁴⁴⁶ Paluvî, *Zubde*, s. 67; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 29b.

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 152. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁴⁴⁷

Yûnus 5. âyet:

بِالنُّونِ:ص
...يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ
...نُفَصِّلُ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “يُفَصِّلُ/yufeşşilu” kelimesini, ن/nûn harfî ile “نُفَصِّلُ/nufeşşilu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁴⁸ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası mütekellim sigası ile: “Biz, bilen bir kavme âyetlerimizi açıklamaktayız”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise müzekker gaib sigasında: “O, bilen bir kavme âyetlerini açıklamaktadır” şeklinde olmaktadır.⁴⁴⁹

Yûnus 16. âyet:

بِامَالَتِ:ص
...وَلَا أَذْرَاكُمْ بِهِ...
.....امالته.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “أَذْرَاكُمْ/edrâkum” kelimesini, /râ harfîni imâle ile; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁵⁰

Yûnus 23. âyet:

بِالرَّفْعِ:ص
...إِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا...
.....مَتَاعُ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “مَتَاعُ/metâ‘a” kelimesini, ع/‘ayn harfîni damme ile “مَتَاعُ/metâ‘u”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁵¹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası haber olarak: “Taşkınılığınız dünya hayatının menfaatidir”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise mübteda olarak: “Taşkınılığınız kendi aleyhinizedir” şeklinde olmaktadır.⁴⁵²

⁴⁴⁷ Paluvî, *Zubde*, s. 67.

⁴⁴⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 282; Paluvî, *Zubde*, s. 67; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 29b.

⁴⁴⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 328.

⁴⁵⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 282; Paluvî, *Zubde*, s. 67; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 29b.

⁴⁵¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 283; Paluvî, *Zubde*, s. 68; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 29b.

⁴⁵² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, 329-330.

Yûnus 31. âyet:

في الحرفين عن تخفيف ياء : ص

... وَمَنْ يُخْرِجِ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجِ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ...

ص..... الْمَيِّتِ الْمَيِّتِ.....ص

ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Âl-i ‘İmrân 27. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁴⁵³

Yûnus 35. âyet:

بكسر الباء و الهاء:ص

... أَمَّنْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَى...

ص..... يَهْدِيص

ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يَهْدِي/yehiddî” kelimesini, ي/yâ harfini kesra ile

“يَهْدِي/yihiddî”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁵⁴

Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁴⁵⁵

Yûnus 45. âyet:

با النون : ص

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبَثُوا...

ص..... يَحْشُرُهُمْ.....ص

ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 128. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁴⁵⁶

Yûnus 72. âyet:

باسكان الياء: ص

... مِنْ آخِرٍ إِنْ آخِرٍ إِلَّا عَلَى اللَّهِ...

ص..... آخِرٍص

ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “آخِرٍ/ecriye” kelimesini, iskân ile “آخِرٍ/ecrî”; Hafs ise

elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁵⁷

Yûnus 87. âyet:

بكسر الباء حَرْفَيْنِ:ص

... أَنْ تَبْوَءَ لِقَوْمِكُمْ مِصْرَ بَيْوَتًا وَاجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً...

ص..... بَيْوَتًا بُيُوتَكُمْ.....ص

ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 189. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁴⁵⁸

⁴⁵³ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 225; Paluvî, *Zubde*, s. 68.

⁴⁵⁴ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 283; Paluvî, *Zubde*, s. 68; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 29b.

⁴⁵⁵ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 332.

⁴⁵⁶ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 284; Paluvî, *Zubde*, s. 68.

⁴⁵⁷ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 288; Paluvî, *Zubde*, s. 69; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 29b.

⁴⁵⁸ Paluvî, *Zubde*, s. 69.

Yûnus 100. âyet:

بَا النون:ص
وَيَجْعَلُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ...
وَيَجْعَلُ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “وَيَجْعَلُ/ve yec‘alu” kelimesini, ن/nûn harfî ile “وَيَجْعَلُ/ve nec‘alu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁵⁹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası muhtap sigası ile: “Biz, aklını kullanmayanlara kötü bir azab veririz”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise gaib sigasında: “O, aklını kullanmayanlara kötü bir azab verir” şeklinde olmaktadır.

Yûnus 103. âyet:

بفتح النون الثانية و تشديد الجيم:ص
حَقًّا عَلَيْنَا نُنَاجِ الْمُؤْمِنِينَ...
نُنَاجِ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “نُنَاجِ/nunci” kelimesini, ikinci ن/nûn harfini fetha ile, ج/cîm harfini şedde ile tef‘il babından “نُنَاجِ/nunecci”; Hafs ise “نُنَاجِ/nunci” kelimesini sülâsî kabul ederek elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁶⁰ Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.⁴⁶¹

2.11. Hûd Sûresi

Hûd 1. âyet:

بامالة:ص
الرَّكِتَابِ أَحْكَمَتْ آيَاتُهُ...
امالة.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Yûnus 1. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁴⁶²

Hûd 24. âyet:

بتسديد الذال:ص
...هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا أَفَلَا تَذَكَّرُونَ
تَذَكَّرُونَ.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 152. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁴⁶³

⁴⁵⁹ Paluvî, *Zubde*, s. 69; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 29b.

⁴⁶⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 287; Paluvî, *Zubde*, s. 69; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 29b.

⁴⁶¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 336.

⁴⁶² Paluvî, *Zubde*, s. 69.

⁴⁶³ Paluvî, *Zubde*, s. 70.

Hûd 28. âyet:

بفتح العين و تخفيف الميم:ص
...فَعَمِيَتْ عَلَيْكُمْ...
..فَعَمِيَتْ.....ص
ع.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “فَعَمِيَتْ/fe‘ummiyet” kelimesini, ع/ayn harfini fetha ile, م/mîm harfini tahfif ile kelimeyi sülâsî kabul ederek “فَعَمِيَتْ/fe‘amiyet”; Hafs ise tef‘il babından elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁶⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Bunları (Allah) sizden gizlemiş ise”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Bunlar sizden gizlenmiş olsa” şeklinde olmaktadır.⁴⁶⁵

Hûd 29. âyet:

باسكان الياء:ص
...إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى اللَّهِ...
.....أَجْرِيَ.....ص
ع.....ع

Bu âyetteki ihtilaf Yûnus 72. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁴⁶⁶ Ayrıca burada Şu‘be’nin okuyuşuna göre medd-i munfasıl meydana gelmektedir.

Hûd 30. âyet:

بتسديد الذال:ص
...إِنْ طَرَدْتُهُمْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ
.....تَذَكَّرُونَ.....ص
ع.....ع

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 152. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁴⁶⁷

Hûd 40. âyet:

بغير تنوين اللام:ص
...فِيهَا مِنْ كُلِّ ذَوْءٍ ثَمَرٍ...
.....كُلِّ.....ص
ع.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “كُلِّ/kullin” kelimesini, ل/lâm harfini tensinsiz, izafet ile “كُلِّ/kulli”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁶⁸

Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Nuh’a dedik ki: her bir hayvandan birer çift, aileni ve iman edenleri gemiye yükle!”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Nuh’a

⁴⁶⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 288; Paluvî, *Zubde*, s. 70; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 30a.

⁴⁶⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 338-339.

⁴⁶⁶ Paluvî, *Zubde*, s. 70.

⁴⁶⁷ Paluvî, *Zubde*, s. 70.

⁴⁶⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 288; Paluvî, *Zubde*, s. 70; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 30a.

dedik ki: Canlı çeşitlerinin her birinden ve hayvanlardan birer çift, aileni ve iman edenleri gemiye yükle!” şeklinde olmaktadır.⁴⁶⁹

Hûd 41. âyet:

بِضَمِّ الْمِيمِ : ص ، بِالْإِمَالَةِ : ع
... بِسْمِ اللَّهِ جَزَاهَا وَمُرْسَاهَا...
جَزَاهَا
امالة..... ع

Şu‘be, bu âyetteki “ جَزَاهَا/mecrâhâ” kelimesini, م/mîm harfini damme ile “جَزَاهَا/mucrâhâ” şeklinde; Hafs ise imâle ile okumuştur.⁴⁷⁰ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁴⁷¹

Hûd 51. âyet:

بِاسْكَانِ الْيَاءِ:ص
... إِنَّ أَجْرِي إِلَّا عَلَى الَّذِي...
أَجْرِي
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Yûnus 72. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁴⁷² Ayrıca burada Şu‘be’nin okuyuşuna göre medd-i munfasıl meydana gelmektedir.

Hûd 68. âyet:

بِالتَّنْوِينِ:ص
... إِنَّ تَمُودًا كَفَرُوا...
تَمُودًا
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “ تَمُودًا/semûde” kelimesini, munsarif kabul ederek tenvinle “تَمُودًا/semûden”; Hafs ise gayri munsarif kabul ederek okumuştur.⁴⁷³ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁴⁷⁴

Hûd 70. âyet:

كَرَأَى كَوْكِبًا فِي الْإِنْعَامِ:ص
... فَلَمَّا رَأَى أَيْدِيَهُمْ...
امالة.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 76. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁴⁷⁵

⁴⁶⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 339.

⁴⁷⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 288; Paluvî, *Zubde*, s. 70; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 30a.

⁴⁷¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 340.

⁴⁷² Paluvî, *Zubde*, s. 70.

⁴⁷³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 289; Paluvî, *Zubde*, s. 71; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 30a.

⁴⁷⁴ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 344-345.

⁴⁷⁵ Paluvî, *Zubde*, s. 71; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 30b.

Hûd 71. âyet:

بالرفع:ص
...مِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ
يَعْقُوبُ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يَعْقُوبُ /ye‘kûbe” kelimesini, ب/bâ harfini damme ile müehhar mübteda olarak “يَعْقُوبُ/ye‘kûbu”; Hafs ise gizli fiilin (وَهَبْنَا/vehebnâ fiilinin) mef‘ulü olarak, elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁷⁶ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “İshak ile müjdeledik, İshak’dan sonra da Ya’kub oldu”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Ona da İshak’ı, İshak’ın ardından da Ya’kub’u müjdeledik” şeklinde olmaktadır.⁴⁷⁷

Hûd 87. âyet:

بفتح الواو و الف بعدها:ص
قَالُوا يَا شُعَيْبُ أَصَلَوْتُكَ تَأْمُرُكَ...
أَصَلَوْتُكَ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “أَصَلَوْتُكَ/e şalâtuke” kelimesini, sakin و/vav harfini fetha ile cemi‘ olarak “أَصَلَوْتُكَ/e şalevâtuke”; Hafs ise müfred olarak elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁷⁸ Taberî’nin naklettiği bilgiye göre A‘meş “أَصَلَوْتُكَ/şalâtuke” kelimesine “قِرَائَتُكَ/ķırâetuke” “senin okumaların” manasını vermiştir.⁴⁷⁹ Bu manayı esas aldığımızda Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Sana okuduğun şey mi emrediyor?”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Sana okuduğun şeyler mi emrediyor?” şeklinde olmaktadır.⁴⁸⁰

Hûd 92. âyet:

بإدغام التاء في الدال :ص
...وَأَتَّخِذْهُمْ وَرَاءَ كُمِ ظَهْرًا...
وَأَتَّخِذْهُمْ...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 51. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁴⁸¹

⁴⁷⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 290; Paluvî, *Zubde*, s. 71; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 30b.

⁴⁷⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-ķırâat*, s. 347.

⁴⁷⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 290; Paluvî, *Zubde*, s. 71.

⁴⁷⁹ Ebû Ca’fer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Tefsîru’t-Taberî câmi’u’l-beyân fî te’vîli’l-ķur’ân*, Beyrut 1412/1992, VII, ss. 100-101.

⁴⁸⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-ķırâat*, s. 348.

⁴⁸¹ Paluvî, *Zubde*, s. 71.

Hûd 93. âyet:

با الالف بعد النون: ص
وَيَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ...
مَكَانَاتِكُمْ.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 135. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁴⁸²

Hûd 108. âyet:

بفتح السين: ص
وَأَمَّا الَّذِينَ سَعِدُوا ففِي الْجَنَّةِ...
سَعِدُوا.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “سَعِدُوا/su‘idû” kelimesini, س/sin harfini fetha ile

“se‘idû/se‘idû”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁸³

Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası ma‘lum sigasında: “*Mutlu olanlara gelince, onlar da cennettedirler*”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise meçhul sigasında: “*Mutlu kılınanlara gelince, onlar da cennettedirler*” şeklinde olmaktadır.⁴⁸⁴

Hûd 111. âyet:

باسكان النون مخففة: ص
وَإِنْ كَلَّا لَمَا يُؤْفَيْنَهُمْ...
وَإِنْ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “وَإِنْ/ve inne” kelimesini, iskân ile “وَإِنْ/ve in”; Hafs ise

elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁸⁵ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁴⁸⁶

Hûd 121. âyet:

با الالف بعد النون: ص
...عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنَّا عَامِلُونَ
مَكَانَاتِكُمْ.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 135. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁴⁸⁷

Hûd 123. âyet:

بفتح الباء وكسر الجيم: ص
...وَالَّذِينَ يُرْجَعُ الْأُمُ... وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ...
يُرْجَعُ.....ص
ع.....

⁴⁸² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 290; Paluvî, *Zubde*, s. 71.

⁴⁸³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 290; Paluvî, *Zubde*, s. 72; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 30b.

⁴⁸⁴ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 349-350.

⁴⁸⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 290; Paluvî, *Zubde*, s. 72; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 30b.

⁴⁸⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 350-351.

⁴⁸⁷ Paluvî, *Zubde*, s. 72.

Şu‘be, bu âyetteki “يُرْجَعُ/urce‘u” kelimesini, ي/yâ harfini fetha ile ج/cîm harfini kesra ile ma‘lum olarak “يَرْجَعُ/yerce‘u”, “تَعْمَلُونَ/te‘melûne” kelimesini gaib sigasında يَعْْمَلُونَ/ye‘melûne; Hafs ise her ikisini de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁸⁸ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Her iş O’na döner. ... Rabbin onların yaptıklarından gafil değildir”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Her iş O’na döndürülür. ... Rabbin yaptıklarınızdan gafil değildir” şeklinde olmaktadır.⁴⁸⁹

2.12. Yûsuf Sûresi

Yûsuf 1. âyet:

بِأَمَالَةٍ ص
الرَّ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ
امالة.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Yûnus 1. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁴⁹⁰

Yûsuf 5. âyet:

بِكَسْرِ الْيَاءِ: ص
قَالَ يَا بُنَيَّ لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ...
بُنَيَّ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “بُنَيَّ/buneyye” kelimesini, ي/yâ harfini kesra ile “بُنَيَّ/buneyyi”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁹¹

Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.

Yûsuf 24-28. âyetler:

كِرَاى كُوكِبَا فِى الْاِنْعَامِ: ص
... أَنْ رَأَى بُرْهَانَ رَبِّهِ... فَلَمَّا رَأَى قَمِيصَهُ...
.....امالة.....امالة.....ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-En‘âm 76. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁴⁹²

Yûsuf 47. âyet:

بِاسْكَانِ الْهَمْزَةِ: ص
قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأْبًا...
دَأْبًا.....ص
ع.....

⁴⁸⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 292; Paluvî, *Zubde*, s. 72; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 30b.

⁴⁸⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 353.

⁴⁹⁰ Paluvî, *Zubde*, s. 72.

⁴⁹¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 293; Paluvî, *Zubde*, s. 72; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 30b.

⁴⁹² Paluvî, *Zubde*, s. 73.

Şu‘be, bu âyetteki “دَابَّأ/deeben” kelimesini, iskân ile “دَابَّأ/de’ben”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁹³ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁴⁹⁴

Yûsuf 62. âyet:

بالتاء مكان النون من غير الف: ص
وَقَالَ لِفَتْيَانِهِ اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ...
لِفَتْيَانِهِ ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “لِفَتْيَانِهِ/lifityânihi” kelimesini, elifi hazfedip ن/nûn harfinin yerine ت/tâ harfî ile “لِفَتْيَانِهِ/lifityetihî”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁹⁵ Burada Şu‘be’nin tercih ettiği “لِفَتْيَانِهِ/lifityetihî” okuyuşuna göre kelime gençlerin azlığını, Hafs’ın tercih ettiği “لِفَتْيَانِهِ/lifityânihi” okuyuşuna göre ise gençlerin yanında yüklerin çokluğunu ifade ettiğinden manada fazla bir değişme olmamıştır.⁴⁹⁶

Yûsuf 64. âyet:

بكسر الحاء و اسكان الفاء: ص
... قَالَ لَهُ خَيْرٌ حَافِظًا...
حَفِظًا... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “حَافِظًا/hâfîzan” kelimesini, ح/ha harfinden sonraki /elifi hazfedip ح/ha harfini kesra ile, ف/fe harfini de iskân ile “حَفِظًا/hifzan”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁹⁷ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Allah’ın koruması (sizin korumanızdan) daha hayırlıdır” Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Allah en hayırlı koruyucudur” şeklinde olmaktadır.⁴⁹⁸

Yûsuf 109. âyet:

بالياء وفتح الحاء: ص
... إِلَّا رَجُلًا نُوحِي إِلَيْهِمْ...
نُوحِي... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “نُوحِي/nûhiye” kelimesini, ي/yâ harfinin yerine ن/nûn harfî ile, ح/hâ harfini de fetha ile meçhul sigasıyla “نُوحِي/yûhâ”; Hafs ise elimizdeki mevcut

⁴⁹³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 295; Paluvî, *Zubde*, s. 74; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 30b.

⁴⁹⁴ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 359.

⁴⁹⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 295; Paluvî, *Zubde*, s. 74; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 30b.

⁴⁹⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 361.

⁴⁹⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 295-296; Paluvî, *Zubde*, s. 74; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 30b.

⁴⁹⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 362-363.

Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁴⁹⁹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Vahyedilen erkeklerden başkasını peygamber göndermedik*” Hafs’ın okuyuşuna göre ise “*Vahyettiğimiz erkeklerden başkasını peygamber göndermedik*” şeklinde olmaktadır.⁵⁰⁰

2.13. er-R‘âd Sûresi

er-R‘âd 1. âyet:

بِأَمَلَةٍ:ص
الْمُرْتَلِكِ آيَاتِ الْكِتَابِ ...
امالة.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki المر/elif-lâm-mîm-râ hurûf-u mukatta‘asının /râ harfini, imâle ile; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁰¹

er-R‘âd 3. âyet:

بِفَتْحِ الْغَيْنِ وَ تَشْدِيدِ الشَّيْنِ:ص
يُغَشِّي اللَّيْلُ النَّهَارَ ...
يُغَشِّيص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يُغَشِّي/yuğşı” kelimesini, غ/ğayn harfini fetha ile ش/şin harfini şedde ile “يُغَشِّي/yuğşşı”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁰² Buradaki ihtilaftan dolayı manada fazla bir değişme yoktur.⁵⁰³

er-R‘âd 4. âyet:

بِخَفْضِ الْأَرْبَعَةِ:ص
وَزَرْعٌ وَنَحِيلٌ صِنْوَانٌ وَغَيْرٌ ...
وَزَرْعٌ وَنَحِيلٌ صِنْوَانٌ وَغَيْرٌ ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki وَزَرْعٌ/ve zer‘un, وَنَحِيلٌ/ve nehîlun, صِنْوَانٌ/şinvânun, وَغَيْرٌ/ve ğayru kelimelerini, “أَعْنَابٌ/a‘nâbin” kelimesi üzerine atfederek hafđ ile “وَزَرْعٌ/ve zer‘in”, “وَنَحِيلٌ/ve nehîlin”, “صِنْوَانٌ/şinvânin”, “وَغَيْرٌ/ve ğayri”; Hafs ise dört kelimeyi de muahhar mübteda olan “قِطَاعٌ/qıta‘un” kelimesine atfederek elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁰⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “... Üzümlük bağlarından, ekinlerden, bir kökten ve çeşitli köklerden dallanmış hurma

⁴⁹⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 296; Paluvî, *Zubde*, s. 75; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 30b.

⁵⁰⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 365.

⁵⁰¹ Paluvî, *Zubde*, s. 76.

⁵⁰² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 296; Paluvî, *Zubde*, s. 76; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 31a.

⁵⁰³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 368.

⁵⁰⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 297; Paluvî, *Zubde*, s. 76; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 31a.

ağaçlarından oluşan bahçeler vardır” Hafs’ın okuyuşuna göre ise “...Üzüm bağları, ekinler, bir kökten ve çeşitli köklerden dallanmış hurma ağaçları vardır” şeklinde olmaktadır.⁵⁰⁵

er-R’âd 16. âyet:

بِإِذْعَامِ الثَّاءِ فِي الدَّالِ: ص بِالْيَاءِ: ص
... قُلْ أَفَأَخَذْتُمْ مِّنْ دُونِهِ... هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ...
..... أَفَأَخَذْتُمْ يَسْتَوِي ص
ع.....

Bu âyetteki ilk kelime el-Bakara 51. âyette izah ettiğimiz gibidir. Şu‘be, “ez-zulumât/الظُّلُمَاتُ” kelimesinin müennesliği gayri hakiki olduğu için ona isnad edilen ikinci kelime olan “تَسْتَوِي/testevî” kelimesini müzekker siga ile “يَسْتَوِي/yestevî”; Hafs ise lafza itibar ederek elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁰⁶ Buradaki ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁵⁰⁷

er-R’âd 17. âyet:

بِالتَّاءِ: ص
... وَمَا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ...
..... تُوقِدُونَ ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يُوقِدُونَ/yûkıdûne” kelimesini, ت/tâ harfî ile “تُوقِدُونَ/tûkıdûne”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁰⁸ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası muhatap sigasında: “Ateşte erittiğiniz şeylerden de ...” Hafs’ın okuyuşuna göre ise gaib sigasında: “Ateşte erittikleri şeylerden de ...” şeklinde olmaktadır.⁵⁰⁹

er-R’âd 32. âyet:

بِإِذْعَامِ الثَّاءِ فِي الدَّالِ : ص
... ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ
..... أَخَذْتُهُمْ ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-Bakara 51. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁵¹⁰

⁵⁰⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 369.

⁵⁰⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 297; Paluvî, *Zubde*, s. 76; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 31a.

⁵⁰⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 376-377.

⁵⁰⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 297-298; Paluvî, *Zubde*, s. 76; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 31a.

⁵⁰⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 377.

⁵¹⁰ Paluvî, *Zubde*, s. 76.

2.14. İbrâhîm Sûresi

İbrâhîm 1. âyet:

بِأَمَالَةٍ:ص
الرَّكِيبَاتِ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ...
امالة.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Yûnus 1. âyetinde izah ettiğimiz gibidir.⁵¹¹

İbrâhîm 22. âyet:

بِاسْكَانِ الْيَاءِ:ص
... وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ ...
ليص
ع.....

Şu'be, bu âyetdeki “لي/liye” kelimesini, iskân ile “لî/li”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵¹² Ayrıca Şu'be'nin okuyuşunda medd-i tabi'î meydana gelmektedir.

2.15. el-Ḥicr Sûresi

el-Ḥicr 1. âyet:

بِأَمَالَةٍ:ص
الرَّكِيبَاتِ آيَاتِ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ مُبِينٍ
امالة.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Yûnus 1. âyetinde izah ettiğimiz gibidir.⁵¹³

el-Ḥicr 8. âyet:

بِالنَّاءِ مَكَانَ النُّونِ الْاَوَّلَى وَفَتْحِ الزَّايِ وَرَفْعِ الْمَلَكَةِ:ص
مَا نُنْزِلُ الْمَلَكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ...
... نُنْزِلُ الْمَلَكَةَص
ع.....

Şu'be, bu âyetdeki “نُنْزِلُ/nunezzilu” ve “الْمَلَكَةَ/el-melâikete” kelimelerini, ilkinin birinci ن/nûn harfini ت/tâ harfi ile, ز/ze harfini fetha ile meçhul müennes gaibe sigasıyla “نُنْزِلُ/tunezzelu”, ikinci kelimeyi de “نُنْزِلُ/tunezzelu” meçhul fiilin naib-i faili kabul ederek (merfû olarak) “الْمَلَكَةَ/el-melâiketu”; Hafs ise ilk kelimeyi mütekellim sigası, ikinci kelimeyi ise “نُنْزِلُ/nunezzilu” kelimesinin mef'ulü kabul ederek elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵¹⁴ Şu'be'nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Melekler ancak gerektiğinde indirilir” Hafs'ın

⁵¹¹ Paluvî, *Zubde*, s. 77.

⁵¹² İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 300; Paluvî, *Zubde*, s. 77; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 31a.

⁵¹³ Paluvî, *Zubde*, s. 78.

⁵¹⁴ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 301; Paluvî, *Zubde*, s. 78; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 31a.

okuyuşuna göre ise: “Biz melekleri ancak gerektiğinde indiririz” şeklinde olmaktadır.⁵¹⁵

el-Hicr 44. âyet:

ضم زاء:ص
... مِنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ
جُزْءٌص
ع.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “جُزْءٌ/cuz’un” kelimesini, ز/ze harfini damme ile “جُزْءٌ/cuzuun”, Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵¹⁶

Buradaki ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.

el-Hicr 45. âyet:

بكسر العين:ص
إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ
عُيُونٍص
ع.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “عُيُونٍ/‘uyûnin” kelimesini, ع/‘ayn harfini damme ile عُيُونٍ/‘iyûnin; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵¹⁷ Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.

el-Hicr 60. âyet:

بالتخفيف:ص
إِلَّا أَمْرًا لَهُ قَدَرًا...
قَدَرًاص
ع.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “قَدَرًا/ḳaddernâ” kelimesini tahfîf ile “قَدَرًا/ḳadernâ”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵¹⁸ Buradaki ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁵¹⁹

el-Hicr 82. âyet:

كسر الباء:ص
وَكَاُنُوا يُنَجِّتُونَ مِنَ الْجِبَالِ يَبُوتًا آمِنِينَ
يَبُوتًاص
ع.....ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 189. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁵²⁰

⁵¹⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 381.

⁵¹⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 301; Paluvî, *Zubde*, s. 78.

⁵¹⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 301; Paluvî, *Zubde*, s. 78; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 31a.

⁵¹⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 302; Paluvî, *Zubde*, s. 79; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 31a.

⁵¹⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 384.

⁵²⁰ Paluvî, *Zubde*, s. 79.

2.16. en-Nahl Sûresi

en-Nahl 7. âyet:

بَعِيرٍ إِشْبَاعِ أَهْمَرَةٍ ص
إِنَّ رَبَّكُمْ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ...
لَرَّءُفٌ ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 143. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁵²¹

en-Nahl 11. âyet:

بِالنَّوْنِ مَكَانِ الْيَاءِ ص
يُنْبِتُ لَكُمْ بِهِ...
نُنْبِتُ ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يُنْبِتُ/ynbitu” kelimesini, ن/nûn harfî ile “نُنْبِتُ/nunbitu”;

Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵²² Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası nefsi mütekellim sigasında; Allah (c.c.): “*Diğer meyvelerin hepsinden bitiririz*” Hafs’ın okuyuşuna göre ise gaib sigasında: “*Diğer meyvelerin hepsinden bitirir*” şeklinde olmaktadır.⁵²³

en-Nahl 12. âyet:

بِالنَّصْبِ: ص | بِكَسْرِ التَّاءِ: ص
... وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ ...
... وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “وَالنُّجُومُ/ve’n-nucûmu” ve “مُسَخَّرَاتٌ/musehharâtun”

kelimelerini, “وَالنُّجُومُ/ve’n-nucûmu” kelimesini öncesine atfederek “وَالنُّجُومُ/ve’n-nucûme” şeklinde nasb, “مُسَخَّرَاتٌ/musehharâtun” kelimesini, kendisinden öncesine uydurup hal olarak; “مُسَخَّرَاتٌ/musehharâtin”; Hafs ise “وَالنُّجُومُ/ve’n-nucûmu” kelimesini mübteda, “مُسَخَّرَاتٌ/musehharâtun” kelimesini ise haber kabul ederek elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵²⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Yıldızlar da Allah’ın emrinde hareket ederler*” Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “*Yıldızlar da Allah’ın emri ile hareket ederler*” şeklinde olmaktadır.⁵²⁵

⁵²¹ Paluvî, *Zubde*, s. 79.

⁵²² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 302; Paluvî, *Zubde*, s. 79; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 31b.

⁵²³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 386.

⁵²⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 302-303; Paluvî, *Zubde*, s. 79; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 31b.

⁵²⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 386.

en-Naḥl 17. âyet:

بِتَسْلِيدِ الذَّالِّ:ص
أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ
تَذَكَّرُونَ...ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 152. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁵²⁶

en-Naḥl 43. âyet:

بِالْبَاءِ وَفَتْحِ الْحَاءِ:ص
... إِلَّا رَجَالًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ...
يُوحَى...ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf Yûsuf 109. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁵²⁷

en-Naḥl 47. âyet:

بِغَيْرِ إِشْبَاعِ الْهَمْزَةِ:ص
إِنَّ رَبَّكُمْ لَرُؤُفٌ رَحِيمٌ...
لَرُؤُفٌ...ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 143. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁵²⁸

en-Naḥl 66. âyet:

بِفَتْحِ النُّونِ:ص
وَأَنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُسْقِيكُمْ...
نُسْقِيكُمْ...ص
ع

Şu‘be, bu âyetteki “نُسْقِيكُمْ/nusqîkum” kelimesini, telaffuzu kolay olaması için

ن/nûn harfîni fetha ile “نَسْقِيكُمْ/nesqîkum”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf

hattındaki şekliyle okumuştur.⁵²⁹ Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.⁵³⁰

en-Naḥl 68. âyet:

بِكَسْرِ الْبَاءِ:ص بِضَمِّ الرَّاءِ:ص
... مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ
بُيُوتًا...ص
ع

Şu‘be’ye göre bu âyetteki ilk ihtilaf el-Bakara 189, ikinci kelimedeki ihtilaf el-‘Arâf 137. âyetlerde izah ettiğimiz gibidir.⁵³¹ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁵³²

⁵²⁶ Paluvî, *Zubde*, s. 79.

⁵²⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 304; Paluvî, *Zubde*, s. 80; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 31b.

⁵²⁸ Paluvî, *Zubde*, s. 80.

⁵²⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 304; Paluvî, *Zubde*, s. 80; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 31b.

⁵³⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 391-392.

⁵³¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 304; Paluvî, *Zubde*, s. 80; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 31b.

⁵³² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 392.

en-Nahl 71. âyet:

بالتاء:ص
...أَفَبِعِمْةِ اللّٰهِ يَجْحَدُونَ
جَحْدُونَ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يَجْحَدُونَ/yeçhadûne” kelimesini, muhatap sigasında “يَجْحَدُونَ/teçhadûne”; Hafs ise gaib sigasında elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵³³ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Ey Muhammed (s.a.v.) deki: Durum böyle iken Allah'ın nimetini inkâr mı ediyorsunuz?” Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Durum böyle iken Allah'ın nimetini inkâr mı ediyorlar?” şeklinde olmaktadır.⁵³⁴

en-Nahl 80. âyet: يكسر آباء حرقين:ص

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِّنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا...
بُيُوتِكُمْ بُيُوتًا...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara sûresi 189. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁵³⁵

en-Nahl 85-86. âyetler:

بامالة:ص
وَإِذَا رَأٰٓ الدّٰيْنَ...
امالة...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 77. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁵³⁶

en-Nahl 90. âyet:

بتسديد الذال:ص
...يَعْظُمُ لَعَلُّكُمْ تَذَكَّرُونَ
تَذَكَّرُونَ...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 152. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁵³⁷

2.17. el-İsrâ Sûresi

el-İsrâ 7. âyet: ينصب الهمزة من غير واو بعدها و لا الف علي وزن ليقول:ص

... فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسُوءُوا...
لِيَسُوءُوا...ص
ع.....

⁵³³ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 304; Paluvî, *Zubde*, s. 80; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 31b.

⁵³⁴ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 392.

⁵³⁵ Paluvî, *Zubde*, s. 80.

⁵³⁶ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 304; Paluvî, *Zubde*, s. 80; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 31b.

⁵³⁷ Paluvî, *Zubde*, s. 80.

Şu‘be, bu âyetteki “لَيَسُوْهُو/liyesû’û” kelimesini, kelime sonundaki و/vâv harfini hazfedip ء/hemzeyi de fetha ile “لَيَسُوْهُ/liyesû’e”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵³⁸ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Yüzünüz kara olsun...” Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Yüzünüzü kara etsinler...” şeklinde olmaktadır.⁵³⁹

el-İsrâ 23. âyet:

من غير تنوين فقط:ص
... فَلَا تَقُلْ هُمَ أَفٌّ...
أَفٌّ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “أَفٌّ/uffin” kelimesini, tenvinsiz “أَفٌّ/uffi”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁴⁰ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁵⁴¹

el-İsrâ 35. âyet:

بضم القاف:ص
... إِذَا كِلْتُمُ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ...
بِالْقِسْطَاسِ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “بِالْقِسْطَاسِ/bi’l-kıstâsi” kelimesini, ک/kâf harfini damme ile “بِالْقِسْطَاسِ/bi’l-kustâsi”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁴² Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁵⁴³

el-İsrâ 42. âyet:

بالتاء:ص
... كَمَا يَقُولُونَ إِذَا لَا يَتَعَوَّاهُ...
تَقُولُونَ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يَقُولُونَ/yeqûlûne” kelimesini, muhatap sigasında: “تَقُولُونَ/teqûlûne”; Hafs ise gaib sigasında, elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁴⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Eğer söylediğiniz

⁵³⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 306; Paluvî, *Zubde*, s. 81; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 31b.

⁵³⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 397-398.

⁵⁴⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 306-307; Paluvî, *Zubde*, s. 81-82; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 31b.

⁵⁴¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 399.

⁵⁴² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 307; Paluvî, *Zubde*, s. 82; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 31b.

⁵⁴³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 399.

⁵⁴⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 307; Paluvî, *Zubde*, s. 82; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32a.

gibi...” Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Eğer söyledikleri gibi...” şeklinde olmaktadır.⁵⁴⁵

el-İsrâ 44. âyet:

بِالْيَاءِ:ص
تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ...
يُسَبِّحُ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “تُسَبِّحُ/tusebbihu” kelimesini, ي/yâ harfî ile “يُسَبِّحُ/yusebbihu”;

Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁴⁶ Cemi‘nin fiili önde geldiği zaman müzekker ve müennes gelmesi caizdir. Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁵⁴⁷

el-İsrâ 64. âyet:

بِاسْكَانِ الْجِيمِ:ص
... وَأَجْلِبْ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ...
رَجِلِكَ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “رَجِلِكَ/racilike” kelimesini, iskân ile “رَجْلِكَ/raclike”; Hafs ise

elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁴⁸ Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.⁵⁴⁹

el-İsrâ 72. âyet:

فِي الْحَرْفَيْنِ بِالْإِمَالَةِ:ص
... أَعْمَى فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَى...
امالة.....امالة.....ص
ع.....

Bu âyette iki defa geçen “أَعْمَى/e‘mâ” kelimesini, geçtiği iki yerde de vaslen ve vakfen imâle ile okurken; Hafs ise her iki yerde de imâle yapmadan okumuştur.⁵⁵⁰ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.

el-İsrâ 76. âyet:

بِفَتْحِ الْخَاءِ وَاسْكَانِ اللَّامِ مِنْ غَيْرِ الْف:ص
... خَلَقَكَ إِلَّا قَلِيلًا...
خَلَقَكَ.....ص
ع.....

⁵⁴⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 402.

⁵⁴⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 307; Paluvî, *Zubde*, s. 82; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32a.

⁵⁴⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 405.

⁵⁴⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 308; Paluvî, *Zubde*, s. 82; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32a.

⁵⁴⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 405-406.

⁵⁵⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 308; Paluvî, *Zubde*, s. 83; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32a.

Şu‘be, bu âyetteki “خِلَافَكَ/hılâfeke” kelimesini, ح/ha harfini fetha ile, ل/lâm harfini de iskân ile “خِلْفَكَ/halfefe”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁵¹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Senin ardından kendileri de fazla kalamazlar*” Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “*Sana muhalif olarak fazla kalamazlar*” şeklinde olmaktadır.⁵⁵²

el-İsrâ 83. âyet:

بالامالة:ص
... أَعْرَضَ وَتَأَيَّ بِجَانِبِهِ...
..... امالة.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “وَتَأَيَّ/ve neâ” kelimesini, imâle ile; Hafs ise imâlesiz okumuştur.⁵⁵³ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.

2.18. el-Kehf Sûresi

el-Kehf 1. âyet:

في الوصل عن سكتة: ع
... وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا (١) قَيِّمًا...
.....ص
.....سكتة.....ع

Şu‘be, sûrenin 1. âyetinden 2. âyetine geçişte “عِوَجًا/‘ivecen” ve “قَيِّمًا/ḳayyimen” kelimeleri arasında sekte yapmadan; Hafs ise vasl halinde sekte ile okumuştur.⁵⁵⁴ Hafs’ın okuyuşuna göre, sekte yapılmadığı takdirde “قَيِّمًا/ḳayyimen” kelimesinin “عِوَجًا/‘ivecen” kelimesine sıfat olma durumu ortaya çıkmaktadır ki bu durumun manayı etkileyeceğinden dolayı sekte yapmıştır.⁵⁵⁵

el-Kehf 2. âyet:

قرأ باسكان الدال مع اشتمالها شيئا من الضم و بكسر النون و الهاء مع صلتها بياء:ص
... مِنْ لَدُنْهُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ...
.....لَدُنْهِ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “لَدُنْهُ/ledunhu” kelimesini, د/dal harfini iskân ile, ن/nûn ve ه/he harflerini de kesra ile “لَدْنِيْهِ/lednihi”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf

⁵⁵¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 308; Paluvî, *Zubde*, s. 83; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32a.

⁵⁵² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 408.

⁵⁵³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 308; Paluvî, *Zubde*, s. 83; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32a.

⁵⁵⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 310; Paluvî, *Zubde*, s. 83; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32a.

⁵⁵⁵ Çollak, *Hafs Rivâyetiyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Huccetleriyle Âsım Kırâatı*, s. 68.

hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁵⁶ Ayrıca Şu‘be’nin okuyuşunda işmâm meydana gelmektedir ki; bunun yazıyla gösterilmesi mümkün olmadığından dolayı bir fem-i muhsinden öğrenilmesi gerekmektedir. Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.⁵⁵⁷

el-Kehf 19. âyet:

باسكان الرء:ص
... فَأَبْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِوَرِقِكُمْ ...
بَوَرِقِكُمْص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “بَوَرِقِكُمْ/biverikikum” kelimesini, iskân ile “بَوَرِقِكُمْ/biverikikum”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁵⁸ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir⁵⁵⁹

el-Kehf 53. âyet:

بامالة:ص
وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ النَّارَ...
امالة.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 77. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁵⁶⁰

el-Kehf 56. âyet:

بالحَمْرَةِ مَكَانَ الْوَأ:ص
وَمَا أَنْذَرُوا هُمُورًا
هَمْرًا.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara sûresi 67. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁵⁶¹

el-Kehf 59. âyet:

فتح اللام:ص
... وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِمْ مَوْعِدًا
لِمَهْلِكِهِمْص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “لِمَهْلِكِهِمْ/limehlikihim” kelimesini, ikinci ل/lâm harfini fetha ile “لِمَهْلِكِهِمْ/limehlekihim”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁶² Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (masdar olduğundan): “Onların helâkı için de belli bir zaman tayin etmiştik”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise

⁵⁵⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 310; Paluvî, *Zubde*, s. 84; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32a.

⁵⁵⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 412.

⁵⁵⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 310; Paluvî, *Zubde*, s. 84; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32a.

⁵⁵⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 413.

⁵⁶⁰ Paluvî, *Zubde*, s. 85.

⁵⁶¹ Paluvî, *Zubde*, s. 85.

⁵⁶² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 311; Paluvî, *Zubde*, s. 85; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32a.

(ismi zaman olduğundan): “Onların helâk vakti için de belli bir zaman tayin etmiştik” şeklinde olmaktadır.⁵⁶³

el-Kehf 63. âyet:

بَكْسِرُ الْهَاءِ:ص
... وَمَا أَنْسَانِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ ...
..... أَنْسَانِيهِ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “أَنْسَانِيهِ/ensânîhu” kelimesini, hâi kinayeyi kesra ile “أَنْسَانِيهِ”/ensânîhi”; Hafs ise damme ile elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁶⁴ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir⁵⁶⁵

el-Kehf 67-72-75. âyetler:

بِاسْكَانِ الْيَاءِ:ص
... لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا
..... مَعِيَ.....ص
.....ع

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-‘Arâf 105. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁵⁶⁶ Şu‘be’nin okuyuşuna göre bu üç âyette de medd-i tabi‘î meydana gelir.

el-Kehf 74. âyet:

بِضْمِ الْكَافِ:ص
... لَقَدْ جِئْتَ شَيْئًا نُكْرًا...
..... نُكْرًا...ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “نُكْرًا/nukran” kelimesini, ك/kef harfini damme ile “نُكْرًا/nukuran”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁶⁷ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁵⁶⁸

el-Kehf 76. âyet:

بِاسْكَانِ الدَّالِ مَعَ اِشْمَامِهَا الضَّمَّ وَ تَخْفِيفِ النُّونِ :ص
... مِنْ لَدُنِّيْ عَذْرًا
..... لَدُنِّيْ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “لَدُنِّي/ledunnî” kelimesini, د/dal harfini iskân ile, ن/nûn harfini tahfîf ile “لَدُنِّي/lednî”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle

⁵⁶³ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 421.

⁵⁶⁴ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 311; Paluvî, *Zubde*, s. 85; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32a.

⁵⁶⁵ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 422.

⁵⁶⁶ Paluvî, *Zubde*, s. 86; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32b.

⁵⁶⁷ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 314; Paluvî, *Zubde*, s. 86; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32b.

⁵⁶⁸ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 424.

okumuştur.⁵⁶⁹ Ayrıca Şu‘be’nin okuyuşunda işmâm ve ihtilâs da vardır. Buradaki ihtilafın manaya etkisi el-Kehf 2. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁵⁷⁰

el-Kehf 77. âyet:

بِإِذْعَامِ الثَّاءِ فِي الدَّالِ : ص
... لَا تَخْذُتْ عَلَيْهِ أَجْرًا
..... لَا تَخْذُتْ.....ص
.....ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 51. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁵⁷¹

el-Kehf 86. âyet:

بِالْفِ بَعْدَ الْحَاءِ وَ بِالْيَاءِ مَفْتُوحَةً مَكَانَ الْهَمْزَةِ : ص
... فِي عَيْنِ حَمِيَّةٍ
..... حَامِيَّةٍ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “حَمِيَّة/hamietin” kelimesini, ح/ha harfinden sonra bir /elif harfi ile, /hemzenin yerine de fethalı bir ي/yâ harfiyle “حَامِيَّة/hamiyetin”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁷² Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Onu sıcak bir suda batar bulduk”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Onu kara bir balçıkta batar bulduk” şeklinde olmaktadır.⁵⁷³

el-Kehf 87. âyet:

بِضَمِّ الْكَافِ:ص
... فَيُعَذِّبُهُ عَذَابًا نُكْرًا
..... نُكْرًا.....ص
.....ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Kehf 74. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁵⁷⁴

el-Kehf 88. âyet:

بِالرَّفْعِ مِنْ غَيْرِ تَنْوِينٍ:ص
... فَلَهُ جَزَاءٌ الْحُسْنَى
..... جَزَاءٌ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “جَزَاء/cezâen” kelimesini, tenvinsiz ve merfû olarak “جَزَاء/cezâ”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁷⁵ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (ref ile ve izafetle): “Onun için de iyiliğinin

⁵⁶⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 313; Paluvî, *Zubde*, s. 86; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32b.

⁵⁷⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 424-425.

⁵⁷¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 314; Paluvî, *Zubde*, s. 86.

⁵⁷² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 314; Paluvî, *Zubde*, s. 86; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32b.

⁵⁷³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 428-429.

⁵⁷⁴ Paluvî, *Zubde*, s. 86.

⁵⁷⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 315; Paluvî, *Zubde*, s. 86; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32b.

karşılığı vardır” Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Onun için de en güzel bir karşılık vardır” şeklinde olmaktadır.⁵⁷⁶

el-Kehf 93. âyet:

بضم السين: ص
حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السُّدَيْنِ...
السُّدَيْنِ... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “السُّدَيْنِ/es-seddeyni” kelimesini, س/sin harfini damme ile “السُّدَيْنِ/es-suddeyni”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁷⁷ Şu‘be’nin okuyuşuna göre “السُّدَيْنِ/es-suddeyni” kelimesinden, Allah’ın yarattığı sarp dağlar gibi engel; Hafs’ın okuyuşuna göre ise; insanların yaptığı sedler anlaşılmaktadır.⁵⁷⁸

el-Kehf 94. âyet:

بضم السين: ص
بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ سُدًّا...
سُدًّا... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “سُدًّا/sedden” kelimesini, س/sin harfini damme ile “سُدًّا/sudden”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁷⁹ “Sedd”, insanın önündeki engele; “südd” kelimesinin ise gözündeki engel için kullanıldığına dair rivayetler vardır.⁵⁸⁰ Âyette fail Allah (c.c.) olup bu ihtilaftan dolayı manada fazla bir değişiklik yotur.⁵⁸¹

el-Kehf 95. âyet:

في الوصل عن كسر التنوين مع بقاء الهمزة الساكنة التي بعد همزة الوصل و في الابتداء عن ابدالها ياء ساكنة مع بقاء كسرة همزة الوصل علي رواية: ص

... وَبَيْنَهُمْ رَدْمًا (٩٥) أَتُونِي...
رَدْمًا نِ أَتُونِي..... ص
ع.....

Şu‘be, el-Kehf sûresinin 95. âyetinden 96. âyetine geçişte “رَدْمًا(٩٥) أَتُونِي” radmen (95) âtûnî” kelimelerini, أَتُونِي/ kelimesinin başındaki ء/hemzeyi vasl halinde iskân edip, ء/hemzeden sonraki و/elifi de hazfederek, “رَدْمًا/radmen” kelimesinin tenvininden hasıl

⁵⁷⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 430.

⁵⁷⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 315; Paluvî, *Zubde*, s. 86; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32b.

⁵⁷⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 430-431.

⁵⁷⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 315; Paluvî, *Zubde*, s. 86; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32b.

⁵⁸⁰ Çetin, *Kıraatların Tefsire Etkisi*, s. 236.

⁵⁸¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 431.

olan sâkin ن/nûn harfîni kesra ile “رَدْمًا نِ أَتُونِي”/radmeni’tûnî”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁸² Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Bana, demir kütleleri getirin*”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “*Bana, demir kütleleri verin*” şeklinde olmaktadır.⁵⁸³

el-Kehf 96. âyet:

بضم الصاد و اسكان الدال:ص
وصلا عن وصل الحمزة الابتدائية مع بقاء الحمزة الساكنة بعدها و في الابتداء عن ابدالها ساكنة مع بقاء كسرة حمزة الوصل: ص
... الصَّدَقَيْنِ قَالَ انْفُخُوا حَتَّىٰ إِذَا جَعَلَهُ نَارًا قَالَ أَتُونِي! ...
..... الصَّدَقَيْنِ قَالَ أَتُونِي ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “الصَّدَقَيْنِ/eş-şadefeyni” ve “أَتُونِي/âtûnî” kelimelerini, ilkinin ص/şâd harfîni damme ile, د/dal harfîni de iskân ile “الصَّدَقَيْنِ/eş-şudfeyni”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁸⁴ İkinci kelimedeki ihtilaf ise bir önceki âyette izah ettiğimiz gibidir.⁵⁸⁵ İlk kelimedeki ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁵⁸⁶

el-Kehf 106. âyet:

بِالْحَمْزَةِ مَكَانَ الْوَاوِ:ص
...وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَرُسُلِي هُزُؤًا
.....هُزُؤًا..... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara sûresi 67. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁵⁸⁷

2.19. Meryem Sûresi

Meryem 1. âyet:

بامالتهماء معا:ص
كَيْبَعَصْ
امالة..... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki hurûf-u mukatta‘ayî, ي/yâ ve ه/he harflerini imâle ile; Hafs ise imâlesiz okumuştur.⁵⁸⁸

⁵⁸² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 315; Paluvî, *Zubde*, s. 86; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32b.

⁵⁸³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 434.

⁵⁸⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 316; Paluvî, *Zubde*, s. 86-87; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32b.

⁵⁸⁵ Paluvî, *Zubde*, s. 87.

⁵⁸⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 434.

⁵⁸⁷ Paluvî, *Zubde*, s. 87.

⁵⁸⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 317; Paluvî, *Zubde*, s. 87; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32b.

Meryem 2. âyet:

بِالْهَمْزَةِ الْمَنْصُوبَةِ:ص
ذُكِّرْ رَحْمَةً رَبِّكَ عَبْدُهُ زَكْرِيَّا
..... زَكْرِيَّا...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 85. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁵⁸⁹

Meryem 7. âyet:

بِهَمْزَةٍ مَرْفُوعَةٍ بَعْدَ الْاَلِفِ:ص
يَا زَكْرِيَّا إِنَّا نُبَشِّرُكَ...
..... زَكْرِيَّا...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Âl-i ‘İmrân 38. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁵⁹⁰

Meryem 8. âyet:

بِضَمِّ الْعَيْنِ : ص
... مِنَ الْكَبِيرِ عَتِيًّا
..... عَتِيًّا ... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “‘itiyyen” kelimesini, ع/‘ayn harfini damme ile “‘utiyyen”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁹¹

Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁵⁹²

Meryem 23. âyet:

عَنْ ضَمِّ مِيمٍ : ص بِكَسْرِ النُّونِ : ص
... يَا لَيْتَنِي مِثُّ قَبْلُ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَنْسِيًّا
..... مِثُّ نَسِيًّا ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “mittu” kelimesini, damme ile “muttu”, “nesyen” kelimesini ise ن/nûn harfini kesra ile isim olarak “nisyen”; Hafs ise masdar olarak okumuştur.⁵⁹³ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (ref ile ve izafetle): “Keşke, dedi, bundan önce ölseydim de önemsiz, değersiz bir şey gibi unutulup gitseydim!”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Keşke, dedi, bundan önce ölseydim de unutulup gitseydim!” şeklinde olmaktadır⁵⁹⁴

⁵⁸⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 317; Paluvî, *Zubde*, s. 87; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32b.

⁵⁹⁰ Paluvî, *Zubde*, s. 87.

⁵⁹¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 317; Paluvî, *Zubde*, s. 88; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32b.

⁵⁹² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 439.

⁵⁹³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 318; Paluvî, *Zubde*, s. 88; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32b.

⁵⁹⁴ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 441.

Meryem 24. âyet:

بفتح الميم و نصب التاء:ص
فَنَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا...
..... مَنْ تَحْتِهَا...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “مِنْ/ min tehtëhâ” ifadesini, م/ mîm harfini fetha ile, ikinci ت/ tâ harfini de naspederek “مَنْ/ men tehtëhâ”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁹⁵ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “(Meryem’in) Aşağısından (Cebrâ’îl veya Hz. İsa) ona şöyle seslendi”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “(Meryem’in) Aşağısındaki (Cebrâ’îl veya Hz. İsa) ona şöyle seslendi” şeklinde olmaktadır.⁵⁹⁶

Meryem 25. âyet:

بفتح التاء و القاف و تشديد السين:ص
تُسَاقَطُ عَلَيْكَ رُطْبًا جَنِيًّا...
تَسَاقَطُ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “تُسَاقَطُ/ tusâkiṭ” kelimesini, ت/ tâ ve ق/ kâf harflerini fetha ile, س/ sin harfini şeddeli “تَسَاقَطُ/ tessâkaṭ”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁵⁹⁷ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁵⁹⁸

Meryem 60. âyet:

بضم الياء وفتح الحاء:ص
... فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ...
يَدْخُلُونَ.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf en-Nisâ 124. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁵⁹⁹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Adn cennetlerine girdirilecekler”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Adn cennetlerine girecekler” şeklinde olmaktadır.⁶⁰⁰

Meryem 66. âyet:

عن ضم ميم:ص
... أَئِذَا مَا مِثْلُ لَسَوْفَ...
مِثْلُ.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Meryem 23. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁶⁰¹

⁵⁹⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 318; Paluvî, *Zubde*, s. 88; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33a.

⁵⁹⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 441-442; Karaçam, *Kıraat İlminin Kur’ân Tefsirindeki Yeri*, s. 202-203.

⁵⁹⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 318; Paluvî, *Zubde*, s. 88; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33a.

⁵⁹⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 442-443.

⁵⁹⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 318; Paluvî, *Zubde*, s. 88-89; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33a.

⁶⁰⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 445.

Meryem 68. âyet:

بضم الجيم : ص
...خَوَّلَ جَهَنَّمَ جَنَّتًا
جَنَّتًا...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “جَنَّتًا/cisiyyen” kelimesini, ج/cim harfini damme ile “جَنَّتًا/cusiyyen”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶⁰²

Buradaki ihtilafın manaya etkisi Meryem 8. âyetle izah ettiğimiz gibidir.

Meryem 69. âyet:

بضم العين : ص
...أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عِثًّا
عِثًّا...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Meryem 8. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁶⁰³

Meryem 70. âyet:

بضم الصاد : ص
...أَوَّلَىٰ بِمَا صَلَّيَّا
صَلَّيَّا...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “صَلَّيَّا/şiliyyen” kelimesini, damme ile “صَلَّيَّا/şuliyyen”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶⁰⁴ Buradaki ihtilafın manaya etkisi Meryem 8. âyetle izah ettiğimiz gibidir.

Meryem 72. âyet:

بضم الجيم : ص
...وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جَنَّتًا
جَنَّتًا...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Meryem 68. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁶⁰⁵

Meryem 90. âyet:

بالتاء ساكنة مكان التاء و كسر الطاء مخففة : ص
...تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَنْقَطِرْنَ
يَنْقَطِرْنَ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يَنْقَطِرْنَ/yetefettarne” kelimesini ت/tâ harfinin yerine sakın ن/nûn harfî ile, ط/tâ harfini de tahfif ile kesralayıp infî‘al bâbında “يَنْقَطِرْنَ/yenfetirne”;

⁶⁰¹ Paluvî, *Zubde*, s. 89.

⁶⁰² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 317; Paluvî, *Zubde*, s. 89; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32b.

⁶⁰³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 317; Paluvî, *Zubde*, s. 89; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32b.

⁶⁰⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 317; Paluvî, *Zubde*, s. 89; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32b.

⁶⁰⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 317; Paluvî, *Zubde*, s. 89; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 32b.

Hafs ise تَفَعَّل/tefa‘ul babında elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶⁰⁶ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Neredeyse gökler çatlayacaktı”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Neredeyse gökler paramparça olacaktı” şeklinde olmaktadır.⁶⁰⁷

2.20. Tâ-hâ Sûresi

Tâ-hâ 1. âyet:

بِأَمَالَةِ الطَّاءِ وَالْهَاءِ: ص
طه
امالة... ص
ع.....

Bu âyette hurûf-u mukatta‘ayı Şu‘be, her iki harfi de imâle ile; Hafs ise imâlesiz okumuştur.⁶⁰⁸ Buradaki ihtilaf manaya etki etmemektedir.

Tâ-hâ 10. âyet:

كَرَى كَوَكْبَا فِي الْإِنْعَامِ: ص
إِذْ رَأَى نَارًا...
..امالة..... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 76. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁶⁰⁹

Tâ-hâ 18. âyet:

بِاسْكَانِ الْيَاءِ: ص
... غَنَمِي وَلِي فِيهَا ...
..... وَلِي ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf İbrâhîm 22. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁶¹⁰

Tâ-hâ 58. âyet:

بِأَمَالَةِ: ص
... وَلَا أَنْتَ مَكَانًا سُوءٍ (٥٨) قَالَ ...
..... امالة..... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “سُوءٍ/süven” kelimesini, vakfen imâle ile; Hafs imâlesiz okumuştur.⁶¹¹ Buradaki ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.

⁶⁰⁶ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 319; Paluvî, *Zubde*, s. 89; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33a.

⁶⁰⁷ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 448-449.

⁶⁰⁸ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 319; Paluvî, *Zubde*, s. 89; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33a.

⁶⁰⁹ Paluvî, *Zubde*, s. 90.

⁶¹⁰ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 323; Paluvî, *Zubde*, s. 90; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33a.

⁶¹¹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 320; Paluvî, *Zubde*, s. 91; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33a.

Tâ-hâ 61. âyet:

بفتح الياء و الحاء:ص
... فَيُسْحِتْكُمْ بِعَذَابٍ ...
... فَيُسْحِتْكُمْص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “فَيُسْحِتْكُمْ/feyushitakum” kelimesini, ي/yâ ve ح/ha harflerini fetha ile “فَيَسْحِتْكُمْ/feyseshetikum”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶¹² Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁶¹³

Tâ-hâ 63. âyet:

بفتح النون مشددة: ص
قَالُوا إِنَّ هَٰذَا لَسَاحِرٌ ...
... إِنَّص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “إِنَّ/in” lafzını, ن/nûn harfîni şedde ile “إِنَّ/inne”, Hafs ise tahfif okumuştur.⁶¹⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “إِنَّ/inne” lafzı “نعم/ne‘am” (evet) manasında: “*Muhakkakki bu ikisi, ... iki sihirbazdırlar sadece*”, Hafs’ın okuyuşuna göre “إِنَّ/in” lafzı olumsuz ما/mâ manasında “*Bu ikisi, iki sihirbazdan başka birşey değildirler*” şeklinde olmaktadır⁶¹⁵

Tâ-hâ 69. âyet:

بفتح اللام و تشديد القاف : ص
... مَا فِي يَمِينِكَ تَلَقَّفْ ...
... تَلَقَّفْص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-‘Arâf 117. âyetinde izah ettiğimiz gibidir.⁶¹⁶

Tâ-hâ 71. âyet:

بزيادة همزة مفتوحة : ص
قَالَ آمَنْتُمْ لَهُ ...
... ءَامَنْتُمْص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-‘Arâf 123. âyetinde izah ettiğimiz gibidir.⁶¹⁷

⁶¹² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 320; Paluvî, *Zubde*, s. 91; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33a.

⁶¹³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 454.

⁶¹⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 320-321; Paluvî, *Zubde*, s. 91; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33a.

⁶¹⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 454-455.

⁶¹⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 321; Paluvî, *Zubde*, s. 91; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33a.

⁶¹⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 321; Paluvî, *Zubde*, s. 91; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33b.

Tâ-hâ 87. âyet:

بفتح الحاء و الميم مخففة : ص
... وَلَكِنَّا حَمَلْنَا أَوْزَارًا ...
..... حَمَلْنَا.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “حَمَلْنَا/ḥummilnâ” kelimesini, ح/ha harfini fetha, م/mîm harfini şeddesiz ve fethalı olarak “حَمَلْنَا/ḥamelnâ”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶¹⁸ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (ma‘lum sigası ile): “O milletin ziynet eşyasından biz yükler dolusu taşıdık”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise (meçhul sigası ile): “Bize taşımamız emrolundu biz de taşıdık” şeklinde olmaktadır.⁶¹⁹

Tâ-hâ 94. âyet:

بكسر الميم : ص
... قَالَ يَا ابْنَ أُمِّ ...
.....أُمِّ.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-‘Arâf 150. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁶²⁰

Tâ-hâ 119. âyet:

بكسر الهمزة : ص
وَأَنَّكَ لَا تَظُنُّ أَنَّكَ ...
.....أَنَّكَ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “أَنَّكَ/enneke” kelimesini, ء/hemzeyi kesra ile “أَنَّكَ/inneke”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶²¹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Şüphesiz ki burada sen, ...”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Yine burada sen, ...” şeklinde olmaktadır ⁶²²

Tâ-hâ 130. âyet:

بضم التاء:ص
... وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَى
..... تُرَضَى.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “تَرْضَى/terdâ” kelimesini, meçhul تُرَضَى/turdâ; Hafs ise ma‘lum okumuştur.⁶²³ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “tesbih et ki, hoşnutluğa

⁶¹⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 322; Paluvî, *Zubde*, s. 92; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33b.

⁶¹⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 462.

⁶²⁰ Paluvî, *Zubde*, s. 92; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33b.

⁶²¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 322; Paluvî, *Zubde*, s. 93; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33b.

⁶²² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 464.

⁶²³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 322; Paluvî, *Zubde*, s. 93; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33b.

erdirilesin”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “tesbih et ki, hoşnutluğa eresin” şeklinde olmaktadır.⁶²⁴

Tâ-hâ 133. âyet:

بِالْيَاءِ : ص
... أَوْ أَمَّا تَأْتِيهِمْ بَيِّنَةٌ...
يَأْتِيهِمْ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “تَأْتِيهِمْ/te’tihim” kelimesini, ي/yâ harfî ile “يَأْتِيهِمْ/ye’tihim”, Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶²⁵ Bu kelimeyi Şu‘be müzekker; Hafs ise müennes okumuştur. Bunun sebebi “بَيِّنَةٌ/beyyinetun” kelimesinde görünüşte her ne kadar müenneslik tâ’sı olsa da gerçekte hakiki müennes olmamasındandır. Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁶²⁶

2.21. Enbiyâ Sûresi

el-Enbiyâ 4. âyet:

بِضَمِّ الْقَافِ وَ جِزْمِ اللَّامِ مِنْ غَيْرِ الْفَاءِ : ص
قَالَ رَبِّي يَعْلَمُ الْقَوْلَ...
قُلْ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “قَالَ/ḳâl” kelimesini, emir sîgası ile “قُلْ/ḳul”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶²⁷ Ayrıca Şu‘be’nin okuyuşunda “قُلْ رَبِّي/ḳurrabbi” şeklinde idğam-ı mütekâribeyn meydana gelmektedir. Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Ey Peygamber de ki!...” Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Peygamber dedi...” şeklinde olmaktadır.⁶²⁸

Enbiyâ 7-25. âyetler:

بِالْيَاءِ وَفَتْحِ الْهَاءِ:ص
... إِلَّا رَجُلًا نُوحِيَ إِلَيْهِمْ (٧)... إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ (٢٥)...
يُوحِي.....ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf Yûsuf 109. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁶²⁹

⁶²⁴ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 464.

⁶²⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 322; Paluvî, *Zubde*, s. 93; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33b.

⁶²⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 465.

⁶²⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 323; Paluvî, *Zubde*, s. 93; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33b.

⁶²⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 465-466.

⁶²⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 323; Paluvî, *Zubde*, s. 93; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33b.

Enbiyâ 24. âyet:

باسكان الياء : ص

... هَذَا ذِكْرٌ مَنْ مَعِيَ ...

ص.....مَعِيَ.....ص

ع.....ع

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-‘Arâf 105. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁶³⁰

Enbiyâ 34. âyet:

عن ضم ميم : ص

... أَقَانُ مِتَّ فَهُمْ الْحَالِدُونَ

ص.....مُتُّ.....ص

ع.....ع

Bu âyetlerde geçen ihtilaf Meryem 23. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁶³¹

Enbiyâ 36. âyet:

باسكان الياء : ص

بإماله:ص

... وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُوًا ...

ص.....امالة.....هُزُؤًا.....ص

ع.....ع

Bu âyetlerde geçen birinci ihtilaf el-En‘âm 76. ikinci ihtilaf el-Bakara 67. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁶³²

Enbiyâ 67. âyet:

من غير تنوين فقط:ص

أَفْ لَكُمْ وَلِمَا تَعْبُدُونَ...

ص.....أَفْ.....ص

ع.....ع

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-İsrâ 23. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁶³³

Enbiyâ 80. âyet:

بالياء:ص

... لِتُخَصِّنْكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ...

ص.....لِتُخَصِّنْكُمْ.....ص

ع.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “لِتُخَصِّنْكُمْ/lituḥşinekekum” kelimesini, ن/nûn harfî ile “لِتُخَصِّنْكُمْ/linuḥşinekekum”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶³⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Ona, savaş sıkıntılarınızdan sizi korumamız için zırh yapmayı öğrettik” Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Sizi koruması için zırh yapmayı öğrettik” şeklinde olmaktadır.⁶³⁵

⁶³⁰ Paluvî, *Zubde*, s. 93; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33b.

⁶³¹ Paluvî, *Zubde*, s. 93; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33b.

⁶³² Paluvî, *Zubde*, s. 94; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33b.

⁶³³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 324; Paluvî, *Zubde*, s. 94; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 33b.

⁶³⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 324; Paluvî, *Zubde*, s. 94; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34a.

⁶³⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 469.

Enbiyâ 88. âyet:

بَانُونَ وَاحِدَةً وَتَشْدِيدِ الْجِيمِ:ص
وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ...
..... نُجِّيص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “نُنْجِي/nuncî” kelimesini, tek ن/nûn harfî ile, ج/cim harfini de şeddeli olarak “نُجِّي/nuccî”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶³⁶ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (fiili mâzî meçhul sigası ile): “İşte müminler böyle kurtarılır” Hafs’ın okuyuşuna göre ise (fiili muzarî ma‘lum sigası ile): “İşte biz müminleri böyle kurtarıyoruz” şeklinde olmaktadır.⁶³⁷

Enbiyâ 89. âyet:

بِالْهَمزة المنصوبة:ص
وَزَكَرِيَّا إِذْ نَادَى رَبَّهُ...
زَكَرِيَّا...ص
.....ع

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-En‘âm 85. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁶³⁸

Enbiyâ 95. âyet:

بِكسر الحاء و اسكان الراء من غير الف:ص
وَحَرَامٌ عَلَى قَرْيَةٍ...
.....حَرَمٌ...ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “حَرَامٌ/herâmun” kelimesini, ح/ha harfini kesra ile, ر/ra harfini iskân ile “حَرَمٌ/hirmun”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶³⁹ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁶⁴⁰

Enbiyâ 104. âyet:

بِكسر الكاف و فتح التاء و الف بعد ها:ص
... كُتِبَ السِّجْلُ لِلْكِتَابِ...
.....لِلْكِتَابِ...ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “لِلْكِتَابِ/lilkutubi” kelimesini, ك/kef harfini kesra, ت/tâ harfini fetha ile ت/tâ harfinden sonra bir elif ziyadesiyle “لِلْكِتَابِ/lilkitâbi”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶⁴¹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin

⁶³⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 324; Paluvî, *Zubde*, s. 94; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34a.

⁶³⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 469-470.

⁶³⁸ Paluvî, *Zubde*, s. 94.

⁶³⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 324; Paluvî, *Zubde*, s. 94; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34a.

⁶⁴⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 470.

⁶⁴¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 325; Paluvî, *Zubde*, s. 94; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34a.

manası: “*Kitap sayfalarını dürer gibi göğü toplayıp düreriz*” Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “*Kitapların sayfalarını dürer gibi göğü toplayıp düreriz*” şeklinde olmaktadır.⁶⁴²

el-Enbiyâ 112. âyet:

بِضَمِّ الْقَافِ وَ جِزْمِ اللَّامِ مِنْ غَيْرِ الْفَاءِ : ص
قَالَ رَبِّ احْكُم بِالْحَقِّ ...
قُلْص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilafel-Enbiyâ 4. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁶⁴³

2.22. el-Hacc Sûresi

el-Hacc 23. âyet:

بِإِبْدَالِ الْهَمْزَةِ الْاَوَّلَى وَاَوَا: ص
... مِنْ أَسَاوَرَ مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا ...
لُؤْلُؤًاص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “لُؤْلُؤًا/lu’luen” kelimesini, ilk /hemzeyi /vav harfine ibdâl ile “لُؤْلُؤًا/lûluen”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶⁴⁴

Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Orada altın ve inci bileziklerle, süsleneceklerdir*” Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “*Orada altından bileziklerle, incilerle süsleneceklerdir*” şeklinde olmaktadır.⁶⁴⁵

el-Hacc 25. âyet:

بِالرَّفْعِ: ص
... الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً ...
سَوَاءًص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “سَوَاءً/sevâen” kelimesini, merfû olarak “سَوَاءً/sevâun”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶⁴⁶ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası, “سَوَاءً/sevâun” kelimesi mübtedâ, “الْعَاكِفُ/el-‘âkifu” kelimesi de haber olduğundan: “*Allah’ın yolundan ve Mescid-i Haram’dan -ki yerli, misafir bütün insanlar için eşit kılınmıştır- alıkoyanlar (azabı hak etmişlerdir)*”; Hafs’ın okuyuşuna göre ise “سَوَاءً/sevâen” kelimesi ikinci mef’ul olarak kabul edildiğinden:

⁶⁴² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 470-471.

⁶⁴³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 325; Paluvî, *Zubde*, s. 95; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34a.

⁶⁴⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 326; Paluvî, *Zubde*, s. 95; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34a.

⁶⁴⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 474; Çetin, *Kıraatların Tefsire Etkisi*, s. 297-298.

⁶⁴⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 326; Paluvî, *Zubde*, s. 95; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34a.

“Allah’ın yolundan ve içinde, yerli, misafir bütün insanları eşit kıldığımız Mescid-i Haram’dan alıkoyanlar (azabı hak etmişlerdir)” şeklinde olmaktadır.⁶⁴⁷

el-Hacc 26. âyet:

بِاسْكَانِ الْيَاءِ: ص
... وَ طَهَّرَا بَيْنِي لِلطَّائِفِينَ ...
بَيْنِي ص
..... ع

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-Bakara 125. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁶⁴⁸

el-Hacc 29. âyet:

بفتح الواو و تشديد الفاء: ص
... وَلْيُؤْفُوا نَذْرَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوا...
... وَلْيُؤْفُوا ص
..... ع

Şu‘be, bu âyetteki “وَلْيُؤْفُوا/velyûfû” kelimesini, و/vav harfini fetha ile, ف/fe harfini şedde ile “وَلْيُؤْفُوا/velyuveffû”; Hafs ise tahfif ile okumuştur.⁶⁴⁹ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁶⁵⁰

el-Hacc 39. âyet:

بكسر التاء: ص
... اَذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتِلُونَ...
يُقَاتِلُونَ ص
..... ع

Şu‘be, bu âyetteki “يُقَاتِلُونَ/yuqatêlûne” kelimesini, ت/tâ harfini kesra ile mağlum sîgasıyla “يُقَاتِلُونَ/yuqatîlûne”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶⁵¹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (ma‘lum sigasında): “Allah, düşmanları ile savaşmayı isteyen Müminlere, zulme uğramış olmaları sebebiyle, (savaş konusunda) izin verdi”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise (meçhul sigası ile): “Kendileriyle savaşılana (Müminlere), zulme uğramış olmaları sebebiyle, (savaş konusunda) izin verildi” şeklinde olmaktadır.⁶⁵²

el-Hacc 44-45. âyetler:

يَادْعَامِ التَّاءِ فِي الدَّالِ: ص
... ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٤٤﴾ ... ثُمَّ أَخَذْتُهَا وَإِلَى الْمَصِيرِ ﴿٤٨﴾
أَخَذْتُهَا ص
..... ع

⁶⁴⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 475.

⁶⁴⁸ Paluvî, *Zubde*, s. 95; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34a.

⁶⁴⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 326; Paluvî, *Zubde*, s. 95; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34a.

⁶⁵⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 475.

⁶⁵¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 326; Paluvî, *Zubde*, s. 96; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34b.

⁶⁵² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 478-479; Karaçam, *Kıraat İlminin Kur’ân Tefsirindeki Yeri*, s. 204-205.

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-Bakara 51. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁶⁵³

el-Hacc 62. âyet:

بِالتَّاءِ: ص
...وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ...
.....تَدْعُونَ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “يَدْعُونَ/yed‘ûne” kelimesini, muhatap sigasında
“تَدْعُونَ/ted‘ûne”; Hafs ise gaib sigasında okumuştur.⁶⁵⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre
âyetin manası: “O’nun dışındaki taptıklarınız ise bâtılın ta kendisidir”, Hafs’ın
okuyuşuna göre ise: “O’nun dışındaki taptıkları ise bâtılın ta kendisidir” şeklinde
olmaktadır.⁶⁵⁵

el-Hacc 65. âyet:

بِغَيْرِ إِشْبَاعِ الْهَمْزَةِ: ص
إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَحِيمٌ
.....لَرُؤُوفٌ.....ص
.....ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 143. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁶⁵⁶

2.23. el-Mü’minûn Sûresi

el-Mü’minûn 14. âyet: بفتح العين و اسكان الظاء من غير الف: ص

...فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ عِظًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ...
.....عِظًا.....الْعِظَمُ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “عِظًا/izâmen” ve “الْعِظَمَ/el-‘izâme” kelimelerini, ع/ayn
harfini fetha ile, ظ/za harfini iskân ile, elifi de hazfederek “عِظًا/‘azmen” ve “الْعِظَمَ/el-
‘azme”; Hafs ise her iki kelimeyi de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle
okumuştur.⁶⁵⁷ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Bu bir parçacık eti kemiğe
çevirdik; bu kemiği etle kapladık” Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Bu bir parçacık eti
kemiklere (iskelete) çevirdik; bu kemikleri etle kapladık” şeklinde olmaktadır.⁶⁵⁸

⁶⁵³ Paluvî, *Zubde*, s. 96.

⁶⁵⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 327; Paluvî, *Zubde*, s. 96; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34b.

⁶⁵⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 482.

⁶⁵⁶ Paluvî, *Zubde*, s. 96.

⁶⁵⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 328; Paluvî, *Zubde*, s. 96; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34b.

⁶⁵⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 484.

el-Mü'minûn 21. âyet:

بفتح النون: ص

وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً لِّتُنْقِذُوا...

نُنْقِذُكُمْ... ص

ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Nahl 66. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁶⁵⁹ Buradaki ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁶⁶⁰

el-Mü'minûn 27. âyet:

بغير تنوين اللام: ص

... فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ ...

كُلِّ ص.....

ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Hûd 40. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁶⁶¹

el-Mü'minûn 29. âyet:

بفتح الميم و كسر الزاي: ص

وَقُلْ رَبِّ أَنْزِلْ لِي مُنْزَلًا مُّبَارَكًا ...

مُنْزَلًا ص.....

ع.....

Şu'be, bu âyetteki “مُنْزَلًا/munzelen” kelimesini, م/mîm harfini fetha ile, ز/ze harfini kesra ile “مَنْزِلًا/menzilen”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶⁶² Şu'be'nin okuyuşuna göre âyetin manası (ismi mekan olarak): “*Beni mübarek, bereketli bir yere indir*” Hafs'ın okuyuşuna göre ise (masdar olarak): “*Beni mübarek bir inişle indir*” şeklinde olmaktadır.⁶⁶³

el-Mü'minûn 35. âyet:

عن ضم ميم: ص

... إِذَا مِتُّمْ وَكُنْتُمْ تُرَابًا ...

مُتُّمْ ص.....

ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Meryem 23. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁶⁶⁴

el-Mü'minûn 82. âyet:

عن ضم ميم : ص

... قَالُوا أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ...

مُتْنَا ص.....

ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Meryem 23. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁶⁶⁵

⁶⁵⁹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 328; Paluvî, *Zubde*, s. 97; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34b.

⁶⁶⁰ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 485.

⁶⁶¹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 328; Paluvî, *Zubde*, s. 97; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34b.

⁶⁶² İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 328; Paluvî, *Zubde*, s. 97; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34b.

⁶⁶³ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 486.

⁶⁶⁴ Paluvî, *Zubde*, s. 97.

⁶⁶⁵ Paluvî, *Zubde*, s. 97.

el-Mü'minûn 85. âyet:

بِتَسْدِيدِ الذَّالِ: ص
... قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ
..... تَذَكَّرُونَ... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En'âm 152. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁶⁶⁶

el-Mü'minûn 92. âyet:

بِرَفْعِ الْمِيمِ: ص
عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ...
عَالِمِ... ص
ع.....

Şu'be, bu âyetteki “عَالِمِ/‘âlimi” kelimesini, mahzûf bir mübtedanın haberi olarak “عَالِمِ/‘âlimu”; Hafs ise Allah lafzına sıfat yapmak sureti ile cer olarak okumuştur.⁶⁶⁷ Şu'be'nin okuyuşuna göre âyetin manası: “O, görülmeyeni de görüleni de bilir. Koştuıkları ortaklardan münezzehtir” Hafs'ın okuyuşuna göre ise: “O, görülmeyeni de görüleni de bilen Allah'tır. O koştuıkları ortaklardan münezzehtir şeklinde olmaktadır.⁶⁶⁸

el-Mü'minûn 110. âyet:

بِإِدْعَامِ التَّاءِ فِي الذَّالِ: ص
فَاتَّخَذُوهُمْ سَخِرَاءَ حَتَّىٰ أَنْسَوُكُمْ...
فَاتَّخَذُوهُمْ... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 51. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁶⁶⁹

2.24. Nûr Sûresi

Nûr 1. âyet:

بِتَسْدِيدِ الذَّالِ: ص
... آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ
..... تَذَكَّرُونَ... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En'âm 152. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁶⁷⁰

Nûr 6. âyet:

الْأَوَّلُ بِالنَّصْبِ: ص
... فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ...
..... أَرْبَعُ... ص
ع.....

⁶⁶⁶ Paluvî, *Zubde*, s. 97.

⁶⁶⁷ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 329; Paluvî, *Zubde*, s. 97; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34b.

⁶⁶⁸ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 491.

⁶⁶⁹ Paluvî, *Zubde*, s. 98.

⁶⁷⁰ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 330; Paluvî, *Zubde*, s. 98; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34b.

Şu‘be, bu âyetteki “أَنْبَع/erbe‘u” kelimesini, mansûb olarak “أَنْبَع/erbe‘a”; Hafs ise merfû olarak elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶⁷¹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Kendisinin doğru sözlülerden olduğuna Allah’ı dört defa şahit tutması gerekir*” Hafs’ın okuyuşuna göre ise “*Allah’ı dört defa şahit tutmaktır*” şeklinde olmaktadır.⁶⁷²

Nûr 9. âyet:

الْآخِرَةَ بِالرَّفْعِ:ص
وَالْحَامِسَةُ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا...
الْحَامِسَةُ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “الْحَامِسَةُ/el-hâmisete” kelimesini, merfû olarak “الْحَامِسَةُ/el-hâmisetu”; Hafs ise mansup olarak okumuştur.⁶⁷³ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (mübteda ve haber olarak): “*Böyle bir kadının beşinci defasında şehadeti: ‘Eğer kocamın söylediği doğru ise Allah’ın laneti üzerime olsun’ demektir*” Hafs’ın okuyuşuna göre ise (mef‘ul olarak): “*Böyle bir kadın beşinci defasında da ‘Eğer kocamın söylediği doğru ise Allah’ın laneti üzerime olsun’ diye şahitlik eder*” şeklinde olmaktadır.⁶⁷⁴

Nûr 20. âyet:

عن عدم اشبع: ص
... وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ
لَرُءُفٌ.... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara sûresinde 143. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁶⁷⁵

Nûr 21. âyet:

بِاسْكَانِ الطَّاءِ:ص
... وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ...
خُطُوَاتٍ.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara sûresinde 168. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁶⁷⁶

Nûr 27. âyet:

كسر الباء:ص عن تشديد ذال : ص
... لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ... لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ...
بُيُوتًا... بُيُوتِكُمْ... تَذَكَّرُونَ...ص
ع.....

⁶⁷¹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 330; Paluvî, *Zubde*, s. 98; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34b.

⁶⁷² İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 495.

⁶⁷³ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 331; Paluvî, *Zubde*, s. 98; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34b.

⁶⁷⁴ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 495.

⁶⁷⁵ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 331; Paluvî, *Zubde*, s. 98.

⁶⁷⁶ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 331; Paluvî, *Zubde*, s. 98.

Şu‘be, bu âyetteki ilk iki ihtilaf el-‘Arâf 74. âyetinde, üçüncü ihtilaf ise el-En‘âm 162. âyetinde izah ettiğimiz gibidir.⁶⁷⁷

Nûr 29. âyet:

كسر الباء : ص
... أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتًا...
بُيُوتًا...ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf el-‘Arâf 74. âyetinde izah ettiğimiz gibidir.⁶⁷⁸

Nûr 31. âyet:

بالنصب:ص
... أَوْ التَّابِعِينَ غَيْرَ أُولَى الْإِرَةِ...
غَيْرَ...ص
ع

Şu‘be, bu âyetteki “غَيْرٍ/ğayri” kelimesini, mansûb olarak “غَيْرٍ/ğayra”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶⁷⁹ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁶⁸⁰

Nûr 34-46. âyetler:

بفتح الباء:ص
وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُبَيَّنَاتٍ...
مُبَيَّنَاتٍ...ص
ع

Bu iki âyetinde geçen ihtilaf en-Nisâ 19. âyetinde izah ettiğimiz gibidir. Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Andolsun, biz size açıklanmış âyetler indirdik*” Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “*Andolsun, biz size açıklayıcı âyetler indirdik*” şeklinde olmaktadır⁶⁸¹

Nûr 35. âyet:

اظهار الباء المدغم و همزة مرفوعة متونة مكان الباء المدغم فيه:ص
باتاء المضمومة : ص
... كَانَتْهَا كَوَكْبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ...
دُرِّيٌّ يُوقَدُ...ص
ع

Şu‘be, bu âyetindeki “دُرِّيٌّ/durriyyun” ve “يُوقَدُ/yûqadu” kelimelerini, ilk kelimedeki ي/yâ harfini tahfifle sâkin kılıp, sonrasına iki ötreli bir ء/hemze ile “دُرِّيٌّ/durriyyun”; ikinci kelimeyi ise ت/tâ harfî ile “يُوقَدُ/tûqadu”; Hafs ise her iki

⁶⁷⁷ Paluvî, *Zubde*, s. 98.

⁶⁷⁸ Paluvî, *Zubde*, s. 99.

⁶⁷⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 332; Paluvî, *Zubde*, s. 99; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 34b.

⁶⁸⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 496-497.

⁶⁸¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 332; Paluvî, *Zubde*, s. 99.

kelimeyi de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶⁸² Şu‘be “durriun/durriun” kelimesini, itmek manasına gelen “der/der’un” kökünden, ışık saçan; “yûkadu/yûkadu” kelimesini ise failini “zücâce/zücâce” yaparak müzekker okumuş, mana: “*Fânûs (zücâce/zücâce) sanki parlayan bir yıldız*” şeklinde olmaktadır. Hafs’ın okuyuşuna göre mana: “durriyyun/durriyyun” kelimesi, “durrun/durrun” kelimesinden inci manasında; “yûkadu/yûkadu” kelimesini ise failini “misbâh/misbâh” yaparak müzekker okumuştur. Buna göre mana: “*Bu kandil (misbâh/misbâh) sanki inci gibi parlayan bir yıldız*” şeklinde olmaktadır.⁶⁸³

Nûr 36. âyet:

كسر الباء: ص
بفتح الباء: ص
... فِي بُيُوتٍ أَذْنُ اللَّهِ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ...
... بُيُوتٍ... يُسَبِّحُ... ص
ع

İlk kelimedeki ihtilaf el-‘Arâf 74. âyetinde izah ettiğimiz gibidir. Şu‘be, bu âyetteki “yusebbiḥu/yusebbiḥu” kelimesini ise , ب/bâ harfini fetha ile “yusebbeḥu/yusebbeḥu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶⁸⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (meçhul olarak): “*Sabah akşam Allah (c.c.) tesbih edilir*”, Hafs’a göre ise ma‘lum olarak: “*(Öyle kimseler) sabah akşam Allah’ı (c.c.) tesbih ederler*” şeklinde olmaktadır.⁶⁸⁵

Nûr 52. âyet:

بكسر القاف و اسكان الهاء: ص
وَيَتَّقُهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ...
... يَتَّقُهُ... ص
ع

Şu‘be, bu âyetteki “yetteḥi/yetteḥi” kelimesini, ک/kâf harfini kesra ile, ه/he harfini iskân ile telaffuzu ağır olduğundan hafifleterek “yetteḥi/yetteḥi”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶⁸⁶ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁶⁸⁷

⁶⁸² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 332; Paluvî, *Zubde*, s. 99; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 35a.

⁶⁸³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 499-501.

⁶⁸⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 332; Paluvî, *Zubde*, s. 99; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 35a.

⁶⁸⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 501.

⁶⁸⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 332; Paluvî, *Zubde*, s. 100; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 35a.

⁶⁸⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 503.

Nûr 55. âyet:

بضم التاء و كسر اللام فاذا ابتداء بضم همزة: ص
باسكان الباء و تخفيف الدال: ص
... كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ... وَيُبَدِّلَهُمْ...
... اسْتَخْلَفَ... لِيُبَدِّلَهُمْ... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “اسْتَخْلَفَ/istahlefe” ve “وَيُبَدِّلَهُمْ/leyubeddilennehum”

kelimelerini, ilkinin ت/tâ harfini damme ile, ل/lâm harfini kesra ile (meçhul olarak) “كَمَا اسْتَخْلَفَ/keme’stuḥlife” (bu kelime tek başına okunduğu zaman hemze damme ile “اُسْتُخْلِفَ/ustuhlife” şeklinde okunur), ikincinin ب/bâ harfini iskân ile, د/dal harfini de tahfîf ile “وَيُبَدِّلَهُمْ/leyubeddilennehum”; Hafs ise her iki kelimeyi de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶⁸⁸ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Kendilerinden öncekilerin sahip ve hakim kılındığı gibi ...” Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Kendilerinden öncekileri sahip ve hakim kıldığı gibi...” şeklinde olmaktadır.⁶⁸⁹

Nûr 58. âyet:

بالنصب التاء المثلثة: ص
... ثَلَاثَ عَوْرَاتٍ لَكُمْ ...
... ثَلَاثَ ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “ثَلَاثَ/ṣelâṣu” kelimesini, mansûb olarak “ثَلَاثَ/ṣelâṣe”, Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶⁹⁰ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “ثَلَاثَ مَرَّاتٍ/ṣelâṣe merrâtin” terkibinden bedel olarak: “Bu üç vakitten bedel sizin soyunup dökündüğünüz vakitlerdir.” Hafs’ın okuyuşuna göre ise mahzûf mübtedanın haberi olarak: “Bu üç vakit sizin soyunup dökündüğünüz vakitlerdir” şeklinde olmaktadır.⁶⁹¹

Nûr 61. âyet:

كسر الباء: ص
... أَنْ تَأْكُلُوا مِنْ بُيُوتِكُمْ أَوْ بُيُوتِ آبَائِكُمْ ... فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا ...
... بُيُوتِكُمْ ... بُيُوتِ بُيُوتًا... ص
ع.....

⁶⁸⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 332-333; Paluvî, *Zubde*, s. 100; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 35a.

⁶⁸⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 504.

⁶⁹⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 333; Paluvî, *Zubde*, s. 100; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 35a.

⁶⁹¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 505-507.

Bu âyetteki ihtilaf el-‘Arâf 74. âyetinde izah ettiğimiz gibidir.⁶⁹²

2.25. el-Furkân Sûresi

el-Furkân 10. âyet:

بالرفع:ص
...وَيَجْعَلُ لَكَ قُصُورًا
يَجْعَلُص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يَجْعَلُ/yec‘al” kelimesini, ل/lâm harfini damme ile “يَجْعَلُ/yec‘alu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁶⁹³ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Sana saraylar ihsan edecektir”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Dilerse sana saraylar ihsan eder” şeklinde olmaktadır.⁶⁹⁴

el-Furkân 17. âyet:

با النون:ص
وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ...
نَحْشُرُهُمْص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 128. âyetinde izah ettiğimiz gibidir.⁶⁹⁵

el-Furkân 19. âyet:

بالباء:ص
...فَمَا تَسْتَطِيعُونَ صَرْفًا...
يَسْتَطِيعُونَص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يَسْتَطِيعُونَ/testeṭî‘ûne” kelimesini, gaib sigasında “يَسْتَطِيعُونَ/yesteṭî‘ûne”; Hafs ise muhatap sigasında okumuştur.⁶⁹⁶ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Artık onlar kendilerindenden azabı çeviremez, yardım da göremezler...” Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Artık kendinizden azabı çeviremez, yardım da göremezsiniz ...” şeklinde olmaktadır.⁶⁹⁷

el-Furkân 27. âyet:

بِإِدْعَامِ التَّاءِ فِي الدَّالِ:ص
...يَا لَيْتَنِي أَخَذْتُ...
أَخَذْتُص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 51. âyetinde izah ettiğimiz gibidir.⁶⁹⁸

⁶⁹² Paluvî, *Zubde*, s. 100.

⁶⁹³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 333; Paluvî, *Zubde*, s. 100; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 35a.

⁶⁹⁴ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 509.

⁶⁹⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 333; Paluvî, *Zubde*, s. 100; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 35a.

⁶⁹⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 334; Paluvî, *Zubde*, s. 100; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 35a.

⁶⁹⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 510.

⁶⁹⁸ Paluvî, *Zubde*, s. 100.

el-Furkân 38. âyet:

بالتنوين :ص
وَعَادًا وَمُؤَدَّ وَأَصْحَابَ الرَّسِّ...
..... مُؤَدَّ.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Hûd 68. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁶⁹⁹

el-Furkân 41. âyet:

بِالْهَمزة مكان الواو:ص
... إِنَّ يَتَّخِذُونَكَ إِلَّا هُزُؤًا...
..... هُزُؤًا.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 67. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷⁰⁰

el-Furkân 69. âyet:

بتشديد العين من غير الف:ص
يرفع الدال:ص
هنا خاصة:ص
يُضَاعَفُ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدُ فِيهِ مُهَانًا
يُضَعَّفُ يَخْلُدُ فِيهِص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يُضَاعَفُ/yuḍâ‘af”, “يَخْلُدُ/yeḥlud”, “فِيهِ/fihi” kelimelerini, ilkini

ع/‘ayn harfini şedde ile, /elif harfi olmaksızın “يُضَعَّفُ/yuḍâ‘afu”, ikinci kelimeyi, merfû olarak “يَخْلُدُ/yeḥludu”, üçüncü kelimedeki hâ-i kinayeyi, sılayı terkederek uzatmadan; Hafs ilk iki kelimeyi hattaki gibi, üçüncü kelimedeki hâ-i kinayeyi ise sıla ile okumuştur.⁷⁰¹ Ancak Şu‘be, bir önceki âyeti sonlandırıp yeni bir başlangıç yaparak kelimeleri ref olarak okumuştur. Hafs ise bir önceki âyetteki şartın cevabı yaparak kelimeleri cezmlî okumuştur. Buradaki üç ihtilafta da mana yönünden fazla bir değişiklik yoktur.⁷⁰²

el-Furkân 74. âyet:

بغير الف قبل التاء:ص
... رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا ذُرِّيَّتًا...
..... ذُرِّيَّتًا.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “ذُرِّيَّتًا/zürriyyâtinâ” kelimesini, ilk /elifi hazfederek müfred

sigasında “ذُرِّيَّتًا/zürriyyetînâ”; Hafs ise cemi‘ sigası ile elimizdeki mevcut Mushaf

⁶⁹⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 334; Paluvî, *Zubde*, s. 101; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 35b.

⁷⁰⁰ Paluvî, *Zubde*, s. 101.

⁷⁰¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 334-335; Paluvî, *Zubde*, s. 101; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 35b.

⁷⁰² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 515.

hattındaki şekliyle okumuştur.⁷⁰³ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Zürriyet ver” Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Zürriyetler ver” şeklinde olmaktadır.⁷⁰⁴

el-Furkân 75. âyet:

بفتح الياء و اسكان اللام و تخفيف القاف:ص
...وَيُلَقَّوْنَ فِيهَا نَحِيَّةً وَسَلَامًا
يُلَقَّوْنَ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يُلَقَّوْنَ/yulekḳavne” kelimesini, ي/yâ harfini fetha ile, ل/lâm harfini iskân ile, ق/kâf harfini tahfifle “يُلَقَّوْنَ/yelḳavne”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷⁰⁵ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (ma‘lûm sigası ile): “Cennet ehli orada hürmet ve selamla karşılaşacaklardır” Hafs’ın okuyuşuna göre ise (meçhul sigası ile): “Cennet ehli orada hürmet ve selamla karşılanacaklardır” şeklinde olmaktadır.⁷⁰⁶

2.26. eş-Şu‘arâ Sûresi

eş-Şu‘arâ 1. âyet:

بامالة الطاء :ص
طسم
امالة....ص
ع.....

Bu âyette hurûf-u mukatta‘ayı Şu‘be, ط/tâ harfini imâle ile; Hafs ise imâlesiz okumuştur.⁷⁰⁷

eş-Şu‘arâ 29. âyet:

بإدغام التاء في الدال : ص
قَالَ لَئِنْ أَخَذْتُ لَهَا غَيْرِي...
.....إِدْغَام.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 51. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁷⁰⁸

eş-Şu‘arâ 45. âyet:

بفتح اللام و تشديد القاف:ص
...فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ
.....تَلْقَفُ.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-‘Arâf 117. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁷⁰⁹

⁷⁰³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 335; Paluvî, *Zubde*, s. 101; Bâkîllânî, *Risâle*, vr. 35b.

⁷⁰⁴ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 514-515.

⁷⁰⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 335; Paluvî, *Zubde*, s. 101; Bâkîllânî, *Risâle*, vr. 35b.

⁷⁰⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 515.

⁷⁰⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 335; Paluvî, *Zubde*, s. 101; Bâkîllânî, *Risâle*, vr. 35b.

⁷⁰⁸ Paluvî, *Zubde*, s. 101-102.

⁷⁰⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 335; Paluvî, *Zubde*, s. 102; Bâkîllânî, *Risâle*, vr. 35b.

eş-Şu‘arâ 49. âyet:

بزيادة همزة مفتوحة : ص
قَالَ أَمْنْتُمْ لَهُ...
...ءَأَمْنْتُمْ.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-‘Arâf 123. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷¹⁰

eş-Şu‘arâ 57-134-147. âyetler:

بكسر العين:ص
فَأَخْرَجْنَاهُمْ مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ
.....عُيُونٍ.....ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-Hicr 45. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷¹¹

eş-Şu‘arâ 62-118. âyetler: باسكان الياء : ص

...إِنَّ مَعِيَ رَبِّي سَيَهْدِينِ (٦٢)...وَجَنِّي وَمَنْ مَعِيَ... (١١٨)
.....مَعِيَ.....ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-‘Arâf 105. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷¹²

eş-Şu‘arâ 109-127-145-164-180. âyetler:

باسكان الياء:ص
...مَنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَىٰ رَبِّ الْعَالَمِينَ
.....أَجْرِي.....ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf Yûnus 72. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷¹³

eş-Şu‘arâ 149. âyet:

كسر الباء : ص
...مِنَ الْجِبَالِ تِيًّا فَآرِهَيْنِ
.....يُؤْتِكُمْ.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara sûresi 189. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷¹⁴

eş-Şu‘arâ 182. âyet:

بضم القاف:ص
وَرُؤُوا بِالْقُطَّاسِ الْمُسْتَقِيمِ
.....بِالْقُطَّاسِ.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-İsrâ 35. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷¹⁵

⁷¹⁰ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 335; Paluvî, *Zubde*, s. 102.

⁷¹¹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 335; Paluvî, *Zubde*, s. 102.

⁷¹² İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 336; Paluvî, *Zubde*, s. 102; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 35b.

⁷¹³ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 336; Paluvî, *Zubde*, s. 102.

⁷¹⁴ Paluvî, *Zubde*, s. 103.

⁷¹⁵ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 336; Paluvî, *Zubde*, s. 103; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 35b.

eş-Şu‘arâ 187. âyet:

باسكان السين:ص

فَأَسْقِطْ عَلَيْنَا كِسْفًا

كِسْفًا... ص

ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “كِسْفًا/kisfen” kelimesini, iskân ile “كِسْفًا/kisfen”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷¹⁶ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “كِسْفَةً/kisfetun” kelimesinin çoğulu olarak: “Üstümüze gökten azaplar yağdır” Hafs’ın okuyuşuna göre ise “جانب/taraf-yön” manasında “Üstümüze gökten azap yağdır” şeklinde olmaktadır.⁷¹⁷

eş-Şu‘arâ 193. âyet:

بتشديد الزاى و نصب الحاء و النون : ص

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ

نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ... ص

ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “نَزَلَ/nezele”, “الرُّوح/er-rûhu”, “الْأَمِين/el-emînu” kelimelerini, ilk kelimeyi şedde ile “نَزَلَ/nezzele”, diğer iki kelimeyi mansub olarak “الرُّوح/er-rûhe” ve “الْأَمِين/el-emîne”; Hafs ise üç kelimeyi de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷¹⁸ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Allah (cc.) Kur’an’ı Cebraîl’e indirmiştir”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Kur’an’ı Cebraîl indirmiştir” şeklinde olmaktadır.⁷¹⁹

2.27. en-Neml Sûresi

en-Neml 1. âyet:

بامالة الطاء:ص

طس

امالة... ص

ع.....

Bu âyetteki ihtilaf eş-Şu‘arâ 1. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁷²⁰

en-Neml 10-40. âyetler:

بامالتهنم معا:ص

... فَلَمَّا رَأَاهَا تَهْتَزُّ... (10)... فَلَمَّا رَأَاهُ مُسْتَقَرًّا... (40)

امالة... امالة... ص

ع.....

⁷¹⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 336; Paluvî, *Zubde*, s. 103; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 35b.

⁷¹⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 520.

⁷¹⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 336; Paluvî, *Zubde*, s. 103; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 36a.

⁷¹⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 520-521.

⁷²⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 337; Paluvî, *Zubde*, s. 103; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 36a.

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-En‘âm 76. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁷²¹

en-Neml 25. âyet:

بالياء فيهما:ص
... مَا تُخْفُونَ وَمَا تُعْلِنُونَ
..... يُخْفُونَ ... يُعْلِنُونَ ... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “تُخْفُونَ/tuḥfûne” ve “تُعْلِنُونَ/tu‘linûne” kelimelerini, ي/yâ harfî ile “يُخْفُونَ/yuḥfûne” ve “يُعْلِنُونَ/yu‘linûne”; Hafs ise iki kelimeyi de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷²² Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (gaib sigasında): “Onların gizlediklerini ve açıkladıklarını bilen Allah’a” Hafs’ın okuyuşuna göre ise (muhatap sigasında): “Sizin gizlediğinizi ve açıkladığınızı bilen Allah’a” şeklinde olmaktadır.⁷²³

en-Neml 36. âyet:

بحرفها في الحالين:ص
... فَمَا آتَانِ اللَّهُ ...
..... آتَانِ ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “آتَانِ/âtâniye” kelimesini, hem vaslen hem de vakfen hazfederek “آتَانِ/âtâni”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷²⁴ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁷²⁵

en-Neml 49. âyet:

فتح اللام:ص
... مَا شَهِدْنَا مَهْلِكَ أَهْلِهِ ...
..... مَهْلِكَ ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-Kehf 59. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁷²⁶ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁷²⁷

en-Neml 52. âyet:

كسر الباء : ص
... قَبْلَكَ يُبْثِلُهُمْ خَاوِيَةً ...
..... يُبْثِلُهُمْ ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-Bakara 189. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁷²⁸

⁷²¹ Paluvî, *Zubde*, s. 103.

⁷²² İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 337; Paluvî, *Zubde*, s. 104; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 36a.

⁷²³ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 528.

⁷²⁴ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 338; Paluvî, *Zubde*, s. 104; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 36a.

⁷²⁵ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 529.

⁷²⁶ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 338; Paluvî, *Zubde*, s. 104; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 36a.

⁷²⁷ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 531.

en-Neml 57. âyet:

بالتخفيف:ص
إِلَّا أَمْرًا تَهْدِي نَفْسًا...
فَهْدِي نَفْسًا...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Hicr 60. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷²⁹ Burada manada bir değişiklik yoktur.⁷³⁰

en-Neml 62. âyet:

بتسديد الدال:ص
...فَلْيَلَّا مَا تَذَكَّرُونَ
تَذَكَّرُونَ...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 152. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷³¹

en-Neml 87. âyet:

بالالف بعد الهمزة و ضم التاء : ص
...وَكُلُّ أُنثَىٰ ذَاخِرٍ
...أُنثَىٰ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “أُنثَىٰ/etevhu” kelimesini, ء/hemzedden sonra bir /elif harfi ile, ت/tâ harfini damme ile “أُنثَىٰ/âtûhu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷³² Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁷³³

en-Neml 93. âyet:

بالياء:ص
وَمَا رَأَيْتُكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ
...يَعْمَلُونَ...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 85. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷³⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Rabbin, onların yaptıklarından habersiz değildir*” Hafs’ın okuyuşuna göre ise “*Rabbin, sizin yaptıklarınızdan habersiz değildir*” şeklinde olmaktadır.⁷³⁵

⁷²⁸ Paluvî, *Zubde*, s. 104.

⁷²⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 338; Paluvî, *Zubde*, s. 104; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 36a.

⁷³⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 533.

⁷³¹ Paluvî, *Zubde*, s. 104.

⁷³² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 339; Paluvî, *Zubde*, s. 105; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 36a.

⁷³³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 538-539.

⁷³⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 340; Paluvî, *Zubde*, s. 105; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 36a.

⁷³⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 541.

2.28. el-Kasas Sûresi

el-Kasas 1. âyet:

بِأَمَالَةٍ الطَّاءِ :ص
طس
امالة...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf eş-Şu‘arâ 1. âyetinde izah ettiğimiz gibidir.⁷³⁶

el-Kasas 31. âyet:

بِأَمَالَتِهِمْ مَعَا:ص
... فَلَمَّا رَأَاهَا تَهْتَزُّ...
.....امالة.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 76. âyetinde izah ettiğimiz gibidir.⁷³⁷

el-Kasas 32. âyet:

بِضَمِّ الرَّاءِ:ص
... جَنَاحَكَ مِنَ الرَّهْبِ...
.....الرَّهْبِ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetdeki “er-rahbi/الرَّهْبِ” kelimesini, /ra harfini ötre ile “er-ruhbi/الرَّهْبِ”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷³⁸ Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.⁷³⁹

el-Kasas 34. âyet:

بِاسْكَانِ الْبَاءِ : ص
... فَأَرْسِلْهُ مَعِيَ رِدْءًا يُصَدِّقُنِي...
.....مَعِيَ.....ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-‘Arâf 105. âyetinde izah ettiğimiz gibidir.⁷⁴⁰

el-Kasas 82. âyet:

بِضَمِّ الْخَاءِ وَكَسْرِ السَّيْنِ : ص
... لَخَسَفَ بَنَاتُ وَيَكَاثُهُ...
.....لَخَسَفَ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetdeki “lehasafe/لَخَسَفَ” kelimesini, meçhul siga ile “lehusife/لَخَسِفَ”; Hafs ise ma‘lum okumuştur.⁷⁴¹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Biz de

⁷³⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 341; Paluvî, *Zubde*, s. 105; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 36a.

⁷³⁷ Paluvî, *Zubde*, s. 106.

⁷³⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 341; Paluvî, *Zubde*, s. 106; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 36a.

⁷³⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 544.

⁷⁴⁰ Paluvî, *Zubde*, s. 106; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 36a.

⁷⁴¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 342; Paluvî, *Zubde*, s. 107; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 36b.

yerin dibine geçirilirdik” Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Bizi de yerin dibine geçirirdi” şeklinde olmaktadır.⁷⁴²

2.29. el-‘Ankebût Sûresi

el-‘Ankebût 19. âyet:

بِالتَّاءِ : ص
أَوَّلَهُ يَرَوْنَ كَيْفَ يُبْدِئُ ...
... تَرَوْنَص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “ يَرَوْنَ/yerav” kelimesini, ت/tâ harfi ile muhatap sigasında “تَرَوْنَ/terav”; Hafs ise gaib sigasında elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷⁴³ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Allah’ın, yaratmayı nasıl başlattığını, sonra bunu (nasıl) tekrarladığını görmediniz mi?” Hafs’ın okuyuşuna göre ise “...görmediler mi?” şeklinde olmaktadır.⁷⁴⁴

el-‘Ankebût 25. âyet:

بِادْغَامِ التَّاءِ فِي الدَّالِ : ص
بِتَوْنِ التَّاءِ وَ نَصْبِ النُّونِ : ص
... وَقَالَ إِنَّمَا اتَّخَذْتُمْ ... مَوَدَّةَ بَيْنِكُمْ ...
..... اتَّخَذْتُمْ مَوَدَّةَ بَيْنِكُمْص
ع.....

Bu âyetteki ilk ihtilaf el-Bakara 51. âyette anlatıldığı gibidir. “مَوَدَّة/meveddete” kelimesini Şu‘be tenvinle “ مَوَدَّة/meveddeten”, “بَيْنِكُمْ/beynikum” kelimesini ن/nûn harfini damme ile “بَيْنِكُمْ/beynekum”; Hafs ise her üç kelimeyi de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷⁴⁵ Ayrıca Şu‘be’nin okuyuşunda “مَوَدَّة/meveddeten beynikum” ifadesinde idğam-ı bilâğunne meydana gelmektedir. Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Siz, Allah’ı bırakıp, bu putları dünya hayatında aranızda bir sevgi vesilesi edindiniz”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Sırf aranızda dünya hayatına mahsus bir sevgi (ve çıkar) uğruna Allah’ı bırakıp birtakım putlar edindiniz” şeklinde olmaktadır.⁷⁴⁶

⁷⁴² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 549.

⁷⁴³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 343; Paluvî, *Zubde*, s. 107; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 36b.

⁷⁴⁴ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 549.

⁷⁴⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 343; Paluvî, *Zubde*, s. 107; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 36b.

⁷⁴⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 550; Çetin, *Kıraatların Tefsire Etkisi*, s. 277.

el-‘Ankebût 28. âyet:

بزيادة همزة مفتوحة : ص

وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ إِنَّكُمْ

عَائِدُونَ... ص

ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-‘Arâf 81. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁷⁴⁷

el-‘Ankebût 33. âyet:

باسكان النون و تخفيف الجيم : ص

... إِنَّا مُنْجُونَكَ وَأَهْلَكَ

ص..... مُنْجُونَكَ

ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “مُنْجُونَكَ/muneccûke” kelimesini Şu‘be, ن/nûn harfini iskân

ile, ح/cîm harfini tahfîf ile “مُنْجُونَكَ/muncûke”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf

hattındaki şekliyle okumuştur.⁷⁴⁸ Bu ihtilaf manaya etki etmemektedir.

el-‘Ankebût 38. âyet:

بالتنوين:ص

وَعَادًا وَتَمُودَ وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ

ص..... تَمُودًا

ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Hûd 68. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁷⁴⁹

el-‘Ankebût 41. âyet:

كسر الباء : ص

... وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ

ص..... الْبُيُوتِ

ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 189. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁷⁵⁰

el-‘Ankebût 50. âyet:

بغير الف بعد الباء: ص

... لَوْلَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ آيَاتٍ مِنْ رَبِّهِ

ص..... آيَاتٍ

ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “آيَاتٍ/âyâtun” kelimesini, ي/yâ harfinden sonraki /elif

olmaksızın “آيَتٍ/âyetun”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle

okumuştur.⁷⁵¹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Ona Rabbinden (başkaca)

⁷⁴⁷ Paluvî, *Zubde*, s. 107; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 36b.

⁷⁴⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 343; Paluvî, *Zubde*, s. 107; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 36b.

⁷⁴⁹ Paluvî, *Zubde*, s. 107-108.

⁷⁵⁰ Paluvî, *Zubde*, s. 108.

⁷⁵¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 343; Paluvî, *Zubde*, s. 108; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 36b.

mucize indirilmeli değil miydi? derler” Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Ona Rabbinden (başkaca) mucizeler indirilmeli değil miydi? derler” şeklinde olmaktadır.⁷⁵²

el-‘Ankebût 57. âyet:

بالياء: ص

... ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

..... يُرْجَعُونَ ... ص

ع

Şu‘be, bu âyetteki “تُرْجَعُونَ/türce‘ûne” kelimesinin ت/tâ harfini gaib sigasında Şu‘be, bu âyetteki “تُرْجَعُونَ/yurce‘ûne”; Hafs ise muhatap sigasında okumuştur.⁷⁵³ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (gaib sigasında): “Sonra bize döndürülecekler”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise (muhatap sigasında): “Sonra bize döndürüleceksiniz” şeklinde olmaktadır.⁷⁵⁴

2.30. Rûm Sûresi

Rûm 11. âyet:

بالياء: ص

... ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

..... يُرْجَعُونَ ... ص

ع

Bu âyetteki ihtilaf el-‘Ankebût 57. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷⁵⁵

Rûm 19. âyet:

في الحرفين عن تخفيف ياء: ص

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَمِيتِ وَيُخْرِجُ الْمَمِيتَ مِنَ الْحَيِّ ...

..... الْمَمِيتِ الْمَمِيتِ ... ص

ع

Bu âyetteki ihtilaf Âl-i ‘İmrân 27. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷⁵⁶

Rûm 22. âyet:

بفتح اللام قبل الميم: ص

... إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ

..... لِّلْعَالَمِينَ ... ص

ع

Şu‘be, bu âyetteki “لِّلْعَالَمِينَ/lil‘âlimîn” kelimesini, م/mîm harfinden önceki ل/lâm harfini fetha ile “لِّلْعَالَمِينَ/lil‘âlemîn”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷⁵⁷ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Şüphesiz bunda

⁷⁵² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 552.

⁷⁵³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 343; Paluvî, *Zubde*, s. 108; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 36b.

⁷⁵⁴ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 554.

⁷⁵⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 344; Paluvî, *Zubde*, s. 108; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 36b.

⁷⁵⁶ Paluvî, *Zubde*, s. 108.

⁷⁵⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 344; Paluvî, *Zubde*, s. 108; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 36b.

âlemler için elbette ibretler vardır”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Şüphesiz bunda bilenler için elbette ibretler vardır” şeklinde olmaktadır.⁷⁵⁸

Rûm 50. âyet:

بغير الف بعد الحمزة و الثاء: ص
...فَانْظُرْ إِلَى آثَارِ رَحْمَةِ اللَّهِ
...أَثَرٍص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “آثَرِ/âşâri” kelimesini ء/hemze ve ث/se harflerinden sonraki /elifi hazfederek “أَثَرِ/eseri”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷⁵⁹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Allah’ın rahmetinin eserine bir bak”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Allah’ın rahmetinin eserlerine bir bak” şeklinde olmaktadır.⁷⁶⁰

2.31. Lokmân Sûresi

Lokmân 6. âyet:

رفع الذال: ص
...بِغَيْرِ عِلْمٍ وَيَتَّخِذَهَا هُزُوًا ...
...يَتَّخِذَهَا هُزُوًا.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “يَتَّخِذَهَا/yettehizêhâ” kelimesini ذ/z harfini damme ile “يَتَّخِذَهَا/yettehizuhâ”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur. İkinci kelimedeki ihtilaf el-Bakara 67. Âyette izah ettiğimiz gibidir.⁷⁶¹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Allah yolundan saptıran ve sonra da onunla alay etmek için boş lafı satın alan vardır...”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Allah yolundan saptırmak ve sonra da onunla alay etmek için boş lafı satın alır...” şeklinde olmaktadır.⁷⁶²

Lokmân 13-16-17. âyetler:

بكسر الياء: ص
يَا بُنَيَّ لَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ شَرِّكَ بِاللَّهِ ...
...بُنَيَّص
.....ع

Bu âyetlerde geçen ihtilaf Yûsuf 5. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁷⁶³

⁷⁵⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 557-558.

⁷⁵⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 343; Paluvî, *Zubde*, s. 109; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 36b.

⁷⁶⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 561.

⁷⁶¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 346; Paluvî, *Zubde*, s. 109; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 37a.

⁷⁶² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 563.

⁷⁶³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 346; Paluvî, *Zubde*, s. 109; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 37a.

Lokmân 20. âyet:

بالتاء مفتوحة منومة مكان الهاء مع اسكان العين : ص

... وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَاهِرَةً ...

نِعْمَةً ص

ع

Şu‘be, bu âyetteki “نِعْمَةً/ni‘amehû” kelimesini ع/‘ayn harfini iskân ile, sonundaki ه/he harfini fetha tenvinli bir ة/tâ harfî ile “نِعْمَةً/ni‘meten”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷⁶⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Nimetini tamamladığını görmediniz mi?”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “Nimetlerini tamamladığını görmediniz mi?” şeklinde olmaktadır.⁷⁶⁵

Lokmân 30. âyet:

بالتاء: ص

... وَأَنْ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ ...

تَدْعُونَ ص

ع

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-Hacc 62. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁷⁶⁶

2.32. es-Secde Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.33. el-Ahzâb Sûresi

el-Ahzâb 10. âyet:

بائبات الالف الاخيرة وقفا و وصلا : ص

باسباحتها وقفا و حزفها وصلا: ع

...وَتَطُتُونَ بِاللَّهِ الظُّنُونَا

ص

ع

Şu‘be, bu âyetteki “الظُّنُونَا/ez-zunûnâ” kelimesindeki elif-i lâhikayı vakfen ve vaslen okurken; Hafs, vasl halinde elif-i lâhikayı hazfederek, vakıfta ise isbât ederek okumuştur.⁷⁶⁷ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁷⁶⁸

⁷⁶⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 346; Paluvî, *Zubde*, s. 109; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 37a.

⁷⁶⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 565-566.

⁷⁶⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 345; Paluvî, *Zubde*, s. 110; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 37a.

⁷⁶⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 347-348; Paluvî, *Zubde*, s. 111; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 37a.

⁷⁶⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 572-573.

el-Ahzâb 13. âyet:

بفتح الميم الاول: ص
كسر الباء: ص
... يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمْ... إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ ...
مَقَامٌ بُيُوتَنَا ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “مُقَامٌ/muḳâme” kelimesini م/mîm harfini fetha ile “مَقَامٌ/meḳâme”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur. Şu‘be’ye göre bu âyetteki ikinci ihtilaf ise el-Bakara sûresi 189. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁷⁶⁹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Sizin burada kalacak yeriniz (mekan) yok ...”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Sizin burada durmak imkânınız yok ...” şeklinde olmaktadır.⁷⁷⁰

el-Ahzâb 22. âyet:

بامالتهم معا: ص
وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ ...
امالة..... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 76. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁷⁷¹

el-Ahzâb 30. âyet:

بفتح الياء: ص
... مَنْ يَأْتِ مِنْكُمْ بِفَاحِشَةٍ مُبِينَةٍ ...
مُبِينَةٍ ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf en-Nisâ 19. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁷⁷²

el-Ahzâb 33-34-53. âyetler:

كسر الباء : ص
وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ ...
بُيُوتِكُنَّ ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara sûresi 189. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁷⁷³

el-Ahzâb 51. âyet:

بالهمزة مضمومة مكان الياء: ص
تُرْجَى مِنْ تَشَاءُ مِنْهُمْ ...
تُرْجَى ص
ع.....

⁷⁶⁹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 348; Paluvî, *Zubde*, s. 111; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 37a.

⁷⁷⁰ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 574.

⁷⁷¹ Paluvî, *Zubde*, s. 111.

⁷⁷² Paluvî, *Zubde*, s. 111; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 37a.

⁷⁷³ Paluvî, *Zubde*, s. 111-112.

Şu‘be, bu âyetteki “جى/turcî” kelimesini ي/yâ harfinin yerine dammeli bir /hemze ile “تُرْجِى/turci’u”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷⁷⁴ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁷⁷⁵

el-Ahzâb 66. âyet

بائيات الالف الاخرة وقفا و وصلا : ص

باسياتها وقفا و حزفها وصلا: ع

...أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ

ص.....

ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Ahzâb 10. âyetinde izah ettiğimiz gibidir.⁷⁷⁶

el-Ahzâb 67. âyet

بائيات الالف الاخرة وقفا و وصلا : ص

باسياتها وقفا و حزفها وصلا: ع

...فَأَضْلُوا السَّبِيلَ

ص.....

ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Ahzâb 10. âyetinde izah ettiğimiz gibidir.⁷⁷⁷

2.34. Sebe Sûresi

Sebe 5. âyet:

يخفف الميم:ص

... هُمْ عَذَابٌ مِنْ رِجْزٍ أَلِيمٍ

أَلِيمٍ.....ص

ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “الِيم/elîmun” kelimesini hafđ ile “الِيم/elîmin”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷⁷⁸ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası kendinden önceki “رِجْزٍ/riczin” kelimesinin sıfatı kabul ederek: “İşte onlar için elem verici rezillikten bir azap vardır”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise “İşte onlar için rezillikten elem verici bir azap vardır” şeklinde olmaktadır.⁷⁷⁹

⁷⁷⁴ Paluvî, *Zubde*, s. 112; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 37a.

⁷⁷⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 578.

⁷⁷⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 347-348; Paluvî, *Zubde*, s. 112; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 37a.

⁷⁷⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 347-348; Paluvî, *Zubde*, s. 112; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 37a.

⁷⁷⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 349; Paluvî, *Zubde*, s. 112; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 37b.

⁷⁷⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 582; Çetin, *Kıraatların Tefsire Etkisi*, s. 293.

Sebe 9. âyet:

باسكان السين:ص
... أَوْ نُسْقِطُ عَلَيْهِمْ كِسْفًا ...
كِسْفًا... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf eş-Şu‘arâ 187. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁷⁸⁰

Sebe 12. âyet:

بالرفع:ص
وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ عُدُوها...
الرِّيحُ ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “الرِّيح/er-rîha” kelimesini merfû olarak “الرِّيح/er-rîhu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur. Merfu okuyuşa göre, bu âyetteki “الرِّيح/er-rîha” kelimesi muahhar mübteda kabul edilip merfû olarak, mansup okuyuşa göre ise mahzuf fiilin mef’ulü kabul edilip mansup olarak okunmuştur.⁷⁸¹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Süleyman’a da rüzgar vardır”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Rüzgarı Süleyman’ın buyruğu altına verdik” şeklinde olmaktadır.⁷⁸²

Sebe 15. âyet:

بفتح السين و الف بعدها و كسر الكاف:ص
لَقَدْ كَانَ لِسَيِّدٍ فِي مَسْكِهِمْ...
مَسْكِهِمْ... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “مَسْكِهِمْ/meskenihim” kelimesini س/sîn harfini fetha ile, bir elif ziyade edip, ك/kef harfini kesra ile “مَسْكِهِمْ/mesâkinihim”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷⁸³ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (cemi‘ sigasında): “Sebe’ kavmi için oturdukları yerlerde büyük bir ibret vardır”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Sebe’ kavmi için oturduğu yerlerde büyük bir ibret vardır” şeklinde olmaktadır.⁷⁸⁴

Sebe 17. âyet:

بالباء و فتح الزاى:ص
... وَهَلْ يُجَازِي إِلَّا الْكُفُورَ
يُجَازِي .. الْكُفُورَ... ص
ع.....

⁷⁸⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 349; Paluvî, *Zubde*, s. 112; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 37b.

⁷⁸¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 349; Paluvî, *Zubde*, s. 112; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 37b.

⁷⁸² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 583-584.

⁷⁸³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 350; Paluvî, *Zubde*, s. 113; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 37b.

⁷⁸⁴ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 585.

Şu‘be, bu âyetteki “نُحَازِي/nucazî” ve “الْكَفُورُ/el-kefûra” kelimelerinin ilkini ن/nûn harfi yerine ي/yâ ile, ز/ze harfini de fetha ile “يُحَازِي/yucâzâ”, ikincisini ise merfû olarak “الْكَفُورُ/el-kefûru”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷⁸⁵ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası ilk kelimeyi meçhul ve gaib sigasında ikinci kelimeyi ise onun naib-i faili kabul ederek (merfu olarak): “(Bu şekilde) ancak nankörler cezalandırılır”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise ilk kelimeyi mütekelim sigası ile ikinci kelimeyi ise mef’ul kabul ederek (mansup olarak): “Biz (bu şekilde) ancak nankörleri cezalandırırız” şeklinde olmaktadır.⁷⁸⁶

Sebe 40. âyet:

بالتون:ص
وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ يَقُولُ...
نَحْشُرُهُمْ يَقُولُ... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يَحْشُرُهُمْ/yeḥşuruhum” ve “يَقُولُ/yeqûlu” kelimelerini ن/nûn harfi ile “نَحْشُرُهُمْ/nehşuruhum” ve “نَقُولُ/nekûlu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷⁸⁷ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (mütellim sigası ile): “Bizim, onları hep birden toplayacağımız, sonra da meleklerle, ‘Bunlar mı size ibadet ediyorlardı?’ diyeceğimiz günü bir hatırla!”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Allah’ın, onları hep birden toplayacağı, sonra da meleklerle, ‘Bunlar mı size ibadet ediyorlardı?’ diyeceği günü bir hatırla!” şeklinde olmaktadır.⁷⁸⁸

Sebe 47. âyet:

باسكان الياء:ص
... فَهُوَ لَكُمْ إِذَا آخَرِي...
أَخَرِي ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Yûnus 72. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷⁸⁹

Sebe 48. âyet:

بكسر الغين:ص
... بِالْحَقِّ عَلَامُ الْغُيُوبِ
الْغُيُوبِ ص
ع.....

⁷⁸⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 350; Paluvî, *Zubde*, s. 113; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 37b.

⁷⁸⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 587-588.

⁷⁸⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 351; Paluvî, *Zubde*, s. 113; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 37b.

⁷⁸⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 590.

⁷⁸⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 351; Paluvî, *Zubde*, s. 113; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 37b.

Bu âyetteki ihtilaf el-Mâide 109. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷⁹⁰

Sebe 52. âyet:

بِالْهَمْزَةِ مَكَانَ الْوَاوِ:ص
... وَأَنَّى لَهُمُ التَّنَاطُشُ...
..... التَّنَاطُشُص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “التَّنَاطُشُ/et-tenâvuşu” kelimesini و/vâv harfî yerine ه/hemze ile “التَّنَاطُشُ/et-tenâvuşu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷⁹¹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “(Azabı görünce), ‘ona inandık derler’ ama onlar için, artık uzak bir yerden (dünyadan) imanı tehir etmek nasıl mümkün olur?”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “(Azabı görünce), ‘ona inandık derler’ ama onlar için, artık uzak bir yerden (dünyadan) iman elde etmek nasıl mümkün olur?” şeklinde olmaktadır.⁷⁹²

2.35. Fâtır Sûresi

Fâtır 8. âyet:

كِرَآى كَوْكَبَا فِى الْاِنْعَامِ:ص
... فَرَّاهُ حَسَنًا...
..... امالة.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 76. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷⁹³

Fâtır 9. âyet:

عَنْ تَخْفِيفِ يَاءِ:ص
... فَسَقْنَاهُ إِلَىٰ بَلَدٍ مِّيتٍ...
..... مِيتٍص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Âl-i ‘İmrân 27. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷⁹⁴

Fâtır 26. âyet:

بِإِذْعَامِ التَّاءِ فِى الدَّالِ: ص
... ثُمَّ أَخَذْتُ الَّذِينَ كَفَرُوا...
..... أَخَذْتُص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara sûresinde 51. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷⁹⁵

⁷⁹⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 351; Paluvî, *Zubde*, s. 113.

⁷⁹¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 351; Paluvî, *Zubde*, s. 113; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 37b.

⁷⁹² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 590-591.

⁷⁹³ Paluvî, *Zubde*, s. 114.

⁷⁹⁴ Paluvî, *Zubde*, s. 113; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 37b.

⁷⁹⁵ Paluvî, *Zubde*, s. 114.

Fâtır 33. âyet:

بإبدال الهمزة الاولى واوا:ص

... مِنْ ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا وَلِيَّاسُهُمْ...

..... وَلُؤْلُؤًا.....ص

ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Hacc 23. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁷⁹⁶

Fâtır 40. âyet:

بفتح الباء:ص

... أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا فَهُمْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ...

..... بَيِّنَاتٍ...ص

ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “بَيِّنَةٍ/beyyinetin” kelimesini ن/nûn harfinden sonra /elif

harfi ile “بَيِّنَاتٍ/beyyinâtin”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁷⁹⁷ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “açık delillere mi sahip bulunuyorlar?”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Açık bir delile mi sahip bulunuyorlar?” şeklinde olmaktadır.⁷⁹⁸

2.36. Yâsîn Sûresi

Yâsîn 1. âyet:

قرأ بامالة فتحت الباء و بادغام النون في الواو في الوصل هنا:ص

يس (١) وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ

امالة.....ص

ع.....

Şu‘be, bu âyetteki hurûf-u mukatta‘adaki ي/yâ harfini vaslen ve vakfen imâle

ile, س/sin harfini ise vaslen “يس وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ/yâsîiiiivvelķur’âni’l-ħakîm” şeklinde idğam-ı me‘al-ğunne yaparak; Hafs ise bu hurûf-u mukatta‘ayı imâle ve idğam yapmaksızın okumuştur.⁷⁹⁹

Yâsîn 5. âyet:

برفع:ص

تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ

تَنْزِيلَ.....ص

ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “تَنْزِيلَ/tenzîle” kelimesini merfû olarak “تَنْزِيلُ/tenzîlu”; Hafs

ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁰⁰ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (mahzuf mübtedanın haberi kabul ederek): “(Bu Kur’an) üstün ve

⁷⁹⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 352; Paluvî, *Zubde*, s. 114; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 37b.

⁷⁹⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 352; Paluvî, *Zubde*, s. 114; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 37b.

⁷⁹⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 592.

⁷⁹⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 353; Paluvî, *Zubde*, s. 114; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 38a.

⁸⁰⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 353; Paluvî, *Zubde*, s. 114.

çok merhametli Allah'ın indirdiğidir (kitaptır)", Hafs'ın okuyuşuna göre ise: "(Bu Kur'an) üstün ve çok merhametli Allah tarafından indirilmiştir" şeklinde olmaktadır.⁸⁰¹

Yâsîn 9. âyet:

في الحرفين بضم السين:ص
وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا...
سَدًّا سَدًّا ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Kehf 94. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁸⁰²

Yâsîn 14. âyet:

بالتخفيف الزاى: ص
... فَكَذَّبُوهُمْ فَعَزَّزْنَا بِنَالِثٍ ...
عَزَّزْنَا ص
ع.....

Şu'be, bu âyetteki "فَعَزَّزْنَا/fe'azzezânâ" kelimesini tahfif ile "فَعَزَّزْنَا/fe'azeznâ"; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁰³ Şu'be'nin okuyuşuna göre âyetin manası: "Biz de onlara üçüncü bir elçi ile destekleyerek galip kıldık", Hafs'ın okuyuşuna göre ise: "Biz de onlara üçüncü bir elçi ile destek vermiştik" şeklinde olmaktadır.⁸⁰⁴

Yâsîn 34. âyet:

بكسر العين:ص
وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ
الْعُيُونِ ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Hicr 45. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁸⁰⁵

Yâsîn 52. âyet:

في الوصل عن سكتة: ع
... مِنْ مَرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ ...
ص.....
ع..... سكتة.....

Şu'be, bu âyetteki "مَرْقَدِنَا/merqadinâ" ve "هَذَا/hâzâ" kelimeleri arasında sekte yapmaksızın; Hafs ise sekte ile okumuştur.⁸⁰⁶ Hafs, mü'min ve meleklerle ait olan, "Bu, Rahman'ın vaad ettiği şeydir. Peygamberler doğru söylemişler" cümlesini;

⁸⁰¹ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 596.

⁸⁰² İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 353; Paluvî, *Zubde*, s. 114; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 38a.

⁸⁰³ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 353; Paluvî, *Zubde*, s. 114; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 38a.

⁸⁰⁴ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 597.

⁸⁰⁵ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 353; Paluvî, *Zubde*, s. 115.

⁸⁰⁶ Dimyâtî, *İthâf*, s. 468; İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 353; Paluvî, *Zubde*, s. 115; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 38a.

kafirlerle ait olan, “*Vay başımıza gelene! Kim bizi diriltip mezarımızdan çıkardı?*” cümlesinden ayırmak için anlamı dikkate alarak sekte yapmayı uygun görmüştür.⁸⁰⁷

Yâsîn 67. âyet:

با الالف بعد النون: ص
... عَلَى مَكَانِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا ...
... مَكَانَاهُمْ
ع

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 135. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸⁰⁸

2.37. eş-Şâffât Sûresi

eş-Şâffât 6. âyet:

بالنصب: ص
إِنَّا زَيْنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِزِينَةِ الْكَوَاكِبِ
... الْكَوَاكِبِ
ع

Şu‘be, bu âyetteki “*الْكَوَاكِبِ/el-kevâkibi*” kelimesini mansub olarak “*الْكَوَاكِبِ/el-kevâkibe*”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁰⁹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (masdarın mef‘ulün bihi kabul edip nasb olarak): “*Biz, en yakın göğü yıldızları süslemekle (yıldızları süsleyerek) süsledik*”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “*Biz, en yakın göğü zinetlerle, yıldızlarla donattık*” şeklinde olmaktadır.⁸¹⁰

eş-Şâffât 8. âyet:

باسكان السين مخففة و تخفيف الميم: ص
لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ...
... يَسْمَعُونَ
ع

Şu‘be, bu âyetteki “*يَسْمَعُونَ/yessemme‘ûne*” kelimesini *س/sin* harfini iskân ile *م/mîm* harfini tahfîf ile “*يَسْمَعُونَ/yesme‘ûne*”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸¹¹ Bu ihtilaftan dolayı manada fazla bir değişiklik olmamaktadır.⁸¹²

⁸⁰⁷ Çollak, *Hafs Rivâyetiyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Huccetleriyle Âsım Kırâatı*, s. 69.

⁸⁰⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 355; Paluvî, *Zubde*, s. 115; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 38a.

⁸⁰⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 356; Paluvî, *Zubde*, s. 116; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 38a.

⁸¹⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 604.

⁸¹¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 356; Paluvî, *Zubde*, s. 116; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 38a.

⁸¹² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 605.

eş-Şâffât 16-53. Âyetler:

عن ضم ميم: ص
أَيَّدَا مِتْنَا وَكُنَّا...
... مُتْنَا.....ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf Meryem 23. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸¹³

eş-Şâffât 55. âyet:

كَرَأَك فِي الْاَنْبِيَاءِ: ص
... فَاطْلَعُ قُرْأَهُ فِي سَوَاءِ الْجَحِيمِ ...
.....امالة.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 76. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸¹⁴

eş-Şâffât 102. âyet:

بكسر الياء: ص
قَالَ يَا بُيَّيْ اِنِّي اَرَى...
.....بُيَّيْ.....ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf Yûsuf 5. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸¹⁵

eş-Şâffât 126. âyet:

برفع الاسماء الثلاثة: ص
اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ
اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ”/Allâhe rabbekum ve rabbe” ifadesinde

lafzatullahı, ikinci ve üçüncü kelimelerin ب/bâ harfini damme ile “اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ”/Allâhu rabbukum ve rabbu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸¹⁶ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (ilk kelimeyi mübteda ikinciye haber kabul ederek): “Sizin ve babalarınızın Rabbi Allah’tır”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise ilk kelimeyi önceki âyette geçen “أَحْسَنَ/ve ehsene” den bedel, ikinci kelimeyi de birinci kelimenin sıfatı kabul ederek: “Sizin ve babalarınızın Rabbi olan Allah’ı ” şeklinde olmaktadır.⁸¹⁷

eş-Şâffât 155. âyet:

بتسديد الذال:ص
أَفَلَا تَذَكَّرُونَ
... تَذَكَّرُونَ...ص
ع.....

⁸¹³ Paluvî, *Zubde*, s. 116.

⁸¹⁴ Paluvî, *Zubde*, s. 116.

⁸¹⁵ Paluvî, *Zubde*, s. 116.

⁸¹⁶ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 360; Paluvî, *Zubde*, s. 117; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 38a.

⁸¹⁷ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 610.

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 152. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁸¹⁸

2.38. Şâd Sûresi

Şâd 23. âyet:

باسكان الياه:ص
...وَيَسْئَلُونَ نَجْدَةً وَلِيَّ نَجْدَةٍ...
...وَلِيَّ...ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf İbrâhîm 22. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁸¹⁹

Şâd 57. âyet:

بتخفيف السين:ص
هَذَا فَلْيَذُوقُوهُ حَمِيمٌ وَعَسَاقٌ
...عَسَاقٌ...ص
ع

Şu‘be, bu âyetteki “عَسَاقٌ/ğassâkûn” kelimesini, tahfif ile “عَسَاقٌ/ğasâkûn”; Hafs

ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸²⁰

Şâd 69. âyet:

باسكان الياه:ص
مَا كَانَ لِي مِنْ عِلْمٍ...
...لِي...ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf İbrâhîm 22. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁸²¹

2.39. ez-Zümer Sûresi

ez-Zümer 39. âyet:

با الالف بعد النون : ص
قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَائِكُمْ...
...مَكَائِكُمْ...ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 135. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁸²²

ez-Zümer 61. âyet:

با الالف بعد الزاي : ص
وَيُنَجِّي اللَّهُ الَّذِينَ اتَّقَوْا بِمَفَازِهِمْ...
...بِمَفَازِهِمْ...ص
ع

Şu‘be, bu âyetteki “بِمَفَازِهِمْ/bimefâzetihim” kelimesini ز/ze harfinden sonra bir

elif harfi ile “بِمَفَازِهِمْ/bimefâzâtihim”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki

⁸¹⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 360; Paluvî, *Zubde*, s. 117.

⁸¹⁹ Paluvî, *Zubde*, s. 117; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 38a.

⁸²⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 361; Paluvî, *Zubde*, s. 118; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 38a.

⁸²¹ Paluvî, *Zubde*, s. 118.

⁸²² Paluvî, *Zubde*, s. 119.

şekliyle okumuştur.⁸²³ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (cemi sigasında): “Başarılarından ötürü (azabtan) kurtarır”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise (müfred sigasında): “Başarısından ötürü (azabtan) kurtarır” şeklinde olmaktadır.⁸²⁴

2.40. el-Mü’min (Ğâfir) Sûresi

el-Mü’min 1. âyet:

بِأَمَلِهَا : ص
ح
امالة... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki hurûf-u mukatta‘ada bulunan ح/ha harfini, imâle ile; Hafs ise imâlesiz okumuştur.⁸²⁵

el-Mü’min 5. âyet:

يَاذَعَامِ النَّاءِ فِي الدَّالِ : ص
... فَأَخَذْتُهُمْ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ
.. فَأَخَذْتُهُمْ..... ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-Bakara 51. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸²⁶

el-Mü’min 26. âyet:

بِفَتْحِ الْيَاءِ وَالْهَاءِ : ص
أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ...
.. يُظْهِرَ..... الْفَسَادُ..... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يُظْهِرَ/yuzhira” ve “الْفَسَادَ/el-feşâde” kelimelerinin ilkinin ي/yâ ve ه/he harflerini fetha ile “يُظْهِرَ/yezhera”, ikinci kelimeyi merfû olarak “الْفَسَادَ/elfesâdu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸²⁷ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Firavun: ... yeryüzünde bozgunculuk çıkacağından korkuyorum' dedi”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Firavun: ... (Musa’nın) yeryüzünde bozgun çıkaracağından korkuyorum' dedi” şeklinde olmaktadır.⁸²⁸

⁸²³ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 363; Paluvî, *Zubde*, s. 119; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 38a.

⁸²⁴ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 624.

⁸²⁵ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 364; Paluvî, *Zubde*, s. 119; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 38b.

⁸²⁶ Paluvî, *Zubde*, s. 119.

⁸²⁷ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 365; Paluvî, *Zubde*, s. 120; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 38b.

⁸²⁸ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 629-630; Karaçam, *Kıraat İlminin Kur'ân Tefsirindeki Yeri*, s. 208-209.

el-Mü'min 37. âyet:

بالرفع: ص
أَسْبَابَ السَّمَاوَاتِ فَأَطَّلِعَ إِلَى...
فَأَطَّلِعُ.....ص
ع.....

Şu'be, bu âyetteki “فَأَطَّلِعَ/fe eṭṭali'a” kelimesini merfû olarak “فَأَطَّلِعَ/fe eṭṭali'u”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸²⁹ Şu'be'nin okuyuşuna göre âyetin manası: “فَأَطَّلِعَ/fe eṭṭali'u” kelimesini “أَبْلَغُ/ebluğu” üzerine atfederek: “Firavun dedi ki: ... göklerin yollarına erişerek Mûsâ'nın ilâhına ulaşır ve onu görürüm”, Hafs'ın okuyuşuna göre ise “فَأَطَّلِعَ/fe eṭṭali'a” kelimesini temenniye cevap kabul ederek: “Firavun dedi ki: ... göklerin yollarına erişerek Mûsâ'nın ilâhını görürüm” şeklinde olmaktadır.⁸³⁰

el-Mü'min 40-60. âyetler: يضم الياء وفتح الحاء: ص

... فَأُولَئِكَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ... (٤٠) سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ (٦٠)
يَدْخُلُونَ.....سَيَدْخُلُونَ.....ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf en-Nisâ 124. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸³¹

el-Mü'min 46. âyet:

بضم الهمزة و الحاء بدأ و بوصلها وصلا: ص
... وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا...
أَدْخِلُوا.....ص
ع.....

Şu'be, bu âyetteki “أَدْخِلُوا/edḥilû” kelimesini kat' hemzesinin yerine vasl hemzesi ile, خ/ḥa harfini damme ile “أَدْخِلُوا/udḥulû”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸³² Şu'be'nin okuyuşuna göre âyetin manası: (hitabı Firavun ailesine kabul ederek, emri sülâsi bâbtan getirip): “Kıyamet çıktığı gün, 'Ey Firavun ailesi! azabın en ağırına girin!' denir”, Hafs'ın okuyuşuna göre ise (hitabı meleklere kabul edip, fiili ziyade bâbtan): “Kıyamet çıktığı gün, 'Firavun'un adamlarını azabın en ağırına sokun' denir” şeklinde olmaktadır.⁸³³

⁸²⁹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 365; Paluvî, *Zubde*, s. 120; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 38b.

⁸³⁰ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, 631.

⁸³¹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 365; Paluvî, *Zubde*, s. 120-121; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 38b.

⁸³² İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 365; Paluvî, *Zubde*, s. 120; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 38b.

⁸³³ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 633.

el-Mü'min 67. âyet:

بَكَسْرَ الشَّيْنِ :ص
... ثُمَّ لَتَكُونُوا شُيُوحًا وَمِنْكُمْ ...
شُيُوحًا ص
ع.....

Şu'be, bu âyetteki “شُيُوحًا/şuyûhan” kelimesini, ش/şın harfini kesra ile شُيُوحًا/şiyûhan; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸³⁴
Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir⁸³⁵

2.41. Fuşşilet Sûresi

Fuşşilet 1. âyet:

بِأَمَلِهَا :ص
حـ
امالة...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Mü'min 1. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸³⁶

Fuşşilet 29. âyet:

بِاسْكَانِ الرَّاءِ :ص
... رَبَّنَا أَرِنَا الَّذِينَ أَضَلَّانَا ...
أَرِنَا ص
ع.....

Şu'be, bu âyetteki “أَرِنَا/erinâ” kelimesini iskân ve tefhîm ile “أَرِنَا/ernâ” ; Hafs ise terkîk ile elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸³⁷ “أَرِنَا/ernâ” ve “أَرِنَا/erinâ” kelimelerinin aslı “أَرِنَا/er-i'nâ” olup, bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁸³⁸

Fuşşilet 44. âyet:

بِالتَّسْهِيلِ :ع
... لَوْلَا فَضَّلْتَ أَيَّاهُ أَعْجَمِيٍّ وَعَرَبِيٍّ ...
ص
ع..... تسهيل

Şu'be, bu âyetteki “أَعْجَمِيٍّ/e e'cemiyyun” kelimesini elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle; Hafs ise teshîl ile okumuştur.⁸³⁹ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁸⁴⁰

⁸³⁴ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 226; Paluvî, *Zubde*, s. 121.

⁸³⁵ Muhammed b. Mukrim b. Manzûr, *Lisânu'l-'Arab*, Kahire, Dâru'l-Me'ârif, h. 1119, IV. 2373.

⁸³⁶ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 366; Paluvî, *Zubde*, s. 121; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 38b.

⁸³⁷ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 366-367; Paluvî, *Zubde*, s. 121; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 38b.

⁸³⁸ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 636.

⁸³⁹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 367; Paluvî, *Zubde*, s. 121-122; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 38b.

⁸⁴⁰ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 637.

Fuṣṣilet 47. âyet:

بغير الف:ص
... وَمَا تَخْرُجُ مِنْ ثَمَرَاتٍ ...
ثَمَرَاتٍ ... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “ثَمَرَاتٍ/semerâtin” kelimesini /elif harfî olmaksızın “ثَمَرَاتٍ/semeratin”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁴¹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Meyve tomurcuğundan ancak O’nun bilgisiyle çıkar”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Meyveler tomurcuklarından ancak O’nun bilgisiyle çıkar” şeklinde olmaktadır.⁸⁴²

2.42. eş-Şûrâ Sûresi

eş-Şûrâ 1. âyet:

بأماثلها:ص
حم
امالة....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Mü’min 1. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸⁴³

eş-Şûrâ 5. âyet:

با لنون ساكنة مكان التاء وكسر الطاء مخففة : ص
تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَنْقَطِرُنَ ...
يَنْقَطِرُنَ ... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Meryem 90. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸⁴⁴

eş-Şûrâ 20. âyet:

اسكان الهاء:ص
... وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ مِنْهَا ...
نُؤْتِهِ ... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Âl-i ‘İmrân 145. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸⁴⁵

eş-Şûrâ 25. âyet:

بالياء:ص
... وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ
يَفْعَلُونَ ... ص
ع.....

⁸⁴¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 367; Paluvî, *Zubde*, s. 122; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 38b.

⁸⁴² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 637-638.

⁸⁴³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 367; Paluvî, *Zubde*, s. 122.

⁸⁴⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 367; Paluvî, *Zubde*, s. 122; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 39a.

⁸⁴⁵ Paluvî, *Zubde*, s. 122.

Şu‘be, bu âyetteki “تَفْعَلُونَ/tef‘alûne” kelimesini ي/yâ harfî ile “يَفْعَلُونَ/yef‘alûne”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁴⁶ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (gaib sigasında): “Kötülükleri bağışlayan ve onların yaptıklarını bilendir”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise (muhatap sigasında): “Kötülükleri bağışlayan ve yaptıklarınızı bilendir” şeklinde olmaktadır.⁸⁴⁷

2.43. ez-Zuḥruf Sûresi

ez-Zuḥruf 1. âyet:

بِأَمَلِهَا :ص
ح
امالة...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Mü’min 1. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸⁴⁸

ez-Zuḥruf 15. âyet:

بضم الزاى:ص
وَجْعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا...
جُزْءًا...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 260. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸⁴⁹

ez-Zuḥruf 18. âyet:

بفتح الياء و اسكان النون و تخفيف الشين :ص
أَوْ مَنْ يُنْشَأُ فِي الْحُلِيِّةِ...
يُنْشَأُ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يُنْشَأُ/yuneşşeu” kelimesini ي/yâ harfini fetha ile, ن/nûn harfini iskân ile ش/şın harfini tahfifle “يَنْشَأُ/yenşeu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁵⁰ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (sülâsi ve ma‘lum sigasında): “Demek süs içinde yetişerek mücadele gücü olmayanı mı Allah’a isnad ediyorsunuz?”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise (ziyade bâbtan ve meçhul sigası ile): “Demek süs içinde yetiştirilerek mücadele gücü olmayanı mı Allah’a isnad ediyorsunuz?” şeklinde olmaktadır.⁸⁵¹

⁸⁴⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 367; Paluvî, *Zubde*, s. 122; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 39a.

⁸⁴⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 641.

⁸⁴⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 368; Paluvî, *Zubde*, s. 123.

⁸⁴⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 368; Paluvî, *Zubde*, s. 123.

⁸⁵⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 368; Paluvî, *Zubde*, s. 123; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 39a.

⁸⁵¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 646.

ez-Zuḥruf 24. âyet:

بضم القاف و جزم اللام من غير الف : ص
قَالَ أَوْلُوْهُ جُنَّتْكُمْ...
قُلْ.....ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-Enbiyâ 4. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸⁵²

ez-Zuḥruf 33-34. âyet:

كسر الباء في الحرفين: ص
... لِمَنْ يَكْفُرْ بِالرَّحْمَنِ لِيُيَوِّسَهُمُ... (٣٣) وَلِيُيَوِّسَهُمُ آبَاؤُنَا ... (٣٤)
لِيُيَوِّسَهُمُ... لِيُيَوِّسَهُمُ.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 189. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸⁵³

ez-Zuḥruf 38. âyet:

بالالف بعد الحمزة على التثنية : ص
حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا...
.....جَاءَنَا.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “جاءنا/câ’enâ” kelimesini ء/hemzedden sonra bir /elif harfi ile

“جاءنا/câ’ânâ” Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁵⁴

Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (tesniye gaib sigasında): “Sonunda o ikisi (kafir ve Şeytan) bize geldiklerinde, kafir, şeytana; ‘Keşke benimle senin aranda doğu ile batı arası kadar uzaklık olsaydı! Ne kötü arkadaşmışsın!’ der”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise (müfred gaib sigasında): “Sonunda (kafir) bize geldiğinde, arkadaşına (şeytana), ... der” şeklinde olmaktadır.⁸⁵⁵

ez-Zuḥruf 53. âyet:

بفتح السين و الف بعدها : ص
فَلَوْلَا أَلْقَىٰ عَلَيْهِ أَسْوَرَةٌ...
.....أَسْوَرَةٌ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “أسورة/esviratun” kelimesini س/sin harfini fetha ile ve

sonrasında /elif ile “أسورة/esâviratun”, Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁵⁶ Her iki okuyuşta cemi sigasında olup, mana aynıdır.⁸⁵⁷

⁸⁵² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 369; Paluvî, *Zubde*, s. 123; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 39a.

⁸⁵³ Paluvî, *Zubde*, s. 123.

⁸⁵⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 369; Paluvî, *Zubde*, s. 123; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 39a.

⁸⁵⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 650.

⁸⁵⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 369; Paluvî, *Zubde*, s. 123; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 39a.

⁸⁵⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 651.

ez-Zuḥruf 68. âyet:

بِأَثْبَاتِ الْيَاءِ مُفْتَوِحَةً وَصَلًا وَ سَاكِنَةً وَقَفًا: ص
يَا عِبَادِ لَا خَوْفٌ...
.. عِبَادِي ص
ع.....

Şu‘be, bu âyette aslı “عِبَادِي/‘ibadiye” olan “عِبَادِ/‘ibâdi” kelimesinin sonuna isbât ile fethalı bir ي/yâ harfî getirerek vasıl halinde “عِبَادِي/‘ibadiye”, vakıf halinde iskân ile “عِبَادِي/‘ibadi”, Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁵⁸ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁸⁵⁹

ez-Zuḥruf 71. âyet:

بَغِيرِ هَاءِ الثَّانِيَةِ: ص
... وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ...
..... تَشْتَهِي ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “تَشْتَهِي/teştehîhi” kelimesini ikinci ه/he harfî olmaksızın “تَشْتَهِي/teştehî”, Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁶⁰ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁸⁶¹

2.44. ed-Duḥân Sûresi

ed-Duḥân 1. âyet:

بِأَمَالَتِهَا: ص
حـ
امالة.... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Mü’min 1. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸⁶²

ed-Duḥân 25. âyet:

بِكَسْرِ الْعَيْنِ: ص
كَمْ تَرْكَبُوا مِنْ جَنَاطٍ وَعُيُونٍ
..... عِيُونٍ ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Ḥicr 45. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸⁶³

⁸⁵⁸ Paluvî, *Zubde*, s. 124; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 39a.

⁸⁵⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 653-654.

⁸⁶⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 370; Paluvî, *Zubde*, s. 123; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 39a.

⁸⁶¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 654.

⁸⁶² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 371; Paluvî, *Zubde*, s. 124.

⁸⁶³ Paluvî, *Zubde*, s. 124.

ed-Duḥân 45. âyet:

بالتاء:ص
كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ
..... تَغْلِيص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “يَغْلِي/yeğlî” kelimesini, ت/tâ ile “تَغْلِي/teğlî”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁶⁴ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası, 43. âyetteki “شَجَرَةً الرَّقْمِ/şecerete’z-eḳḳûmi” ifadesine atfen: “Zakkum ağacı, maden eriyiği gibidir. Karınlarda kaynar”, Hafs’a göre ise “طَعَامٌ/ṭa‘âmu’l-eṣîm” ifadesine atfen: “O günahkarların yemeği, maden eriyiği gibidir. Karınlarda kaynar” şeklinde olmaktadır.⁸⁶⁵

ed-Duḥân 52. âyet:

بكسر العين:ص
فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ
..... عِيُونٍ...ص
.....ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Ḥicr 45. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁸⁶⁶

2.45. el-Câsiye Sûresi

el-Câsiye 1. âyet:

بامالتها:ص
حـ
امالة....ص
.....ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Mü’min 1. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁸⁶⁷

el-Câsiye 6. âyet:

بالتاء:ص
...فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَ اللَّهِ وَآيَاتِهِ يُؤْمِنُونَ
.....تُؤْمِنُونَ...ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “يُؤْمِنُونَ/yu’minûne” kelimesini ت/tâ ile “تُؤْمِنُونَ/tu’minûne”

Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁶⁸ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (muhatap sigasında): “Artık Allah’tan ve O’nun

⁸⁶⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 371; Paluvî, *Zubde*, s. 124; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 39b.

⁸⁶⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 657.

⁸⁶⁶ Paluvî, *Zubde*, s. 124.

⁸⁶⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 371; Paluvî, *Zubde*, s. 124; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 39b.

⁸⁶⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 371; Paluvî, *Zubde*, s. 125; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 39b.

âyetlerinden sonra hangi söze inanacaksınız?”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise (gaib sigasında): “... hangi söze inanacaklar?” şeklinde olmaktadır.⁸⁶⁹

el-Câsiye 9. âyet:

بِالْحَمْزَةِ مَكَانَ الْوَاوِ:ص
وَإِذَا عَلِمَ مِنْ آيَاتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَهَا هُزُوًا
هُزُوًا...ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 67. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁸⁷⁰

el-Câsiye 11. âyet:

بِخَفْضِ الْمِيمِ:ص
... هُمْ عَذَابٌ مِنْ رَجْزٍ أَلِيمٍ
أَلِيمٍ...ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf Sebe 5. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁸⁷¹

el-Câsiye 21. âyet:

بِالرَّفْعِ:ص
... سَوَاءٌ يَخَيُّهُمْ وَمَمَائِهِمْ...
سَوَاءٌ...ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Hacc 25. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁸⁷² Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Onların hayatları ve ölümleri aynıdır”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Hayatlarının ve ölümlerinin bir olacağını mı sanıyorlar?” şeklinde olmaktadır.⁸⁷³

el-Câsiye 23. âyet:

بِتَسْدِيدِ الذَّالِ:ص
... أَفَلَا تَذَكَّرُونَ
تَذَكَّرُونَ...ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 152. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁸⁷⁴

el-Câsiye 35. âyet:

ادْغَامُ التَّاءِ فِي الذَّالِ :ص
بِالْحَمْزَةِ مَكَانَ الْوَاوِ:ص
... دَلِكُمْ بِأَنكُمْ اتَّخَذْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ هُزُوًا...
أَتَّخَذْتُمْ هُزُوًا...ص
ع

Şu‘be, bu âyetteki ilk ihtilaf el-Bakara 52, ikinci ihtilaf el-Bakara 67. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁸⁷⁵

⁸⁶⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 659.

⁸⁷⁰ Paluvî, *Zubde*, s. 125.

⁸⁷¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 372; Paluvî, *Zubde*, s. 125; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 39b.

⁸⁷² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 372; Paluvî, *Zubde*, s. 125; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 39b.

⁸⁷³ Çetin, *Kıraatların Tefsire Etkisi*, s. 331-332.

⁸⁷⁴ Paluvî, *Zubde*, s. 125.

⁸⁷⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 372; Paluvî, *Zubde*, s. 125.

2.46. el-Aḥkâf Sûresi

el-Aḥkâf 1. âyet:

بامالتها :ص
حم
امالة...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Mü'min 1. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁸⁷⁶

el-Aḥkâf 16. âyet:

بالياء مضمومة : ص
بالرفع:ص
بالياء مضمومة: ص
أُولَئِكَ الَّذِينَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَنَتَجَاوَزُ...
..... نَتَقَبَّلُ أَحْسَنُ يُتَجَاوَزُ.....ص
ع.....

Şu'be, bu âyetteki “نَتَقَبَّلُ/netekâbbelu”, “أَحْسَنُ/ehsene” ve “نَتَجَاوَزُ/netecâvezu”,

kelimelerini, birinci ve üçüncü kelimeleri maḍmûm ي/yâ harfî ile “نَتَقَبَّلُ/yutekâbbelu” ve “نَتَجَاوَزُ/yutecâvezu”, ikinci kelimeyi ise merfu olarak “أَحْسَنُ/ehsenu”; Hafs ise “نَتَقَبَّلُ/netekâbbelu” ve “نَتَجَاوَزُ/netecâvezu” kelimelerini ma'lum mütekellim sigasında, “أَحْسَنُ/ehsene” kelimesini ise mef'ul olarak elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle nasb okumuştur.⁸⁷⁷ Şu'be'nin okuyuşuna göre âyetin manası: “نَتَقَبَّلُ/yutekâbbelu” ve “نَتَجَاوَزُ/yutecâvezu” kelimelerini meçhul gaib sigasında, “أَحْسَنُ/ehsenu” kelimesini ise naib-i fail kabul ederek (ref olarak): “*İşte, yaptıklarının iyisinin kabul edileceği ve günahlarının bağışlayacağı bu kimseler cennetlikler arasındadırlar*”, Hafs'ın okuyuşuna göre ise gaib sigasında: “*İşte, yaptıklarının iyisini kabul edeceğimiz ve günahlarını bağışlayacağımız bu kimseler cennetlikler arasındadırlar*” şeklinde olmaktadır.⁸⁷⁸

el-Aḥkâf 67. âyet:

من غير تنوين فقط:ص
وَالَّذِي قَالَ لَوْلَايَ أُفٍّ لَّكُمَا...
..... أُفٍّ.....ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-İsrâ 23. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁸⁷⁹

⁸⁷⁶ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 372; Paluvî, *Zubde*, s. 125; Bâkîllânî, *Risâle*, vr. 39b.

⁸⁷⁷ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 373; Paluvî, *Zubde*, s. 125; Bâkîllânî, *Risâle*, vr. 39b.

⁸⁷⁸ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 664.

⁸⁷⁹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 373; Paluvî, *Zubde*, s. 125.

2.47. Muḥammed Sûresi

Muḥammed 4. âyet:

قرأ بفتح القاف و التاء و الف بينهما:ص
... وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ...
... قَاتِلُوا.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “قُتِلُوا/ḳutilû” kelimesini ق/ḳâf ve ت/tâ harfini fetha ile, aralarında bir /elif harfî ile “قَاتِلُوا/ḳâtelû”, Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁸⁰ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası ziyade bâbtan: “Allah yolunda savaşınlara gelince, ...”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise meçhul fiil olarak: “Allah yolunda öldürülenlere gelince, ...” şeklinde olmaktadır.⁸⁸¹

Muḥammed 26. âyet:

بفتح الهمزة:ص
... وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ
... أَسْرَارَهُمْ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “إِسْرَارَهُمْ/îsrârahum” kelimesini ء/hemzeyi fetha ile “أَسْرَارَهُمْ/esrârahum” Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁸² Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “سِرٌّ/sirrun” kelimesinin cemi‘si kabul ederek: “Allah, onların gizlice konuşmalarını bilir”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise müfred masdar kabul ederek: “Allah, onların gizlice konuşmasını bilir” şeklinde olmaktadır.⁸⁸³

Muḥammed 28. âyet:

بضم الراء:ص
... مَا أَسْخَطَ اللَّهُ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ ...
... رِضْوَانَهُ.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Âl-i ‘İmrân sûresi 15. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸⁸⁴

Muḥammed 31. âyet:

بالياء:ص
وَلَيُبْلَوَنَّكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ الْمُحَاجِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَتَبْلُوَ أَخْبَارَكُمْ
لَيُبْلَوَنَّكُمْ.....ص
ع.....

⁸⁸⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 374; Paluvî, *Zubde*, s. 126; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 39b.

⁸⁸¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 666.

⁸⁸² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 374; Paluvî, *Zubde*, s. 126; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 39b.

⁸⁸³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 669.

⁸⁸⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 374; Paluvî, *Zubde*, s. 126; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 39b.

Şu‘be, bu âyetteki “لَيَبْلُوكُنَّكُمْ/lenebluvennekum”, “نَعْلَمَ/ne‘leme” ve “نَبْلُو/nebluve”, kelimelerini gaib sigasında “لَيَبْلُوكُنَّكُمْ/leyebluvennekum”, “نَعْلَمَ/ye‘leme” ve “نَعْلَمَ/yebluve”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁸⁵

Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (müfred gaib sigasında): “Allah (cc.), içinizden, cihad edenleri ve sabredenleri belirleyinceye ve durumlarınızı ortaya koyuncaya kadar sizi deneyecektir”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise (mütakellim sigası ile): “Andolsun, içinizden, cihad edenleri ve sabredenleri belirleyinceye ve durumlarınızı ortaya koyuncaya kadar sizi deneyeceğiz” şeklinde olmaktadır.⁸⁸⁶

Muhammed 35. âyet:

بِكَسْرِ السَّيْنِ : ص
فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلَامِ...
السَّلَامِ... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Enfâl 61. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁸⁸⁷ “السَّلَامِ/es-silm”

kelimesi, daha önce el-Enfâl 61. âyetle izah ettiğimiz üzere “İslam” manasına da gelmektedir. Ancak âyetin genel manasına baktığımızda her iki okuyuşun da “barış” manasında kullanıldığı görüşü daha isabetlidir.

2.48. el-Fetiḥ Sûresi

el-Fetiḥ 10. âyet:

بِكَسْرِ هَاءِ : ص
... بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهُ اللَّهَ...
عَلَيْهِ... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “عَلَيْهِ/‘aleyhu” kelimesini ه/he harfini kesra ile “عَلَيْهِ/‘aleyhi”;

Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁸⁸ Bu ihtilaftan dolayı manada bir değişiklik yoktur.⁸⁸⁹

el-Fetiḥ 29. âyet:

بِضَمِّ الرَّاءِ: ص
... فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا...
رِضْوَانًا... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Âl-i ‘İmrân sûresi 15. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁸⁹⁰

⁸⁸⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 375; Paluvî, *Zubde*, s. 127; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 39b.

⁸⁸⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 670.

⁸⁸⁷ Paluvî, *Zubde*, s. 126; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 39b.

⁸⁸⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 375; Paluvî, *Zubde*, s. 127; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 39b-40a.

⁸⁸⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 672.

2.49. el-Ḥucurât Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.50. Kâf Sûresi

Kâf 3. âyet:

عن ضم ميم : ص
أَيُّدَا مِئْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ...
ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf Meryem 23. âyetinde izah ettiğimiz gibidir.⁸⁹¹

Kâf 30. âyet:

بالياء:ص
يَوْمَ نَقُولُ لِحَنَئِمَّ هَلْ امْتَلَأْتِ...
ص
ع

Şu‘be, bu âyetteki “نَقُولُ/neḳûlu” kelimesini gaib sigasında “يَقُولُ/yeḳûlu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁹² Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “O gün Allah (cc.): Cehenneme, ‘doldun mu?’ der, O da, ‘daha var mı?’ der”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “O gün Cehenneme, ‘doldun mu?’ deriz. O da, ‘daha var mı?’ der” şeklinde olmaktadır.⁸⁹³

2.51. ez-Zâriyât Sûresi

ez-Zâriyât 15. âyet:

بكسر العين:ص
إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ
ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Ḥicr 45. âyetinde izah ettiğimiz gibidir.⁸⁹⁴

ez-Zâriyât 23. âyet:

بالرفع:ص
...إِنَّهُ لَحَقُّ مِثْلٍ مَا أَنْتُمْ تَنْطِفُونَ
ص
ع

Şu‘be, bu âyetteki “مِثْلٍ/misle” kelimesini merfû olarak “مِثْلٌ/mislu”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁸⁹⁵ Şu‘be’nin okuyuşuna

⁸⁹⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 375; Paluvî, *Zubde*, s. 127.

⁸⁹¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 376; Paluvî, *Zubde*, s. 128; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 40a.

⁸⁹² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 376; Paluvî, *Zubde*, s. 128; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 40a.

⁸⁹³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 678.

⁸⁹⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 377; Paluvî, *Zubde*, s. 128.

⁸⁹⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 377; Paluvî, *Zubde*, s. 128; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 40a.

göre âyetin manası: “مِثْلُ/mislu” kelimesi “حَقُّ/haqqun” kelimesinin sıfatı olarak: “Göğün ve yerin Rabbine andolsun ki o (size va’dolunanlar), sizin hak konuşmanız gibidir”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise mahzûf “حَقُّ/haqqan” kelimesinin te’kîdi kabul ederek: “Göğün ve yerin Rabbine andolsun ki o (size va’dolunanlar), sizin konuşmanız gibi gerçektir” şeklinde olmaktadır.⁸⁹⁶

ez-Zâriyât 49. âyet:

بتسديد الذال: ص
لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ
تَذَكَّرُونَ... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 152. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸⁹⁷

2.52. eṭ-Ṭûr Sûresi

eṭ-Ṭûr 24. âyet:

بإبدال الهمزة الاولى واو: ص
كَانَ لَهُمْ لَوْلَا مَكْنُونٌ
لَوْلَا..... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Ḥacc 23. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁸⁹⁸

eṭ-Ṭûr 37. âyet:

با الصاد مكان السين: ع
أَمْ هُمُ الْمُضْطَرُونَ
..... الْمُضْطَرُونَ... ص
..... الْمُضْطَرُونَ... ع
..... الْمُضْطَرُونَ

Şu‘be, bu âyetteki “الْمُضْطَرُونَ/el-muşaytirûn” kelimesini, sadece şâd ile “الْمُضْطَرُونَ/el-muşaytirûn”; Hafs’ın talebelerinden Amr b. Sabbâh, (س) vechi ile “الْمُسَيْطَرُونَ/museytirûn”; Ubeyd b. Sabbâh da (ص) vechi ile “الْمُضْطَرُونَ/muşaytirûn” şeklinde okumuştur.⁸⁹⁹ Tercih edilen ve uygulanan vecih, cumhurun da tercihi olan Ubeyd b. Sabbâh’tan gelen (ص) vechidir. Kelimenin okunuşunda her iki vecihte de mana değişmemektedir.

⁸⁹⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 679.

⁸⁹⁷ Paluvî, *Zubde*, s. 129.

⁸⁹⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 378; Paluvî, *Zubde*, s. 129.

⁸⁹⁹ Dimyâtî, *İthâf*, 160; İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 378; Paluvî, *Zubde*, s. 129.

2.53. en-Necm Sûresi

en-Necm 11-13-18. âyetler:

كرأى كوكبا فى الانعام:ص

... مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى (١١) وَلَقَدْ رَأَاهُ... (١٣) لَقَدْ رَأَى... (١٨)

.....امالة.....امالة.....امالة.....ص

.....ع

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 76. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹⁰⁰

2.54. el-Ğamer Sûresi

el-Ğamer 12. âyet:

بكسر العين:ص

وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا...

.....عُيُونًا.....ص

.....ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Ğicr 45. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹⁰¹

2.55. er-Rağmân Sûresi

er-Rağmân 22. âyet:

بإبدال الهمزة الاولى واوا:ص

يَخْرِجُ مِنْهُمَا اللَّوْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ

.....اللَّوْلُؤُ.....ص

.....ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Ğacc 23. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹⁰²

2.56. el-Vâkı‘a Sûresi

el-Vâkı‘a 23. âyet:

بإبدال الهمزة الاولى واوا:ص

كَأَمْثَالِ اللَّوْلُؤِ الْمَكْنُونِ

.....اللَّوْلُؤُ.....ص

.....ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Ğacc 23. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹⁰³

el-Vâkı‘a 37. âyet:

باسكان الراء:ص

عُرْبًا أُنْزَابًا

عُرْبًا.....ص

.....ع

⁹⁰⁰ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 379; Paluvî, *Zubde*, s. 129.

⁹⁰¹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 380; Paluvî, *Zubde*, s. 131.

⁹⁰² İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 381; Paluvî, *Zubde*, s. 131.

⁹⁰³ Paluvî, *Zubde*, s. 132.

Şu‘be, bu âyetteki “عُرْبًا/‘uruben” kelimesini, iskân ile “عُرْبًا/‘urben”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁰⁴ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁹⁰⁵

el-Vâkı‘a 47. âyet:

عن ضم ميم : ص
...يُعْلُونَ أَيَّذَا مَتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ...
مُتْنَا ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Meryem 23. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁹⁰⁶

el-Vâkı‘a 62. âyet:

بتسديد الذال: ص
...فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ
تَذَكَّرُونَ... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 152. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁹⁰⁷

el-Vâkı‘a 66. âyet:

بزيادة همزة واحدة مفتوحة : ص
إِنَّا لَمُعْرِضُونَ
عَإِنَّا ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “إِنَّا/innâ” kelimesini istifhâm hemzesi ile “عَإِنَّا/einnâ”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁰⁸ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Gerçekten biz ziyanda mıyız?”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Muhakkak biz çok ziyandayız!” şeklinde olmaktadır.⁹⁰⁹

2.57. el-Ĥadîd Sûresi

el-Ĥadîd 9. âyet:

عن عدم اشبع: ص
وَلِإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُفٌ رَحِيمٌ
لَرَءُفٌ ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 143. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁹¹⁰

⁹⁰⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 383; Paluvî, *Zubde*, s. 132; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 40a.

⁹⁰⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 696.

⁹⁰⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 383; Paluvî, *Zubde*, s. 132.

⁹⁰⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 383; Paluvî, *Zubde*, s. 132.

⁹⁰⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 383; Paluvî, *Zubde*, s. 132; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 40a.

⁹⁰⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 697.

⁹¹⁰ Paluvî, *Zubde*, s. 132.

el-Ĥadîd 16. âyet:

بتشديد الزاى : ص
... وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ ...
نَزَلَ ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf eş-Şu‘arâ 193. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁹¹¹

el-Ĥadîd 18. âyet:

بتخفيف الصاد فيهما : ص
إِنَّ الْمُسَدِّقِينَ وَالْمُصَدِّقَاتِ ...
... الْمُسَدِّقِينَ وَالْمُصَدِّقَاتِ ... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “الْمُسَدِّقِينَ/el-muşşaddikîne” ve “الْمُسَدِّقَاتِ/el-muşşaddikâti”

kelimelerini tahfifle “الْمُسَدِّقِينَ/el-muşaddikîne” ve “الْمُسَدِّقَاتِ/el-muşaddikâti”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹¹² Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Allah’ı ve Rasûlünü tasdik eden erkeklerle tasdik eden kadınlar*”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “*Sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlar*” şeklinde olmaktadır.⁹¹³

el-Ĥadîd 20-27. âyetler:

بضم الراء: ص
... وَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ ... (20) ... إِلَّا اتِّبَعَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ ... (27)
رِضْوَانٌ رِضْوَانٍ ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Âl-i ‘İmrân 15. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁹¹⁴

2.58. el-Mücâdele Sûresi

el-Mücâdele 11. âyet:

بكسر الشين فيهما : ص
... وَإِذَا قِيلَ انْشُرُوا فَاَنْشُرُوا ...
... انْشُرُوا فَاَنْشُرُوا ... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “انْشُرُوا/inşuzû” ve “فَاَنْشُرُوا/fenşuzû” kelimelerini sülâsî 2.

bâbtan kabul ederek ş/şîn harflerini kesra ile “انْشُرُوا/inşizû” ve “فَاَنْشُرُوا/fenşizû”; Hafs ise sülâsî 1. Bâbtan kabul ederek elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹¹⁵ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁹¹⁶

⁹¹¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 384; Paluvî, *Zubde*, s. 132; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 40a.

⁹¹² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 384; Paluvî, *Zubde*, s. 132; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 40a.

⁹¹³ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 701.

⁹¹⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 384; Paluvî, *Zubde*, s. 132.

⁹¹⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 385; Paluvî, *Zubde*, s. 133; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 40b.

⁹¹⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 704.

2.59. el-Ḥaşr Sûresi

el-Ḥaşr 2. âyet:

كسر الباء : ص
... فِي غُلُوبِهِمُ الرَّعْبَ يُخْرِفُونَ يُيَوِّثُهُمْ ...
ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 189. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹¹⁷

el-Ḥaşr 8. âyet:

بضم الراء:ص
... فَضَّلَا مِنَ اللَّهِ وَرَضُوا نَا ...
ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf Âl-i ‘İmrân 15. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹¹⁸

el-Ḥaşr 10. âyet:

عن عدم اشبع:ص
... إِنَّكَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ
ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 143. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹¹⁹

2.60. el-Mümteḥine Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.61. eş-Şaff Sûresi

eş-Şaff 6. âyet:

قرأ بفتح الياء:ص
... يَأْتِي مِنَ بَغْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ ...
ص
ع

Şu‘be, bu âyetteki “بَغْدِي/bâ‘dî” kelimesini ي/yâ harfini fetha ile

“بَغْدِي/bâ‘diye”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹²⁰

Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.

eş-Şaff 8. âyet:

بتنوين الميم و نصب الراء و ضم الهاء:ص
... وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ ...
ص
ع

⁹¹⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 386; Paluvî, *Zubde*, s. 133.

⁹¹⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 386; Paluvî, *Zubde*, s. 134; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 40b.

⁹¹⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 386; Paluvî, *Zubde*, s. 134.

⁹²⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 387; Paluvî, *Zubde*, s. 134; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 40b.

Şu‘be, bu âyetteki “مُتِّمٌ/mutimmu” ve “نُورِي/nûrihi” kelimelerini ilkinin tenvinle “مُتِّمٌ/mutimmun”, ikincisini ise /ra harfini “مُتِّمٌ/mutimmun” un mef‘ulü olarak fetha ile, zamiri de damme ile “نُورِي/nûrahû”; Hafs ise “مُتِّمٌ/mutimmun” kelimesini izafetle elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹²¹ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁹²²

2.62. el-Cumâ Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.63. el-Münafikûn Sûresi

el-Münafikûn 11. âyet:

بِالْيَاءِ:ص
وَاللَّهُ خَيْرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ
..... يَعْمَلُونَ....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 85. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁹²³

2.64. et-Teğâbun Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.65. et-Ṭalâk Sûresi

et-Ṭalâk 1. âyet:

كسر الباء : ص
بفتح الياء:ص
... لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يُخْرِجَنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ ...
..... يُؤْتِيَنَّ مُبَيَّنَةٍص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki ilk ihtilaf el-Bakara 189. İkinci ihtilaf ise en-Nisâ 19. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁹²⁴

et-Ṭalâk 3. âyet:

بتنوين الغين وفتح الراء وضم الهاء:ص
... إِنَّ اللَّهَ بِأَلْفٍ أَمْرُهُ ...
..... بِأَلْفٍ أَمْرُهُ.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “بَالِغٌ/bâliḡu” ve “أَمْرُهُ/emrihi” kelimelerini ilkinin tenvin ile “بَالِغٌ/bâliḡun”, ikincisini ise /ra harfini fetha ile, zamiri de damme ile “أَمْرُهُ/emrahû” ve

⁹²¹ Paluvî, *Zubde*, s. 135; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 40b.

⁹²² İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 707-708.

⁹²³ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 388; Paluvî, *Zubde*, s. 135; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 40b.

⁹²⁴ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 388; Paluvî, *Zubde*, s. 135; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 40b.

“أمره/emrahû” kelimesini “بَالِغ/bâliğun” kelimesinin mef’ulü kabul ederek nasb ile; Hafs ise “بَالِغ/bâliğ emrihî” terkiibini izafetle tenvinsiz, elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹²⁵ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Şüphesiz Allah, emrini yerine getirecektir”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Şüphesiz Allah, emrini yerine getirendir” şeklinde olmaktadır.⁹²⁶

et-Ṭalâk 8. âyet:

بضم الكاف: ص
وَعَذِّبْنَاهَا عَذَابًا نُّكَرًا...
نُّكَرًا... ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Kehf 74. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁹²⁷

et-Ṭalâk 11. âyet:

بفتح الياء: ص
رَسُولًا يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ...
مُبَيِّنَاتٍ... ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf en-Nisâ 19. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁹²⁸

2.66. et-Taḥrîm Sûresi

et-Taḥrîm 4. âyet:

كما مر في البقرة: ص
...فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ...
جِبْرِيلُ... ص
ع

Bu âyetteki ihtilaf el-Bakara 97. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁹²⁹

et-Taḥrîm 8. âyet:

بضم النون: ص
...تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا...
نُصُوحًا... ص
ع

Şu‘be, bu âyetteki “نُصُوحًا/neşûḥan” kelimesini ن/nûn harfini damme ile mef’ulü mutlak kabul ederek “نُصُوحًا/nuşûḥan”; Hafs ise “تَوْبَةً/tevbeten” kelimesine sıfat kabul ederek elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹³⁰ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Ey iman edenler! Allah’a içtenlikle tövbe edin”,

⁹²⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 388; Paluvî, *Zubde*, s. 135; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 40b.

⁹²⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 712.

⁹²⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 388; Paluvî, *Zubde*, s. 136.

⁹²⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 388; Paluvî, *Zubde*, s. 136.

⁹²⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 388; Paluvî, *Zubde*, s. 136; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 40b.

⁹³⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 388-389; Paluvî, *Zubde*, s. 136; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 40b.

Hafs'ın okuyuşuna göre ise: “*Ey iman edenler! Allah’a içten tövbe ile tövbe edin*” şeklinde olmaktadır.⁹³¹

et-Taḥrîm 12. âyet: بكسر الكاف و فتح التاء و الف بعد ها: ص
... وَصَدَقْتُ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ...
..... كِتَابِهِ... ص
..... ع

Şu‘be, bu âyetteki ihtilaf el-Enbiyâ 104. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹³²

2.67. el-Mülk Sûresi

el-Mülk 28. âyet: باسكان الياء : ص
... وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمَنَا ...
..... مَعِيَ..... ص
..... ع

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-‘Arâf 105. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹³³ Ayrıca Şu‘be’nin okuyuşuna göre burada vasıl halinde medd-i munfasıl meydana gelmektedir.

2.68. el-Ğalem Sûresi

el-Ğalem 1. âyet: كيس و القران: ص
ن وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ
..... ادغام..... ص
..... ع

Bu âyette hurûf-u mukatta‘ayı Şu‘be, vasl halinde idğam-ı me‘al-ğunne ile *nuuuuvve’l-ğalemi*; Hafs ise idğam yapmaksızın okumuştur.⁹³⁴

el-Ğalem 14. âyet: بزيادة همزة واحدة مفتوحة : ص
أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ
..... ع

Şu‘be, bu âyetteki “أَنْ/en kâne” kelimesini istifhâm hemzesi ile “e en kâne”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹³⁵ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası ilk hemzeyi tevbih (azarlama) hemzesi kabul ederek: “*Soysuz olan kimseye zengin ve oğulları var diye mi boyun*

⁹³¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 714.

⁹³² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 389; Paluvî, *Zubde*, s. 136.

⁹³³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 389; Paluvî, *Zubde*, s. 136; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 40b.

⁹³⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 389; Paluvî, *Zubde*, s. 136.

⁹³⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 389; Paluvî, *Zubde*, s. 136-137; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 40b.

eğeceksin?”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Soysuz olan kimseye zengin ve oğulları var diye, sakın boyun eğme” şeklinde olmaktadır.⁹³⁶

2.69. Haḫḫa Sûresi

el-Ḥaḫḫa 3. âyet:

بامالة:ص
وَمَا أَذْرَاكَ مَا الْحَاقَّةُ
...امالة.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki أَذْرَاكَ/edrâke kelimesini Şu‘be, imâle ile; Hafs ise imâlesiz okumuştur.⁹³⁷

el-Ḥaḫḫa 42. âyet:

بتسديد الذال:ص
...فَلْيَلَا مَا تَذْكُرُونَ
.....تَذْكُرُونَ...ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-En‘âm 152. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹³⁸

2.70. el-Me‘âric Sûresi

el-Me‘âric 16. âyet:

بالرفع : ص
نَزَّاعَةً لِلشَّوَى
نَزَّاعَةً.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “نَزَّاعَةً/nezzâ‘aten” kelimesini 15. âyetteki “لَطَى/leḫâ” kelimesinden bedel kabul edip merfû olarak “نَزَّاعَةً/nezzâ‘atun”; Hafs ise 15. âyetteki “لَطَى/leḫâ” kelimesinden hâl kabul ederek elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹³⁹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: (15. âyet ile beraber): “Şüphesiz cehennem, derileri kavurup çıkaran alevli ateştir”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Şüphesiz cehennem, derileri kavurarak çıkaran alevli ateştir” şeklinde olmaktadır.⁹⁴⁰

⁹³⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 717-718.

⁹³⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 389; Paluvî, *Zubde*, s. 137.

⁹³⁸ Paluvî, *Zubde*, s. 137; Bâkıllâni, *Risâle*, vr. 41a.

⁹³⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 390; Paluvî, *Zubde*, s. 137; Bâkıllâni, *Risâle*, vr. 41a.

⁹⁴⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 723.

el-Me‘âric 33. âyet:

بغير الف بعد الدال: ص
وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ
بشهادتهم ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “بشهاداتهم/bişehâdâtihim” kelimesini elifi hazfederek “بشهادتهم/bişehâdetihim”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁴¹ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (müfred sigasında): “Şahitliğini (dosdoğru) yapanlar”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise (cemi‘ sigasında): “Şahitliklerini (dosdoğru) yapanlar” şeklinde olmaktadır.⁹⁴²

el-Me‘âric 43. âyet:

بفتح النون و اسكان الصاد: ص
... كَانَتْهُمْ إِلَى نُصْبٍ يُؤْفَسُونَ
نُصْبٍ ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “نُصْبٍ/nuşubin” kelimesini ن/nûn harfini fetha ile, ص/sâd harfini iskân ile “نُصْبٍ/neşbin”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁴³ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Sanki putlara gidiyorlarmış gibi fırlayacaklar”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Sanki dikilmiş putlara gidiyorlarmış gibi fırlayacaklar” şeklinde olmaktadır.⁹⁴⁴

2.71. Nûh Sûresi

Nûh 28. âyet:

بإسكان الياء: ص
... وَلَمَنْ دَخَلَ بُيْتِي مُؤْمِنًا ...
بُيْتِي ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-Bakara 125. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹⁴⁵

2.72. el-Cin Sûresi

el-Cin 3-19 arası âyetler:

قرأ بكسر الهمزة: ص
وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا ... (٣) ... وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ ... (٧) ... وَأَنَّا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ... (١٤) ...
وَأَنَّهُ. وَأَنَّهُمْ وَأَنَّا ص
ع.....

⁹⁴¹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 391; Paluvî, *Zubde*, s. 138; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 41a.

⁹⁴² İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 724.

⁹⁴³ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 391; Paluvî, *Zubde*, s. 138; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 41a.

⁹⁴⁴ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 724-725.

⁹⁴⁵ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 391; Paluvî, *Zubde*, s. 138; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 41a.

Şu‘be, el-Cin sûresi 3-19 arası âyetlerde, dört yerde geçen “وَأَنَّهُ/ve ennehû”, bir yerde geçen “وَأَنَّهُمْ/ve ennehum” ve sekiz yerde geçen “وَأَنَّا/ve ennâ” kelimelerinin hemzelerini kesra ile “وَأَنَّهُ/ve innehû”, “وَأَنَّهُمْ/ve innehum”, “وَأَنَّا/ve innâ”; Hafs ise üç kelimeyi de elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁴⁶ Şu‘be’nin okuyuşuna göre kelimeler cinlerden birisinin; “نَقَرُ مِنَ الْجَرِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا”/neferun mine’l-cinni fekâlû innâ semi‘nâ” sözüne binaen, kesra ile; Hafs’a göre ise vahyolunan şeye “أَوْحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ”/kûl ûhiye ileyye ennehû” terkibine atfetmek sureti ile fetha ile okumuştur.⁹⁴⁷

2.73. el-Muzzemmil Sûresi

el-Muzzemmil 9. âyet:

بِخَفْضِ الْيَاءِ: ص
رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ...
رَبُّ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “رَبُّ/rabbu” kelimesini hafâ ile kendisinden önceki “وَاذْكُرْ اسْمَ”/vezkur isme rabbike” terkibine atfederek “رَبِّ/rabbi”; Hafs ise mübteda kabul edip ref olarak elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁴⁸ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Doğunun da batının da Rabbini an”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “O, doğunun da batının da Rabbidir” şeklinde olmaktadır.⁹⁴⁹

2.74. el-Muddessir Sûresi

el-Muddessir 5. âyet:

قَرَأَ بِكسرِ الرَّاءِ الْمَهْمَلَةِ: ص
وَالرُّجْزَ فَالْهُجْزَ
وَالرُّجْزَ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “وَالرُّجْزَ/ve’r-rucze” kelimesini ر/ra harfini kesra ile “وَالرُّجْزَ/ve’r-ricze”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle

⁹⁴⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 391-392; Paluvî, *Zubde*, s. 138; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 41a.

⁹⁴⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 727.

⁹⁴⁸ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 393; Paluvî, *Zubde*, s. 139; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 41a.

⁹⁴⁹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 731.

okumuştur.⁹⁵⁰ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Azaptan sakın*”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “*Putlardan sakın*” şeklinde olmaktadır.⁹⁵¹

el-Muddessir 27. âyet:

بِأَمَالَةٍ ص
وَمَا أَذْرَاكَ مَا سَقَرٌ
.....أَمَالَةٍ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki ihtilafel-Hakka 3. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁹⁵²

el-Muddessir 33. âyet:

بِفَتْحِ الدَّالِ الْمَعْجَمَةِ وَ الدَّالِ الْمَهْمَلَةِ وَ الْفِ بْنِهَا مَكَانَ الْهَمْزَةِ: ص
وَاللَّيْلِ إِذَا أَدْبَرَ
.....إِذَا دَبَّرَ.....ص
.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “iz/iz” ve “edbera” kelimelerinin ilkini z/zel harfini fetha ile sonrasına /elif harfi ziyadesiyle “izâ/izâ”, ikinci kelimeyi ise hemzeyi hazfedip /dal harfini fetha ile “debera”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁵³ Her iki okuyuşta mana değişmemektedir.⁹⁵⁴

2.75. el-Ğıyâme Sûresi

el-Ğıyâme 27. âyet:

عَنْ سَكْتَةٍ: ع
وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ
.....ص
.....سَكْتَةٍ.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “men/men” ve “raq/raqin” kelimeleri arasında, sekte yapmadan; Hafs ise sekte ile okumuştur.⁹⁵⁵ Hafs, şayet bu iki kelime arasında sekte yapılmadığı takdirde iki kelime idğam ile “merrâq/merrâq” yani “çorbacı” manasına geleceğinden dolayı sekte yapmıştır.⁹⁵⁶

el-Ğıyâme 36. âyet:

وَقَفَا الْا بِأَمَالَةٍ ص
... أَنْ يُتْرَكَ سُدىً
.....أَمَالَةٍ.....ص
.....ع

⁹⁵⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 393; Paluvî, *Zubde*, s. 139; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 41a.

⁹⁵¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 733.

⁹⁵² Paluvî, *Zubde*, s. 139.

⁹⁵³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 393; Paluvî, *Zubde*, s. 139; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 41a.

⁹⁵⁴ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 733-734.

⁹⁵⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 393-394; Paluvî, *Zubde*, s. 139; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 41b.

⁹⁵⁶ Çollak, *Hafs Rivâyetiyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Huccetleriyle Âsım Kırâatı*, s. 70.

Şu‘be, bu âyetteki “سُدَى/suden” kelimesini, vakfen imâle ile; Hafs ise elimizdeki Mushaf hattında yazıldığı şekilde okumuştur.⁹⁵⁷

el-Kıyâme 37. âyet:

بالتاء:ص
أَلَمْ يَكُنْ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ مُتَمِّئٍ
..... مُتَمِّئٍ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “يُمْنَى/yumnâ” kelimesini ت/tâ ile “تُمْنَى/tumnâ”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁵⁸ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “O, dökülen nutfeden ibaret az bir su değil miydi?”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “O, dökülen meniden ibaret az bir su değil miydi?” şeklinde olmaktadır.⁹⁵⁹

2.76. el-İnsân (Dehr) Sûresi

el-İnsân 4. âyet:

قرأ بالتنوين وصلا و بالالف عوضا عنها وقفا:ص
إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلَ وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا
..... سَلَاسِلًا.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “سَلَاسِل/selâsile” kelimesini, elif ziyadesi ile ve munsarif olarak tenvinle “سَلَاسِيل/selâsilen”; Hafs ise gayri munsarif olarak elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁶⁰ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁹⁶¹

el-İnsân 15-16. âyetler:

بإبدال الهمزة الاولى واوا:ص
... وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرَ (١٥) قَوَارِيرَ مِنْ فِضَّةٍ... (١٦)
..... قَوَارِيرًا.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “قَوَارِيرَ/kavârîra” kelimesini, vaslen munsarif olarak tenvin ile “قَوَارِيرًا/kavârîran”; Hafs ise gayri munsarif olarak elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁶² Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁹⁶³

⁹⁵⁷ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 394; Paluvî, *Zubde*, s. 139.

⁹⁵⁸ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 394; Paluvî, *Zubde*, s. 139; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 41b.

⁹⁵⁹ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 737.

⁹⁶⁰ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 394; Paluvî, *Zubde*, s. 139; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 41b.

⁹⁶¹ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 737.

⁹⁶² İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 395; Paluvî, *Zubde*, s. 140; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 41b.

⁹⁶³ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 738.

el-İnsân 19. âyet:

بإبدال الهمزة الاولى واوا:ص

...إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَبِيبَهُمْ لُؤْلُؤًا مَثْنُورًا
..... لُؤْلُؤًا..... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Hacc 23. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁹⁶⁴

el-İnsân 21. âyet:

بخفض الراء:ص

عَالِيَهُمْ ثِيَابٌ سُنْدُسٌ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ
..... خُضْرٌ..... ص
ع.....

Şu‘be’nin okuyuşuna göre bu âyetdeki “خُضْرٌ/ħuḍrun” kelimesi kesra tenvinle

“سُنْدُس/sundusin”in sıfatı kabul edilerek “خُضْرٌ/ħuḍrin”; Hafs’ın okuyuşuna göre ise

“ثِيَاب/ṣiyâbin”in sıfatı kabul edilerek “خُضْرٌ/ħuḍrun” okumuştur.⁹⁶⁵ Şu‘be’nin

okuyuşuna göre âyetin manası: “Üstlerinde ince ve kalın yeşil ipekten elbiseler

vardır”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Üstlerinde ince ve kalın ipekten yeşil elbiseler

vardır” şeklinde olmaktadır.⁹⁶⁶

2.77. el-Murselât Sûresi

el-Murselât 6. âyet:

بضم الذال:ص

عُذْرًا أَوْ نُذْرًا
..... نُذْرًا... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetdeki “نُذْرًا/nuzran” kelimesini ذ/zel harfini damme ile

“نُذْرًا/nuzuran”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁶⁷

Her iki ravi de cemi’nin farklı kalıplarında okuduğu için mana değişmemektedir.⁹⁶⁸

el-Murselât 14. âyet:

بامالة:ص

وَمَا أَذْرَاكَ مَا يَوْمُ الْقُصْلِ
..... امالة..... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki ihtilaf el-Haḥḥa 3. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁹⁶⁹

⁹⁶⁴ Paluvî, *Zubde*, s. 140.

⁹⁶⁵ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 396; Paluvî, *Zubde*, s. 140; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 41b.

⁹⁶⁶ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 740.

⁹⁶⁷ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 396; Paluvî, *Zubde*, s. 140; Bâḳillâni, *Risâle*, vr. 41b.

⁹⁶⁸ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 742.

⁹⁶⁹ Paluvî, *Zubde*, s. 140.

el-Murselât 33. âyet:

بالالف بعد الام: ص
كَأَنَّهُ جَمَالَةٌ صُفْرٌ
..... جَمَالَةٌ..... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “جَمَالَةٌ/cimâletun” kelimesini ل/lâm harfinden sonra bir elif ile “جَمَالَةٌ/cimâlâtun”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁷⁰ Her iki ravi de cemi‘nin farklı kalıplarında okuduğu için mana değişmemektedir.⁹⁷¹

el-Murselât 41. âyet:

بكسر العين: ص
إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ
..... عُيُونٍ..... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Hicr 45. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁹⁷²

2.78. en-Nebe Sûresi

en-Nebe 25. âyet:

بتخفيف السين: ص
إِلَّا حَمِيمًا وَعَسَافًا
..... عَسَافًا..... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf Şâd 57. âyetle izah ettiğimiz gibidir.⁹⁷³

2.79. en-Nâzi‘ât Sûresi

en-Nâzi‘ât 11. âyet:

بالالف بعد النون: ص
أَئِذَا كُنَّا عِظَامًا نَّحِرَةً
..... نَّحِرَةً..... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “نَّحِرَةً/nehiraten” kelimesini ن/nûn harfinden sonra bir elif ziyadesiyle ismi fail kalıbında “نَّحِرَةً/nâhiraten”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁷⁴ Bu ihtilaftan dolayı mana değişmemektedir.⁹⁷⁵

2.80. ‘Abese Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

⁹⁷⁰ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 397; Paluvî, *Zubde*, s. 141; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 42a.

⁹⁷¹ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 744-745.

⁹⁷² İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 397; Paluvî, *Zubde*, s. 140.

⁹⁷³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 397; Paluvî, *Zubde*, s. 141; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 42a.

⁹⁷⁴ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 397; Paluvî, *Zubde*, s. 141; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 42a.

⁹⁷⁵ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 748.

2.81. et-Tekvîr Sûresi

et-Tekvîr 12. âyet:

بتخفيف العين:ص

وَلِذَا الْجُحِيمُ سُعْرَتْ

..... سُعْرَتْص

.....ع

Şu‘be, bu âyetteki “ سُعْرَتْ/su‘‘irat” kelimesini tahfif ile sülâsî bابتan “سُعْرَتْ/su‘‘irat”; Hafs ise ziyade bابتan elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁷⁶ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “*Cehennem alevlendirildiği zaman*”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “*Cehennem tekrar tekrar alevlendirildiği zaman*” şeklinde olmaktadır.⁹⁷⁷

et-Tekvîr 23. âyet:

بامالة:ص

وَلَقَدْ رَأَاهُ بِالْأُفْقِ الْمُبِينِ

...امالة.....ص

.....ع

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-En‘âm 76. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹⁷⁸

2.82. el-İnfitâr Sûresi

el-İnfitâr 17-18. âyetler:

بامالة:ص

وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ (١٧) ثُمَّ مَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ (١٨)

...امالة.....امالة.....ص

.....ع

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-Hağğa 3. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹⁷⁹

2.83. el-Muţaffifîn Sûresi

el-Muţaffifîn 8-19. âyetler:

بامالة:ص

وَمَا أَدْرَاكَ مَا سِجِّينَ (٨) وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلْيُونَ (١٩)

...امالة.....امالة.....ص

.....ع

Bu âyetlerde geçen ihtilafel-Hağğa 3. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹⁸⁰

⁹⁷⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 398; Paluvî, *Zubde*, s. 142; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 42a.

⁹⁷⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 751.

⁹⁷⁸ Paluvî, *Zubde*, s. 142.

⁹⁷⁹ Paluvî, *Zubde*, s. 143.

⁹⁸⁰ Paluvî, *Zubde*, s. 143.

el-Muṭaffifîn 14. âyet:

عن سكتة: ع
كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ...
ص.....
... سكتة..... ع

Şu‘be, bu âyetteki “بَلْ/bel” ve “رَانَ/râne” kelimeleri arasında, sekte yapmadan, “رَانَ/râne” kelimesini ise imâle ile; Hafs ise imâle yapmadan sekte ile okumuştur.⁹⁸¹ Hafs, şayet bu iki kelime arasında sekte yapılmadığı taktirde iki kelime idğam ile “بِرَّانْ/berrân” yani “küpçü” manasına geleceğinden dolayı sekte yapmıştır.⁹⁸²

el-Muṭaffifîn 31. âyet:

بالالف بعد الفاء: ص
وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ
ص..... فَاكِهَيْنَ
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “فَكِهِينَ/fekihîne” kelimesini ف/fe harfinden sonra bir elif ziyadesi ile “فَاكِهَيْنَ/fâkihîne”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁸³ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası: “Ailelerine dönerken bulundukları duruma sevinerek zevk ve neşe içinde gülüşerek dönüyorlardı”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise: “Ailelerine dönerken zevk ve neşe içinde gülüşerek dönüyorlardı” şeklinde olmaktadır.⁹⁸⁴

2.84. el-İnşikâk Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.85. el-Burûc Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.86. et-Târîk Sûresi

et-Târîk 2. âyet:

بامالة: ص
وَمَا أَذْرَاكَ مَا الطَّارِقُ
ص..... امالة.....
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Haḳka 3. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹⁸⁵

⁹⁸¹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 399; Paluvî, *Zubde*, s. 143; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 42a.

⁹⁸² İbnu Zencele, *Huccetu’l-kirâat*, s. 754; Çollak, *Hafs Rivâyetiyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Huccetleriyle Âsım Kirâatı*, s. 70.

⁹⁸³ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 399; Paluvî, *Zubde*, s. 143; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 42a.

⁹⁸⁴ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kirâat*, s. 755.

⁹⁸⁵ Paluvî, *Zubde*, s. 143.

2.87. el-A‘lâ Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.88. el-Gaşiye Sûresi

el-Gaşiye 4. âyet:

قرأ بضم التاء:ص
تَصْلَى نَارًا حَامِيَةً
تُصْلَى.....ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “تَصْلَى/teşlâ” kelimesini damme ile “تُصْلَى/tuslâ”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁸⁶ Şu‘be’nin okuyuşuna göre âyetin manası (meçhul sigasında): “Kızgın ateşe girdirilirlir”, Hafs’ın okuyuşuna göre ise (ma‘lûm sigasında): “Kızgın ateşe girerler” şeklinde olmaktadır.⁹⁸⁷

2.89. el- Fecr Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.90. el-Beled Sûresi

el-Beled 12. âyet:

بامالة:ص
وَمَا أَذْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ
.....امالة.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Hağğa 3. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹⁸⁸

el-Beled 20. âyet:

بإبدال الهمزة واوا ساكنة:ص
عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤَصَّدَةٌ
.....مُؤَصَّدَةٌ...ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “مُؤَصَّدَةٌ/mu’sadetun” kelimesini hemzeyi sakın bir و/vâv ile ibdâl edip “مُوصَّدَةٌ/mûşadetun”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁸⁹ Şu‘be’nin okuyuşunda medd-i tabi‘î meydana gelir. Bu ihtilaftan dolayı manada bir değişiklik olmamıştır.⁹⁹⁰

⁹⁸⁶ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 400; Paluvî, *Zubde*, s. 144; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 42a.

⁹⁸⁷ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 759.

⁹⁸⁸ Paluvî, *Zubde*, s. 143.

⁹⁸⁹ İbnu’l-Cezerî, *Neşr*, II. 401; Paluvî, *Zubde*, s. 145; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 42a.

⁹⁹⁰ İbnu Zencele, *Huccetu’l-kırâat*, s. 766.

2.91. eş-Şems Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.92. el-Leyl Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.93. ed-Đuhâ Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.94. el-İnşirah Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.95. et-Tîn Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.96. el-‘Alağ Sûresi

el-‘Alağ 7. âyet:

بامالة:ص
أَنْ رَأَى اسْتَعَى
...امالة.....ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilaf el-En‘âm 76. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹⁹¹

2.97. el-Ğadir Sûresi

el-Ğadir 2. âyet:

بامالة:ص
وَمَا أَذْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ
...امالة.....ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Hakka 3. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹⁹²

2.98. el-Beyyine Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.99. ez-Zilzâl Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.100. el-‘Adiyât Suresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

⁹⁹¹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 401; Paluvî, *Zubde*, s. 148.

⁹⁹² İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 402; Paluvî, *Zubde*, s. 148.

2.101. el-Ḳari‘a Sûresi

Ḳari‘a 3-10. âyetler:

بامالة:ص
وَمَا أَذْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ (3) ... وَمَا أَذْرَاكَ مَا هَيَّةُ (10)
... امالة. امالة. ص
ع.....

Bu âyetlerde geçen ihtilafel-Haḳḳa 3. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹⁹³

2.102. et-Tekâşur Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.103. el-‘Asır Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.104. el-Humeze Sûresi

el-Humeze 5. âyet:

بامالة:ص
وَمَا أَذْرَاكَ مَا الْخَطْمَةُ
... امالة. ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki ihtilaf el-Haḳḳa 3. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹⁹⁴

el-Humeze 8. âyet:

بإبدال الهمزة واوا ساكنة:ص
إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّوَصَّدَةٌ
... مُّوَصَّدَةٌ ... ص
ع.....

Bu âyetteki ihtilaf el-Beled 20. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹⁹⁵

el-Humeze 9. âyet:

بضم العين و الميم:ص
فِي عَمَدٍ مُّمَدَّدَةٍ
... عُمَدٍ ... ص
ع.....

Şu‘be, bu âyetteki “عَمَدٍ/‘amedin” kelimesini ع/‘ayn ve م/mîm harflerini damme ile “عُمَدٍ/‘umudin”; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle

⁹⁹³ Paluvî, *Zubde*, s. 147.

⁹⁹⁴ Paluvî, *Zubde*, s. 147.

⁹⁹⁵ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 403; Paluvî, *Zubde*, s. 148; Bâkillânî, *Risâle*, vr. 42a.

okumuştur.⁹⁹⁶ Her iki ravi de cemi'nin farklı kalıplarıyla okudukları için manada farklılık yoktur.⁹⁹⁷

2.105.el-Fîl Sûresi

Bu sûrede Şu'be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.106. Kureyş Sûresi

Bu sûrede Şu'be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.107.el-Mâ'ûn Sûresi

Bu sûrede Şu'be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.108.el-Kevşer Sûresi

Bu sûrede Şu'be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.109.el-Kâfirûn Sûresi

el-Kâfirûn 6. âyet:

باسكان الياء:ص
لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينَ
..... وَلِيَص
.....ع

Bu âyetteki ihtilaf İbrâhîm 22. âyette izah ettiğimiz gibidir.⁹⁹⁸

2.110.en-Naşr Sûresi

Bu sûrede Şu'be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.111.Leheb (Tebbet) Sûresi

Bu sûrede Şu'be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.112.el-İhlâş Sûresi

İhlâş 4. âyet:

قرأ بالهمزة مكان الواو:ص
وَمَا يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ
..... كُفُوًاص
.....ع

Şu'be, bu âyetteki “ كُفُوًا /kufuven” kelimesini و/vâv harfî yerine ء/hemze ile

كُفُوًا /kufuen; Hafs ise elimizdeki mevcut Mushaf hattındaki şekliyle okumuştur.⁹⁹⁹ Bu ihtilaftan dolayı manada bir değişiklik olmamıştır.¹⁰⁰⁰

⁹⁹⁶ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 403; Paluvî, *Zubde*, s. 148; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 42a.

⁹⁹⁷ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kırâat*, s. 773.

⁹⁹⁸ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 404; Paluvî, *Zubde*, s. 148; Bâkıllânî, *Risâle*, vr. 42a.

2.113.el-Felaḡ Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

2.114.en-Nâs Sûresi

Bu sûrede Şu‘be ve Hafs arasında hiçbir ihtilaf yoktur.

⁹⁹⁹ İbnu'l-Cezerî, *Neşr*, II. 404; Paluvî, *Zubde*, s. 149; Bâķillâni, *Risâle*, vr. 42b.

¹⁰⁰⁰ İbnu Zencele, *Huccetu'l-kirâat*, s. 777.

SONUÇ

Kıraat ilmi, Kur'ân'ın tefsir edilmesine ve diğer İslâmî ilimlerin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Zamanla Kurrânın ihtilaf ettiği bazı Kur'ân lafızlarının farklı vecihleri ve bunun neticesinde anlamda meydana gelen değişiklikler tefsir ve diğer İslâmî ilimler alanında göz ardı edilemeyecek bir birikim oluşturmuş, aynı zamanda bunların gelişmesine katkı sağlamıştır.

Kıraat ilminde önemli bir yere sahip olan Âsım, mütevâtir kıraat imamlarının beşincisidir. Kıraat silsilesinde üçüncü tabakada yer alır. Yaşadığı dönemde önemli ilim merkezlerinden biri olan Kûfe'de "şeyhu'l-kurrâ" olarak kabul edilirdi. Âsım, hayatı boyunca Kûfe'de kıraat ilmine hizmet etmiş ve pek çok kimseye Kur'ân okutmuştur. Meşhur talebeleri Şu'be ve Hafs'ın dışında kıraat-ı seb'a imamlarından Hamza ez-Zeyyât ve Süleymân el-A'meş, İmam-ı Âzam Ebû Hanife, Süfyân es-Sevrî, Halil b. Ahmed ve Basra ekolünün imamlarından dokuzuncu kıraat İmamı Ya'kub'un hocası Sellâm b. Süleymân el-Müzenî'nin de hocalarındandır.

Âsım'ın kıraatı, birkaç kelime haricinde kural dışı okuyuşlarla; imâle, işmâm, teshîl gibi istisna sayılabilecek bir iki yer dışında, Arap olmayanlara zor gelebilecek unsurların bulunmaması, senedinin sağlamlığı, kıraatın sadeliği gibi sebeplerle zamanla İslâm dünyasının her bölgesine yayılmış ve Müslümanların çoğunluğu tarafından okunan bir kıraat olmuştur.

Âsım'ın kıraat ilminde bir üstad olmasında hocalarının, Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, Zir b. Hubeyş, Ebû Amr eş-Şeybânî gibi kıraatta otorite kimseler olması da etkili olmuştur.

Âsım'ın kıraatı bize Şu'be ve Hafs ile ulaşmıştır. Şu'be ve Hafs rivayetleri arasında 29 sûrede hiç ihtilaf yokken, geriye kalan 85 sûrede toplamda 520 ihtilaf vardır. Bunun sebebi ise Âsım'ın, birinci ravisi olan Şu'be'ye Zir b. Hubeyş'in Abdullah b. Mes'ud'dan öğrendiği kıraati, ikinci ravisi Hafs'a ise Ebû Abdurrahman es-Sülemî'nin Hz. Ali'den öğrendiği kıraati öğretmesidir.

Bu ihtilaflara genel olarak baktığımızda, Şu'be ve Hafs rivayetlerinin manaya etki eden ihtilaflarını; nasb, cer, ref okuyuşlar, gaib-muhatap, müfred-cemî', müzekker-müennes, ma'lum-meçhul farklılıkları, fiillerin farklı kalıplarda gelmesi ve ismin; masdar, ismi zaman, ismi mekan şeklinde okunması oluşturuyor. İhtilaflı okuyuşlardan İmâle, iskân, teshîl, tahfîf vb. uygulamaların manaya etkisi yokken

manaya etkisi olmayan med, izhâr, ihfâ, iklâb gibi uygulamalarda Şu‘be ve Hafs arasında ihtilaf yoktur.

Görüldüğü üzere Şu‘be ve Hafs arasında kelimelerin; imâle, iskân, işmâm, teshîl, tahfîf gibi sadece telaffuzuna yönelik bazı farklılıklar bulunduğu gibi; harf ve hareke farklılığı olanları da vardır. Fakat harf ve hareke farklılığı bulunan ihtilaflar, kelimelerin farklı bir anlam kazanmasına sebep olur ise de, kesinlikle âyetlerde bir çarpıklık ve tezat teşkil etmez. Aksine her bir kıraat, âyete değişik açılardan bakılmasını sağlamakta ve mana zenginliği kazandırmaktadır.

Günümüzde Hafs rivâyeti okunan ve bilinen bir kıraat olarak meşhur olmuşken, Şu‘be rivâyeti sadece okunan bir ilim olarak kalmıştır. Âsım kıraatı Hafs rivâyetinin, diğer kıraat ve rivâyetlerden daha çok okunmasında; rivayet zincirinin sağlamlığı, edâ itibariyle kolay olması, bunlarla beraber arap olmayanların yapmakta zorlanacakları İhtilâs, taklîl, teshîl, revm, imâle gibi kıraat vecihlerinin istisna yerler dışında olmaması, bazı istisna uygulamaların da yok denecek kadar az olması etkili olmuştur.

Günümüzde meal, tefsir yazarlar da bu kıraat farklılıklarını göz ardı etmemelidirler. Özellikle farklı anlamlara gelebilen kıraat farklılıklarını yeri geldikçe zikretmelidirler. Kıraat farklılıklarına işaret edilmeden yapılan meal ve tefsirler, kanaatimizce eksik ve noksanıdır.

Kur’ân kıraatındaki bu zenginliğimiz Kur’ân ziyafetlerinin bir argümanı olmaktan başka, manaya olan etkisi itibariyle de kullanılırsa, İslâm tefsir geleneğine büyüklüğü asla küçümsenemeyecek faydalar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Kur'ân-ı Kerîm.

Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdullah; *Müsned*, Mısır, ys. h. 1313.

Akdağ, Soner; *Âsım Kıraati'nin Şu'be Rivayeti*, Asitane yayınları, İstanbul 2008.

Altıkulaç, Tayyar; "Ebû Bekr b. Ayyâş", *DİA*, X, TDV Yayınları, İstanbul 1994.

-----"Hafs b. Süleyman", *DİA*, XV, TDV Yayınları, İstanbul 1997.

----- "Zir b.Hubeyş", *DİA*, XLIV, TDV Yayınları, İstanbul 2013.

Bâkillâni, Ebû Bekir 'Abdullah b. Manşûr; *Risâle fî zikri'l-ihtilâf beyne şâhibey 'Âsım Ebî Bekr ve Hafs*, Süleymâniye Ktp., Hamidiye, nr. 1457.

Çetin, Abdurrahman; *Yedi Harf ve Kıraatlar*, Ensar Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2013.

-----*Kur'ân Okuma Esasları*, Emin Yayınları, 10. Baskı, Bursa 2011.

----- *Kıraatların Tefsire Etkisi*, Ensar Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2012.

Çollak, Fatih; *Hafs Rivâyetiyle Gelen Muhtelif Vecihler ve Huccetleriyle Âsım Kıraatı*, Üsküdar Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 2006.

Dânî, Ebû 'Amr 'Osman b. Şa'îd; *et-Teysîr fî'l-kıraati's-seb'a*, Dâru'l-Kütübi'l-'Arabîyye, Beyrut 1984.

Demirci, Muhsin; "Ebû Abdurrahman es-Sülemî", *DİA*, X, TDV Yayınları, İstanbul 1994.

-----"İstiâze", *DİA*, XXIII, TDV Yayınları, İstanbul 2001.

-----*Tefsir Usûlü*, MÜİFV Yayınları, İstanbul 2014.

Dimyâî, Şehâbuddîn Ahmed b. Muḥammed b. 'Abdulḡanî; *İthâfu fuḡalai'l-beşer fî kıraati erba'ati'l-'aşer*, Dâru'l-Kütübi'l-'İlmiyye, Beyrut 1419/1998.

Efendioğlu, Mehmet; "Muhadramûn", *DİA*, XXX, TDV Yayınları, İstanbul 2005.

İbnu'l-Cezerî, Ebu'l-Ḥayr Şemseddin Muḥammed b. Muḥammed; *en-Neşr fî'l-kıraati'l-'aşr*, Tahk. Muhammed Dabbâğ Ali, I-II. Cilt, Dâru'l-Kütübi'l-'İlmiyye, Beyrut ts.

-----*Gâyetu'n-nihâye fî ṭabaḡâti'l-kurrâ*, II. Cilt, Dâru'l-Kütübi'l-'İlmiyye, Beyrut 2006.

İbn Aḥmed, Abdulkâdir; *Tehzîbu târîhi İbn 'Asâkir*, thk. Komisyon, VII. Cilt, Mektebetü'l-'Arabîyye, Şam h. 1346.

İbn Hallikân, Ebu'l-Abbas Şemsüddin Ahmed b. Muhammed b. Ebî Bekr; *Vefeyâtu'l-a'yân ve ebnaü ebnâi'z-zemân*, thk. İhsan 'Abbâs, III. Cilt, Dâru Şâdir, Beyrut ts.

İbn Manzûr, Muhammed b. Mukrim; *Lisânu'l-'Arab*, Dâru'l-Me'ârif, Kahire h. 1119

İbn Mücâhid, Ebû Bekir Aḥmed b. Mûşa; *Kitâbu's-seb'a fi'l-kırâat*, thk. Şevki Dayf, Dâru'l-Me'ârif, Kâhire h. 1119.

İbnu Zencele, 'Abdurrahmân b. Muḥammed; *Huccetu'l-kırâat*, thk. Şa'îdu'l-Efgânî, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1418/1997.

Karaçam, İsmail; *Kur'ân-ı Kerîm'in Faziletleri ve Okunma Kaideleri*, MÜİFV Yayınları, 24. Baskı, İstanbul 2010.

-----*Kıraat İlminin Kur'ân Tefsirindeki Yeri*, MÜİFV Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2013.

Karakılıç, Celâleddin; *Tecvîd İlmi Kur'ânı Kerîm Okuma Kâideleri*, Kalkan Matbacılık, 7. Baskı, Ankara 2012.

Kaya, Sedat; *İmam Âsım Râvilerinden Hafs b. Süleyman ile Ebûbekir Şu'be Arasındaki İhtilaflı Okuyuşların Mukayesesi* (basılmamış yüksek lisans tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2017.

Madazlı, Ahmet, "İmam Âsım'ın Hayatı, Kırâatı ve Şahsiyeti", *EÜİFD*, sy. 4, (1987), ss. 239-253.

-----, "İmam Zirr İbn Hubeyş", *EÜİFD*, sy. 6, (1989), ss. 237-243.

Mehmet Emin, Molla Efendi; *'Umdetü'l-ḥallân fi idâhi Zubdetü'l-'irfân*, Sahaf Es'ad, İstanbul 1287.

Muḥaysin, Muḥammed Şâlim; *el-Mühezzeb fi'l-kırâati'l-'aşr*, el-Mektebetü'l-Ezheriyye li't-Türas, Kâhire 1997.

Özen, Şükrü; "Velâ", *DİA*, XLIII, TDV Yayınları, Ankara 2013.

Pakdil, Ramazan; *Ta'lim Tecvid ve Kıraat*, MÜİFV Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2013.

Paluvî, Abdulfettah; *Zubdetu'l-'irfan fi vucûhi'l-Kur'ân*, Hilal Yayınları, İstanbul 2014.

Sarı, Mehmet Ali; “Âsım b. Behdele”, *DİA*, III, TDV Yayınları, İstanbul 1991.

----- “*Ebû Bekr Âsım B. Behdele Ebi’n-Necûd*”, *Diyanet İşleri Başkanlığı Dergisi*, sy. 10, DİB. Yayınları, (Eylül-Ekim 1971), s.s. 371-373

Suyûfî, Ebu’l-Faḍl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muḥammed el-Ḥudayrî; *el-İtkân fî ‘ulûmi’l-Ḳur’ân*, Dâr İbni Keşîr, 3. Baskı, Beyrut 1996.

Taberî, Ebû Ca’fer Muhammed b. Cerîr; *Tefsîru’t-Taberî câmi’u’l-beyân fî te’vîli’l-Ḳur’ân*, Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye, Beyrut 1412/1992.

Tanrıbuyruğu, Mehmed Salih; *Muhîtu’t-Tecvîd*, Keşişyan Matbaası, 1913 İzmir, s. 28.

Temel, Nihat; *Kırâat ve Tecvîd Istılahları*, MÜİFV Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2009.

Ünal, Mehmet; *Kur’an’ın Anlaşılmasında Kıraat Farklılıklarının Rolü*, Fecr Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2005.

Ünlü, Demirhan; *Kur’ân-ı Kerîm’in Tecvidi*, TDV Yayınları, 7. Baskı, Ankara 2011.

Zehebî, Şemsuddin Muḥammed b. Aḥmed; *Ma’rifetu’l-ḳurrâi’l-kibâr ‘ala’t-tabakâti ve’l-a’şâr*, I. Cilt, Müessesetü’r-Risâle, Beyrut 1998.

-----*Siyeru’l-a’lâm’in-nübelâ*, thk: Me’mûn eş-Şâğarci, IV-VIII. Cilt, Müessesetü’r-risâle, Beyrut 1401/1981.

----- *Mîzânü’l-İ’tidâl fî Nakdi’r-Ricâl*, Dâru’l-Mârife, Beyrut 2009.

Zerkânî, Muḥammed Abdül‘azîm; *Menâhil’ül-‘irfân fî ‘ulûmi’l-Ḳur’ân*, I. Cilt, Dâru’l-Kitâbi’l-‘Arabî, Beyrut 1995.

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında Yozgat'ta doğdu. Yozgat, Merkez Fatih Sultan Mehmet İlkokulu'nu bitirdikten sonra sırasıyla Yozgat İmam Hatip Ortaokulu'ndan ve Yozgat İmam Hatip Lisesi'nden mezun oldu. 2003 yılında Yozgat Merkez Erginler Cami'nde Vekil İmam-Hatip olarak göreve başladı. 2008 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2009 yılında Ankara İl Jandarma Komutanlığı'nda kısa dönem olarak vatani görevini yerine getirdi. 2012 yılında Kayseri Diyanet Eğitim Merkezi'nde "Tashîh-i Hurûf" kursunu tamamladı. 2012 yılı güz döneminde Yozgat Bozok Üniversitesi'nde Temel İslâm Bilimleri alanında yüksek lisans eğitimine başladı. 2013 yılında Vaizlik sınavını kazanarak Yozgat ili Şefaati Müftülüğüne Vaiz olarak atandı. 2016 yılında naklen atandığı Yozgat Müftülüğü İl Vaizliği görevine devam etmekte olup evli ve üç çocuk babasıdır.